

THE LIBRARY
OF
THE UNIVERSITY
OF TEXAS

RARE BOOK COLLECTIONS

VanderPoel Campania Collection

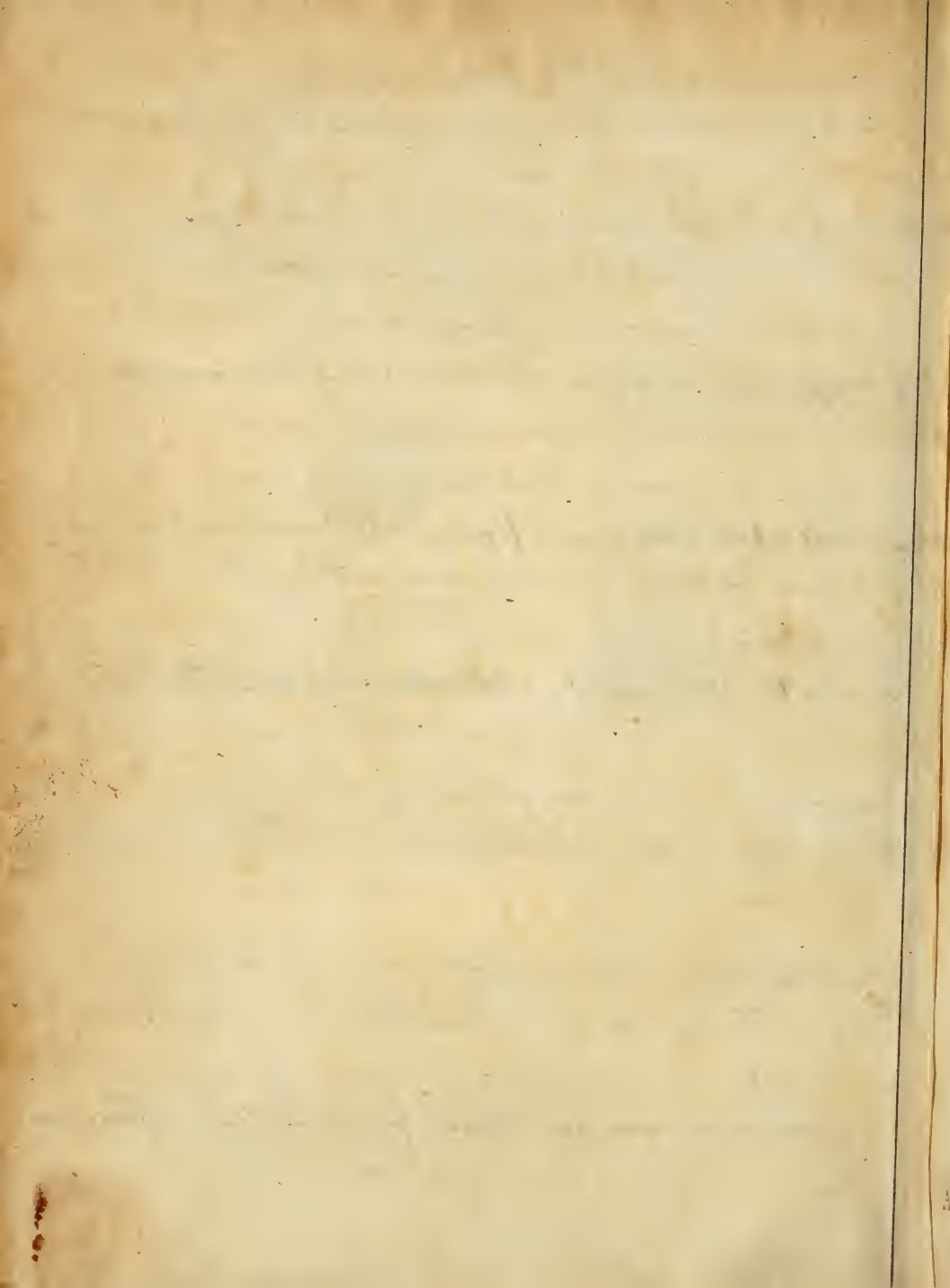
HOMER.—CUPER (Gisbert) Apotheosis, vol Consecratio Homeri, sive Lapis Antiquissimus, in quo . . . Homeri Consecratio sculpta est, Commentario illustratus, *folding plates and engravings in text*, sm. 4to, *old calf, joints cracked*, Amstelodami, 1685
Careful and learned description of an interesting bas-relief, found in the 17th century, about 10 miles from Rome, and now in the Brit. Museum.
Includes also : Explicatio, Gemmae Augustae Numismata antiqua explicata . . . nec non Utilitas quam ex Numismata Principes capere possunt.

2 - '59

"But that which of all the Remains has been of late the chief amusement of the learned, is the Marble called his Apotheosis, the work of Archelaus of Priene, and now in the Palace of Colonna. We see there a Temple hung with its veil, where Homer is placed on a seat with a footstool to it, as he has described the seats of the Gods; supported on each side with figures representing the Iliad, and the Odyssey, the one by a sword, the other by the ornament of a ship, which denotes the voyages of Ulysses. On each side of his footstool are mice, in allusion to the Batrachomyomachia. Behind, is Time waiting upon him, and a figure with turrets on his head, which signifies the World, crowning him with Laurel. Before him is an Altar, at which all the arts are sacrificing to him, as to their deity. On one side of the Altar stands a boy, representing Mythology; on the other, a woman, representing History: after her is Poetry, bringing the sacred fire; and in a long following train, Tragedy, Comedy, Nature, Virtue, Memory, Rhetorick, and Wisdom, all in their proper attitudes".

Pope's Essay on Homer.

This interesting Bas-relief was found about the middle of the 17th Century, at Frattochie, the ancient Bovillae, in the Appian road, ten miles from Rome. It was for many years in the Colonna Palace, at Rome, and was purchased for the British Museum, in the year 1819, where it now remains.

APOTHEOSIS
V E L
CONSECRATIO
H O M E R I.

S I V E,

Lapis antiquissimus in quo Poëtarum Principis
H O M E R I Consecratio sculpta est,

COMMENTARIO ILLUSTRATUS

A

GISBERTO CUPERO.

A C C E D U N T

*Explicatio Gemmæ Augustæ: Numismata antiqua explicata: Inscriptiones &
Marmora antiqua exposita & illustrata: nec non Utilitas quam ex
numismatis Principes capere possunt;*

A U C T O R E E O D E M.

A M S T E L O D A M I,

Apud HENRICUM, & Viduam THEODORI BOOM, 1683.

LECTORI.

Occupatione mea & publicis negotiis factum est, ut nunc exeat demum Commensarius in Marmor antiquum, in quo Poëtarum Principis Homeri consecrationem Archelaus Prienensis statuarius sculpsit artificiose. Et licet, postquam in Illustrissimum Præpotentium Fæderatorum Belgarum. Ordinum Concessum delegatus sum, vix detur vacare studio, cui ab ineunte adolescentia me dedi, tamen ut promissis exhiberem fidem, amicisque, quorum in potestate vivo, morem gererem; diutius premere non potui, quæ digesseram ex variis auctoribus collecta; quæque arbitrabar si non omnem, at saltem haud pœnitendam partem Lapidis eruditissimi illustratura. Non longis verborum ambagibus opus hoc commendare tibi, Lector, conabor; sed tamen spero inventurum te, quæ ab aliis vel non interpretata, vel male explicata sunt. Neque tamen præstare velim, omnia mea ex Apollinis, ut est τὸ λεγόμενον, tripode profecta esse. Si quod enim studium divinationibus & conjecturis est obnoxium; illud profecto esse, quod ab Humanitate studiisque politioribus nomen habet, fatebuntur omnes, qui non plane hospites in eo sunt; maxime, quando in nummorum, gemmarum & marmorum, quæ plurima à me illustrantur, abstrusum reconditumque sensum inquiritur. Ut autem exemplo architecto-

rum brevi in tabella formam operis exhibeam, ecce tibi, quæ mea de tam eleganti lapide sit sententia. HOMERUS barba & capillo decorus, inferiorem corporis partem tectus, diademate caput cinctus, sceptrum sive hastam tenens, nec non comitem habens aquilam, tamquam Novus Jupiter, insidet monti Olympo. Hinc sequuntur Musæ dulci vocum concordia ejus, ut Iovis apud Hesiodum, animum demulcentes, variis Vestibus, ut tunica palliolata, ῥίσιφ, epomide, exomide, ἐπερομαχάλω, supparo, aliisque exornatæ. Undecim numero sunt, quia Ilias atque Odyssea illis adscriptæ, stant in antri ostio, quemadmodum patet ex pileo, Ulyssis sive Odysseæ, atque arcu cum pharetra, Iliadis insignibus. Prope antrum basi insistit vir pallio quadrato amictus, sive ille ipse sit Homerus carmina sua canens, sive Linus, sive Lycurgus, sive Pisistratus, uti censebat Clarissimus Heinsius, an vero Pittacus, quemadmodum Illustrissimo visum fuit Spanhemio. A tergo viri posita est machina, cujus supremæ parti adjicitur character Ægyptiacus, vel littera, ut vocant, Tautica; qua, si figura hæc Homerum representat, videtur notare artifex Ægypto illum oriundum esse, id quod nonnullos veterum memoriæ mandasse constat. Hinc aperit se clarior rerum series, & quem modo Olympo insidentem conspeximus Homerum, in templo sedet, variis Artibus ipsi sacrum facientibus. ΕΥΜΕΛΙΑ designat divinam carminis pangendi artem, modulationem aptam, & veteribus

toties laudatum nostrisque auribus fere incognitum rhyth-
num. Sed cum me illustrissimus nec non eruditissimus
Abbas Raphaël Fabretti certiore fecerit in ipso mar-
more reperiri ΚΟΥΜΕΝΗ, & figuræ muliebri caput
turritum esse; melius erit intelligere, Orbem terrarum
testari, Homerum Principem esse Poëtarum. ΧΡΟΝΟΣ
significat tempus mythicum usque ad bellum Trojanum
tantum extendi, atque ab eo temporum & annorum or-
dinem, veramque historiam initium habere; vel poësin
Homeri in omne ævum duraturam loquitur; alasque ter-
go affixas habet, quia nihil tempore velocius. Hinc oc-
currit HOMERUS sceptrum manu tenens; atque la-
tera ejus cingunt ILIAS & ODYSSEA parvulis
Virginibus adumbrata, quia libri Poëtarum filia,
Παρθέρες, κούραι, illique horum parentes solent appellari.
ILIAS armatur ense propter bella & cædes; ODYS-
SEA vero aplustre propter errores Ulyssis tenet. MU-
RES prope Μυρμιδόν, chartulas rodentes, vel notant
Batrachomyomachiam ab ipso scriptam; vel invidos, instar
murium corium, chartas, similesque res rodentium, ejus
samam vellicasse & lacerasse. ΜΥΘΟΣ, additur, quia
fabulæ & fictiones ex sententia plurimorum veterum pro-
prius poëseos character; HISTORIA, quia bellum
Trojanum gestum, & Troja deleta est; aliæque insuper
in utroque opere historiæ recensentur; ΠΟΙΗΣΙΣ, quia
verba ligata sunt, & Homerus non modo Heroico car-
mini, verum etiam aliis omnibus originem dedit. ΜΥΘΟΣ

præterea puer est, quia in fabulis omnia perspicere nequeunt,
 sed instar puerorum semper in iis explicandis hæremus;
 nec non quia pueri sacrificiis adhiberi solent; unde &
 guttum sive gutturnium ad vinum aræ insundendum
 cum patera tenet, non secus ac HISTORIA ex
 acerra sumptas micæ thuris duobus primoribus digitis
 aræ injicit. Miræ adstat bos formæ; sed ejuscemodi Ca-
 riam, cui Priene artificis Archelai patria vicina, gigne-
 re Plinius & alii docent. TRAGOEDIA viro, CO-
 MOEDIA muliere, id quod absque ratione factum non
 est, representata sequuntur; quia poëta noster Τραγικῶν
 ἡρώων καὶ διδάσκαλος, nec non Comædiæ πατὴρ existima-
 tus est; argumentaque & operis regulam ac normam
 Tragicis & Comicis quasi præscripsit. ΦΥΣΙΣ denotat
 singularem rerum naturalium cognitionem Homerum
 habuisse, naturæ fuisse, ut Macrobius loquitur, con-
 scium; & celum, stellas, mare, terram, animalia,
 plantas additis convenientibus epithetis descripsisse dili-
 genter; Mathematicum, Astronomum, Astrologum-
 que eundem fuisse, καὶ τῶν Φυσικῶν καὶ σοικῶν ἀρχηγόν. Pueri-
 lis illi habitus, quia in mysteriis illis & abstractis inda-
 gandis rebus, propter plurima incognita, pueri veluti
 & infantes sumus, atque uti loquitur eleganter Seneca;
 in vestibulo ejus hæremus; illa arcana non pro-
 miscue nec omnibus patent; reducta & in interio-
 re sacrario clausa sunt; ex quibus aliud hæc ætas,
 alia quæ post nos subibit, adspiciet. ΑΡΕΤΗ signi-
 ficat

ficat illam Philosophiæ partem, quæ virtutem colit & mores format, ab Homero luculenter describi; quo respicit Horatianum illud:

Trojani belli scriptorem, maxime Lolli

Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi

Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile,
quid non

Plenius ac melius Chrysippo & Crantore dicit.

ΜΝΗΜΗ *adeſt; quia belli Trojani memoriam tradit, & plurimas historias vetustiores, antiquitates, vocabula antiqua, nec non priscum loquendi ſervat characterem. Per ΠΙΣΤΙΝ intelligo Rhetorum contentionem, quam Latini probationem appellant; arbitrorque auctorem marmoris nos docere velle Rhetorices, artiſque bene ac ornate dicendi regulas apud Homerum inveniri. ΣΟΦΙΑ tandem agmen claudit, quia poëta σοφοὶ vocantur, antiquiſſimique Poëta & Muſici Philoſophi fuerunt; eorumque omnium poëta noſter ōφώτατος; ut & Philoſophorum princeps, ᾠροπάτωρ καὶ δέχνητος ἔ Πλάτωνος καὶ Αλεξάνδρου λόγων, & geographiæ δέχνητης; unde multi olim de Philoſophia Homerica ſcripſerunt, & philoſophi placita ſua ejus, tanquam certiſſima auctoſitate, defendebant. Hinc ſequitur pars operis ſecunda; inque ea de veſtibus, quibus Muſæ, artes & diſciplinæ ornantur, de chlamyde Macedonica, Alexandria vera forma, diis alatis, aliſque rebus veneres ſuas & elegantias habentibus, ago. Adjicitur Explicatio gem-*
mæ

mæ Augustæ, in qua Augustus currui insidet fulmen
tenens; varia numismata antiqua; Inscriptiones &
Marmora antiqua explicata sequuntur; nec non tan-
dem UTILITAS QUAM EX NUMISMATIS
PRINCIPES, sive summa Reip. admoti viri, CA-
PERE POSSUNT. Patientia tua, Lector, abute-
rer, si breviter tibi ob oculos ponere animum inducerem,
quas res in hisce dissertationibus explicare aggressus sim;
inspice & evolve, si tanti, illos; erroresque, quos credo
irrepisse quamplurimos, dona homini, quem negotia pa-
triæ & urbis occupant; vel comiter atque ut eos, qui
Humanitatis studia profitentur, decet, corrige & emen-
da. Atque ut dies diem, hora horam, ut est τὸ λεπτόδρον,
docet; ita post animadverti inscriptionem, quam expli-
co pag. 234. ita interpretari in Inscriptionum volumine
Reinesium; quæ pag. 243. de Anaxagora Philosopho mo-
neo, occupasse Joannem Pearsonium, Illustriss. & do-
ctissimum virum; & tandem lapidem Græcum, qui ex-
stat pag. 295. similiter fere explicari in Marmoribus
Oxoniensibus. Monenda hæc duxi, ne quis forte existi-
met, me ex eorum numero esse, qui instar avis Æsopiæ
se alienis exornant plumis. Quod si forte aliæ explicatio-
nes, id quod facile accidere potest, ab aliis occupatæ sint;
jurato crede, Lector, me inscio & ignaro illud factum esse.
Cum autem, dum opuscula hæc eduntur, nonnulla, quæ
ut addantur digna sunt, observaverim; ea, pace quod
fiat tua, supponam. pag. 5. lin. pen. post auctorem,
ad-

*adde, Propertius per excellentiam, primum: pag. 9.
lin. 18. post ἡδὲ: Quò pertinet Pausaniam narrare in
Bæoticis apud Thebanos Hesiodi statuam sedentem geni-
bus citharam sustinere. Nam cum illa non fuerit κίθαρις
Poëta Φέρμα, atque ad lauri ramum cecinerit, patet non
obscure, heroica carmina ad lyram vel citharam fuisse de-
cantata. pag. 13. l. 18. post; neque enim: cum Viro an-
tiquitatis peritissimo capite nono Historiæ numismatum
comminisci debemus hoc ex loco, Vicum vel oppidum,
quod Homeri nomine vel Homereium vocabatur, quod-
que utebatur pecunia, cui poëta vultus & nomen erat
inditum; neque pag. 27. l. 20. post, distinctæ: Opera
tamen pretium erit inspicere sarcophagum marmoreum in
villa Matthæi Romæ exstantem; & exhibitum à Jacobo
Sponio in Miscellaneis Eruditæ Antiquitatis, in quo no-
vem Musæ cum suis insignibus expressæ, atque à viro do-
ctissimo eleganter admodum & breviter explicatæ sunt.
pag. 30. l. 5. post, tribuant: Varro quoque in Sesqui-
Ulyssè apud Nonium scribit; Diogenem postea pal-
lium solum habuisse: & habere Ulysssem meram
tunicam, pileum ideo non habere. pag. 115. lin. 1. post
Eustathio: nec non Varronem in fragmentis: Marcum
Odysseam Homeri ruminari incipere; cum Ὀδυσσεύς
ἑρπύων scripturum se serio receperit. pag. 116. l. ult.
post CONIUGI KAR. Statius libro IV. Sylv. carm. 6.
Myronem doctum, & Lysippum doctum artificem
vocat; Martiali celebratur docti Myos labor in phia-
la; & Propertius lib. 2. El. 13. celebrat doctam falcem;*

Et vitem docta ponere falce comam; *ubi Scaliger non bene doctam scribit. pag. 126. l. 30. post, præbent: & Benjamin Tudelensis huc respiciens scribit, urbem superiori loco esse conditam, ab inferiori parte convexam, innitentem fornicibus. pag. 127. l. 30. post, Politianus; nec non M. Antonius Majoragius & Nicolaus Majoranus. pag. 135. l. 36. post appellant: Neque aliter Theodulphus Episcopus Aurelianensis, qui floruit seculo VIII. exeunte, appellat Angilbertum poëtam tunc temporis celebrem, lib. 3. carm. 3.*

Psittacus & variis imitatur voce Camœnas
Commaculans Musas, vatis Homere, tuas.

Alcuinus Flaccus carm. 250. ad eundem,

Dulcis, Homere, precor, Flacci memor esto poëtæ.
Imo Carolus Rex, cum ad illum de professione ad Leonem scriberet, epistola titulum fecit, Homero Auriculario; eandemque his verbis conclusit; Vade reversurus cum salute Homeriane puer: ubi videtur scribendum, Homeriana; id est, salute, quam tibi dabit Homerus ille auricularius, vel Angilbertus, nisi forte puer vel servus, per quem epistolam mittebat, fuerit Angilberti: pag. 140. l. 29. post, antiqui: quem parum abest, quin ipsum Battum fuisse affirmem; quia ita canit Catullus:

Quam magnus numerus Libyssæ arenæ
Lacerpiciferis jacet Cyrenis
Oraculum Iovis inter æstuosi
Et Batti veteris sacrum sepulchrum.

Pag. 170. lin. 9. post legi; nisi quod Ovidius lib. v. Metam. canit Musas, cum vim Pyrenæi, à quo tecto erant receptæ, effugere vellent, alas sumpsisse:

Im-

Impetus ire fuit. claudit sua tecta Pyreneus
Vimque parat, quam nos sumtis effugimus alis.

Eustathius quoque ad Il. a. notat Musas victis Sirenibus pennas evulsiſſe, colligaſſe funiculis, capitibusque inde ſingulas impoſuiſſe ὑπερωπὴν ἡέλιον; & nescio ex quo auctore Comes Natalis obſervat; illa de cauſa poſtea Muſas alatis capitibus, præter illarum matrem fuiſſe. pag. 205. lin. 7. poſt, Stradam: & Domitianus in alio elegantiffimo, quem exhibet Buchelius in notis ad Wilhelmum Hedam: nec non Apollo Actius in eo, quem exhibet Illuſtris Spanhemius ad Juliani Cæſares; quos cum hæc ſcribo, commodum dono mihi mittit Vir Excellentiffimus: imo Antiochus Epiphanes, qui Bacchi vel Dionyſi cognomen ſumpſit, corona hederacea & radiata inſignis eſt apud Johannem Vaillant, virum antiquariæ rei peritiſſimum, in Hiſtoria Regum Syriæ pag. 237. Notandum Artemiſia in nummo, ſi ad genuinum effictus eſt, litteram Σ. poſſe denotare Σώτρας id eſt, Servatrix: quod nomen antea deabus, & poſtea Ægypti Reginis fuit datum. pag. 284. in Inſcriptione, quæ apud Gruterum exſtat Eucleia vel ad Venerem poteſt referri, quomodo Diana eodem cognomine inſignitur apud Pausaniam in Bæoticis: vel erit peculiaris Deæ nomen: quemadmodum apud eundem in Atticis legimus Athenienſes exſtruxiſſe victis in campo Marathonio Medis vel Perſis ναὺς Εὐκλείας. In Diſſertatione tandem de Utilitate, quam ex nummis, &c. obſervandum eſt, omnes voces, quæ quadratis litteris ſcribuntur, ex nummis deſumptas eſſe: excepta una aut altera, quæ in Lapidibus vetuſtis exſtant: Vale, & hiſce fruiere.

Εἰς τὴν

Ο Μ Η Ρ Ο Υ

Α Π Ο Θ Ε Ω Σ Ι Ν ,

Καὶ τὰ πολυμαθέστα

Ἀνδρὲς ἐνδοξότατε

ΓΙΣΒΕΡΤΟΥ ΚΟΥΠΗΡΟΥ

Εἰς τὴν αὐτὴν

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α Τ Α .

ὣν πάντες διπλόηται μερόπτεσσιν Ὀμηροῖς
Γένετ' ὀποθνήσκων ἐπὶ πόλεσιν ἔργα.
Λήγῃτε τ', Ζῴς εἶπε, καὶ ἀθανάτων καλὸν ἐς δῶ
Μησάων κύκνον ἤραγ' αἰοιδότατον.
Καὶ νῦν ναιετάει ἄλλῃ πόλιν, ἀντὶ τῇ γαίῃ
ἔλλαβεν Οὐλυμπον παρὰ Μαιονίδης.
Θαυμάσθῃ μὲν γαῖα, θεὸν ὅταν, καὶ ὀλιγὰρ
θνήσκῃ ἐν ἀνθρώποις, εἶδεν ἐν ἔρανοις.
Τὸν δὲ τάχιστα θεῶν πάρεδρον μέγαν ἑρανίωνων
Οὐρανόισιν ἴση τίμαεν Διὸς ἐξῆ.
Εὐσεβίῃ, πολλὸς τε τίμαται, πολλὴ τε σωπὴ
Πάντας ἔχει θνητοῖς, πάντας ἔχει μακάρας.
Ἰσορίῃ, Μῦθῳ, Σοφίῃ, Μνήμῃ, φύσις αὐτῇ
Σπένδουσιν θεῶν τῶδε θεῶ λίβανον.
Εὐμελίῃ μετόπισθε νέον σέφει Ἀπόλλωνα,
Τῆς Δάφνης ἱερὰς χερσὶν ἔχου κόμας.
Αἱ δ' ἄρα ἐννέα κῆραι, εἷς λήθουσι αἰοιδῆς,
Πίνουσιν πάντων ἔασιν Διὸς ἐξῆ.
Αὐτὰρ ὁ Ζῴς κερύφαισιν ἐν ἀκροτάταισιν Ὀλύμπῳ
Μελπομένης θεῆς πέρι ἀρμονίῃ.

I N
C O N S E C R A T I O N E M
H O M E R I C A M,

E T

In eam eruditissima

G I S B E R T I C U P E R I

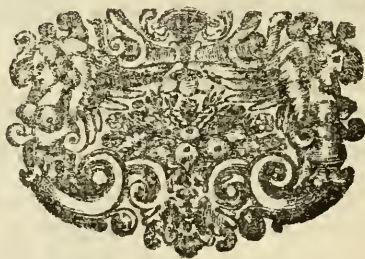
Viri amplissimi

C O M M E N T A R I A.

 *Espectus cunctis dum vixit, morte peremptus
Septem Mæonides rixa fuit populis.
Desinite hujus, ait Divûm pater, inque sereni
Templa poli cycnum ducit Apollineum.
Jamque his dissimiles urbes habet. omnis Olympus
Pro terra vati patria Mæonio est.
Obstupuit tellus, post funera, quem modo vicum
Sprevit in humanis, vidit ut in Superis.
Illi continuo Divûm comitique Deoque
Sacra facit, Divis debita, Relligio.
Relligio, multusque metus, multumque silentiûm
Continet ora hominum, continet ora Deûm.
Mnemofyne, Historie, Sophie, Natura, Poësis,
Huic spargunt plenis thura Deo manibus.
Eumelie post terga novo diademata Phæbo
Imponit gemina, laurea ferta, manu.
Ast Heliconiadum, modulorum oblita suorum,
Turba bibit dulces illius aure modos.
Ipse Pater summo recubans in vertice Olympi
Cantantis numeris ducitur æthereis.*

Ταῦτα μὲν ἑρανίων ποταμοῖσσι περ' ἐνεαλήρων
 ἔξεσε πενήτης χεὶρ σοφὸς Ἀρχέλειω.
 Ἡ δ' ἴ λίδ' πολλὰς πείθελλομυρὰς ἐνιαυτὸς,
 ὧς Κρόν', ἐν γαίῃ ἤλαθεν Αὐσονίῃ.
 Ἀλλὰ μιν Αὐσονίης μέγα φῶς Κιρκῆρ' ἀρέρης
 ἔς φά' ἡελίος λαμπρὸν ἐπέμψε πάλιν.
 Ἐλλόγμ' Γίσβερ', ἀγαύων δόξα Σικαμβρῶν,
 Τῇ ποσέρης δόξαν δῶκεν ἀρειοτέρην.
 Χαῖρε λίδ', χαῖρ' Ἑλλαδικῆς κειμήλιον αἰῆς,
 Μαργύρον τέχνης χαῖρε παλαιότητης.
 Σοὶ μὲν ὁ δῶκε βίον· σὺ δ' τῷ Πόλον εἰσαναβαίνεις
 Τὸν Διὰ Κεπήρ', τὸ Διὰ Μαιονίδης.
 Θεῶν Μαιονίδης φύσιν ἔλλαχεν· ἔλλαχε θεῶν
 Οὐνομα Κεπήρ', καὶ κλέ' ἀθάνατον.

ΠΕΤΡΟΣ ΦΡΑΓΚΙΟΣ.

*Talia jam dudum, divos edocta per ipsos,
Docta manus magni fecerat Archelei.
At lapis innumeros annos, Saturnus ut olim,
Delituit terra conditus Ausonia.
Illi autem, lux Ausoniæ clarissima terræ,
Kircherus lucem rursus habere dedit.
Magna Sicambrorum Gisbertus fama suorum
Majus ei primo donat honore decus.
Salve telluris Graeæ dos inclita; salve
Artificum veterum pignus & arrha, lapis.
Hic tibi, tu vitam das illi. Debet Olympum
Illi Meonides, Meonida ille suo.
Meonides cæleste solum: cæleste, nec ullo
Cuperus moriens tempore nomen habet.*

PETRUS FRANCIVS.

INDEX AUCTORUM,

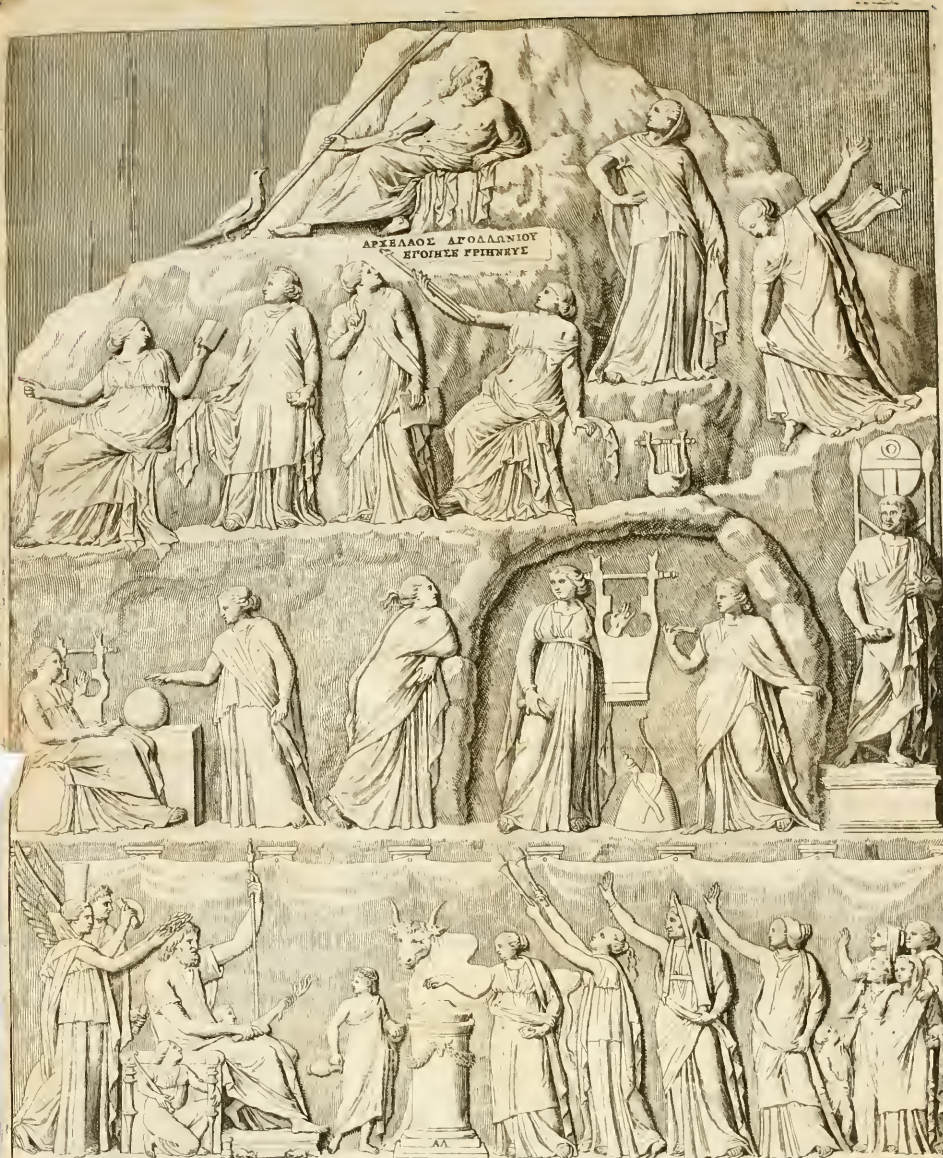
Q U I

EMENDANTUR & ILLUSTRANTUR.

A.		Laetantius Flacidus ,	249
	Neas Gazzus ,	Livius ,	16
	pag. 125	Lucianus , 12, 59, 80, 81, 82, 168, 180, 283	
	Albricus Philosophus ,	M.	
	245	M Anilius ,	214
	Amm. Marcellinus ,	Marmora figuris decorata, 151, 168, 178,	244, 261
	139		
	Ammonius ,	N.	
	157	N Onnus ,	12, 172
	Anacreon ,	Nummi veteres, 8, 44, 72, 74, 130, 138,	
	174	141, 143, 152, 166, 170, 173, 176, 185,	
	Anton. Liberalis ,	188, 190, 205, 209, 211, 210, 213. atque	
	37	à pag. 223. usque ad pag. 258. quibus plu-	
	Apollon. Dyscolus ,	rimi tam editi quam inediti illustrantur ,	
	16	261, 280, 287, 289, 294	
	Apollonius Smyrnæus ,	O.	
	85	O Vidius .	54, 163, 182
	Aristophanes ,	P.	
	242	P Aufanias ,	28, 143
	Aristoteles ,	Petronius ,	58
	140	Plautus ,	53
	Arnobius ,	Plinius ,	10, 73, 186
	172, 253, 277	Plutarchus ,	23, 75, 140, 157, 158
	Auctor anonymus cum Genforino editus ,	Polyænus ,	75
	32	Pollux ,	70, 81
	Passionis SS. perpetuæ & Felicitatis ,	Porphyrius ,	170
	150	Proclus Archiepisc. Constantinop.	269
	Avienus ,	Propertius ,	11
	32	Q.	
C.		Q uintilianus ,	113, 191
C	Alpurnius ,	S.	
	73, 216	S Idonius Apoll.	68
	Carullus ,	Silius Italicus ,	20, 128
	175	Simmias Rhodius ,	62
	Cedrenus ,	Stephanus ,	251
	6, 161	Suetonius ,	149, 204
	Chronicon Orientale ,	Suidas ,	59, 144, 161, 270
	162		
	Cicero ,	T.	
	117, 274	T Acitus ,	219
	Constantinus Manasses ,	Tatianus ,	2, 111, 166
	97	Tibullus ,	21
D.		V.	
D	Iog. Laetius ,	V Arro ,	82, 139, 153
	243	Vitruvius ,	239
	Diogenianus ,	Z.	
	270	Z Enobius ,	161, 263
E.			
E	Usebius ,		
	254, & 255		
	Eustathius , 22, 130, 145, 181. & alibi		
	passim.		
F.			
F	Estus ,		
	139, 200		
G.			
G	Emmæ antiquæ , 8, 86, 174, 192, 203		
	Glossæ ,		
	180, 191		
H.			
H	Erodotus ,		
	45, 39		
	Hesiodus ,		
	25, 26		
	Hesychius ,		
	80, 150, 152		
I.			
I	nscriptiones , 108, 134, 171, 207. & à		
	pag. 265, usque ad pag. 304		
	Inscripciones ineditæ , 116, 266, 267, 271		
	Justinus ,		
	59		
	Juvenalis ,		
	187		
L.			
L	Astantius ,		
	4, 322		

[Faint, illegible handwriting covering the majority of the page, likely bleed-through from the reverse side.]

HYMNIAI IPOMOE LAIAE OATYERIA OMHPOY MYGOS
Io. Bapt. Calyfructus pict. Florentinus del. et Scul. Rome. 1698

ISTOTIA

FOIHIE

TPATODIA

KALUDRIA

PTETIE APETH MONHMI
TETIE ZOPIA

*Influa Poeti divinitas,
Sensuum huiusque Mortalibus creditas,
retandem probatur.*

*Eecce Homerus in Deos assumptus
per varios Flamens, et consecrationum Ordines
Mysarum tum maxime ad divinos honores
evehctus.*

*Lapis admirabilis in Mariniensi Columnae summo Principum
digne erubus,
glusum Lante Famula in elevandus literas parocionem
aerno veluti monumento
refatur.*

A P O T H E O S I S

S E U

C O N S E C R A T I O

H O M E R I.

Agno semper honore fuerunt illustri ingenio præditi, & optimarum artium studiis excul-
ti viri; omnisque ætas admirata est & suspexit
vivos non modo; verum etiam in mortuos
honores amplissimos, qualesque jure debe-
bantur optimis præceptoribus generis huma-
ni, & ad omnia præclara certissimis ducibus,
summa alacritate contulit. Non meum est longo ordine,
quamvis voluptatis hæc plena sint, recensere maximos Re-
ges, Principes cives, clarissimas urbes excellentia suorum
temporum ingenia coluisse & fovisse; tantaque est horum
series, & tam latus aperit se differendi campus; ut nimis à
re, quam elucidandam sumpsi, abducerer & lectori alia ex-
spectanti tedium ac nauseam crearem. Præcipua autem eru-
ditorum præmia; & æterna quasi doctrinæ, laboris, vigiliæ
monumenta ejusmodi sunt, ut majora vix quisquam sperare
audeat, vel alia melius commemorationem nominis cum
omni posteritate adæquare possint. Statuas; expressos auro,
argento, ære vultus; & omnium honorum apud gentiles
cumulum, inter Deos vel Heroas relationem, quibus rebus
optime mortuorum memoriam æternitati se consecrare exi-
stimabant, loquor. Gorgiæ Leontino studiis literarum cun-
ctis præstanti ab universa Græcia in Apollinis Delphici tem-
plo statuam positam esse scribit Maximus Valerius; Ana-
creontis in arce Athenarum; Tragicorum, Comicorum,
interque eas Menandri, Euripidis, Sophoclis & Æschyli;
Isocratis circa Hadriani Olympium; Pindari prope Martis

A

ædem;

ædem; Poëtarum in Helicone; Polybii apud Mantinenses in Latonæ templo, in foro Megalopolitarum, & alibi ejusdem nec non aliorum statuas variis Pausanias celebrat locis. Apud Himerenses Stefichori poëtæ statua senilis, incurvæ cum libro, & summo artificio facta, teste Cicerone libro in Verrem secundo, fuit: *Æsopo*, uti Phædrus canit, *ingentem statuam posuere Attici, Servumque collocarunt æterna in basi*. Eundem honorem Cornelio Frontoni habuit M. Antoninus, & diu ante ipsum, ne alios recenseam, Tiberius Imperator Euphorioni, Rhiano, & Parthenio; eorumque imagines publicis bibliothecis inter veteres ac receptos auctores dedicavit; quin & Libera Resp. in comitio Pythagoræ, ut Græcorum sapientissimo; Hermodoro Ephesio, XII. interpreti tabularum; Accioque poëtæ in æde Camœnarum statuam posuit; quemadmodum Suetonius, Capitolinus, & Plinius memoriæ mandant. Numeriani quoque Principis oratio tantum habuisse fertur eloquentiæ, ut illi non tanquam Cæsari, sed quasi Rhetori in Bibliotheca Ulpia, decerneretur statua, cui subscriptum erat; NUMERIANO CÆSARI, ORATORI SUIS TEMPORIBUS POTENTISSIMO, apud Vopiscum. Hodie insuper non sine singulari proculdubio peregrinantium voluptate in Italia conspici licet Aristophanis, Aristotelis, Euripidis, Demosthenis, quem etiam ex ære se vidisse in Bruti Tusculano testatur Cicero, Herodoti, Hesiodi, Menandri, Senecæ, Socratis, Theocriti, Persii, Pindari, Ciceronis, aliorumque statuas, quas Titi Pomponii Attici, & M. Varronis (quorum ille libro complexus est virorum vultus, *qui honore rerumque gestarum amplitudine ceteros Romani populi præstiterunt: ita ut singulorum imaginibus facta magistratusque eorum quaternis quinisque versibus descripserit; hic vero benignissimo invento insertis voluminum suorum fecunditati non nominibus tantum DCC. Illustrum, sed & aliquo modo imaginibus non passus est intercidere figuras, aut vetustatem ævi contra homines valere*) imitatione ediderunt varii Antiquarii. Et ne foeminis eruditæ suus honor desit, Tatianus celebrat statuas Praxillæ, Sapphus, Erinnae, Myrus Byzantinæ, Anytæ, Telefillæ & Corinnæ; quæ omnes poëtices studio claræ fuerunt; quarumque Erinna, ut hoc obiter moneam, male *amica* Sapphus dicitur fuisse à viro doctissi-

Corn.
Nep.
c. 18.
Plin.
l. 35. c. 2.

Etib. De
Poet. Gr.

mo; & Eusebius pari jure accusatur, quia illam memoriae mandat floruisse olymp. cvi. hanc vero olympiade xlii. quod tamen fieri nequaquam, ut ipsi videtur, potuit, cum altera alterius socia, amica vel ἑταῖρα fuerit. Verum nihil tale Tarianus tradit; sed tantum Silanionem ære expressisse Σαπφὴ τῷ ἑταίρῳ; Naucydem vero Ἡρίνῳ τῷ Δεσπίῳ; & ἑταῖρα; ibi est meretrix; unde & paulo post eandem poetriam appellat γυναικὸν περικλὴν ἐρωτομανῆς; & Seneca tradit quaesitum fuisse num Sapphus publica i. e. ἑταῖρα fuerit. Sed ne signatos metallis Ep. 85. vultus omittam, Alcæus, Pittacus, Sappho Mitylenensium; Anacreon Tejorum; Aratus & Philemon Solensium sive Pompejopolitarum: Pytheus Colophoniorum: Hippocrates Cojorum; Pythagoras Samiorum, alii aliorum populorum in numismatis occurrunt. Et quasi hæc parva præmia forent, nec pensarent tot res præclare traditas, non dubitarunt alii viros eruditos aris, templis, omnique Deorum cultu colere; id quod ipsum eorum concilium ratum facit atque de- Lib. 2. cernit apud Martianum Capellam; Sed postquam Jupiter finem lib. 1. extr. loquendi fecit, omnis deorum senatus in suffragium concitatur, acclamantque cuncti fieri protinus oportere: adjiciuntque sententia joviali, ut deinceps mortales, quos vitæ insignis elatio & maximum cultmen meritorum, INGENIUMQUE in appetitum calium, propositumque siderea cupiditatis extulerit, in DEORUM NUMERUM cooprentur. Ac mox inter alios quos aut Nilus dabat, aut Theba, Æneas & Romulus, aliique quos postea astris DOCTRINÆ nomen inseruit, designati CÆLITES nominentur, ut post membra corporea deorum fierent curiales: adeo ut vere Perseus Zenonis auditor apud Ciceronem lib. 1. de Nat. Deorum dicat; eos esse habitos Deos, a quibus magna utilitas ad vitæ cultum esset inventa, ipsasque res utiles & salutares, Deorum esse vocabulis nuncupatas; & Minutius Felix *alicujus muneris vel artis repertorem veneratam fuisse unamquamque nationem ut civem bona memoria.* Istrus apud Auctorem vitæ Sophoclis testatur Athenienses decretum fecisse, ut κατ' ἑταῖραν singulis *annus ipsi sacrificaretur;* iidemque illi Ἡρώϊν exstruxerunt, & nominarunt Δεξιῶνα, quia Æsculapium ædibus excepit, vel, ut Auctor Etym. M. loquitur, ὡς τὸ τῆς Ἀσκληπείας δεξιῶσεως. Græcia apud Plinium Hippocrati eisdem cum Hercule honores de- 1.7. c. 37. cernit; Pythagoræ, quem *senem Deum* appellat Capella tanta admiratione fuit, ut Metapontini ex domo ejus TEMPLUM fa-

Just.
Diog.
Laërt. &
Porphy.
in vita
Pyth.
Herodot.
Lib. 1.
c. 47.
Phalar.
Ep. 103.
In vita
Arist.
Epist.
26. Soc.
In Phi-
losp.
lib. 1.

cerent, eumque PRO DEO colerent; Lycurgo, viro & morum sanctitate & doctrina celebri Spartani; Stesichoro poëta Phalaris Himeræ *νεώς* sive templum *μνημεῖον ἀρετῆς ἀθανάτων* exstruxit, honoresque illi *ὡς θεῷ* decrevit, & Aristoteles privata religione aram Platoni posuit, uti non obscure indicat Epigramma apud Ammonium: Phædrus per Socratem jurat, eumque esse *ἐν ἐυσέβειν χάριτι* vel κατ' ἀρετὴν potius autumat: medicus apud Lucianum Antigonus Hippocrati singulis annis sacrificat: Melampus tandem medica arte clarissimus in Ægisthænis, urbs est agri Megarici, templum, festum, sacrificium & statuam meruit, teste Pausania, quod vel ideo monendum censei, ut insigni mendo liberem Lactantium, cujus de *Mortibus persecutorum* librum non ita pridem luce publica donavit.

c. 33.

Stephanus Baluzius, vir doctissimus, & de antiquitate Ecclesiastica plusquam bene meritus. Is igitur ubi narrat Galerium Maximianum in gravissimum morbum incidisse, nec ullo modo a medicis potuisse curari, ita loquitur: *Cessere Magistri Phyllides, Chirona, Metonius, Melampus. Undique medici nobiles trahuntur.* Sed quatuor illi medici non nisi duo sunt, uti patet ex Virgili, quem sapissime exprimit, versu,

1. 3. G.
extr.

*Quasque docent artes: cessere magistri
Phillyrides Chiron, Amnthaoniusque Melampus.*

quomodo plane apud Lactantium scribendum; cujus hæc est sententia; optimos Magistros qui aderant, non potuisse curare Galerium, & propterea eos ex aliis regionibus attractos fuisse: sicque idem alibi sui temporis aruspicum magistrum, inventoris nomine, vel certe veteris aruspici *Tagem* appellat. Cum autem nemo ex toto veterum eruditorum populo sit, cujus fama tam longe lateque fuerit quam HOMERI diffusa, nihil equidem mirum opera ejus & Regibus & doctis placuisse, ipsumque exquisitis elogiis, & statuis decoratum, æri impressum, ac tandem inter Deos relatum fuisse. Nam licet Zoilus Amphipolitanus Iliadem & Odysseam oppugnaverit; licet Daphidas Telmisenfis mendacia objecerit; licet Xenophanes convitiis laceraverit; licet Caligula ut omnium, quem admodum dicere solebat sagacissimus senex Tiberius, exitio, ita Homeri fere vixerit, & cogitaverit de ejus carminibus abolendis, idem sibi licere dicens quod Platoni, qui eum è civitate, quam constituebat, eiecit: licet denique Hadrianus illum

illum κατὰλύνει, καὶ Ἀντίμαχον αὐτ' αὐτῷ εἰσαγγεῖν abolere atque *Antimachum* loco ejus introducere voluerit; quemadmodum legere licet apud Suidam, Plutarchum, Suetonium, & Xiphilinum; Liberr. vivit tamen vivetque tanti Poëtæ laus, legitur *aeternum* (ita Ovi. Anst. dio vocatur) *opus*, & exitus in hanc usque diem probat vaticinium Euclidis: Fauscia ed.

Εἴσε) αἰνῶνται ἢ ἀγῶνται ἡμέτερά πάντα.

Hinc jam olim Hipparchus Pifistrati filius ita carminibus Homeri delectatus est, ut lege sanciverit, quinto quoque anno in Panathenæis ea publice per rhapsodos decantari debere: Alexander, cui a rerum gestarum gloria Magni cognomen datum est, dolebat, si alii poëta Heroico operam daret; & cum inter spolia Darii scrinium repperisset auro gemmisque pretiosum (non autem Iliadem Homeri in scrinio, uti memoriæ procul dubio lapsu scribit doctissimus vir, qui lingua Gallica observationes in poëmata Homeri & Virgilii edidit) varios ejus usus amicis monstrantibus, imo Hercule, inquit, librorum Homeri custodia datur, ut pretiosissimum humani animi opus, quam maxime diviti opere conservaretur: coque nomine meruit ut Φιλέμυρ & Straboni & Eustathio vocetur, quod miror fugisse Robertum Titium & Yvonem Villiomarum, negantes Alexandrum proprio peculiarique vocabulo ab antiquis ita esse nuncupatum. Cassander Rex Macedoniae plerumque Poëtae nostri carmina in ore habebat, & Iliadem atque Odysseam ἰδιῶς sibi describenda curavit: in Antiochi Syriae regis gratiam Aratus eadem δια τὸ ὑπὸ πολλῶν λελυμένα, quod à multis essent depravata, correxit: Arcadum Legiflator Cercidas, tanquam non satis se lectione ejus oblectasset, primum & secundum Iliados librum tumultu jussit inferri; Pompejus Magnus non ante expeditionem suscipiebat, quam primum legisset: mediæ denique Academiae conditor Arcefilaus antequam quieti se traderet, legebat aliquot Homeri versus surgensque dicebat σέπ' ἐπὶ τὸν ἐρωμένον ad amores suos ire ὅπου ἂν βέλαιο ἀνδρῶναι. Quin & eloquentiæ Romanæ pater Cicero ei neminem similem esse dicit; & ut breviter, quia a nostro argumento non aliena sunt, præcipua elogيا recenseam; Plinius HOMERUM fontem ingeniorum, & primum doctrinarum & antiquitatis parentem: Vitruvius omnis Philologiæ ducem: Apulejus, præca Poëtae divinum auctorem: Tertullianus, patrem liberalium disciplinarum: Imperator Justinianus, patrem omnis virtutis: Gajus Ictus summum

apud Græcos poetarum: Claudius Saturninus, *præcipuum*; Mo-
 schus, Καλλιόπας γλυκερὸν στόμα, *dulce os Calliopes*: Lucianus:
 μέγαν ἀληθείας προφήτην, *magnam veritatis interpretem*: Nonnus
 εὐεπίης ὅλον ὄρεμον, *eloquentia totum portum*; Xenophon in convivio
 σοφώτατον πεπρωμένον χρεὼν περὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων; Alcaeus
 Messenius Μυσάρῳ & Χαρίτῳ ἀσέβει, Leonidas λαμπρότατον
 Μυσάρῳ φέγγει; & Antigonus Carystius πανταχοῦ πολυπράγ-
 μονα (quod commodissimè Apuleji verbis interpretari possū-
 mus, *multisicium & omnium rerum peritum*) nominare nulli dubi-
 taverunt. Neque revera tot virtutibus, quas uno ore non mo-
 do laudati, sed alii plurimi auctores decantant, prædito viro,
 statuarum honor negari potuit; nec tam abjecte sentiendum
 de Antiquitate, ut ingratam adversus Homerum fuisse per-
 suasum habeamus. Nam Joannes Faber celebrat duo ejus si-
 gna marmorea, imagunculam parvam, cujus in basi H O M E-
 R I nomen legebatur; nec non caput marmoreum. Smichy-
 thus Anaxilæ Rheginorum tyranni servus & quæstor Olym-
 piæ statuam H O M E R I & Hesiodi dedicavit; Delphis alia erat
 ærea columnæ imposita: & Cedrenus narrans incendium,
 quo Constantinopoli octagonum deletum est, accurate ope-
 ris antiqui signum describit: εἰς ἣν τοιχερὸν μετὰ τῶν ἐξαιρετῶν
 καὶ νοῦν ὑπερβαίνοντων τέτων, καὶ Ὀμήρου, ὑποκρινόμενον, συνάγων τὸν νοῦν,
 τῷ χεῖρι συνζεύξας ὑπὸ τὰ γόνατα. καὶ πῶγων αὐτοῦ ἀπλῶς καθέτο, θρίξ
 τε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁμοία ἐν τοῖς ἑκατέρωθεν τοῦ βρέγματος ἀραιουμένη,
 πετριχωμένῃ δὲ τῷ προσώπῳ γήραφι καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ παντὸς φροντίσι
 εἰς μὲν ἦν μετρίως ἔχουσα πρὸς ἅπαντα ὄμματα δὲ συνημμένα τοῖν
 βλέφαροι, οἷον καὶ ὁ περὶ αὐτῆς λόγος ἔχει, τυφλὸν ἐμφαίνοντα ἀνε-
 βέβλητο δὲ καὶ τριβώνιον ἐπὶ χιτῶνι, καὶ ὅσον εἰς βάσιν ἵμας περὶ χαλκοῦς
 τοῖς ποσὶν ὑπένεκτο: id est, vertente Xylandro, Inter præcipua & ingeni-
 um superantia opera, stabat & HOMERUS, qualis fuerat cogitabundus,
 manibus confectis infra pectus, barba sine cultu promissa: capilli capitis aqua-
 les, rati ab utraque sincipitis parte, facies præ senio hirsuta, ac curis de uni-
 verso; nasus ad reliquas partes proportionem aequali: oculi palpebris affixi, ita
 ut caci formam præ se ferrent, qualem eum fuisse fama fert: supra tunicam
 pallio erat amictus, & ad basin infra pedes ejus lorum aneum subiectum. At
 cum πρόσωπος πετριχωμένη vel facies hirsuta præ senio & curis, Ho-
 mero, cujus jam barbam descripsit, convenire nequaquam
 possit; mihi videtur scribendum; πετριχωμένη, id est, attrito,
 confecto vultu, lapsis genis. Sic Herodianus καμάτοις καὶ φρον-
 τίσιν

Pausan.
 lib. 5.
 & 10.

πῶςιν aliquem πετρυχωμένον laboribus & curis confectum; Homerus, ἐπείρετο γήραϊ λυγρῶ, & epigrammatis auctor, γήραϊ ἢ πενίῃ τε-
 πευμένον dixerunt. Lorum autem pedibus subjectum forte respi-
 cit ὁ μικροῦ ἀσιγῆς, eosque à se indicat præstantia carminum su-
 peratos. Similem statuam poëta Græcus anonymus memorat. lib. 5.
 Anth.

Αυχένι μὲν κύπτοντι γέρον ἐπεσύρετο βότρυς
 Χαίτης εἰς ὀπίσω πεφορημῶν αὖ μὲν δ' ἀκουᾶς
 Πλαζομένον κεχάλασο. κάτω δ' εὐρύνετο πῶγων
 Αμφιταθείς, μαλακὸς δὲ ἢ εὐτροχός. οὐδὲ γὰρ ἦεν
 Ὀξύτενης, ἀλλ' εὐρύς ἐπαυετο, καὶ ἄλλ' ὕφαινων
 Σπῆθεϊ γυμνωθέντι ἢ ἱμερόεντι προσώπῳ
 Γυμνὸν δ' εἶχε μέτωπον, ἐν αὖ πλοκάμῳ δὲ μετώπῳ
 Ἡ' ὅττασα ζωφροσύνη κεροτρεφός.

A cervice quidem incurva cani pendebant cincinni

Per tergora; circa tempora autem

Negligentes volutabant: deorsum dilatabatur barba

Undique protensa, æqualis & mollis; neque enim erat

In acutum tendens, sed lata, pulchritudinem conciens

Pectori nudo & amabili vultui.

Nuda frons; in illa vero

Stabat prudentia juvenes nutriens;

Adjicitque mox γῆρας γλυκὺ amabilem senectutem; σέβας αὖ πολάμ-
 πειν μορφῆς, formæ venerationem effulgere; & binas genas κοιλαινέσθαι, ἢ
 γήραϊ εἰκνύνειν κησχεύουσιν, excavatas, & senectute rugosa afflatas esse; quæ
 sane haud multum abeunt ab ea, quæ in marmore occurrit,
 poëtæ nostri effigie. Cum autem tanta admiratione foret
 & celeberrimus propter numerosam in carmine pangen-
 do felicitatem; cumque multi populi illo cive gloriaren-
 tur, & magna animorum contentione natales viri sibi vin-
 dicarent, nihil utique mirum, si nummos vultu ejus præter-
 ea signarunt; id quod Amaxtrianos fecisse patet.

Apud
 Spanh. &
 Patin.

Qui

Qui in averſa primi parte fluvius Smyrnæorum MELES jacet, indicat vel ad eum natum Homerum, vel illius nec non Critheidis nymphæ filium eſſe. Hinc ſane ex nonnullorum ſententia, uti patet ex certamine Homeri & Heliodi *Meles* vel *Meleſigenes* ipſe appellatus fuit; Statiusque canit,

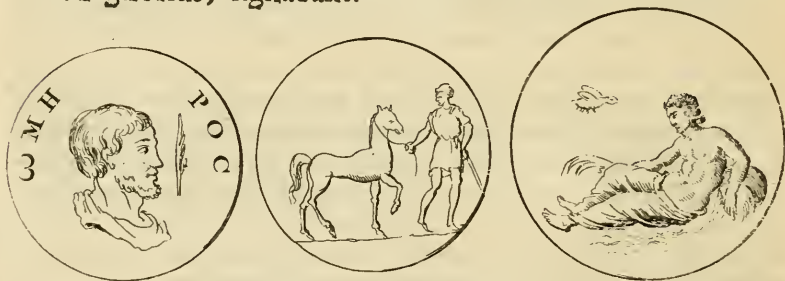
*Smyrna tibi gentile ſolum, potuſque verendo
Fonte Meles.*

Melcager quoque in Epigrammatis Muſas Homericas Με-
λητιάς χάριτας; Tibullus ſcripta HomERICA Charitas Meleceas; &
Juvenus Presbyter,

Celfos cantus Smyrnæ de fonte fluentes

appellarunt. Eoque Belgicæ noſtræ ingens ornâmentum, Nico-
laus Heinfius, Moſchum in Bionis Epicedio reſpicientem, Me-
letem vocare το τε μῶν λιγυρό τε πέν arbitrabatur. Ipſe in ſuper non-
nunquam ſuſpicatus ſum fluvium, qui inferiorem corporis
partem velatus, vaſi incumbit, dextraque manu palmam tenet,
quemadmodum eclypus ex Gorlæo deſumptus docet, nullum
aliud quam Meletem eſſe. Nam palmam tenet ob filium, cui
poëtices palma ab omnibus tribuitur, cuique eadem apponitur
in nummo Smyrnæ reperto apud Jacobum Sponium; apud ad-
ditur, quia Smyrnæi ea nummos ſuos, uti docuit Lauren-
tius Pignorius, ſignabant.

Ep. 47.

Quin & Sophiſtæ maximum hoc Homero contigiſſe affir-
mabant, genitum eſſe patre Melete; ſequæ conferebant
πρὸς τὸ πατέρα αὐτοῦ, ut Philoſophiæ operam darent, in ripis
agerent, undiſque ejus, teſte Philoſtrato, ſeſe lavarent. Et
forte Domitiano ad eundem fluvium ænea ſtatua poſita
eſt ab adulatoribus ut indicarent eum non minorem
poëtam, quam Homerum eſſe. Lauri ramus ſignificat
Home-

l. γ. c. 4.
de vita
Apoll.

Homerum facile omnes poëtas superare, & solum forte dignum qui coronetur; eoque referri debent corona & palma quas Victoriola & Victoria tenent in binis aliis ejusdem populi nummis. Lyra vero, ut nonnunquam suspicatus sum, ejus carmina præstantissima ad lyram fuisse cantata. Scio hoc negare viros doctissimos; & a cithararum cantu veram epopoëiam, non quodvis carmen Heroicum, ut Bucolica, eximere. Sed Dio Chrysostomus narrat Alexandrum Magnum dixisse, Homericæ carminis eam majestatem esse, ut non ad *citharam* sed *tubam* cani oporteat; simulque indicat alterum ipsi damnatum tunc temporis usitatum fuisse: Timomachus in Cypriacis apud Athenæum Stefandrum Samium Delphis primum *καθαροῦ δῆσαι τὰς καλὰς Ὅμηρον μάχας, ἀρξάμενον δὲ τὸ Ὀδυσσεύς*; Malchus sive Porphyrius auctor est Pythagoram illos maxime ex Homeri versibus laudasse, & ad lyram cecinisse, quibus de Euphorbo agebat: imo Sextus Empiricus disertis verbis testatur Homeri carmina olim ad lyram fuisse cantata: *Καί, αἰτ, τὰ Ὅμηρου ἔπη τὸ πέλαι περὶ λύρον ἦδετο*. Neque soli Amastriani, verum etiam alii populi honorem hunc poëtæ habuerunt. Nam Smyrnæi ab Homeri effigie haud dubiè nummum OM H PEION vocarunt; servaturque apud Antiquarios, cujus in una area inferiorem corporis partem velatus ille calamum vel palmam, ut videtur, manu tenens sellæ insidet, in altera vero corona exhibetur, inque ejus medio *Σμυρναίων*,

Orat. 2.

lib. 14.

lib. 6.

Adv.

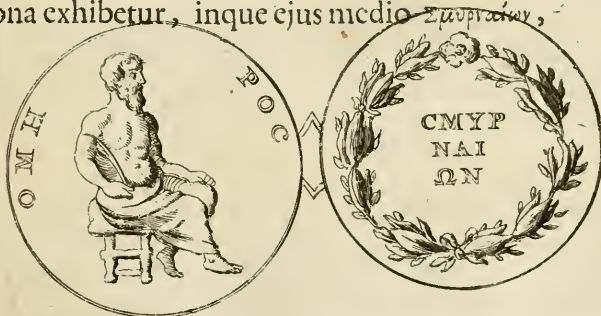
Math.

Strabo.

l. xv.

Spanh.

Diss.

Chios idem fecisse docet Julius Pollux. *Οἱ Μιτυληναῖοι μὲν Σαπφὴν τῷ νομίσματι ἐκχάραττον Χίος δὲ Ὅμηρον*; Mitylenæi Sapphus imagine, Chii Homeri nummos signarunt. Et Leo Allatius eorum nummum luce publica donavit, atque illustravit; cujus itidem ætypum facere non possum, quin adjiciam, ut ea ratione omnes Poëtæ vultus, qui quidem ad nos pervenerunt, una quasi & brevi in tabula conspiciantur.

B

Testis

Testis in super est omni laudum genere dignissimus vir Ezechiel Spanhemius in Museo Regis Christianissimi, & Cime-liarchio Christinae Augustae, esse nummum, qui hinc Homerum itidem signat, cum ins. ΟΜΗΡΟΣ; illinc vero caput turritum & epigraphen ΑΜΑΚΤΡΙΣ; duosque alios possidere gazam ejusdem Reginae, hunc ipsum Melesigenem effingentes; unum sub M. Aurelio percussum cum Poetae capite & ins. ΟΜΗΡΟΣ, sine alia loci nota, saltem, quae hodie possit in eodem legi: alterum ab Aegiensibus cussum Severi temporibus cum effigie Homerum itidem referente, ut videbatur principi Urbis Antiquario, ac nummi ejusdem quondam possessori Fr. Gottifredi. Quae omnia cum ad examen revocatis mirari non possum finxisse sibi Asin. Pollionem Homeri effigiem, cum veram habere nequiret: *Non est*, inquit Plinius, *prætereundum & novitium inventum. Siquidem non solum ex auro argenteove aut certe ex ære in Bibliothecis dicantur illi: quorum immortales animæ in iisdem locis ibi loquuntur: quinimo qui non sunt, FINGUNTUR, pariuntque desideria NON TRADITI VULTUS, sicut in Homero evenit. Quis majus, ut equidem arbitror, nullum est felicitatis specimen, quam semper omnes scire cupere, qualis quis fuerit. Asinii Pollionis hoc Romæ inventum, qui primus Bibliothecam dicando, rem publicam fecit. Nam variorum populorum nummi Homero signati sunt, quos non est verisimile morem cum primo post Pollionis tempora usurpasse; statuæ in Græcia fuerunt, unaque in templo a Ptolomæo posita, quam tanto tempore post Lucianus vidit, vultu plane eodem & facie, ut antiquam non modo & quasi per manus traditam; verum etiam non satis diligentem operam illi investigandæ adhibitam fuisse persuasus sim: nisi tamen fictio Homerici vultus Græcos respiciat, qui proculdubio illum post viri mortem finxerunt; & inventum Pollionis, usum Bibliothecæ publicum; uti existimabat Doctissimus Grævius; id quod eo verisimilius videtur, quia & Cicero testatur se picturam ejus vidisse. Sed ne quis honorum cumulus desit, adspice tandem Poëtam nostrum DEUM & ut cælo missum huma-*

Bib. 35.
c. 2.

in Tuso.

humanoque generi commodatum, ita cælo redditum, ac in variis urbibus, templis, sacrificiis & religione numinum cultum. Poëta anonymus canit eum mortali stirpe creatum non esse, sed Musis;

Οὐ γὰρ ἔφν χθονὸς ἔργον ἀπ' αἰθέρος ἀλλ' ἄε Μοῦσαι

Πέψαν, ἢν ἡμετέροις δῶρε ποθητὰ φέρη,

Id est, ea mea versione,

Telluris non illud opus, verum æthere misit

Musa, ut terricolis dulcia dona ferat.

Antipater patriam illi cælum, non Colophonem, vel Smyrnam, vel Chium, vel Ægyptum, vel Cyprum, vel Ithacam, vel Argos, vel Mycenæ, vel denique Κεκροπίων ἄςτι παλαιολόγων, id est Athenas (pessime Lubinus reddit *Cecropiorum urbem Paphlagonum*) tribuit carmine tertio, cujus finis est:

Πάτερ σοι τελέθει μέγας ἔργον, ἐν δὲ πεκούςῃς

Οὐ θνατὴς ματέρὸς δ' ἐπλεο Καλλιόπης.

Et quemadmodum hoc ut crederent fecit infinita rerum præclarissimarum, quibus Ilias & Odyssea referta sunt, cognitio; ita propter eandem Deus existimatus est, vel si non esset, dignus qui instar Dei coleretur;

Εἰ θεὸς ἐστὶν Ὁμηρος, ἐν ἀθανάτοισι σεβέσθω

Εἰ δ' αὖ μὴ θεὸς ἐστὶ, νομιζέσθω θεὸς εἶναι.

Si Homerus Deus est, inter immortales colatur;

Si autem Deus non est, existimetur esse Deus.

Unde nec Columella appellare eum dubitat, parentem eloquentiæ DEUM Mæonium; Scipioni apud inferos Homeri umbram videnti & roganti,

Qui vultus? quem, si Stygia non esset in umbra

Dixissem facile esse DEUM.

Sibylla respondet, seu

Non falleris, inquit,

Docta comes Trivia, meruit DEUS esse videri

Et fuit in tanto non parvum pectore NUMEN.

Propertiusque, si Dausquejo fidem habemus, canit

Meque inter seros laudabit Roma nepotes

Illum post cineres auguror esse DEUM.

Sed vel oportet in vitiosos Codices eum incidisse; vel parum Poëtæ attendisse; cum quia in editionibus melioribus recte scribitur *diem*: tum quia in eo est Propertius, ut exemplo

lib. xxv. Homeri ostendat, post obitum omnia esse ampliora, & clarior nomen venire mortuis atque populum Rōmanum ipsum inter sceros nepotes laudaturum. Et sane Nonnus a filio Μέλῃ-
 τῳ, vel Homero nostro tanquam a deo petit, ut velit esse propitius, ipsique inspirare, ᾠδμα θεόστυτον, vel spiritum divinum; ὑμετέρης (male vulgo scribitur ἡμετ.) γάρ Δύομαι, addit, εὐεπίης, tua enim indigeo eloquentia. Thersagoras natalem ejus non secus ac Numinis celebrat, & nocte intempesta surgit, ut illi versibus quasi libaret. Ἀὐρὲ γάρ, πειτὺνκτῖ ἐξαναεῖς ἐδοξε μοι χρῆναι τοῖς Ομήρου γρηθλίοις τῷ ποιητικῇς ἀπάρξας: quo ex loco non satis caute vir Eruditus docere conatur, Homeri natales convivio annuo fuisse celebratos. Nam ἀπάρξας τῷ ποιητικῇς nihil aliud est, quam carmine libare, carmina tanquam libamina diis offerre, quomodo Aristides eodem plane sensu dixit ἀπάρξας Ἐσκαλῳπῳ τῷ αὐτοχρῆδων λόγων ἢ ἀγωνιστικῶν; qualesque ἀπρχαῖς, vel qualia libamenta, περὶ juxta Hōcratem τοῖς πεπαιδευμένοις ποιεῖς. Argivi memores laudum, quibus illos celebrat, quæque tantæ fuerunt, ut Clithenes Sicyonis tyrannus eorumque hostis rhapsodorum certamina propterea urbe summovertit, Herodoto teste, ἐνδοξοτάτῳ τῷ ποιητῇ Homero statuum posuerunt æneam, & præterquam quod singulis diebus victimam illi offerrent, decreverunt menstruum simul & annum sacrificium, aliudque singulis quinquenniis Chium mittendum, ipsumque una cum Apolline θῆτι ξενίῳ (qua de loquendi forma alibi agam) id est ad hospitales epulas, sive sacrificia, quæ propriè sunt δαῖτες Ἀθηναίων, vocabant, uti memoriæ mandant auctor Agonis Homeri & Hesiodi, atque Ælianus. Ietæ, qui insulam Ægæi Maris Ion inhabitabant, Homero capra faciebant sacrum, eamque in sepulchro ejus ideo sculperant, uti testatur epigramma à Salmasio, ne vel Leonis Allatii, vel aliorum ipsi laudatorum, vel Gerhardi Vossii, vel Joh. Christophori Scobar opiniones recenseam, verissime, ut mihi equidem videtur, emendatum; & quondam a M. Varrone imagini ejus appositum apud A. Gellium;

Capella Homeri candida hac tumulum indicat

Quod hac Ietæ mortuo faciunt sacra:

Quin nonnulli etiam Christiani, sed foedissima Carpo-
 cratianorum hæresi inquinati poetæ nostro, ut Deo, thus
 2.7. Haer. accendebant: Augustinus *Seçta ipsius fuisse traditur socia quadam*
 Marcel-

Marcellinū, quæ colebat imagines Iesu & Pauli, & HOMER I & Pytha-
gora, adorando, incensumque ponendo: qualia præter Ioannem Damasce-
num libro ejusdem argumenti tradit etiam Carolus Magnus; lib. 4.
c. 5. de
lin.
Nam si forte aliquis hujusce erroris asseverator dicit; ideo imagines adorare
inter hæreses beatus Augustinus computavit, quia gentilium quorundam, id est,
Simonis & Selenæ, seu etiam HOMER I & Pythagoræ adorabant imagi-
nes, advertat quod etiam imagines Iesu & Pauli adorasse dicuntur, & id i-
psū inter hæreses a præfato viro computatum est. Et Irenæus testatur Car-
pocratianos imagines Christi Pictas, & de reliqua materia fa-
bricatas habuisse, eas coronasse, proposuisse cum imaginibus mun-
di Philosophorum, videlicet cum imagine Pythagoræ & Platonis & Aristote-
lis & reliquorum; quibus proculdubio etiam Homerus noster
comprehendendus est. lib. 1.
c. 24.

Et quasi non sufficerent vel statuæ vel sacrificia, alii populi
non dubitarunt ipsi templa erigere, & ita optimo jure
Deum facere, ac cælo collocare. Smyrnæos scribit Romanæ Orat. pro
Arch.
eloquentiæ parens, confirmasse Homerum suum esse, DELUBRUM
ejus etiam in oppido dedicavisse: neque enim per delubrum intelligen-
dum cum Gutherio, est simulacrum, sed templum & ædes,
in qua tamen dedicata ejus statua fuit; Strabo; 1. 3. c. 3.
de Vet.
Jur.
Pont.
Εἰς δὲ τὴν Βιβλιο-
θήκην τὴν τὸ Ὀμήλειον, ἡ τετραγωνία ἔχουσα ΝΕΩΝ ΟΜΗΡΟΥ
καὶ ΕὐΑΝΘΝ; Est, (Smyrnæ) & Bibliotheca, & Homerium, porticus
quadrata, habens TEMPLUM HOMER I & SIMULACRUM.
Ægypti Rex Ptolomæus Philopator lib. 13.
c. 22.
ἡ τετραγωνία Ὀμήρου ΝΕΩΝ,
αὐτὸ μὲν καλῶς ἐκάλεσε, κύκλῳ δὲ τὰς πόλεις περιέεθηκε ἡ ἀρχαία, ἡ δὲ
ἀντιπιοῦν δὲ Ὀμήρου; exstruens Homero TEMPLUM, eum decore se-
dit sedentem, circum vero simulacrum statuit civitates, quæ Homerum sibi
vendicant, teste Æliano: & Therfagoram poetam introducit
Lucianus, sive quis alius auctor Encomii Demosthenis, Ho-
merum in templo Ptolomæorum sedentem salutare & orare,
ut magnam carminum copiam ipsi largiretur.

Atque ita in Marmore singularis operis & perantiqui quod
mihi explicare consiliū est; quodque cum plurimis monu-
mentis de vetustate certat, fruitur consortio cælesti; & in
templo sedet Majestate læta verendus Mæonius vates. Summa
sanè cum voluptate intueor sacros vultus, & decantati omni-
busque laudati poëmatis parentem: intueor non mortalem,
sed Deum a gentilibus factum, & cælo positum; intueor
Musas in laudes viri promptas & paratas; adhæc officia, stu-
dia,

dia, honores, & cuncta, quæ vel antiqui vel recentiores non sine verborum vi profuderunt elogia: intueor denique E U-
MELIAM, TEMPUS, HISTORIAM, TRAGÆDIAM,
aliasque virtutes & Artes, sacrum facere, thura dare, libamina
fundere poëtæque tanquam ἀρχηγέτη earum omnium & chora-
go gratias referre. Inventum est elegantissimum vetustatis
depositum in agro, quem dititione tenent Principes Colu-
mnenses, Ferentino; ubi reliquiæ cernuntur hodie villæ Im-
peratoris Claudii, atque ab eo forte consecratum est, quia
Homeri lectione valde delectabatur, multum pro tribunali
etiam Homericis locutus est versibus; & quoties hostem vel
insidiatorem ultus esset, excubitori tribuno signum poscenti,
non temere aliud dedit, quam

Ἀνδρ' ἐπαμύναδός, ὅππῃς πότρε καλαπαίνῃ,
uti apud Suetonium legere licet, æri incisum, inde
anno Christi MDCLVIII. & Latio illud insertum breviter
illustravit Athanasius Kircherus vel ob hoc summopere lau-
dandus, quod vestigia urbium, ædium, publicorumque o-
perum tam diligenti & laudabili studio in terræ visceribus,
dum viveret, scrutatus est. Sed cum plura sint, quæ deside-
rant hominis eruditi & omnis antiquitatis periti curam; nihil
jam diu æque optavi, quam ut vel Severoli, vel Spanhemii,
vel Falconerii, quorum illustri & excelsio loco laus posita est,
quique ut eruditione & annis me longe superant, ita elegan-
tiora annotare, & illa, quæ ab exquisita doctrina profici-
scuntur, tradere potuissent, hac provincia suscepta, fidem qua
obstricti publico sunt, liberassent. At cum alios vel mors acerb-
ba sustulerit; alii, inprimisque illustris Spanhemius, quo nemo
melius marmora nummolve illustrat, gravioribus rebus sint
occupati; diutius premere non potui, quæ ex sedula & dili-
genti veterum lectione ad marmor cui vetustas & elegantia
non parum reverentiæ acquirit; quia & olim C. Julius Cæsar
torcumata, signa, tabulas OPERIS ANTIQUI semper
animosissime comparavit; & Augustus prætoria sua rebus
VETUSTATE & RARITATE notabilibus, Suetonio teste,
excoluit, explicandum congeffi. Ille igitur qui montis vertici
insidet mihi HOMERUS est; quia similitudo vultus eadem,
& faciei lineamenta nulla alia, quam sedentis, cinctique filia-
bus Iliade & Odyssæa; sedet autem non ut mortalis, nec ut
de

de plebe deus; verum ut princeps ipse Senatus, & qui summa cæli templa sonitu concutit, id est, JUPITER; ejusque insignibus, excepto fulmine, ornatus summum fere Olympi montis cacumen occupat. Scilicet montium magna olim veneratio, inque iis exstructæ aræ, & templa, ut satis superque ex Historia tam sacra quam profana patet, plerisque numerinibus fuerunt. Indi apud Philostratum Caucasum *Θεῶν ὄρεων* vocant; Persæ apud Herodotum *Θηὶ τὰ ὄρη λότα περὶ οὐρέων ἀναβαίνοντες* editissimis quibusque consensu montibus, Iovi hostias immolant. *Montinus* qui montibus præest deus apud Arnobium occurrit; *Mater Galerii Maximiani* deorum montium cultrix & mulier admodum superstitiosa Lactantio dicitur in libro de Mortibus persecutorum; quem Doctissimus & de Historia Ecclesiastica plurimum meritis edidit nuper Stephanus Baluzius. Dii MONTENSES in inscriptione veteri celebrantur;

lib. 1.
c. 2. de
vita A-
poll.
lib. 1.
c. 131.

ARAM. IOVI. FVLGE
RATORIS. EX. PRECEP
TO. DEORVM. MON
TENSIVM. VAL. CRES
CENTIO. PATER. DEORV
OMNIVM. ET. AVR. EXV
PERANTIVS. SACERDOS
SILVANI. CVN. FRATRIBVS
ET. SORORIBV. DEDICA
VERUNT.

Gruter.
pag. XXI.

Quæ quia Romæ inventa, videntur significari dii, qui septem ejus montibus præsidebant; quorumque in honorem institutum forte est sacrum *Septimontium*, quod celebrabatur a MONTANIS, id est, qui montes inhabitabant, non autem a toto populo, uti apud Varronem videre licet; quoque in septem locis, teste Festo, faciebant sacrificium diis, ut opinor, præsidibus; ut apud eundem *Palatinus Flamen ad sacrificandum ei dea constitutus erat, in cujus tutela palatium esse putabant.* Solino teste, *Argæus mons nivalibus jugis arduus, ne æstivo quidem tempore torrente pruina caret, quemque indigena populi habitari deo credunt.* Is qui colebatur in Alpihus Peninis, DEUS PENINUS dicitur in lapide apud crudelitissimum & diligentissimum reliquiarum florentis quondam Græciæ scrutatorem Iacobum Sponium;

lib. 5. de
L. L.

In Ar.
Ign.
Deor.

LVCIVS

LVCIVS LVCILIVS

DEO PENINO

OPTIMO

MAXIMO

DONVM DEDIT.

lib. 21.
c. 38.

Qui sive, uti ex epithetis patet, aliquo modo Jupiter sit, sive alius; nunc non vacat inquirere; moneboque solum hinc videri apud Livium scribendum esse: *sed a Deo, quem in summo sacratum vertice Penninum montani appellant; cum vulgo edatur ab eo, sensu non satis perspicuo.* Præcipue autem hanc superstitionem in cultu deorum summi, & quem Homerus refert, Iovis, mihi notavi. Nam insulæ Naxi, mons altissimus ipsi sacratu est; quemadmodum ex inscripto illi apud Sponium ritu-
lo patet;

ΟΡΟΣ ΔΙΟΣ ΜΗΛΩΣΙΟΥ.

*Mons Iovis pecorum custodis.*Ad il B.
Od. 4. ol.
Od. 1.
Pyth.

lib. 38. 2.

Trist.
t. 1.

Idem quia cultus in monte Atho Ἀθήων vocatur Eustathio & Hesychio, Pindarusque hanc ob causam canit Iovem Αἴτωνα ἔχον, & alibi vocat Αἴτνης θαλάσσης; atque ipse Homerus cum Epicharmo apud Macrobiu docet eum in Idæ cacumine fuisse adoratum. Hinc Græcis ἐπέκριον, quia ἐπὶ τῷ ἁκρων τῷ ὀρέων erat ἰδρύμενον, vel in iis aras habebat, quemadmodum tradunt Hesychius & Auctor M. Etymol. fuit appellatus. Et sane Livius testatur in Athamania prope Argitheam Iovis Acrei templum esse; in nummo itidem Vespasiani a Smyrnæis percussio Iupiter sedet ΑΚΡΑΙΟΣ; idemque cognomen Plutarcho restituit eruditissimus antiquarius, quia Ασκραία, ita enim legitur in editionibus, nusquam mentio occurrit: cum tamen Aristoteles in libro de *Fabulosis locorum rebus* apud Apollonium Dyscolu, Halicarnassi sacrificiu scribat τῷ Διὶ τῷ Ασκραίῳ (nisi & hic idem mendu hæreat, quomodo & apud Apostolium Ju-
no male Ασκραία vocatur) peragi. Melanthes in libro de Sacri-
ficiis scribit, πᾶν ὄρεον fuisse appellatum τῷ Διὶ ὄρεον, Iovis montem, ἐπεὶ ἐθον ἦν τοῖς παλαιοῖς ὑψίστῳ ὄντι τῷ θεῷ ἐν ὑψέι θυσίας ποιῆσαι, quia mos fuit antiquorum, ut Deo, qui erat altissimu, in sublimi loco sacrificarent. Et tandem Iulianus fingit Mercuriu adolescentem, quem ad ardui montis jugu perduxerat, his verbis alloqui: *Επὶ πύπνῳ τῷ κορυφῆς ὁ πατήρ πάντων κάθηται θεῶν; in illo vertice om-
nium*

mnium deorum pater sedet. Instar Iovis igitur sedet Homerus; quia non insolens fuit Græcis & Latinis consecratorum vel ἱερέων θεῶν, ut loquitur Lucianus, nomina mutare; vel eos deorum nominibus & forma colere: scilicet, ut loquitur Lactantius; solent mortuis consecratis nomina immutari: credo ne quis putet eos homines fuisse: Nam & Romulus post mortem Quirinus dictus est; & Leda Nemesis; & Cince Marica & Ino postquam se precipitavit in mare, Leucothea Materque Matuta; & Melicertes filius ejus Palemon atque Portumnus. Semele diva facta, Thyones; Iphigenia Orcilochia; Britomartis in Cephalenia viva adhuc Laphria; in Creta Dictynna; Ctesylla Veneris Ctesylle vel Ἐκαστέρης; Aspalis Argæi filia Αμειλίτης Ἐκαστέρης nomina, testibus Diod. Siculo & Antonino Liberali, tulerunt; atque apud Ovidium Romulus uxoris

Priscum pariter cum corpore nomen

Mutat, Oramque vocat.

Lacedæmonii coluerunt, uti scribit Athenagoras, Ἀγαμέμνονα Δία; & Clytemnestra apud Lycophronem vaticinatur maritum suum ΙΟΝΕΜΑ Spartanis vocatum iri, sive, ut explicat Scholiastes, οἱ λακεδαιμόνιοι ἰδρύσαντες Ἀγαμέμνονα τοῦ Διὸς ἱερὸν εἰς πύλην ἑρῶν; Lacedæmonii Agamemnonis Iovis sanum dedicarunt in honorem Herois. Ascanium patrem Æneam ΙΟΝΕΜ ΙΝΔΙΓΕΤΕΜ Servius; Ægyptios Helenam Ἀφροδίτην ἑλάνην, Herodotus; Amathusios Ariadnen Ἀριάδην Ἀφροδίτην appellasse Plutarchus scribunt. Stratonice mater Antiochi in Fœdere Magnesium & Smyrnæorum apud Seldenum Veneris itidem *Stratonidæ*, cujus etiam Tacitus meminit, nomen tulit; & Apollonius Thyaneus, postquam Ephesum pestilentia liberasset, nomine *Herodis Alexici* vel Ἀποτοπίου cultus est; quem admodum memoriæ mandant Lactantius ac Philostratus. Aristoteles uxori suæ, quondam pellici Hermeæ Atarnæ Tyranii, ut Cereri Eleusiniæ apud Laërtium & Eusebium sacrificat; Alexandrum Magnum Διὶ ἑκασμένον Ιovis habitu Elei apud Pausaniam; Helenam Epidamni filiam Epidamnii apud Ptolomæum Hephestionis; Erechtheus Nemefin matrem, Rhamuntis dominam ἐν Ἀφροδίτης ἱερῷ apud Suidam: Livia Augusta filiolum Germanici & Agrippinæ, immatura morte raptum habitu Cupidinis in ade Capitolinæ Veneris, Suetonio teste, coluerunt & dedicarunt: Charicle imaginem defuncti (Cleopolemi mariti) quam ad habitum DEI LIBERI formarat, affixo servitio

lib. x.

divinis percolens honoribus, ipso sese solatio cruciabat, uti memoriae mandat Apulejus; multae Antinoi apud Mantinenses statuæ Baccho erant, teste Pausania, ἐκασμέναι; & Drusilla tandem sorori Caji Cæsaris decretum est simulacrum in templo Veneris Genetricis ἰσμετέτην τῷ τ' θεοῦ θῆτι τ' ὁμοίαις τιμαῖς, pari cum Deæ imagine magnitudine, & equalibus honoribus vel sacrificiis colendum, apud

lib. 59.

Dionem Cassium. Verum hanc gentiliū anilem superstitionem si exemplis Augustorum & Augustarum firmare ex nummis & historicis vellem, offerret se latissimus differendi campus; at, ne videar lectoris patientia velle abuti alii ista tempori & operi reservabo; adjiciamque tantum hunc morem plenis eloquentiæ velis, & verbis poetico spiritu animatis celebrare Statium Papinium;

lib. v.
syl.

Hic te Sidonio velatum molliter osfro
Eximius conjux (nec enim sumantia busta
Clamoremque rogi potuit perferre) beato
Composuit, Priscilla, toro. nil longior atas
Carpere, nil avi poterunt vitare labores
Siccata membris, tantas venerabile marmor
Sepit opes: mox in varias mutata novaris
Effigies; hoc are CERES; hoc lucida GNOSSIS
Illo MAIA tholo, VENUS hoc non improba saxo.

Lib. i.
Haer.
Fab.

Sectatoresque Simonis Magi, statuam ejus ut IOVIS, Helenæ concubinæ ut MINERVÆ effinxisse, & accenso thure coluisse, teste Theodoretō: vel ut loquitur Ioannes Damascenus; εἰκόνα δὲ ἑαυτῆς ὡς Διὸς, καὶ τὴν αὐτῆς πόρνης ὀνόματι Ἑλένης, Ἀθηναῖς τύπω, τοῖς ἑαυτῆς μαθηταῖς εἰς περικύνησιν; Imaginem suam velut Iovis, & imaginem scortī sui Helena, in figura Minerva, discipulis suis adorandas tradidisse. Ut igitur illi omnes Deorum habitu culti fuerunt; ita etiam poetarum princeps Homerus, IOVEM refert, & insignibus ejus ornatus fruitur Musarum consortio. Nam & Deus iste superiorem corporis partem nudus, inferiorem tectus, dextra insuper aquilam vel victoriam protendens, sinistra sceptrum tenens sedet; quemadmodum multis docet Porphyrius apud Eusebium, & paucioribus Suidas: τοῦτον (Iovis) πρὸ ἀγάλμα ἱεροῦσι καθήμερον γυμνὰ ἔχον τὰ ἄνω, τὰ δὲ κάτω ἐσκαπασμένα καὶ τῇ τῇ εὐανύμῳ σκεπτόμενον, τῇ δεξιᾷ δὲ αἰετὸν προτείνον. Hujus simulacrum sedere tradunt, superiores partes nudum, inferiores tectum: sinistra sceptrum tenens, dextra vero portendens aquilam. Sic in marmori-

bus

I.O.M. CONSER
VATOR. I. TERTI
NIVS. VITALIS.
MILLEG. XXX. VVSA
LIB. PRAEF. PRO. SE
ET. SVIS. V. S. L.M.
VI. KAL. MAIAS.

LVPO. ET. MAXIMO. COS.

bus antiquis apud Hieronymum Aleandrum & Guicelmum Choulum feder seminudus; neque alius in plurimis tam Græcorum quam Romanorum nummis, qui apud antiquarios obvii sunt, occurrit: & Lucianus in adyto templi Deæ Syriæ memorat duo simulacra esse aurea Iunonis, & Dei, quem cum Jupiter sit, alio nomine appellant; illumque per omnia Iovi assimulatum esse καὶ κεφαλῶν καὶ ὀμμάτων καὶ ἐσθῆτος, capite, oculis, & sedendi habitu. Sæpiissime tamén nudus fere & stans Jupiter in nummis & marmoribus occurrit; ut vel patet ex lapide, qui Cliviæ exstat, & cuius anteriori parti Jupiter, quem exhibeo, insculptus fuit; sinistro lateri juvenis acerram, dextero alius porcellum sacrificandum tenens, quos, ubi ad HISTORIAM perventum erit, repræsentabo. Ornatur præterea Homerus diademate vel tænia, non secus ac imago ejus in corniola annulari, & aliæ tres marmoreæ, quarum minimæ additur HOMERI nomen, teste Joanne Fabro. Sophoclis marmorei & Apuleii in numismate æreo apud Ursinum caput simili fascia insignitur; & Pindarus ante regiam porticum Athenis effectus est καὶ ἡμῶν ἐν δόμῳ καὶ λύρα διαδήμα ἔχων, καὶ ὅτι τῶν γονάτων ἀνελιγμένων βιβλίον; sedens vestitus & lyram gerens: diademate (male Paschalius coronam poetarum vulgarem interpretatur) cinctus & genibus volumen impositum habens. Atque, ne Deos, Reges, Imperatores eorumque conjuges advocem, fuit hoc insigne sacerdotum, doctorum & bene de rep. meritorum hominum, tam vivorum, quam apud inferos agentium. Strabo narrat sacerdotem apud Comanos bis in anno καὶ τοὺς ἐξ ὅδης λεγομένους ἔχει diadema gestasse; Ovidius Veneris & Aesculapii sacerdoti, vittam candentem; Fratribus Arvalibus infulus albus Gellius tribuit; Lucianus celebrat ἱεροφάντην καὶ περὶ ἡμῶν σέμεια: & Plato Homerum nostrum λούκῳ ἐρίοις ἀνεστειμένον reverentiæ & honoris ergo, è rep. quam formabat, ejecit. Nec aliter præclaros viros, ut taceam Alexandrum Magnum à Luciano introduci apud inferos incedentem διαδεσμένον ταινίᾳ λούκῳ καὶ κεφαλῶν, in campis Elysiis obambulare docet insignis Virgillii locus;

lib. 6. 12.

lib. 5. &
11. Met.lib. 10.
c. 15.In Dial.
Mort.
lib. vi.
Æn.

Quique SACERDOTES CASTI, cum vita manebat;

Quique PII VATES, & Phæbo digna locuti

Inventas aut qui vitam excoluere per artes

Quique sui memores alios fecere merendo,

Omnibus his N I V E A cinguntur tempora V I T T A.
 lib. 13. Eodemque habitu Homerus a Silio Italico describitur;
Atque hic Elysio tendentem limite cernens
Effigiem juvenis casti, cui V I T T A ligabat
 PURPUREA effusos per colla nitentia crines.

Quos versus suspectos de mendo habui semper, cum nulla ratione poëta noster J U V E N I S vocari possit; qui senex humanis valere dixit rebus, uti Proclus testatur; in nummis omnibus, nec non in hoc monumento celeberrimo talis conspicitur, & veteribus denique non aliter describitur. Vidit hoc fortasse Kircherus, & rescribit N U M I N I S effigiem, *casta cui* sed meliori jure Amplissimus idemque Doctissimus Hein- sius quem ut certissimum Poëtarum interpretem consulue- ram, literis ad me eruditissimis datis, docet Silium scri- psisse,

A: que hic Elysio tendentem limite cernens
Effigiem juvenis castam.

lib. 3.
Ep. 5. Juvenis enim non Homerus Silio, sed Scipio est, qui aliis compluribus locis ita appellatur; *effigies casta*, effigies sacerdotis vel vatis, quorum perpetuum hoc epitheton; & *effigies* denique *umbra* est, quo sensu eandem vocem paulo post Silius, Plinius Secundus, & Virgilius in Culice usurpant. Et hæc quidem verissime Heinsius; sed tamen Silius Homerum Deorum, quos non in tartaro sed cælo, exceptis infernalibus, habitasse constans veterum opinio est, numero videtur eximere. Et ut breviter objectioni, quæ alicujus momenti est, respondeam; non canit ille Homerum vel animam ejus apud inferos esse, verum *effigiem* sive umbram tantum vel imaginem. Veteres enim tria in homine distinguebant, *Corpus*, quod terræ mandatur vel comburitur; *animam*, quæ cælum petit; *umbram*, quæ apud inferos sedem suam habet. Servius: Nam *tribus constamus*, A N I M A, quæ superna est, & originem suam petit: corpore, quod in terra deficit: *umbra*, quam Lucretius sic definit, S P O L I A T U S L U M I N E A E R. Ergo *umbra*, si ex corpore creatur, sine dubio perit cum eo, nec est quicquam reliquum de homine quod inferos petat. Sed deprehenditur esse quoddam simulacrum, quod ad nostri corporis effigiem inferos petit. Et est species corporea, quæ non potest tangi, sicut ventus. Hinc in sexto: C O R P O R A V I V A N E F A S S T Y G I A V E C T A R E C A R I N A. Hanc autem rem etiam Homerus requirit, simulacro Hercules apud inferos.

Adl. 4.
Acn.

*infernus visio. Et sciendum, simulacra hæc esse etiam eorum, qui per Ἀποθέωσιν
dii facti (quo numero & Homerus noster) sunt. Unde aut visi esse apud
infernus, aut illuc descendisse dicuntur. Et sane Poëta εἶδωλον vel imaginem
Herculis apud inferos esse fingit, ipsum vero Herculem in* Odyss.
extr.
cælo;

Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βῖνν Ἡρακλεήην

Εἶδωλον αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι

Τέρπετ' ἐν θαλίῃς ———

Post hunc vidi vim Herculeam, vel Herculis

Effigiem; ipse vero apud immortales deos

Oblectabatur in conviviiis ———

Notatque Eustathius corpus crematum in Oeta Trachinia;
animam superne sive in cælo, εἶδωλον vel effigiem infra vel
apud inferos fuisse; quanquam non defuerint, qui, teste eodem
huic locum traduxerint; cum absurdum plane foret unum
eundemque hominem binis his in locis esse; alii vero plane
abstulerint, uti videre licet apud Scholiastem anonymum.
Sic Lucianus introducit Herculem Diogeni Cynico interro-
ganti, num mortuus foret, cum tamen sæpe homines illi ut
Deo sacrificarent, respondentem; αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Ἡρακλῆς ἐν
ἐρευνῇ τοῖς θεοῖς σύνεστι, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἡβην. ἐγὼ δ' Εἰδωλὸν
(paulo post εἰκῶνα vocat) εἰμὶ αὐτοῦ, & simul eam distinctionem
falsè satis & acerbiter ridet. Sed tamen ethnicorum fuit
hæc persuasio; atque ipse iterum alibi Homerus (quanquam
Salmasius, cui tamen miror non occurrisse versus modo lau- ad Sim-
plic.
datos, existimet hanc opinionem Homero posteriorem esse,
nec eum credidisse alibi animam, alibi umbram ejusdem de-
gere post mortem,) ψυχὴν καὶ εἶδωλον discernit & Virgilius nunc
Dardanum tartaro adscribit, nunc inter deos relatum esse can-
nit; quod imitatione poëtæ nostri factum esse Grammatici ob-
servant: Tibullus quoque umbras Heroum inferno adsignat; Iliad. ♀
v. 104.
Lib. 6.
& l. 7.
Æn.
1.4 El. 1

Vidit ut inferno Plutonis subdita regno

Magna Deum proles levibus discurreret UMBRIS.

quemadmodum ex Codicibus Palatinis cum Iano Gebhardo
illos versus scribendos esse judico. Barba præterea promissa
& lata Maonius senex, ut cuidam veterum vocatur, insignis est;
eamque licet more tunc temporis usitato aluerit proculdubio,
etiam commode potest dici referre Iovem, cui omnis anti-
quitas Barbam tribuit: Cicero; isto namque modo dicere licebit

IOVEM semper BARBATUM, Apollinem semper imberbem, castos oculos Minerva, caruleos esse Neptuni: Caius Cæsar deorum insignibus cultuque sæpe insignis, Iovem imitaturus aurea barba sulmen tenens conspectus est: & Iuno apud Lucianum in Deorum dialogis cum reprehendit quod πύγωνα τὴν ἐκείνου καθύπευθε τῆς promissam barbam habens depositis ægide ac fulmine talis cum Ganymede luserit: Quin & Iovis Barbam non dissimilem Homericæ fuisse ex nummis & marmoribus patet; latam scilicet neque in acutum desinentem, unde in Iove Tragoëdo Philosophi habitum sumens πύγωνα ὀπισθοσπείων, barbam atrahens vel longiorem faciens in terras descendit. SCEPTRUM (quod ex cyparisso factum fuisse docet Hermippus apud Diogenem Laërtium, cuius fictionis causas reddunt Aldobrandinus & Bochartus, quodque eburneum facit Ovidius) præterea Iovem manu tenuisse, ex Porphyrio, Suida, nummis satis superque constat. Seneca jam olim eum cum lunone vocavit, sicprigeros tonantes; & Iustinus testatur, quia ab origine rerum pro diis immortalibus veteres hastas coluerunt, ob ejus religionis memoriam adhuc DEORUM SIMULACHRIS HASTAS addi: quod verissimum esse, probatissimi auctores docent. Nam apud Pausaniam Chæronenses deorum omnium maxime ΣΚΗΠΤΡΟΝ colunt, quod Iovi fabricasse Vulcanum fingit Homerus, quod Mercurius dedit Pelopi, Pelops Atreo, Atreus Thyesti, atque ab eo Agamemnon accepit: ἔτο οὖν, pergit, τὸ σκῆπτρον σέβουσιν Δόρυ ὀνομάζοντες; hoc enim sceptrum colunt, hastam illud vocantes; & mox; Ναὸς δὲ οὐκ ἔστιν αὐτῷ δημοσίᾳ πεποιημένῳ. ἀλλὰ καὶ ἔτι ἐκαστον οἰερωμένῳ ἐν οἰκίᾳ πεποιθὲς ἔχει τὸ σκῆπτρον καὶ οἱ θεοὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν θύον καὶ τεύχεα παρέχον πανταδαπῶν κρεῶν καὶ περματῶν πλήρης; Templum illi publice exstructum non est; sed qui singulis annis creatur sacerdos, sceptrum in domo sua habet: & illi quotidie sacrificia fiunt, & mensa apponitur referta omni genere carnis & bellariorum. Et ne dicam Romanos, testibus Festo & Servio, per sceptrum ex Iovis Feretrii templo sumptum in foederibus fanciendis: Parthenopæum apud Aeschylum, alios apud Virgilium, Homerum, Valerium Flaccum per hastas jurasse, Cæneumque, teste Eustathio, eo vesaniæ venisse ut ἀκόντιον vel telum in medio foro positum jussu deῶν ἔτοιμα εἶναι, sive deum existimare, inter deos numerare, non, ut Erasmus vertit; præcepisse diis ut numerarent; ne, inquam de his quid dicam, ipsi Romani antiquissimis temporibus

Suet.

C. 52.

1. 8.

Lib. 1.

Metam.

Med.

lib. 43.

HASTAM loco Martis coluerunt, uti Varronis fide tradunt Clemens Alexandrinus, atque Arnobius; cuius ultimi verba adscribenda sunt; *Ridentis temporibus priscus Persas fluvium coluisse,* In protr. Lib. 6.
memorialia ut indicant scripta: informem Arabas lapidem: acinacem Scythia nationes, ramum pro Cinxia Thestios: lignum Icarios pro Diana indolatum: Pessimuntios silicem pro Deum Matre: pro Marte Romanos HASTAM, Varronis ut indicant Musæ. Atque hinc explicandum Plutarchum In vita Rom.
 arbitror inquirentem cur Romulus Quirinus appellatus sit: οἱ δὲ τὴν αἰχμὴν ἢ τὸ δόρυ πρὸς παλαιὰς Κυρίων (legendum Κύριον, uti ex eodem in quæstionibus Romanis, Festo, Dionysio Halicarnassensi, Ovidio patet) ὀνομαζέειν ἢ Κυρίπιδος ἢ Ἑρως ἀγαλμα καλεῖν ἐπ' αἰχμῆς ἰδρύμενον ἐν τῇ Πηγῇ δόρυ καὶ δρυμῶν Ἀρεα παρονομαζέειν. Id est: Alii verò dicunt hastam veteres Quirim; Iunonis statuam cum hasta dedicatam Quiritalis Iunonis, ac in regia collocatam hastam MARTEM appellasse; vulgo male vertitur signum haste impositum; cum nihil aliud significet quam Iunonis statuam hastam manu tenuisse; ipse Plutarchus alibi: Ἑρως ὃ ἱερὸν τὸ δόρυ νεόμισται, ἢ Ἰαγαλμάτων αὐτῆς δόρυ περιέχεται τὰ πλεῖστα; Iunoni autem sacra habetur hasta, & pleraque ejus statuæ hasta nituntur, & Festus Curitim Iunonem appellatam scribit a ferenda hasta. Diodorus quoque Siculus testatur Iunonis statuam apud Babylonios dextra serpentem capite, sinistra σκήπτρον λιθοκόρητον, vel sceptrum gemmatum tenere; taleque illi tribuit Ovidius;

*Ipsa petenda mihi est: ipsam si maxima Iuno
 Rite vocor, perdatæ; si me gemmantia dextra
 Sceptra tenere decet.*

Hasta igitur in regia posita Martis nomen habuit; & forte hæc ibi est servata ut pristinæ religionis indicium; licetque alii plures faciant, ut Iulius Obsequens, quando scribit HASTAS MARTIS, id quod triste aliquid portendebat, motus; vel HASTAS MARTIS in Regia motus; puto tamen de eadem vel iisdem hastis eos loqui. Atque inde decorum statuis hastæ additæ sunt; & nullum fere in numismatis veteribus nomen occurrit, quin HASTA, tanquam divinitatis symbolo armetur; inque DIVÆ FAUSTINÆ nummis frequenter sella cernitur cum hasta sola, vel cum pavone, ut palam foret eam in cælitum ordinem relatum esse. Sceptro adstat AQUILA, Iovi peculiari ratione dicata & consecrata; sive quia instar satellitis & armigeri, debellatori gigantum fulmina

na ministravit, notante Servio; sive quia illo nato primum apparuit, & pugnae laudatae fuit comes, quemadmodum memoriae mandant Eustathius, Auctor brevium scholiorum, & licet paululum diverse, Anacreon apud Fulgentium: sive quia Jupiter in aquilam transfiguratus Naxiam regionem petiit, & regnum accepit; egressoque inde & adversus Titanas proficiscenti eadem avis in auspiciis victoriae apparuit, uti scribit Aglaosthenes apud Scholiastem Germanici Caesaris; nec non ex eo Lactantius; qui uti auctoritate Historiae Sacrae adjicit aquilam Iovi in capite consedisse, atque regnum portendisse; ita non satis caute tradit, *Cesarem quoque in Arato referre Aglaosthenem dicere*; cum non Caesar Germanicus in versione Aratea; sed Scholiastes anonymus in ejusdem doctissima interpretatione, quam Lactantius videtur Germanico adscripsisse, ista referat. Sane Lucianus in deorum concilio scribit aquilam *sceptra Iovis insidere*; eamque Thebani Aegyptii venerabantur, *Ἀπὸ τοῦ βασιλικῶν* (nam & in regum sceptris effingebatur, teste Aristophanis Scholiaste) *ἔχει δοκεῖν ἔχει τὸ ζῶον, καὶ τὸ Διὸς ἄξιον*, ut loquitur Diodorus Siculus: Clearcho denique Heracleae tyranno, ut se Iovis esse filium ostenderet, *evnti per publicum aquila velut argumentum generis praeferebatur*. Non tenet illa, ut vulgo fingi solet, fulmen ungulis, sed tanquam Homerus sit Iupiter placidus, & pacificus hastae adstat, & ascendere velle videtur. Sic quoque Iovis sedentis & sceptrum manu tenentis comes est inermis in gemma 185. apud Gorræum, atque in nummo Antonini Pii; in alio Divae Marcianae sceptrum non fulmen uncis pedibus tenet; imo summus deorum, Periphantem iustum & aequi tenacem virum in aquilam mutatum fecit *ἐν παντὶ τοῖς ὅμοις βασιλέα καὶ διδοὶ φιλάσσειν τὸ ἱερὸν σκήπτρον καὶ προσέναι πρὸς τὸ εἶναι θεόν*; *regem omnium animarum, sacri custodem sceptri* (non damno tamen virorum eruditorum conjecturam, qui rescribunt *σκήπτρον*, *fulminis*) *concessitque ut suum solium adiret*, apud Antoninum Liberalem. Aquila igitur & hic Homerum adit, affertque forte novo Deo nectar, nonsecus ac Iovi nato in insula Creta; propter quod officium immortalitate donata & caelo adscripta fuit: quam historiam non cuivis obviam conservavit Moero Byzantina in libro quam *Μνημοσύνην* inscripsit apud Athenæum, vel in *de Dialectis*, *ἐν τῇ περὶ Ἀγρίων* apud Eusta-

adA. ves.

Lib. I.

Justin.

Lib. 16,

Lib. XI.

P. 491.

Adil. Ω.

p. 1351.

EJ. R.

Eustathium; quam in differentiam, licet historiam ex Athenæo hauserit Theſſalonices Episcopus, nunc non vacat inquirere. Sedet autem HOMERUS non in Parnasso, uti opinatur Kircherus, sed in Olympo; qui uno vertice, non ut alter binis Phœbo Bromioque sacris, sese extollit, & lovi peculiari religione dicatus est; eleganterque à Poëta nostro ex versione Hugonis Grotii describitur,

Od. 2.

Templa Deum, ni prisca fides nos fallit, Olympum.

Non illum ventorum animæ, non turbidus imber

Sollicitat; nulla tegitur nive: purus ubique

Stat nitor, & nulla fœdatur nube serenum.

Et, ne dicam Euemerum & Ennium tradere apud Lactantium Iovem regem, postea deum, habitasse in Olympo atque late imperasse; Valer. Flaccum Theſſaliam patrium ejus regnum vocare, Scholiastes Homeri eum nominat ἱερὸν οἰκητήριον Ἥρας; ipse poëta Musas Ὀλύμπια δώματ' ἔχεν; Hesiodus eandem appellat Μῦσας Ὀλυμπιάδας κέρας Διὸς αἰγιόχοιο, & montem δώματ' ἀθηνάων. Atque ut novem sorores apud Ascræum vatem Iovis patris μέγαν νόον ἐπὶ τὸς Ὀλύμπῃσιν *magnam mentum in Olympo*, commemoratis præsentibus, futuris & præteritis τέραςσι vel *oblectam*; utque apud Flaccum Valerium Iovi, postquam dimisit noctem fideream Olympo,

lib. 1.

c. xi.

l. 1. v.

500.

Ad il. 2.

InTheog.

— *assuetus adest Phlegræas reddere pugnas*

Musarum chorus, & citharæ pulsator Apollo;

ita in marmore nostro idem officium reddunt Homero, alteri quasi patri, & omnium artium origini, mentemque ejus & aures mulcent dulci vocum concordia, ac resonantis suaviter citharæ sono. Et sane Julianus scribit eas ex Pieria profectas, in Olympum à patre vocatas venisse; ὁποῖον δὲ πρὸ τοῦ ἑλίου τῆς Μισσῶν λεγόμενον, ὡς εἶεν δῆπερ ἐν τῇ Πιερίᾳ, ἔχ' ἢ ἐξ ἑλίκων & ἐς τὸ Ὀλύμπιον ἀφ' ἡμεῖς τὸ πατέρα κληθεῖσιν. Sed Hesiodus, postquam cecinit ex Mnemosyne Iovi in Pieria Musas natas esse, mox ipse sibi contrarius narrat eam peperisse novem filias,

Orat. 3.

v. 53.

τυτθὲν ἀπ' ἀκροτάτης κορυφῆς νιφόεντος Ὀλύμπου.

Paululum à summo vertice nivosi Olympi.

Hæc ut concilient Grammaticorum filii, notant esse ὑπερέβαλον; & locum hoc pacto construi debere, τὰς ἐν Πιερίῃ τυτθὲν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου. Verum præterquam quod novem intermediis versus

hanc figuram rejiciunt, non cogitant aliud longe esse, *haud procul Olympo*; aliud, *haud procul à summo vertice Olympi*; quorum hoc rem in ipso monte; illud in loco non procul inde remoto factam fuisse indicat. Quibus ad examen revocatis, locus mihi ita distinguendus (de quo tamen optime judicabit Clarissimus Grævius, cui plurimum ille poëta debet) videtur:

Ἡ δ' ἔπει' ἐνέα κῆρας ὁμοφρονες.

Ipsa peperit novem filias concordēs.

hic sensui finem impono; quia postquam memorasset poëta ex Mnemosyne, quæ Eleutheris imperabat, eratque *oblivio* (scribo enim λησμοσύνη, accusandi casu rejecto; ut ad Mnemosynem referatur, *malorum*, natas Musas; adjicit per quot noctes Jupiter illam habuerit, exactisque mensibus peperisse novem filias concordēs. Hinc canit carmen illis curæ esse; sed quo in loco? paululum à summo jugo Olympi, ubi ædes ipsis pulchræ, & juxta eos habitant Gratia & Ἔρως vel *Cupido*. Sic revera Hesiodus erit planus, & multum inferviet Marmoris antiquissimi illustrationi; in quo etiam Musæ paululum à summo Olympi, quem & eas petiisse mox refert Ascræus senex, vertice sedes suas habent; hæque cithara, illæ voce Homeri veluti secundi patris laudes celebrant, vel aliis carminibus animum ejus demulcent. Illa autem quæ proximum Iovi occupat locum, gravi est habitu, & nescio quid augustius venerabiliusque vultus ejus promittat. *Mnemosynem* Musarum matrem; vel *Euphemen* earum, teste Pausania, nutricem; vel potius *Calliopen* esse arbitror; quæ περσεύει Hesiōdo, *Regina* Horatio vocatur; quæ regum comes, quæ Homero, ut Maximus Tyrius scribit, carmina dictavit, quæ sese nutritivisse cum apud poëtam anonymum canit,

Hb. 9.

I. 4.
Anth.
c. 12.

Καλλιόπη μὲν ἐγὼ, Κύρω δὲ ἐμὸν ὥπτεσσιν ἀείζον
Ὅς τέεφε θεῶν Ὀμήρον, ὅθεν πῖε νῆδυμον Ὀρχόεις.

cuique Heroici carminis inventio adscribitur in veteri epigrammate Græco;

Καλλιόπη σὸ φίλῳ Ἡρώϊ τῷ ἔπει' αἰοῖδ' ἔσ.

Calliope Heroi monstravit carminis artem.

Quæ vel descendens vel saltantis habitu supra antrum pendet, forte ERATO est, docta saltare, & cithara, quam petit, quaque decoratur nescio an tripudianti similis in num-

mo gentis Pomponiæ apud Urfinum, canere. Binas tibias (nisi tamen faces sunt) ad Homerum protendens, EUTERPE, est, quæ apud Horatium *tibias cohibet*, & apud Ausonium *Dulciloquis calamos... flatibus urget*. Citharam pulsans CLIO, citharistica artis inventrix, ex sententia poetæ Græci; vel POLYHYMNIA, cui Horatius *Lesbourn barbitum sive lyram* tribuit; vel MELPOMENE, quæ apud anonymum *ῥυθμιῶν μελίφρονά βροῦσιν ἤρε*, *dulci concentu barbita movet*, & cui apud Romanum Lyricum Jupiter *liquidam vocem cum cithara* dedit; quam utramque artem nostram exercere, videtur docere os diductum, & manus lyræ admota. Digitum in globum intendens, ex sententia Nobilissimi Heinsii URANIA est; quæ talis apud Fulvium Urfinum exprimitur, & celi atque astrorum motus scrutatur. Sed, quanquam hæc utcunque ita possint affirmari, tamen nihil certi statuo; cum quia sibi parum constant veteres in inventis Musarum, uti patet ex Horatio & Ausonio, qui earum artes brevi elegantique carmine complectitur, describendis; tum quia difficile admodum est conjecturari, quæ reliquæ sint, utpote nullo insigni à se invicem distinctæ. Et quanquam Ephorus, *tres*, Mnaseas *quatuor*, Mirtylus *septem*, Crates *octo* Musas apud Arnobium scribant fuisse, auctor tamen novenarium Hesiodi numerum amplexus est; sed simul reliquit divinandum, quæ sint duæ virgines, quæ in ipso aditu antri canentes conspiciuntur. GRATIAS audivimus ex eodem vate unâ cum Musis in Olympo habitare; illæque forte sacro coetui interfunt. Nec obstat eas vulgo tres statui & quidem nudas; quia non omnium veterum hæc fuit constans opinio; nonnullique pauciores fecerunt, & vestibus eas ornarunt. Homerus ex opinione Heraclidis Pontici unam tantum esse cecinit: Lacedæmonii & Athenienses, quos sequi potuit sculptor, duas colebant: Pausanias: *Ἐπεὶ Λακεδæμονιοὶ γέ εἰναι Χάριτας δύο καὶ Λακεδæμονία ἰδρύσαντες τὴν Ἀθήνην φασὶν αὐτὰς καὶ ὀνόμαζα ἦεν ὃν Κλυμένην καὶ Φαιρηνάν*; Nam Lacedæmonii Gratias duntaxat duas colunt (n. ad fluvium Tiasam, qua Sparta itur Amyclas, teste eodem) quas Lacedæmonem Taygetæ filium dedicasse tradunt, easque Clitan & Phaenman nominasse: mox addit, Athenienses antiquis temporibus duas pariter Auxo & Hegemonem veneratos, tertiamque, cui nomen Carpus, non Gratiam sed Horam esse.

lib. i.
od. 1.lib. v.
od. 24.lib. 1.
od. 4.
Eyd. 20.lib. 3.
adv. G.

in Alleg.

in Exot.

lib. 1.

l. 2. in
Soc.

Apud Smyrnæos in templo quodam & Odeo; apud Athenienses ante vestibulum; apud Pergamenos in Attali Thalamo & Apollinis templo eas vestibus ornatas fuisse testes sunt Diogenes Laertius, & Pausanias in Bœoticis; qui cum dixisset, ἡ ταῦτα μὴ εἶναι ὁμοίως ἅπαντα ἐν ἰοδίῃ, ea sane omnia esse vestita, sibi non constare ingenuè fatetur, quam tandem ob causam posteriores Gratias, habitu mutato, nudas pinxerint vel finxerint. Sic & apud Eleos vestitæ fuerunt, si fides habenda interpreti Pausaniæ; Εἰς δὲ τὴν Χάραριν ἱερὸν καὶ ξόανον ὅτι χερσὶ καὶ ἐν ἰοδίῃ, περὶ ὧν καὶ ἡ χεῖρες καὶ πόδες λίθῃ λαοῖς; *Suum habent & Gratiae templum: simulacra lignea sunt, veste inaurata: facies manus & pedes è candido marmore*: nisi tamen alia auctoris mens sit; eas n. statuarum partes, quæ vulgo vestibus velabantur, inauratas; vultum vero, manus, pedes, quæ nec in aliis tectæ erant, ex candido marmore fuisse. Licet autem hæc vera esse possint, suspicabar tamen nonnunquam, cujus me conjecturæ necdum poenitet, binas has virgines, referre ILIADEM & ODYSSEAM; majoreque eas & augustiore statura esse, quam alias, quæ lateribus Homeri in infimo segmento adsident; quia inter deos relatæ, & Musarum consortio sunt insertæ: Quæ ad dextram stat gravior severiorque, ILIAS est, quæ ad sinistram lætiore vultu, ODYSSEA; vel quia illa vetustior, hæc junior; vel quia Ilias Tragoediæ, Odyssea Comoediæ, ut postea docebitur, similis est. Ne quis autem putet hæc me frustra affirmare, & nullo idoneo firmare posse auctore; en quæ Antiphilus Homeri filias cum Musis invocans cecinit olim.:

lit. Epig.
Gr. c. 67.

Ἰλὰς σὺν Μύσαισι. μετ' ὑμετέρῃς ᾄδοις

εἶπεν ἔχειν αἰὼν ἑνδεκά Πιερίδας.

Esse propitiæ cum Musis: post vestras enim cantiones.

Dicit habere ætas undecim Pieridas.

Postquam igitur opera sua, vel Iliadem & Odysseam, composuit Homerus, auctus est Musarum numerus, nec novem, sed undecim fuere; quot in marmore nostro cernuntur; major quibusque lux affulgebit proculdubio, si res in medio ore antri, atque ad pedes virginum positas diligentius paulò excutiam. Nemini dubium est, quin inter eas sint AR-
GUS & PHARETRA; quibus num significantur amores
deorum, dearumque omnium, ut censet Kircherus, vir
dōctif.

doctissimus, an verò Cupidinem Gratiasque, quibus & Musis contiguas domos esse cecinit olim Ascræus senex, illo etiam in antro habitare, alii, quibus commodum, examinent. Mihi videntur designare bella, quæ in Iliade præcipue Homerus cecinit; altera autem res, colliculum referens, cuique ligulæ vel amenta pharetræ sunt imposita, quia revera PILEUS est, peregrinationem Ulyssis; ut ita ostenderet sollers artifex binas has Virgines referre Iliadem & Odyseam; eas in Musarum sacrum cætum receptas; atque adeo non novem sed undecim Musas esse. Pileus margine caret, qualem Ulyssi tribuit D. Hieronymus; *Quartum genus est vestimenti rotundum pileolum, quale pictum in Ulysse conspiciamus, quasi media sphaera sit divisa, & pars una ponatur in capite.* Non aliis Castorem & Pollucem (qui tamen umbellatos pileos videntur gerere in Maxentii nummo) capita texisse constat ex ære Lacedæmoniorum apud Tristram: quæ tegmina propterea eleganter Apulejus *ovatas cassides*, & Lactantius *pileum teretem*, explicante Salmasio, appellant; qualem mihi insuper, ne omnes recenseam, notavi in nummo Atilii Cimbri apud Tristram; in Galbæ & Trajani apud Choulum; in Phocaensium apud Patinum. Sunt tamen viri eruditi, qui Ulyssi pileum umbellatum, quali nos ab aëris inclementia, pluvia, ventisque defendimur, tribuunt; ut Hieronymus Aleander, impugnatus propterea ab Alberto Rubenio, ut hic rursus ab Octavio Ferrario: qua in sententiarum diversitate quid sequendum sit, vix habeo dicere, pro utraque sententia stantibus viris eruditissimis. Crediderim tamen Ulyssis pileum sphaeram mediam retulisse, qualis describitur Hieronymo *ὡς πῦρ* proculdubio statuarum, & in marmore nostro oculis subjicitur. Et si verum, ut notat rerum Græcarum peritissimus Joannes Meursius, Ithacum ducem eo habitu fingi solere, quia propter Penelopen (quam *Lacænam* faciunt Pausanias, Lucianus, Plutarchus & Eustathius) Lacedæmonius insertus, ac Laconica civitate donatus itidem esse censebatur, vix dubium superest, quin Laconico pileo, & *ὡς τὸ ὑμίπελον* ut Lucianus loquitur, referente usus sit. Illud tandem valde notandum, Homerum *πῖλῶ* nunquam meminisse non modo; sed ne Ulyssi quidem, cujus quasi insigne fuit, tribuere. Procos enim introducit in ejus calvitium scommata ja-

Ep. ad
Fab.

T. 1.

Ep. ad
Colv.

Expl.
Tab. Hel.
lib. de
Re vest.

In Miff.

Lac.

In Lac.

In Dcer.

Dr.

In Quaf.

Gr. ad

Ody. A.

cientes; quod satis magnum est indicium, cum instar aliorum nudo capite incessisse, uti eleganter ex veteribus observat Eustathius; quo etiam teste Apollodorus ὁ συναγεῖσθαι primus Ulyssi pileum dedit; quanquam Plinius & Servius illud Nicomacho Aristodemi filio tribuant. Hæc mea de virginibus binis, arcu, pharetra & pileo sententia; quam si alicujus stomachus respuit, sciat is in re obscura plane divinationem non esse illicitam; maximamque à me gratiam initurum, qui meliora & certiora docebit: Sed & cum hæc scribo, præstantissimus Heinsius mittit, se cum in transcurso marmor consuleret, arcum & pharetram in vestibulo antri, uti & lyram pro Apollinis insignibus cepisse. Sane Apollo, quem in antris cultum fuisse mox docebo, Musarum consortio gaudet, Μοσχαγέτης Diodoro Siculo, aliisque unà cum Diana μουσικώτατος ἦ ἑωὶ & τίλει τὴν μουσικὴν Aristidi; ἐξέρχων ἡ δὲ ἦς, quia Musis canentibus præit, Pausaniæ appellatur; scilicet, ut canit Ausonius,

Mentis Apollineæ vis has movet undique Musas,

In medio residens completitur omnia Phæbus.

Cithara quin etiam proprium Dei insigne esse præter marmora, nummos, plurimosque auctores testantur Lucianus & Servius: quorum hic ita loquitur; *Lyra simulacro ejus additur, ut nobis celestis harmoniæ imaginem monstraret.* Hoc est quare cum Citharistam Augustinus *pulsatorem citharæ* Valerius Flaccus; & Græci χευστόροιν, si fides habenda Scholiastæ Homeri, appellant; curque Hesiodo citharædi dicantur esse ἐκ Ἀπόλλωνος καὶ Μοσίων. Lyra quoque inventionem multi Apollini, alii verò Amphioni, alii Lino, alii Mercurio tribuunt; visabanturque in Helicone Apollo & Mercurius ex ære μαχόμενοι. Lyrae τὴν λύραν, teste Pausania; qui tamen alibi lyram Mercurio, citharam Apollini tribuit, atque hæc instrumenta distinguit; id quod etiam facit Aristides, narrans Minervam tibiarum. lyra & citharæ usum invenisse. istas quidem dedisse Musæ; illam Mercurio; hanc vero Apollini. AR CUM autem Apollinis esse innumeri auctores & nummi, præcipuèque Horatii carmen sæculare, ac Callimachi hymnus testantur. Sic Homero aliisque poetis frequenter vocatur ἐκαστὸς ὅλος, ποσειδῶν, ἄργυρόπτερος, χευστόπτερος, ποσειδῶν, καὶ ἄλλοις; Mart. Capellæ Sagittarius, & Vulcanus; Virgilio & Ovi-

Ovidio *Arcitenens*; atque ante eos Nævio apud Macrobiū :
Deinde pollens sagittis inclitus Arquitenens, sanctusque Delphis prognatus 1. 6. e. s.
Pythius Apollo: Valerio Flacco *Arcipotens*: & Antinous Pene- Lib. 5.
 lopæ procis, cum arcum tendere non possent, suavit, ut
 Apollini Κλυτοτόξω sacrum facerent. Sed ut ad antrum sive Odyss.
 Musarum, ut arbitror, domicilium revertar, ab omni an-
 tiquitate gentiles speluncis religionem quandam & venerationem
 adscripserunt, & vetustissimi, ante extructa templa,
 ea numinibus consecrarunt: Porphyrius; σπήλαια πίνων & ἀν- Lib. de
 τρων τῶν παλαιῶν πρὶν & νῦν θηνοῦσιν θεοῖς ἀφοσιῶντων, & ἐν Κρήτῃ Ant.
 Κρητίων Διὶ, ἐν Ἀρκαδίᾳ τῷ Σελλῷ & Πανὶ Λυκαίῳ & ἐν Νάξῳ Διονύσῳ, Nym.
Speluncas & antra antiquissimi ante templorum usum diis consecrabant, ut
in Creta Curetum antrum Iovi, in Arcadia Lunæ & Panī Lyceo, in
Naxo Dionysō vel Baccho; adjicit Eubulum originem moris ad
 Zoroastrem referre, eum naturalem speluncam ac fon-
 tibus scatentem rerum omnium auctori, & parenti con-
 secrasse Mithræ; exemplumque alios imitatos vel in à natura
 vel in manu factis antris sacra peregrisse. Quin & Grammatici
 Græci ἀντρῶν descendere notant ab ἀντῶ id est *supplico*, διότι τὰς
 θεὰς ἐν αὐτῷ κατέδωκεν ἰσχυρὰ τὰ σπήλαια κρύπτειν, quia deos in illo colunt,
 sacras esse speluncas arbitrantur; uti apud M. Etymologici auctorem
 videre licet. Atque ita Strabo laudat antrum λειψιθελαδων Lib. x.
 Νυμφῶν, in monte Lebethrio; in quo tam Musarum quam
 Nympharum, teste Pausania, signa conspiciebantur: He- Lib. 9.
 rodotus antrum Κωρύκειον in monte Parnallo: Pausanias spe- Lib. 8.
 cum in Phrygia ingentem, Matri Magnæ dicatum, & apud Lib. 10.
 Magnetæ Lethæi fluminis accolas alium Apollini sacrum,
 inque illo Deæ, in hoc vero Dei signum το μολιπα δρχαίων;
 & Suidas tribus locis antrum Zerinthium in Samothracia,
 in quo Corybantium & Hecates mysteria peragebantur. Qui-
 bus adde, constanti apud gentiles fama, in speluncis deos edu-
 catos esse: Saturnum in Oceano extruxisse antrum ad libe-
 ros ibi alendos; Cereremque in specu Proserpinam educa-
 se, qualia multa apud Theologos reperiri Porphyrius, auctor
 est. Antro autem superimposita est LYRA, tanquam in-
 signe domus, vel antri, in quo Musæ quibus carmina & eru-
 ditionem accepta ferebant, unde & Hercules Musageta, (sive
 HERCULES MUSARUM eam vel tenet vel circa se habet
 in marmoribus apud Boissardum & Gruterum, nummisque gen-

gentis Pomponiæ apud Urfinum Fulvium) habitabant. Est illa septem chordarum; qualem Apollini tribuit Proclus ad Hesiodum; & Orpheo Virgilius

*Nec non Thræcius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.*

Lib. 1.

Lib. 5.

Il. Σ.

v. 570.

Eust.

p. 1163.

Fab. 161.

Ad.

Ecl. 4.

lib. 2.

In lib. 6.

Theb.

Iliad. 1.

Fab. 170.

Lib. 6.

Diodorus Siculus Lyram à Mercurio inventam appellat *τελειόχορδον*, eaque primum sonuisse Apollinem libro tertio memorat, quanquam alibi contrarium doceat. Talis cernitur in nummo Bruti apud Pisonem, & describitur in fragmento auctoris anonymi, qui cum Censorino editus est: *Quas* (modulationes) *animadvertisse cum resonantia suavitatis in arcu sororis Apollinem tradunt, & intendisse protinus Citharam, tum notasse, quod adstrictiora fila* (quæ initio ex lino fuerunt, teste Homero) *in acumen excipere tarentur, gravibus responderent remissa. Inde fecisse tres primos (modos) de quibus supra dictum est: hanc excepsisse intensionem Linon, quem quidam Apollinis filium tradunt & nymphæ Paramesæ Chrysothemidi reliquisse: ab ea adjunctum modum, qui synemmenos dicitur: hunc numerum auxisse Terpandrum adjectione diezugmenon, qui primus à gravibus in acumen avertitur: deinde Timotheus addidit duos parameson & hyperboleon. Quæ tamen verba mihi in gravi mendo cubare, & ita rescribenda videntur esse, & nymphæ Psamathe, & Chrysothemidi reliquisse: ab eo adjunctum. Nam licet Linus Apollinis & Uraniæ Musæ filius dicatur Hygino; à Servio tamen, Pausania (qui alibi scribit eum genitum Amphimaro Neptuni filio; & Diogenes Laërtius in procemio Mercurio, & Urania) Scholiaste Statii, aliisque mater ejus *Psamathe* vocatur: *Chrysothemidi* scribitur, teste Carrione, in veteri codice; & quanquam muliebre nomen sit, ut *Chrysothemis* Agamemnonis apud Homerum, & *Chrysothemis* Danaï filia apud Hyginum testantur: rescribo tamen *abeo*; cum quia ita vocatur statuarius Argivus, teste Pausania; tum maxime, quia institutis ludis Pythiis, primus omnium *ἄδων* vicit *Chrysothemis* Cretensis, cujus pater *Carmanor* (Scholiastes Statii *Crotopon* vocat, facitque regem Argivorum, nisi forte duplex historia sit) Apollinem purgavit, uti ibidem legere licet. Et hunc nostrum esse ut credam facit insignis Procli in Chrestomathia locus. Is enim tradit Chrysothemem Cretensem primum usum esse stola insigni, & accepta cithara imitatione Apollinis, solum nomon cecinisse;*

nisse; & cum is eo genere valde probaretur, permanfisse hunc morem certaminis; Terpandrum autem videri nomon absolvisse, addito Heroico carmine. Sed ut pergam trium chordarum cithara *Ἀσία* vel *Ἀσία* vocabatur, quia inventa in Asia urbe Lydiæ; vel ab Afio Lydo, ut Suidas; vel quia Lesbii prope *Asiam* habitantes *πρὸς τῇ Ἀσίᾳ καλοῦνται* ea utebantur, In v.
Ἀπ. α. :
uti Plutarchus memoriæ mandat. *Ἀπ. α. πν* celebrat etiam Strabo, Ovidius *Lesbiam Lyram* Orioni tribuit; & quod summo- Lib. de
Mus.
Lib. x.
l. 2. Fast.
pere notandum Meles Asiæ fluvijs in nummistalem tenet. Ratio autem hujus moris redditur in laudato Fragmento:
Organum quondam habuit tres intensiones, gravem, mediam, acutam. Inde Musæ quoque tres (quod etiam tradunt Pausanias, & Diodorus Siculus) *ἁστίματ᾽, Ὑπ᾽ αὐτῇ, Μεσῇ, Νετῇ*. Chrysothemis igitur adjecit quartam, Terpander quintam, Timotheus vero sextam & septimam chordam: sed præter Suidam etiam Plinius memoriæ mandat Terpandrum lyram septem chordis in- l. 7. c. 56.
struxisse: *Citharam*, ait *Amphion*, ut alii *Orpheus*, ut alii *Linus*; *septem chordis additis Terpander*; *octavam Simonides* (talis cithara in marmore apud Hieron. Aleandrum) *addidit*; *nonam Timotheus*. Plutarchus vero scribit Lyram septem chordarum usque ad L. de
Mus.
Terpandrum in usu fuisse, eum divisisse illam in plures sonos, id est, ex septem duodecim chordas fecisse, uti patet ex versibus, qui adjiciuntur Pherecratis Comici. Pausanias contra Lib. 3.
Timotheum septem chordis quatuor addidisse; quod firmat edictum ephorum (de quo consule Scaligerum ad Manilium, Leopardum in Miscellaneis; Schottum ad Procli Chrestomathiam, nec non Salmasium in libro de lingua Hellenistica) quo ille urbe Lacedæmoniorum pellitur; *ἐπαυγάσας ἧ ἡ τῶν ἑνδεκά χορδῶν ἐν τῷ μόνῳ τὰς πέντε τὰς ὑπολίπῳ μόνον τὰς ἑπτά*. Festus Avienus Orpheo tribuit novem chordarum lyram; cujus versus, ut sensum recipiant, ita distinguendi sunt:

Hic jam fila novem docta in modulamina movit,

Musarum ad speciem Musæ satus: ille repertor

Carmina Pleiadum numero deduxerat. —

Id est, Orpheus Calliope Musæ genitus novem filis lyram instruxit, cum ante Mercurius ejus inventor tantum septem cecinerit: sic Scholiastes Germanici scribit cum fecisse chordas novem ex numero Musarum; & Hyginus Mercurium cum primum

lyram fecisset in Cyllene monte Arcadiæ, septem chordas instituisse ex Atlantidum numero: quod Maja una ex illarum numero esset, quæ Mercurii est mater. Et sane vicit tandem Deus Mercurius, maximoque in usu, plectricana cithara septem discriminibus, uti canit Alexandri Milesii versus reddens Latine, Chalcidius in Timæum Platonis, vel septem chordarum lyra fuit, eaque in marmore etiam nostro, non secus ac in aliis multis conspicitur; quanquam Apollini decachordam tribuat Fulgentius; Huic autem Apollini novem deputant Musas, ipsumque decimum Musis adjiciunt: illa videlicet causâ, quod humanæ vocis decem sint modulamina. Unde & DECACHORDA APOLLO pingitur CITHARA: qualem etiam marmoreus Apollo in horto Londinensi Serenissimi Britanniarum Regis; uti videre licet apud virum præstantissimum, & olim Belgicæ nostræ, nunc Britannicæ Musarumque omnium decus Isaacum Vossium. Restat jam ut virginum vestes, quæ sane elegantia & varietate notabiles sunt, illustrem. Noto enim mihi tunicam cucullatam vel palliolatam, tunicam ἡρόν, ἐπωμίδα, ἐπερομάχαλον vel exomidem, &, ne quid de solcis vel sandaliis, earumque vinctulis dicam, in homine propè antrum in basi stante, pallium revera quadratum, τετράγωνον τῷ ἡμάδι, ut Dionys. Halicarnassensis loquitur, vel ex quadrato panno constans. Quæ omnia licet Veneres suas habeant, si explicentur, variisque auctorum, Græcorum præcipue locis, lucem sint fœneratura, tamen ne in nimiam molem Consecratio excresceret, evitareque lectoris fastidium & nauseam, spicilegio de Re vestitaria, quo me spero veram Macedonicæ Chlamydis formam exhibiturum inter cætera, reservabo. Ad virum igitur veniendum tandem est, qui basi insistit tunica & pallio amictus, circumrasis crines, σεφάνῳ τριχῶν, vel capillum in orbem rotæ accisum habens; adhæc, si modo marmor bene expressum est, superam capitis partem rasis (quales Græci μεσκέρες vocare solebant, & si naturæ vitio id fieret, σελῳῖα tumulas, vel κάτω τριχίας infra capillatos, de quibus omnibus Salmastius libro de Coma, ad Tertulliani pallium, & Bochartus in Geographia sacra possunt videri,) nudis pedibus, exemplo Philosophorum, præcipue Cynicorum, & Pythagoræorum, vetustiorumque Thesei, Socratis, & aliorum, quos ἀνυπόδητος incessisse Lucianus, Aristophanes, nec non

Lib. de
Poëmat.
cantu.

In Cynic.
In Nub.

non ex variis auctoribus Schefferus, vir præstantissimus, in docto & pereleganti libro, quem de Natura & Constitutione Philosophiæ Italicæ conscripsit, docuit. Scilicet ut loquitur Clemens Alexandrinus: *Ἀνδρὶ δ' ὅς ἐστι μάλιστα ἀρεμόδιον ἀνυποδησία.* Kircherus arbitratur esse flaminem, promptum & paratum ad sacrificandum: sed cum non intersit illis, qui in ultimo marmore Homero sedenti rem divinam faciunt; nec instructus sit sacris instrumentis; nec præ se ferat sacrificantis habitum, illi opinioni, licet à viro Doctissimo profectæ, manus dare vix possum. Et tamen, ut in aliis hujus generis multis, hic divinare oportet; atque ipse, confiteor enim, nihil certi pronuntiare possum. Forte est, quo ducit volumen quod manu tenet, *Cinæthus Chius* qui circa Olympiadem nominam & sexagesimam, docente Illustri Salmasio, primus Homeri carmina fertur ῥαψωδῆσαι, sive cantasse; forte *Lycurgus*, qui teste Heraclide in Excerptis, primus Homeri poemata à Creophyli, quem alii hospitem, alii præceptorem poëtæ faciunt apud Strabonem, posteris nactus in Peloponnesum apportavit; forte *Orpheus* qui, teste Tatiano oratione adversus Græcos *πίμπλην ὠσεῖν καὶ ἀδεῖν* invenit: forte *Linus*, qui arte canendi omnes anteivit, cujus statua fuit in monte Helicone prope lucum Musarum, cuique quotannis parentabant: Pausanias; Μετ' αὐτῷ Λίνῳ ἐστὶν ἐν πέτρᾳ μικρᾷ ἀηλιάς τρεῖς εἰργασμένη. Τέτρω καὶ ἔτι ἕκαστον περὶ τῆς θυσίας καὶ Μουσῶν ἐναγίζεσι; *Lib. 9. Ad II. 7.*
Est illi proxima Lini statua in parvo saxo, ad instar speluncæ excavato; huic parentant quotannis antequam Musis sacra faciant: atque à poëtis fuit cultus θεννώδεσι ἀπαρχαῖς, seu lugubribus carminibus, tanquam primitiis & sacrificiis, teste Philochoro apud Eustathium, qui etiam conservavit versus Hesiodi, & anonymi in eum epigramma, lectu non indignum. Heinsius putabat Pisistratum esse, qui Homeri scripta ante dispersa in unum corpus collegit, atque ita posteris conservavit; hocque nomine artificem ingeniosum hanc illi statuam in Parnasso deberi opinatum; & tandem codicem manu tenere, scripta breviter ac libellos solitum complecti, qualis in statuis oratorum passim apparet. Verum hæc omnia dubia ut sint, facit Tauticus, verbo Kircheri utor, character, qui capiti hominis imminet. Ægyptiorum est inventum, illique nota hac Hieroglyphica, quam Pignorius, Salmasius, Tristanus, Kircherus alique,
P. 1163.

multis illustrarunt, Isidem & Osiridem exornare præcipue solebant. An forte HOMERUS ipse cernitur qualis carmina sua in viis cantabat; & per characterem designat artifex, cum Ægyptium origine fuisse; quod præter Gellium & Heliodorum alios multos tradidisse docuit Leo Allatius? an vero erit antistes vel Προφήτης ille Thebanus, qui Homerum genuisse narratur apud eundem Heliodorum; quique ob hominem plane divinum procreatum, Musis comes datur cum vulgato sacrorum Ægyptiorum characterē? Verum tempus est, ut obnoxiiis conjecturæ rebus posthabitis, ad ultimum Marmoris segmentum accedam; in quo revera clarior rerum facies, atque apertior; cum quid sibi simulacra velint, non sinant nos dubitare, singulis subjecta atque supposita nomina. Sedet enim HOMERUS diademate vel vitta casta caput cinctus, manum sinistram ad summam hastam fere extendens, dextra in genu reposita tenens codicem, tunicam indutus, pedes nudus; cingitur filiabus ILIADE & ODYSSEA; ΕΥΜΕΛΙΑ illi coronam imponit; ΚΗΡΟΝΟΣ admiratur virum vel silentium suadet; ΜΥΘΟΣ tenet pateram & sympuvium; aræ adstat Bos mira, sed tamen tunc temporis cognita, forma: ΙΣΤΟΡΙΑ ex acerra thus depromptum aræ duobus primis digitis injicit; ΠΟΙΗΣΙΣ facies, quæ scilicet ignem sacrum accendent extollit; ΤΡΑΓΩΔΙΑ & ΚΩΜΩΔΙΑ prægaudio vel admiratione, quod auctorem & patrem suum vident deum, manus ad sidera tollunt, ΦΥΣΙΣ puerili non absque ratione imagine, blanditur Virtuti; ΑΡΕΤΗ digito os premit, silentium suadet, increpatque quasi Naturam vestes suas vellicantem; ΜΝΗΜΗ meditatunda plane, & memorias Veterum repetens adstat, ΠΙΣΤΙΣ miratur tanta Homero, propter innatam quasi dicendi atque persuadendi vim præmia esse data; & denique ΣΟΦΙΑ eandem ob rem veluti attonita agmen claudit, oculosque in virum intendit, qui omnium iudicio Sapientissimus fuit habitus. Virtutum igitur vel Artium prima se offert, & sacram cohortem ducit

E T M E Λ I A

Id est, si Latine interpretari volumus

A P T A M O D U L A T I O
vel

A P T U S N U M E R U S.

Vox

Vox hæc inprimis elegans & notanda, eodem plane sentiu
 occurrit apud Diodorum Siculum; qui Orpheum narrat com-
 posuisse *ποίημα θαυμαζόμενον ἐν τῷ πῶδ' αὖδ' ὁμιλίας; poema miri-*
ficum; & consimilitate modorum excellens; pauloque post τῷ Περσε-
 φώνῳ Διὶ τῷ ὁμιλίας ψυχὰς γωγῶσαν; *Proserpinam modorum vel*
cantus suavitare oblectasse: & videant eruditi num illa restituenda
 sit Antonino Liberali, apud quem nunc scribitur *κατ' ὁμιλίαν*; Tab. 22.
 ita ut Pan fistula canere doctus, & à Musica arte non alienus, Mcl.
 iusserit Terambicum propter ὁμιλίαν montem relinquere.
 Omittitur in marmore nostro E. quomodo sæpe in antiquis
 monumentis I. pro EI. & vice versa EI. pro I. ponitur; id
 quod & in nummis interdum evenire docet illustis Spanhe-
 mius. Optimo autem jure hæc virtus Homero tribuitur;
 quippe qui, ut versuum sonos gratiores efficeret, & vocum
 concordia poema suum ornaret, ejus accuratam habuit &
 diligentem rationem. Scilicet, ut recte loquitur Censori-
 nus, *non promiscue voces omnes cum aliis ut libet junctæ, concordabiles*
in cantu reddunt effectus; excutiendi examinandique verborum
 soni, ponderandæ singulæ quasi literæ; quibus neglectis,
 nulla erit ὁμιλία, nulla modulatio, nulla symphonia; quam
 idem definit, *duarum vocum disparium inter se junctarum dulcem*
concentum; & Cassiodorus, *Temperamentum sonitus gravis ad acu-*
tum, vel acuti ad gravem, modulamen efficiens; nulla denique
 orietur *consonantia,* quæ Boëthio describente, *est acuti soni gra-*
visque mixtura, suaviter uniformiterque auribus accidens. C. x. de
 vitia Poëta noster, & quantum in se fuit, carmen junctis Dic Nat.
 vocibus, vocalibusque, quæ reddunt orationem canoram,
 quæque jungi gaudent, fecit ὁμιλίας, eamque ob causam
 πολυφωνότατον appellatur Dionysio Halicarnassensi, cujus verba
 omnino adscribenda sunt: *ὅς δὴ πολυφωνότατον ἀπάντων τῶν*
ποιητῶν Ὀμηρον, ὅταν μὴ ὥσπερ ὁμοίως ὁμοίως καὶ ἡδονῆς ἐπι-
γωνὸν ἐπιθεῖται ἀλλ' ἐκείνῳ, τῷ τε φωνήνῳ τοῖς κρησίνῃσι χεῖρεσσι καὶ τῷ ἡμι-
φώνῳ μαλακώσας, καὶ ἐκαστὴν πικρὴν τοῖς ἀφώνοις πικρὰς, ἐδὲ
συγκρίσει τὴν ἥχον, ὥστε αἰσθάναι τὰ δυσέφορα, πικρὰν δὲ πικρὰ
ποιήσει τὴν ἀρμονίαν τῷ χαρμμάτων καὶ ῥέσαν ἀλύπως, Διὶ τῷ ἀκούῃ:
Poëtarum autem omnium sonorus Homerus, quando venustatem
formosi vultus, & pulchritudinem voluptatis illicem describere vult, vo-
calium maxime sonoris utitur; & semivocalium dulcissimis, nec conso-
nantibus syllabas gravabit, neque concidet sonos, jungens quæ difficile

enuntiarī possunt, sed lenem vel dulcem reddet consonantiam seu harmoniam literarum, auribusque sine asperitate influentem. Neque enim Græca vox verbositatem, vel loquacitatem designat; sed is dicitur πολυφωνος, qui mirifica temperatione compositionem ita miscet, ut eximii quidam soni audiantur, & inoffensa vocum copulatio, oratio denique sonora vel vocalis sit animadver-

Ad long.

tente Fabro Tanaquillo; qualis etiam Canorus potest appellari; unde in Glossis Ευμελής optime exponitur Canorus, & Cicero-
ni celebratur, oratio suavis & canora. Sic paulo ante idem Dionysius notat hujus rei non ignaros fuisse poetarum optimos; eosque literas, syllabas, voces, quas aptabant affectibus, ingeniose junxisse, & illud frequentissime Homerum fecisse, qui extensione syllabarum, perpetuos ventis obnoxiorum littorum sonos des-

Lib. 14.

In Irr.
Gent.
Philos.

scripsit; Atque hinc ejus poësis μεμελοπιημένη vocari potest cum Athenæo; & ipse non modo δ'μελής, verum etiam magniloquus, & quod epitheton Platoni tribuit Hermias, μεγαλοφωνος. Nam Magniloquentia, vel ut Græci loquuntur, μεγαληγεια oritur ex numeris apte dispositis, pedibus rite, præcipue dactylis jungendis, pensitandis & examinandis vocalium viribus & sonis, iisque aptandis rei, quæ describenda est.

In Orat.

Lib. 13.

Ep. 15.

L. 1. c. 5.
Car. 23.

*Aut cum se historie dabat severæ
Primos vix poterant locos tueri
Torrens Herodotus, tonans Homerus.*

& μεγαλοῤῥημοσύνην ἔχοντες τὸ Ὀρφεῖα ἀκούσας; ἡδονῇ δὲ Ἐπειθελέειν ἡ Ἡσιόδου; magniloquentiam magis quam Orphea exercuisse; & suavitatem Hesiodum superasse scribit Philostratus. Optimo igitur jure ET MEΛΕΙΑ, ex qua oritur magniloquentia & πολυφωνία, primastenct, Homeroque poetarum & ingeniorum principi, (qui teste Philostrato, ἐν ἀρμονίᾳ μουσικῇ πάντας τὰς ποιητικὰς ἡ τέχνας, in harmonia Musica omnes cecinit poeticos tropos; infansque emissā noctu voce hirundinis, pavonis, columbæ, cornicis, perdiciis, porphyronis; & ἀρξ, luscinie & merule, ut scribit Alexander

In He-
roic.

der

der Paphius apud Eustathium, significavit varietatem numerorum, quæ in carminibus postea emicuit, eloquentiamque. EUMELIA autem coronam, si conjectura me non fallit, lauream imponit; id quod futurum Sibylla prævidens cum vocat *μεγαλειῇ & σεφάνι τῷ*. Coronatur autem Homerus, vel quia in Deorum, quorum statuas coronatas vel, ut Arnobius loquitur, *sertis, coronis, affectas & floribus* fuisse ex plurimis auctoribus constat, numerum relatus est; vel quia poetarum princeps, omniumque non modo antiquissimus, verum etiam præstantissimus. Ut enim illi qui virium corporis pericula in gymniciis ludis faciebant, coronam in præmium victoriæ accipiebant; ita etiam poetæ in certaminibus Musicis victores parili honore afficiebantur; Ins. Vetus;

Od. M.
p. 1713.

Eust. d. l.

Lib. 7.

2. p. 332.

L. VALERIO. L. F.

PUDENTI

HIC. CUM. ESSET. ANNORUM
XIII. ROMÆ. CERTAMINE
IOVIS. CAPITOLINI. LUSTRO
SEXTO. CLARITATE. INGENII
CORONATUS. EST. INTER
POETAS. LATINOS. OMNIBUS
SENTENTIIS. JUDICUM.

Eumolpus apud Petronium dicit se poetam non minimi spiritus, si poetis aliquid credendum est; & Neroni Imperatori Latini carminis coronam concessam fuisse Suetonius auctor est. Et licet hæc vel ex myrto, vel apio, aliave fronde fuerit composita, hedera tamen & laurus primas sibi partes deposcunt. Nam hederaceam coronam Ovidius Calliopæ; Musis aliis Propertius tribuit. Virgilius crescentem poetam hedera ornat; unde Horatius ad Julium Florum,

C. 12.

5. Fast.
Lib. 3.
Ecl. 8.
Lib. 1.
Ep. 3.*Seu linguam causis acuis, seu civica jura**Respondere paras, seu condis amabile carmen**Prima feres HEDERÆ VICTRICIS præmia. —*

Sed, ut monui, hæc quam Homero Εὐμέλεια imponit, laurea videtur esse; celebrata itidem Propertio,

Lib. 3.
El. 6.*Ite procul fraudes, alio sint aëre noxæ,**Pura novum vati LAUREA mollit iter.*

quam

quam & Statius, non secus ac Imperatoriam, tribuit Domitiano à poëtices studio non alieno, uti Suetonius & Quintilianus testantur;

*At tu quem longe primum stupet Itala virtus
Grajaque; cui geminae florent vatunquē ducumque
Certatim LAURUS (olim dolet altera vinci)
Da veniam ———*

EUMELIÆ adstat homo alatus, codicem vel volumen manu tenens, digito silentium suadens, nomenque ejus Kirchero tradente, est

Κ Ι Ρ Ο Ν Ο Σ

vel, ut meliori jure apud Spanhemium legitur,

Κ Η Ρ Ο Ν Ο Σ.

Et forte mutavit ille literam, quia collegii istius socii H. ut I. pronuntiant; & in illorum Grammaticis *Vita*, vel *Bitā*, *Zita*, *Tbita* & *Ita*, pro Βῆτα, Ζῆτα, Θῆτα & Ηῆτα occurrunt, quam elocutionem antiquis ne cognitam quidem fuisse, sat multis docuerunt viri Eruditi, qui de pronuntiatione Linguae Graecae scripserunt. Nonnunquam, fateor, in Inscriptiones vetustas I. pro H. vitio operariorum irrepsit; ut Επινύω pro Επινύω; in nummo apud Patinum, ΜΙΤΡΟ pro ΜΗΤΡΟ (hanc enim vocem decurtatam *Metropolim* interpretor) & vice versa H. pro I. Χαρίω pro Χάριω; Τίερω pro Τίερω apud Gruterum; sed tamen mutatio talis hic nequaquam locum habere potest, nec quicquam causae Kircherianae opitulatur. Nam H. in marmore non est litera, verum adspiratio, & ΚΗ. idem valet quod litera duplex X. Antiquissimi sc. Graecorum sexdecim tantum literas, tradente Cadmo Phoenice habuerunt; Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Υ. quibus postea Palamedes belli Trojani tempore adjecit Θ. Ζ. Φ. Χ. totidemque Simonides Melicus Ξ. Η. Ψ. Ω. uti memoriae mandata Plinius. Antequam vel duplices illae vel longae adderentur, alia obtinuit scribendi ratio; & pro Χείρων exarabant ΚΗΡΟΝΟΣ; pro Χάρων ΚΗΑΡΟΝ; pro Ψυχὴ ΠΕΘΙΚΗΣ; pro Θεός ΤΗΕΟΣ; pro Φίλος, ΠΗΙΛΟΣ; Marius Victorinus: Θ. Φ. Χ. priusquam à Simonide (neque enim in omnibus vel ab eo vel à Palamede inventis literis conveniunt veteres) invenirentur exprimebant, juxta Τ. & juxta Π. & juxta Κ aspirationis notam Η. Litera namque nondum erat Η. sed tantum adspiratio,

Inf. 10.
P. 40.
P. 306.

Lib. 7.
Cap. 57.

tio, scribebantque ξερὸν pro ξηρὸν, ΤΕΙ pro ΤΗΙ vel τῇ, ob-
servante eodem; Et significaveram priusquam Græcis inter vocales re-
pertæ essent η. & ω. vicem earum tum apud illos tum apud nos explesse
ε. & ο: ο etiam scribi solitam pro syllaba ε. E. autem pro ε. & η. Sed
postea legitimas literas deturbavit Alphabetum Ionicum,
quod licet vetustius, nomen tamen habet à Callistrato Sam-
mio, qui primus tam Palamedis, quam Simonidis literas,
cum forent vagæ, in unum corpus redegit, certamque iis
sedem assignavit, uti erudite observat Salmasius; omnibusque fere
vocibus recentiores imposuit, introducens η. pro ε. Ad Ins.
ω. pro ο. & pro ο; ψ. pro ππ ξ. pro κσ. Θα. pro ΤΗΑ. ΧΡΟ pro
ΚΗΡΟ. φα pro ΠΗΑ. Attici sexdecim veteribus usi tamen
sunt; usque dum Archonte Euclide, suafore Archino, τὰ
ῥώνων γραμματῶν receperint, observante Suida; & multi in
monumentis vetustis eos sunt imitati; uti præter hoc mar- In v.
mor ostendunt nummi apud Goltzium; in quibus ΣΔΕΥΣ Σαμίων.
pro ΖΕΥΣ scribitur: & præcipue columna Farnesiana, po-
sita tempore Antoninorum Marci & Pii, in quo E. pro H. In Ins.
ε. pro Ω. ο. pro ε. Ηο pro οί; ΗΟΔΟΙ pro ὁδῶ, ΕΝΗΟΔΙΑ Cent.
pro ἐνόδια occurrunt: quam in rem plura videri possunt apud
Scaligerum ad Eusebium; Salmasium ad Consecrationem
Templi in agro Herodis, Vossium in de Arte Grammatica,
nec non Spanhemium in Dissertationibus. ΧΡΟΝΟΣ igitur
vel TEMPUS Homero tribuitur, quia à Trojana, quam
ille descripsit, expeditione incipit *tempus historicum*, & ante
eam omnes res gestæ fabulis & figmentis sunt involutæ. Nam
licet Varro Terentius apud Censorinum primum temporis C. 21. de
discrimen ab hominibus natis ad cataclysmum priorem Dic N.
extendat, vocetque illud propter ignorantiam ἀδελον; secun-
dum à Cataclysmo ad Olympiadem primam, μυθικόν dictum,
quia in eo multa fabulosa; tertium à prima Olympiade, quæ
incidit in annum 408. post Trojæ excidium, usque ad sua
tempora, quod appellat ἱστορικόν, quia res in eo gestæ veris
historiis continentur; licet ante Olympiades nihil certi apud
Græcos, sed omnia ignota aut fabulis involuta & tenebris Adh. ad
esse testentur Justinus Martyr, Africanus apud Eusebium, Cent.
& ipse Eusebius in Chronicis; licet Suetonius bellum Tro- cap. 10.
janum historia fabulari videatur comprehendere; licet etiam præp.
Thucydides fateatur se ante bellum Peloponnesiacum, nihil Evang.
potuisse Tib. 70.
In præf.

Lib. I.
Bibl.

De Ma-
ced. An.
c. 6.

L. 3. c. 6.

I. 2. c. 10.
obf.
In ejus
vita.

In Pan.

Lib. I.

potuisse σαφῶς εὐρεῖν Ἀπὸ χρόνου πλῆθος, liquido reperire propter temporis longinquitatem; non desunt tamen, qui tempus mythicum ad bellum Trojanum tantum extendunt, quos proculdubio Marmoris auctor doctissimus secutus est. Diodorus enim Siculus inde eximit Græcorum decantatam expeditionem; & adjicit ante eam nihil certi haberi, quia nullum erat ἀστροπύγμα πρὸ τῶν πεδούρου, nullum certitudinis fulcrum, cui fides possit haberi. ἀστροπύγμα proprie est tabula, in qua Astrologi fiderum ortus, occasus, & tempestates ordine notant, quam tuto sequi licet: qualia ἀστροπύγματα (de quibus pluribus agit Doctissimus Ussærius) Historici non habent ante Trojanum bellum, quia tenebris priora tempora erant involuta, & ab eo incipiebant constare res gestæ, originemque ducebat tempus HISTORICUM, Varroni appellatum. Inde Diodorus tempori, quod Troium bellum præcedit tribuit πρῆξις ἢ μυθολογίας; illi vero quod sequitur, tantum πρῆξις; quia scilicet jam certior rerum ordo, clarioraque deinceps & certiora gesta domi militiæque exponebantur; & Pomponius Mela de templo Gaditani Herculis loquens, annos templi conditi non posse numerari nisi à bello Trojano, quia præcedentia tempora obscura sunt; Annorum, ait, *queis manet numerus, ab Iliaca tempestate principia sunt*: id est, anni qui in temporibus deduci ac numerari possunt, qui non excedunt memoriam annalium, uti optime explicat Gronovius, qui laudes superat, pater; & denique Plutarchus paulo altius assurgens veram Historiam à Theseo, quem πρῆστυρον ἢ Τρωϊκῶν μὲν ἔργων Clemens Alexandrinus facit, repetere non dubitat. Sic multi hanc ob causam initium historiæ suæ repetebant à Trojæ halosi, id quod Vellejum Paterculum fecisse constat; & qui de antiquitate ac jure urbium contendebant, à belli illius tempore, tanquam certo, argumenta petebant: Isocrates; πολὺ γὰρ ἢ Τρωϊκῶν (ἐκείθεν γὰρ δίκαιον τοῖς πίσις λαμβάνειν τὰς ἐπὶ τῷ πατρῷν ἀμφισβητήσας) ἤλθον οἱ ἢ Ἑρακλέους παῖδες; *Diū ante Trojana tempora (inde enim fidem jure petunt, qui de patrio jure contendunt) venerunt ἔρ' Herculis liberi*. Et antiquissimi tandem auctores in annorum supputatione utebantur epocha Trojana. Vellejus Paterculus scribit Pelopis progeniem octogesimo post Trojam captam anno ab Herculis progenie Peloponneso expullam; Auctor anonymus apud Suidam, Simmiam vixisse anno

anno DVI. $\mu\tilde{\nu}$ $\approx$ $\tau\epsilon\omega\iota\kappa\acute{\omega}\nu$; quod & facere Democritum apud Laërtium, Diodorum Siculum, Marcianum Heracleotam, aliosque constat. Neque tantum sequentia, sed etiam priora tempora, veluti certissimo termino à Trojana expeditione metiebantur. Justinus Tyron urbem ante annum Trojanæ cladis conditam auctor est; Incertus apud Suidam Zoroastrem $\alpha\epsilon\zeta$ $\approx$ $\tau\epsilon\omega\iota\kappa\acute{\omega}\nu$ vixisse annos quingentos, quem Hermippus, Plutarchus, & Hermodotus Platonicus apud Laërtium faciunt quinque annorum millibuseo bello vetustiores. Recte igitur $\chi\rho\omicron\nu\omicron\sigma$ Homero adstat; & licet post Trojæ interitum historia sit obscura sæpe; non tamen plane $\alpha\delta\delta\lambda\theta$ vel fabulosa est; illaque quæ memorabilia Græci usque ad Darium & Xerxem gessere, quia temporibus defuerunt ingenia, literis mandata non sunt; uti licet videre apud Josephum. Sic Itali vel Romani à Saturni in Italiam adventu historiam fere incipiebant, quanquam res postea gestæ, etiam sub Romanis regibus, obscuræ sint valde, vel ipso Livio docente; quam ob causam ut Homero *Tempus* tribuitur, ita *Tritonas cum buccinis ædis fastigio superposuerunt*; quoniam ab ejus commemoratione ad nostram ætatem historia clara & vocalis est: ante vero muta & obscura & incongnita; quod testantur caudæ Tritonum humi mersæ & absconditæ, uti loquitur Macrobius. Nec sane silentio prætermittendum $\chi\rho\omicron\nu\omicron\sigma$ alatum esse, ad significandam celeritatem, volubilitatem & fugam ejus, quemadmodum non ineleganter canit Horatius,

Exegi monumentum aëre perennius

Regalique situ pyramidum altius.

Quod non imber edax, non Aquilo impotens

Possit diruere, aut innumerabilis

Annorum series, & FUGA TEMPORUM.

Tempus enim continuo labitur; multique præsens esse negant; quia quod præsens vocamus, ex parte confectum, præteritum, mox perficiendum futurum est, uti præter Marium Victorinum argumentatur Seneca; *præsens tempus*, ait, brevissimum est, adeo ut quibusdam nullum videatur. In cursu enim semper est, fluit & præcipitatur, ante desinit esse, quam venit. Inde non modo perquam eleganter *Ætatem volatilem* vocat Sulmonensis vates; verum etiam optimo merito *Tempori* in marmore alæ tribuuntur; ut & in nummo Heracleotarum, quem in honorem

Lib. 18.

Lib. 1.
Cont.
Ap.

l. 1. c. 8.
Sat.
Serm.
l. 3. Car.
od. ult.

In Rhet.
Cic.
Cap. x. de
Br. Vitæ.

Lib. 1.
Amor.
El. 8. &
Lib. 10.
Metam.

pag. 333. norem Elagabali percusserunt, apud harum rerum studio-
sissimum virum Carolum Patinum.

Lib. 5. Falx enim Saturnum esse (quippe quam eidem Deo tribuunt
Lib. 1. Martianus Capella, Fulgentius, Macrobius, Festus, alii;
Myth. unde & Falciferum Deum appellat Arnobius:) alæ vero tempus
Lib. 1. vel χρόνον arguunt; quem eundem cum Saturno esse, licet
Sat. 78. in v. opi- satis notum sit, tamen non gravabor docere disertissimi pa-
trum Lactantii verbis: *Quid quod ipsi Saturno non divinum modo
L. 3. adv. sensum sed humanum quoque adimunt? cum affirmant esse eum Saturnum,
Gent. qui cursum & conversionem spatiorum & temporum continet; eumque
L. 1. c. 12. Græce id ipsum nomen habere; χρόνον enim dicitur, quod est idem quod
In Rhet. χρόνος, id est, spatium temporis. Et, ut taceam Lucianum ho-
minem qui veteres imitandos sibi proponit, & antiqui tem-
poris eloquentiam aucupatur, vocare χρόνον & κρονικόν άν-
p. 1. ρεωπον, apprime huc facit, Posidippum occasione vel
Lib. 4. κρησσω tribuere pedes alatos; Phædrumque cursum volucrum, cum
Anth. ξυρσσω vel novacula, Ausonium talaria: Eustathiumque notare Ho-
Lib. 5. merum narrantem prodigium Græcis in Aulide oblatum,
Ep. 12. Ad. II. B. tempus avibus assimilasse, quia illud alas habet; πτερόν, ait,
p. 226. πο ο χρόνος ή Αλγέτο ή τή πτερά εις σημεϊον χρόνος λαμβάνει, Tempus
enim alatum est, ideoque aves ut temporis symbolum accipiuntur. Quin
& tempus, ut arbitrantur eruditi viri, barbatum, alatum-
que, manibus in runcinam incumbens, & pedes vinculis
(ita Saturnum pedibus compeditis fingi solere scribit Minutius Fe-
lix) constrictos habens cernitur in Gemma antiqua; non
secus ac Autumnus corbem fructibus repletum cum anate,
vel ut ego arbitror, ansere tenens; apud Leonardum Au-
Part. 1. gustini. Celeritatis igitur alæ symbolum sunt; atque in num-
Gem. 105. & mo Catanensi sceptrum alatum ex opinione Clarissimi Viri Ra-
147. phaëlis Trichetis significat promptam & velocem eloquentiæ
vim;*

vim; & ut exprimerent, vocis celeritatem, Homerus, Hesiodus, Lucianus, aliique verba vocant *πρόεντα*; Ille insuper Irin *χευόπτερον*, quia nuntia erat non solum *λαμπρὰ* verum etiam *ώκεια*; & denique quia divina in perpetuo motu sunt, non modo Tempori, verum etiam Soli, Iovi, Minervæ, Dianæ, Nemefi Græci, omnibusque Diis Ægyptii, ut moneo in Harpocrate & pluribus probabitur, alas tribuerunt. *ΧΡΟΝΟΣ* præterea attentus admodum stat, & digito silentium suadet. Scilicet ipse Homerus jam olim legem in precibus recitandis dedit *Σιγῇ ἑφ' ἑμείων*, *inter vos tacete*. uti docet Julianus Imperator; & ita celebrata sacra gentiliū, silentiumque imperatum fuisse usitata formula *FAVETE LINGUIS*, qua tamen alii præconem bona verba & bona omnia sacrificio adstantes fari jubere censent, uti videre licet apud Brissonium, & Castalionem, multi auctorum loci testantur. Quin Pythagorici & Ægyptiorum sapientes januam sacram existimabant; vetabantque prætereuntes eam loqui, quia *SILENTIO* colendus erat deus, omnium rerum auctor & principium, teste Porphyrio. Hinc in marmore ipse sequitur

in Misop.

Lib. de
Form.
Dec. 2.
obsc. 10.Lib. de
Ant.

O M H P O Σ

caput cinctus diademate vel vitta, dextra manu codicem, sinistra hastam cujus summitati lori florem, nescio quam ob causam Kircherus imponit, tenens, tunicam, cujus manicæ vix ad cubitum descendunt, quanque *κολόβιον* & *κελεβίων* vocabant, indutus, sellæ insidens, pedibus *ὑποπόδιον* impositis; barba promissa & pingui; crinibus humerum flagellantibus; qui naturalis & à Deo quasi datus viri ornatus, vteribusque, quibus ars curandi capillos tondendique genas incognita erat, servatus; Lactantius. *Frons ergo vallata per circuitum & à temporibus effusi ante aures capilli, & earum summæ partes in coronæ modum cinctæ, & occipitium omne contectum, speciem miri decoris ostentat*: unde & Galilæos *ἐποθορέμης* vocat Nonnus, quemadmodum recte exponit Salmasius; & Lucianus tradit omnes *τὴν παλαιὰν barbam & comam* aluisse. Suppedaneo autem pedes imponit; non secus ac Jupiter Olympius apud eundem Lucianum, & Pausaniam, nec non ille qui à Babylo-niis colebatur apud Herodotum; ubi male Laurentius Valla, *sustentaculum*, Stephanus *mensam* intelligunt; cum vel inspi-

c. 7. de
op. Dei.Ep de Co-
ma.
In Cyn.1. Quom.
Hist. Scr.
lib 6.
1. c. 93.

Lib. 14.
Ep. 133.

cienti pateat, Iovis simulacrum βαλθρον scabellum vel suppedaneum, & Thronum sive sedem ex auro habuisse. Juxta ὑποπιδιον MURES chartulam vel aliud quid rodunt; hisque forte locus datur, quia *Batrachomyomachia* à Martiali, qui, ut hic *mures* tantum cernuntur, ita *ranas* solas memorat,

Perlege Meonio cantatas carmine ranas

Et frontem nugis solvere disce meis,

Orat. pro
Corn.

Suida, Proclo, Auctore anonymo; Herodoto, nisi tamen alius vitæ illius auctor, Angelo Politiano, Camerario, aliisque veterum & recentiorum poëta nostro tribuitur; vel quia Pammenes Thebanus, Zoilus Amphipolitanus, Xenophanes, Euclides, Eratosthenes præstantissimi poëta famam vellicarunt; non secus ac mures scuta, cribra, papyrum, simileque res rodere solent; unde significanter Cicero, *Qui aliquem in conviviiis rodunt, in singulis vellicant, carpunt.* Caterum cum non libeat immorari nomini viri nec inquirere; num à prima pueritia habuerit idem, vel MELESIGENIS; sive à Cumæis propter cæcitatem; ab aliis quia obses Persis à Cyprii datus, vel quia in femore longi crines enascebantur, HOMERUS appellatus sit; de quibus omnibus singulari diligentia agit Leo Allatius, ΙΔΙΑΣ & ΟΔΥΣΣΕΙΑ ad partes vocandæ sunt. Nam genu posito adfident Homero, quia illis operibus æternam famam & nunquam intermorituram consecutus est; nec adjiciuntur vel Margitis vel *Batrachomyomachia* vel alia opuscula, quia multi censent hæc sola genuina esse; Proclus; γέγραφε ἡ Ποιήσεις δύο, Ἰλιάδα καὶ Ὀδυσσεΐαν; scripsit poemata duo, *Iliadem & Odysseam*; Auctor anonymus: εἰδὲν ἡ ἑτέρε πένον ἔξω τῆ Ἰλιάδος καὶ τῆ Ὀδυσσεΐας; Nihil illi præter *Iliadem & Odysseam* adscribendum est: qui & mox addit Pisistratum ποιήματα αὐτῆς ἀληθῆ, id est *Iliadem & Odysseam*, sparsim antea cantari solita in unum corpus redeigisse. Et sane, si forte alia à poëta nostro composita sunt, his tamen operibus præcipuam laudem meruit; cum duorum clarissimorum populorum internecivis odiis gestum bellum, & peregrinationem hominis prudentissimi describat; quæ etiam, quia nihil illustrius antiqua historia habet, ad exemplar proculdubio Homeri, quem & imitatur Polygnotus apud Pausaniam, in porticibus pingebantur; Petron. Interrogare ego atriensem cæpi; quas in media porticu picturas haberent;

Lib. x.

ILIA-

ILIADA & ODYSSEAM inquit. Cur autem alterum opus à nomine Herois; alterum, licet præcipue circa Achillem versetur, à loco nomen acceperit, explicat eleganter Eustathius extremo præcæmio: ὅθεν ἐκείνο μὴ τὸ βίβλιον, ἀπὸ ἐνὸς περὶ πάσης τῆς Οὐδυσσεύος ἀνόμιασεν, ἀπὸ δηλῶν τὸ ὀλίγον τὸ ἔργον φεῖν ὕλης· ὡς μόνον δὴθεν λήξων τὰ κτλ τὴν Οὐδυσσεύα. εἰ δὲ ἀλλῶς κτλ μέθοδον οἰκίαν, καὶ ἔπειτα πολλὰ παρενέειπεν. Ταῦτ' ἔστιν ὃ τὴν βίβλιν, συλληπτικώτερον ΙΛΙΑΔΑ ἐκάλει· καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἐνός τινος ὡς ἐάν Αχιλλεὺς ἢ Πηλεΐδης ἐκάλειτο, ἔπειτα τὰς Ἰλιεὺς ὡς δηλαδὴ τὰ τῶν Ἰλίων μόνων περιέχουσιν κακὰ· ἀλλ' ὅτι περιέχει τὰ κτλ τὴν Ἰλίων συμπετόντα ἢ τοὶ τὰ Τρωϊκά; Inde illi quidem libro à persona Ulyssis nomen indidit, significans sterilitatem materiæ, & tantum se descripturum quæ Ulyssi evenerant; licet temere vel prout in mentem venerant, secundum suam methodum alia multa immisceat. Hunc vero librum magis communi nomine Iliadem, neque ab uno aliquo, v. c. Achilleidem similiterve vocavit; neque propter Ilienses, tanquam solorum Iliensium clades contineret: sed quia complectitur illa, quæ circa Ilium evenerunt, vel Troica; Virgines autem nostræ parvæ admodum præ reliquis sunt; quia opera, quæ designant, optime ætatem ferent, nec unquam canos rugasve, & quod ex illis oritur, fastidium sentient. Hoc est quod & ipse Homerus ab Euclide, cujus verba ante laudavi, vocatur ἀγίεσθαι, senectutis expers; & quod Sulmonensis vates Petillam ad bonas artes & poëticen reducere conatur; cumque cecinisset faciem decentem vitari longis annis, damnosamque senectutem formæ manus injicere, addit,

*Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingenique bonis.*

Et paulo post;

*Tu quoque quam studii maneat felicior usus
Effuge venturos, qua potes, usque rogos.*

Et quod valde Iliadis atque Odysseæ juvenilem formam illustrat, Θυγαῖρες Homeri vocantur ab Antipatro;

Αἱ βίβλοι, τίνες ἐσὶ; τί κούθετε; Θυγαῖρες μὴ Μακρονίδε, μύθων δὲ ἴσθες Ἰλιακῶν.

*Quidnam estis libri? quid fertis? filie Homeri
Nos sumus, Iliacam pandimus historiam.*

Abque alio καῖραι sive puellæ pari elegantia;

L. 3. El. 7.
Triß.

Lib. 1.
Ant.

1. 4. c. 27.

Καὶ

Καὶ τὰς δὲ ἀνθρώπων ψυχὰς θνητοῦ Κόρατος
Διοσκόρου ἐν στήθεσιν γενέσθαι σελίδας.

Et has divino generasti puellas

Duos ex præcordiis conscribens libros.

Orat. 3. Patri igitur Homero adfident; quomodo elegantissime poætæ
tam Græcis quam Latinis vocantur: Themistius; καὶ εἰ ταῦτα
ἔτι περὶ αὐτοῦ, ἔτι ἐκεῖνα τὰ ἐπὶ θαυμασόμεθα, ἀλλ' ἐρῶμεν περὶ τὸ
πάλαιον τὸ εἶχον; *Atque si hoc te modo gesseris, nibilerit amplius, quod*
istos versus admiremur, sed illud eorum patri dicemus: Ovidius libros
L. 1. Tr. suos fratres, se ipse parentem appellat:
El. 1.

Aspicias illic positos ex ordine FRATRES

Quos studium cunctos evigilavit idem.

Mox loquens de Amorum libris

Deque tribus moneo, si que tibi cura PARENTIS

Ne quenquam, quamvis ipse docebit, ames.

Ad 1. 3. Quam in rem nonnulla etiam notat Doctissimus, &
Tr. El. 1. omnis antiquitatis peritissimus Nicolaus Heinſius. Proclus
Lib. 3. quoque Pythagoram appellat τὸ χερσὶν ἐπὶ πάλαιον; & poætæ
In Tim. veteri Scholastico, qui sub nomine Cæsaris Augusti Maronis
Plat. mortem deplorat apud Pithœum, *suprema jussa parentis sunt,*

quibus Italia decedens mandaverat, si quid sibi accidisset,
Æneida, & ut ille videtur indicare, omnia sua opera flam-
mis dari. Nam ut hoc ὡς πατέραγον adjiciam, omnis ille, qui
Orat. 7. rei alicujus auctor, PATER ejus appellatur. Nilus apud
Themistium est πατὴρ λήτων, *pater frugum*, propter annuam,

Orat. 12. ut notum, inundationem; primi Cæsares eidem πατέρες βα-
σιλείας; Phidias πατὴρ Iovis Olympii Philoni Byzantio; Au-
gustus in Inſcript. Veteri PARENS COLONIÆ Iadiraæ,
quia illam deduxerat, apud Sponium, quo nemo melius
rudera antiquæ Græciæ, diligentiusque lustravit non modo,

Cap. 1. verum etiam illustravit. Epaminondas idemque apud Dio-
dorum Siculum sine liberis licet diem obeat, dicit tamen re-
linquere se δύο θυγατέρας, n. victoriam Leuſtricam & Manti-
nenſem. Sedet præterea ILIAS ad dextram Homeri, quia
dexter locus Græcis, quicquid velintur nonnulli, aliisque
populis habitus honoratior; & illa cum dignitate tum anti-
quitate ODYSSEAM, postea compositam, uti docet Dio-
nyſius Longinus, præcedit. Neque tamen diffiteor, dubi-
tatum olim fuisse, utra prior conscripta sit; quemadmodum
locu-

locuples testis Seneca; Græcorum iste morbus fuit, quærerere quem L. 13. de
 numerum remigum Ulysses habuisset: prior scripta esset Ilias an Odyssæa, Br. Vit.
 præterea an ejusdem essent auctoris; imo hanc quæstionem diligen-
 ter à nonnullis agitatam fuisse non oblitus est memoriæ man-
 dare Eustathius; Εἰ δὲ ἔπερθε ποιήματα εἰσιν Ὀμήρου, οἷον καὶ ὁ Μαργίτης. pag. 4.
 καὶ ἡ τῶν μύων καὶ βατράχων μάχη, ἄλλοι καὶ αὐτὰ ἐξήγαγαν περὶ ἀκρίβειαν.
 καὶ ἐὰν ἡ Ἰλιάς τῷ Ὀδυσσεύς περὶ πύργου, ἡ καὶ ἀνάπαλιν; Num vero &
 alia poemata Homerisint, ut Margites, & Pugna murium ranarumque,
 alii quoque diligenter scrutati sunt, & an Ilias ante Odyssæam, an vero
 hæc ante illam facta sit. Quicquid tamen disputaverint veteres,
 Ilias vulgo credita vetustior, & Lucianus affirmantem hoc L. 2. Ver.
 ipsum introducit Homerum; καὶ μὲν κατέκεινο ἐπεθύμουν εἰδέναι εἰ
 περὶ πύργου ἔρχετο τῷ Ὀδυσσεύει τῇ Ἰλιάδι, ὡς πολλοὶ φασιν· ὃ δὲ ἤρνετο;
 Tum & illud scire cupiebam, an quod multi volunt, Odyssæam Iliade
 priorem scripsisset; ille vero negabat. Merito igitur Ilias dextrum
 locum occupat, Odyssæa sinistrum; quarum præterea illa,
 veluti insigne, GLADIUM, hæc vero APLUSTRE ma-
 nibus tenent. Scilicet Ilias complectitur bella, cædes, cla-
 des, quas Achilles, Ajax, Hector, aliique tam Græcorum Horat.
 quam Trojanorum dederunt, vel In Arte.

Res gestas regumque ducumque & tristia bella;
 Odyssæa vero peregrinationem, quam Ulysses per duo lustra
 sævo mari, ut Ovidius canit, facere coactus est. Et, quod
 valde marmor nostrum illustrat, Ilias interrogata quid tan-
 dem contineret, respondet Antiphilo auctore;

Α' μία μὲν μινυθμὸν Ἀχιλλεύς, ἔργα δὲ χειρὸς
 Ἑκτορέας, δεκέτης τ' ἄθλα λέγ' ἀπὸ πολέμου.

Prima iram Pelidæ, & denos bella per annos

Et quæ egit bello, Troicus Hector, habet.

Odyssæa vero,

Α' δ' ἐπέε' μόχθον τῷ Ὀδυσσεύει, ἀμφὶ πελέκτεσι

Χηρείοις ἀγαθῶς δάκρυα Πύουελόπας;

Alter a Ulyssæos ingenti laude labores

Continet & castæ Penelopæ lacrymas.

Alius similiter anonymus Iliadem bellum Græcorum, O- Lib. 4.
 dyssæam reditum, qui revera fuit peregrinatio, & error, Ulyssæ
 sis complecti canit;

Ἦ μὲν δ' ἡ μὲν νόσον Ὀδυσσεύει πολὺ πλῆθος,

Ἦ δὲ καὶ ἡ Ἰλιάς τῷ Δαρδανίων πόλεμον.

Cic. 1. 8. Ilias igitur propter cædes, quæ in illa decantantur (unde *Ilias*
ad Att. 11 *malorum* in proverbium abiit; & Ἰλίου μέ φέρεις apud Helio-
Lib. 2. dorum ille dicit, qui rogatu alterius tristem narrationem
erat incepturus; & apud Themistium qui malum auget,
Oraz. 1. Ἰλίου δα ἢ Ὀδυσσεύαν facit) tenet *ensem*; cujus vaginæ extrema
pars utrinque quasi falcata & in se flexa est; qualem me non
memini in aliis marmoribus vel nummis videre; nisi quod
in Notitia Imperii provincia Palæstina gladio, cujus vagina
in inferiori parte latior est, ornatus proculdubio causa, uti ex
cætypo patet,

cincta sit: Odyſſea vero **APLUSTRE** ostentat, ad signi-
ficandos Herois sui maritimos errores. Est enim *aplustre*, or-
namentum navium ex tabulis tenuibus confectum; vetus-
que Juvenalis Scholiastes *tabulatum* interpretatur; *Aplustre*,
tabulatum ad decorandam superficiem navis adpositum, alii dicunt *rostra*
navis, alii *ornamentam puppis*. Græci Ἀφλαστὰ vocant & puppi
recte adscribunt, uti multis docent Salmasius & Scefferus.
Sunt & nummi apud Urſinum in Gente Fonteja, aliisque,
qui eandem aplustris formam exhibent. Neptunus quoque,
licet sæpiſſime delphinum vel tridentem, teſtibus nummis
& Pauſania, gerat; interdum tamen fortis ſuæ in ſignum
APLUSTRE ostentat, ut in Veſpaſiani apud Triſtanum,
Auguſti apud Choulium, Hadriani numiſmate in cimeliar-
chio Nobiliſſimi Viri Conſtantiſimi Huygens, Domini in
Zeelhem, & Principi Arauſionenſi à Secretis; nec non an-
nulo quinto & vigefimo apud Gorlæum. Atque hæc eſt ge-
nuina rerum, quas Homeri filia tenent manibus, explica-
tio; non quam comminiſcitur Kircherus; genioſ nempe
has

An Exer.
Plin. &
In Mil.
Nav.

has figuras esse, alteram manu flagellum ἑμιόμορφον quasi in aëra vibrare, quo vis & energia in Tyrannorum vitiosorumque hominum flagitiis profligandis signatur; quæ interpretatio viri doctissimi quid sibi velit, aut quem fundum habeat, meum non est inquirere, qui in Græcorum monumentis Græcarum antiquitatum rationem habeo, neque ad adyta & penetralia Isidis, vel Osiridis, Iovisve Pharii decuro. Hancque expositionem mire firmat nobile & antiquum Græciæ institutum; quo Rhapsodi (hos *Homeristas* vocari in Fragmento Petronii Tragurino censent Eruditi, & peculiarem vestitum habuisse, quando carmina Homeri cantabant, Lib. 3. docet Achilles Tattius, ὁμηρικῶ σκεδῶ eam appellans) Iliadem recitaturi RUBRIS, Odysseam vero ἀλεγειοῖς vel CÆRULEIS induebantur; uti tradit addita ratione Eustathius; pag. 6.

Καὶ πῶς ὁμηρικῶ ποιήσιν εἰ ὕπερον ὑπεκρίνοντο δραματικώτερον, πῶς μὲν ὁ δ' ὅσους ἐν ΑΛΟΤΡΓΟΙΣ ἐοδήμασι, πῶς ἡ Ἰλιάδα ἐν ΕΡΥΘΡΟΒΑΦΕΣΙΝ: ἐκείνο μὲν, καὶ σὺν παλαιῖς, λέγει πῶς ἐν θαλάσσῃ πλάνην εἶ ὁ δ' ὅσους, τῷ πῶς ἡ λέξις ἐν Τροίᾳ φόνους καὶ τὰ ἐνέδθεν αἵματι: Homeri Poësin posterius egerunt dramatice, Odysseam quidem in cæruleis vestibus, Iliadem vero in rubris: illud quidem ex veterum sententia propter errores in mari, hoc vero propter cædes ad Trojam, & qui inde oriebatur sanguinem: quod pertinet Thylesium, nescio tamen ex quo auctore (quamvis in genere tradant Ovidius, Martialis, Lib. 1. Tr. El. 5. 1. 3. Ep. 2. In de Merc. cond. & Adv. Ind. C. 1. de Color. libros purpura, purpureo succo, velatos, Lucianusque iis tribuat περφυρὴν διςθέρην) notare; nonnullos veterum membrana sanguinei Iliadem, Odysseam vero cærulei coloris involvisse. Scilicet ἐρυθρὸς vel puniceus, ut Latinis proprie vocatur à Græco φοινῖδος vel φοινῖς id est, cruentus, sanguineus, color est sanguini simillimus; qualem Plinius purpuræ Tyriæ tribuit; *Laus ei summa color sanguinis concreti, nigricans adpectu, idemque suspectu refulgens.* Sic calcei Imperatorum, qui huius coloris erant à Græcis modo vocantur ἐρυθρὰ πέδιλα, modo φοινικεῖα φῆ, uti ex Zonara, Nicera, Codino, Cedreno, Georgio Logotheta aliisque constat; & qui in Inscr. CALCEI PUNICEI pag. 356. Lib. 53. sunt, Dioni dicuntur ΕΡΥΘΡΟΧΡΟΟΙ. Atque ut canentes Iliadem punicei coloris vel sanguinei vestes; ita φοινικίδαι, tunicas puniceas, vel rufatam vestem induebantur Lacedæmonii in prælium ituri, ne hostibus, sanguinem & vulnera videntibus, animi crescerent; quemadmodum videre licet apud

Xenophontem, Ælianum, Valerium Maximum, Isidorum, nec non Eustathium. Diaconi quoque in prisca Ecclesia Dalmaticas gerebant purpura clavatas, ut significarent sanguinem Christi (fas mihi sit sacrum nomen profanis rebus miscere) pro salute mundi effusum esse, ex mente Honorii Augustodunensis, qui vixit sæculo duodecimo: *Dalmatica duas coccineas lineas ante & retro habet, quia vetus & nova lex dilectione Dei & proximi refulget. Iidem tramites purpurei designant sanguinem Christi pro duobus populis effusum.* Ob cædes igitur & sanguinem Ilias enses tenet, ob peregrinationes Ulyssis Odyssæa aplustre; & rapsodi eam cantaturi puniceis; hanc vero, cæruleis vestibus, vel conchyliatis, ut Suetonius loquitur, ornati prodibant. Scilicet talis maris color, quo per tot annos Ulysses fuit iactatus; inde Cærulea frequenter pro pelago ponunt poetæ; Diique marini Cærulei vocantur, iisque omnia cærulea tribuuntur: Ovidius;

Lib. 4.
El. 16. ex
pont.

Velivolique maris vates, cui credere possis

Carmina CÆRULEOS composuisse Deos.

Lib. xi.
& lib. i.

Met.

Lib. i.

de N. D.

Lib. 7.

Theb. &

3. Ach.

Lib. i.

v. 220.

642.

Lib. 2. de

conf. stil.

L. 8. Æn.

Lib. i.

Artis.

Carm. 2.

Idem alibi Psamathen Nerei filiam, Neptunum, & Tritonæ cæruleos appellat; Cæruleos oculos Neptuno Cicero, *crines genasque* Glauco; *equos cæruleos* Tritoni Statius; Hylæ a Nymphis raptæ *cæruleas vestes* Valerius Flaccus; Neptuno *cæruleum caput* & Britannæ, quia undique mari alluitur, *cæruleum amictum* tribuit Claudianus;

Inde Caledonio velata Britannia monstro

Ferro picta genas, cujus vestigia verrit

Cæruleus Oceanique æstum mentitur amictus.

Et ne dicam Nilo Virgilium *cæruleum gremium* dare, Tiberinos; Panopæ *crinem*, auctorem Consolationis ad Liviam; Tigris *cæruleam comam* Ovidium; Tiberimque *cæruleum* à Virgilio & ejus imitatione à Sidonio Apollinari vocari; nobile Græcorum institutum, similibus rebus illustrandum est. In antiquis historiarum collectaneis Codicis Vaticani 96. Oenomaus dicitur primus invenisse Circensium ludorum colores, illosque qui terram repræsentabant agitadores exornasse viridi, qui mare, *κνανέω* vel cærulea veste: *Καὶ εἰ μὴ τὸ χλοανὸν ἐνίκαι τῆς δὲ φορέαν ἤλαπρον. εἰ δὲ τὸ κνανέον, τῆς θαλάσσης δὲ πλοῖαν. ἢ ἡύχοντο οἱ μὴ γεωργοὶ τῆς χλοανὸν νικᾶν. οἱ δὲ αὖ πέλιν ναυίλαι τῷ κνανέω ἐδελοντο τῷ νίκῳ;* *Quod si color viridis vicisset, terræ fertilitatem omnes*

spe-

sperabant, si cæruleus, tranquillam vel felicem maris navigationem. Quare agricole optabant victoriam viridi colori, nautæ cæruleo. Ut verba illa laudantur Nicolao Alemanno ad Procopium: Et ut omittam eadem fere Chronici Alexandrini Auctorem tradere, hostiæ diis marinis oblata cæruleis vittis ornantur à Valerio Flacco;

L. i. Arg.
v. 128.

*Tum leti statuunt aras, tibi, rector aquarum,
Summus honor: tibi CÆRULEIS in littore vittis
Et Zephyris Glaucoque bovem, Tethidique juvencam
Dejicit ———*

Romæ nuntiato tumultu Italico vel Gallico, is qui exercitum ducturus erat, vexillo roseo pedites, CÆRULEO equites evocabat; quia talis maris color, & à Neptuno equus productus est, teste Servio. Illi qui deos marinos repræsentabant, cæruleati erant; & Plancus apud Vellejum cæruleatus & nudus, caputque arundine redimitus Glaucum saltavit. Qui fortiter se in præliis navalibus gessissent vexillis eodem colore infectis donabantur; & Augustus M. Agrippam in Sicilia post navalem victoriam cæruleo vexillo donavit, apud Suetonium; quod vexillum Dio appellat *σιμεῖον κυανοειδὴ ναυκοχλικόν*: Sextus tandem Pompejus ob geminum partis diversæ naufragium elatus, quia Neptuni filius haberi volebat, paludamentum puniceum cæruleo mutavit; Appianus; *καὶ τὴν παῖδός τῆς αὐτοκράτορος χαλμύδα ἐν φοινικῇ, εἰς κυανὴν μετέβαλεν φασί*. Non igitur absque ratione rhapsodi Odysseam cantaturi cæruleis vestibus ornabantur. Nam errasse Ulyssem post decennale Trojæ bellum per totidem annos (Plautus enim in Fragmentis quando canit;

Ad. l. 8.
Æn.
L. 2. c. 83.

Cap. 25.

Lib. 51.

Lib. 5.
B. Civ.

Ulyssem audiui fuisse ærumnosissimum

Qui annis viginti errans à patria absuit,

utrumque tempus conjungit; quod miror non cepisse Priæum ad Apologiam Apuleji) inter omnes veteres constat, donec Eratosthenes; an Ulysies, & ubi erraverit in dubium vocare est ausus; quem tamen unà cum discipulo Apollodoro longa doctaque disputatione Strabo refellit. Imo Tyrrheni Ulyssem *Νέρον* id est, vagum vel erroneum vocaverunt, uti Tzetzes (nisi tamen vigilans somniet ac nugetur, uti censet Bernardus Martinus; vel apud eum *πλάνος* rescribendum sit) commentatur in Lycophronem; *Νέρον δ' Ὀδυσσεὺς ὠρεῖ Τυρρῶνις καλῆτι, δὲ*

Lib. 1.

λῆξι' ὁ νόμος ἔ' πλανήτω; at ipse adjicit sese repperisse U-
 lyssem initio Νῶον dictum fuisse, inde Ulyssem, non secus
 ac Achilles ante appellabatur Διόρυον ἢ Πυρρῶσσι. Non de-
 sunt tamen, qui narrant majora veris tradi; & Pindarus ca-
 nit illius illustriorem famam esse Διῶ' ἢ ἄδουεπῇ propter suavi-
 quum *Homerum*; cujus figmentis inest gravitas quædam, qui-
 que alios sapienter factis fabulis capit: Ovidius quoque con-
 ferens suas & illius calamitates, tandem adjicit,

Adde quod illius pars maxima ficta laborum est,

Ponitur in nostris fabula nulla malis.

Quid de erroribus ejus senserit Telephus Pergamenus Grammaticus, quem Suidas narrat *περὶ τοῦ Οδοσεύς πλάνης* scripsisse, non passa est nos scire temporis injuria. Alii quæsiwerunt num in mediterraneo an vero in externo mari fuerit jactatus; Seneca, *Quæris Ulysses ubi erraverit potius, quam efficias, ne nos semper erremus; non vacat audire, utrum inter Italiam & Siciliam jactatus sit, an extra notum nobis orbem: neque enim potuit in tam angusto error esse tam longus.* Et Aristarchus quidem censuit cum *ἐν τῇ ἑσῳ θυλάσῃ*, Crates vero *ἐν τῇ ἑξῶ* errasse, uti memoriæ mandat Gellius: posterioremque sententiam amplecti videtur Ovidius,

Annuus assuetum dominæ natalis honorem

Exigit: ite manus ad pic sacra meæ.

Sic quondam festum Laërtius egerit heros

Forſan in extremo conjugis O R B E diem.

neque enim puto *extremum orbem* memoraturum poetam, nisi Ulyssæ columnas Herculis credidisset egressum esse; quod multis aliis pariter visum fuit. Strabo enim Hispaniam cum adiisse ex Ulyssæa regionis ejus oppido & Minervæ templo colligit; Solinus Britannias tradit; & alii apud Tacitum in Oceanum delatum, adiisse Germaniæ fines, Asciburgumque in ripa Rheni condidisse; quæ tamen omnia fabulosa esse, Ulyssæque tantum in mari mediterraneo errasse docuerunt Brodæus, Cluverius, Vossius, Bochartus. Sentit & idem Eustathius proœmio in Odysseam; sed addit Homerum *φυλάσσοντα τὴν τῆς ἰσθμίου περὶ στήναι, ἣν ἔχ' ἀπεχολορίαν παρ' ἡλκῷ* finxisse cum in Oceanum delatum esse. Apollodorus quoque apud Strabonem eos insectatur qui de sententia Homeri Ulyssæ circa Siciliam errasse affirmant; quia licet vera ibi iacta-

Od. 7.
Nem.

Ep. 88.

L. 14. C. 6.
Lib. 5.
Tr. El. 5.

Lib. 3.
Cap. 25.
Lib. de
Mor.
Germ.
Lib. 3.
Misc. 4.
L. 2. Sic.
Ant. c. 17
Lib. 1.
cap. 37. &
33. de I.
dol.
L. 1. c. 33
p. 2. Geo.
Sacra.
Lib. 2.

jaçtatus ventis & mari fit, poëtam tamen fingendi libidine cum in Oceanum deportasse. Ut ut sit, erravit certe Ulysses, indeque factum, ut descripturus gravissimam tempestatem Aristides, ita loquatur; ἡ συμβαίνει τῆς Ὀδύσσειας, ὅθι τις μὲν ἐν τῷ Τυρρῶνικῷ πελάγῃ, ζάλην ἢ ζόφον, ἢ λίψιν ἢ παραχρῆν τῇ θαλάττῃ ἀκαλάχῃ. Tum secuta est *Odyssæa* quædam; ac statim in mari Tyrrbeno procella, tenebræ, *Africus*, *impressa maris commotio*. Sequuntur in Marmore

Tit. 1.
p. 539.

ΜΥΘΟΣ. ΙΣΤΟΡΙΑ, & ΠΟΙΗΣΙΣ.

& ille quidem puerili atque mascula forma; hæ vero muliebri repræsentantur: de quibus primum in genere, inde in specie ut agam, flagitant res præclaræ, quæ monendæ & discutiendæ, ut tres virtutes Homericæ bene percipiantur, sunt. Ars igitur poëtica ante Oratoriam nata, & πέζος λόγος ὃν καλεσθῶσιν, μέμνηται ἡ ποιητικὴ ἐστὶ; πηγήν ἢ δέχνην φερέσσης καλεσθῶσιν ἢ ῥήτορικης; pedestris oratio ex arte ornata, poësis est imitatio; eademque poësis, fons & principium Orationis artificiosæ atque Rhetoricæ: uti Strabo loquitur, pluribusque probant Gyraldus & Salmasius. Nec me movet Joannem Spondanum tam inepti insulsique commentu pudere, & interrogare Græcos, quo pacto Cadmus, Pherecydes, Hecataeus locuti sint, antequam artem Oratoriam introducerent. Neque enim illi putant homines inter se colloquentes versus usurpasse; sed libros ita primum conscriptos, eosque qui aliquid principes in publicum ediderunt, poëtas, vel certe ligata oratione usos fuisse. Poëtæ autem, unde & nomen ipsis datum est, multa fingeant, historias veras in fabulas mutant; utque augerent Deorum majestatem, rerum imperitos homines in admirationem raperent, pondusque adderent arti ab ipsis inventæ, veris figmenta, verisimilia quæ essent, addebant, uti apud Palæphatum legere licet; unde & Strabo ἀδιδέκεν id est adtexere vel superaddere illis tribuit. Neque enim omnia fingere debent, sed veris ficta adjicere; historiam sibi describendam sumere, illamque variis quasi emblematis ornare; id quod diligenter fecit Homerus nos-
ter; Strabo Εἰπὶ δὲ, ἐπεὶ δὲ πάντες μυθώδεις, ἀλλὰ πλείω πορσεμυθώδεις ἢ μέλιστα Ὀμηροῦ; præterea cum non omnia fingant poëtæ, sed multa affingant, præcipueque Homerus: quem & libro eodem scribit ἀλλὰ τὸ ἱστορίας τὰς ἀρχὰς, ex historia initia accepisse. Hoc est, quod docet

Lib. 1.
Lib. 1.
H. Poët.
Ad Sol.

Init.
Lib. 1.

Lib. 1.

Pag. 200.

Lib. 1.
Iust.

docet & eleganter exprimit patrum disertissimus, & si quis alius, Ciceroni familiaris, Lactantius: Non ergo res ipsas gestas finxerunt poëtae: quod si facerent, essent vanissimi, sed rebus gestis addiderunt quendam colorem: & mox: Nesciunt homines, qui sit poëticae licentiae modus, quousque progredi fingendo liceat: cum officium in eo sit, ut ea, quae vere gesta sunt, in alias species obliquisfigurationibus cum decore aliquo conversa traducat. Totum autem, quod referas, fingere, id est ineptum esse & mendacem potius quam poëtam. Sic bellum Trojanum gestum est (quanquam Ilium expugnatum fuisse neget magni nominis & eruditionis Orator Dio Chrysostomus, vel defensus eo nomine vel reprehensus à nostri saeculi eruditis) sed tot illud Homerus

Lib. 1.

figmentis exornavit, ut vere se poëtam esse ostenderet. Διασπιδάζειν & Διασπιδῶ id vocat Strabo: Βελπον μὲν ἔν ἂν ἔτω δέχῃ, ὅπ πειθεῖς ἐκεί τῷ πλάνῳ τῷ Ὀδυσσεὶ γυῖος λαβὼν αἰλητῇ τῷ τῷ θέσιν, πειληκῶς διεσπιδάσε. Recte si quis ita Homero assentiatur, ut qui pro certo habens eo pervenisse Ulyssem, hoc verum argumentum poëtice exornavit: rursus: χεῖρον ἢ εἰάν τις ἢ τῷ Διασπιδῶ ὡς ἱστοῖαν δέχῃ: perperam si quis commenta ejus historiam putet. Hoc

In Phad.
p. 46.

est quod proprie vocarunt ποιῆν, ut hominem, qui fingeat, ποιητῶν, remque ipsam πῆσις. Socrates apud Platonem ἐννοήσας ὅπ πῆσις τῷ δέοι ἔπερ μέλλοι ποιητῆς εἶναι, ποιῆν μύθος ἀλλ' ἔ λόγος; judicans poëtam non debere sermones sed fabulas facere, quam in rem

Lib. de
Aud.
Poëtis.

etiam videri potest Plutarchus; qui inter cetera scribit; πῆσιν non esse ἢ ψῦδῶ μὴ πρῶσεσι; cui mendacium non adest. Qui poëtas secuti sunt auctores, soluta oratione utentes, Cadmus, Pherecydes, atque Hecataeus, πειληκῶς tamen conservarunt,

Lib. 1.

teste Strabone; & Heraclitus Philosophus Physicus πολλὰ ποιητικῶς scripsit, uti apud Suidam legitur; unde hæc Censorini

Cap. 17.
de Die
Nat.

querela: Poëtae quidem multa incredibilia scripserunt, nec minus Historici Græci, quamvis eos à vero non par fuit recedere. Scilicet cum viderent magno in honore esse eos, qui ex professione fabulas scribebant; existimaverunt suas quoque curas jucundas & acceptas fore lectoribus, si sub narrationis veræ specie ea dicerent, quæ neque vidissent, neque audivissent, idque unum spectarent, ὅπ ἀκρόασιν ἡδέϊαν ἔχῃ & θαυμασίην, ut liber cum jucunditate & admiratione legeretur; quemadmodum loquitur Strabo. Atque hinc Eratosthenes ansam arripuit reprehenden-

Lib. 11.
p. 507.

di omnes poëtas, illosque tantum ψυχῶς γὰρ, non autem

διδασκαλίαν habere cum persuasum haberet, poëticam vocandi *ῥαῶδη μυθολογίαν*; *aniles fabulas*; poëtarum interpretes cum ipsis vatibus *φλυαροί*; quam hominis doctissimi opinionem multis iisque haud tralatitiis argumentis refellit Geographus, Lib. 1. docetque poëtas *ὁ μόνον ψυχαγαγεῖν ἀλλὰ καὶ διδάσκειν*, non modo delectare, verum etiam docere. Ut enim loquitur eleganter Eustathius, τὸ ὃ περιέλαβον καὶ πολλὴν εἰδώς, τὸ τέλ. ἐστὶ τὸ πείσσειας, ἧς δῖα πρὸς σφίζειν μεθ' ἡδονῆς, Hoc vero, DELECTANS ET MULTA SCIENS, finis est poëseos, cujus virtus, philosophari cum jucunditate: quam in rem plura, ubi ad Σοφίαν erit perventum, monebo. Poëtæ igitur, exceptis odorum, silvarum, epigrammatum, elegorum auctoribus, quos solum oblectare & genus poëticæ imperfectum colere censent eruditi, non solum docent narrando res gestas: verum etiam oblectant, multa fingendo, quæ sunt veris proxima; eorumque adeo propria habita fictio ut neminem poëtæ nomine dignum censerent, nisi qui præter metrum diligenter observatum mendacia dulcia excogitasset, ut non ineleganter canit Maximinianus; El. 1.

Ad Odyss.
M. pag.
1710.

Rapin. ia.
Diff. de
Carm.
Pastor.

Sæpe poëtarum mendacia dulcia finxi,

Et veros titulos res mihi ficta dedit.

mendacia scilicet quæ forent verosimilia, quæ poterant videri evenisse; unde & verus titulus illis præscribi potuit, quia omnia, quæ narrabantur, à veritate nequaquam erant aliena. Hanc ob causam Aufonius Homero *πλάσμα* tribuit: Tum raptio Helenæ, quæ opinione veterum bipartita est; quod plerisque Helenam juxta Homericum PLASMA ad Trojam deportatam fuisse existimaverunt: Apulejus craterem commentam poëticæ; Ego & alias crateras Athenis bibi, POETICÆ COMMENTAM, Geometriæ limpidam, Musicæ dulcem: & Alcuinus nec non Hincmarus Rhemensis poëtam falsatorem vocare non dubitant, & non contemnendæ auctoritatis falsator ipsis est Virgilius, uti notat Reinesius. Hinc multi veterum Lucianum numero poëtarum eximebant, quia historiam potius, quam poëma composuerat, resque gestas sine figmentorum strepitu instar historici memoriæ mandaverat, ut apud Isidorum, Servium, Jornandem, Johannem Sarisberientem; & iis omnibus antiquiorem Quintilianum videre licet; Lucianus ardens, ait hic, & concitatus & sententiis clarissimus, & ut dicam quod sentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus. Si enim res vera carmine

Ep. 37.
ad Dau-
miani.

Lib. 10.
c. 1. Inst.

Cap. x.
poët.

Lib. de
Aud.
poët.

Cap. i.
poët.

Lib. 9.
Inst.

Lib. cod.

comprehenditur, nullique fictioni locus datur; jam non
poëma, verum historia fiet; ut præter alios docet Aristote-
les; qui summi ingenii vir cum multa hanc in rem tradidisset,
tandem adjicit; ἄλλον δὲ ἐκ τῶν ὅτι τὸ ποιητὴν μᾶλλον ἢ μύθων εἶναι
δεῖ ποιητὴν ἢ ἢ μέτρων; & differentiam poëtæ docet atque hi-
storici non in eo consistere, quod alter ligata, alter soluta
oratione scribat; sed quod alter res gestas, alter quales fieri
possint vel debeant, componat; ita ut historia Herodoti li-
cet numeris comprehensa, non minus historia futura sit,
quam sine illis, Θυσίας μὲν γὰρ, ait Plutarchus, ἀχόρεσσι δὲ ἀναύλεσι
ἱερῶν, ὅτε ἱερῶν ἢ ἀμύθητον ἐστὶ ἀψευδῆ ποιήσιν... Etenim sacrificia
quædam novimus choris & tibiis carentia: poësin fabularum & figmen-
torum expertem ignoramus. Nam Empedoclis & Parmenidis versus, The-
riaca Nicandri, ac sententiæ Theognidis, orationes sunt, ut pedestris
incessus humilitatem effugerent, granditatem & mensuram à poetica pro-
vehiculo mutuatur. Quin & queritur Aristoteles jam suo tempo-
re vulgus poëtæ eos vocasse qui nihil fingerent, sed qui versus
tantum facerent; Οὐχ ὥς κτ' μίμησιν ποιητὰς, ἀλλὰ κρινῆ κτ' τὸ μέτρον
περιπαρεούνης; eandemque ob causam illos qui metricæ de
medicina scribebant, eodem nomine fuisse donatos. Hinc
à poëta distinctus versificator; Quint. Versificator quam poëta melior;
qui etiam alibi, versificationem eundem in poëmate locum
obtinere scribit, quem in Oratione tuetur compositio. Est
autem compositio aptus ordo inter se cohærentium rerum, spe-
ctans literarum conjunctionem; qua oratio lenis ac suavis
redditur, aut plena ac sonora; & ordinem, qui exigit ut
graviora subjiciantur humilioribus, quodque dignius & na-
tura prius, præponamus ei quod posterius est. Similiter
Versificator in eo versatur, ut pedes apte liget, pondera vocum
examinet, longa vel brevi, prout res efflagitat, utatur syl-
laba, legemque metricam rite servet ac superstitiose; cum
contra poëta multa fingat. Et operæ pretium est videre quam
diligenter hanc differentiam, in qua describenda fluctuat
magnum illud Galliarum lumen Turnebus, observet Arbi-
ter Petronius; Multos, inquit Eumolpus, o juvenis carmen decepit:
nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum
ambitu intexuit, putavit se continuo in Heliconem venisse. En versifi-
catorem omnibus suis coloribus atque ad vivum depictum;
at quanto majora in poëta deliderat! Non enim res gestæ versibus

comprehendendæ sunt, quod longe melius Historici faciunt, sed per ambages deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, ut potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religiosæ orationis sub testibus fides. Hic poëtam vides; qui scilicet non recto ordine res gestas narrat, qui deos iis miscet, qui per gyros & ambitus fabularum fundit mentis conceptus, nec se continet angustis terminis veritatis; ita ut vaticinari & extra se positus possidere videatur furorem illum, quem poëtæ sibi frequenter tribuunt, quique in versificatorem nequaquam cadit. Hanc ut reor, differentiam edoctus Justinus, agens de Atheniensium torpore, qui omnes reditus urbis in dies festos & ludorum apparatus effundebant, non absque ratione ita loquitur: *Et cum actoribus nobilissimis Poëtisve theatra celebrant, frequentius scenam quam castra visentes: Versificatoresque meliores quam duces laudantes:* poëtæ enim theatro tribuit, quia Tragicis & Comicis hoc nomen optime convenit; cum tota illorum poësis in imitatione & fictione consistat; ab iis distinguit *Versificatores*, qui scilicet epigrammata, elegias, & omne genus poëmatum, in quibus nec μίμησις, ut Aristoteles loquitur, nec fictio erat, componebant. *Versificator* igitur est στιχοποιός, ut in Glossarum libro exponitur; verum στιχοποιός non est ποιητής; facit quidem versus, sed abjicit & ejurat quasi figmenta, proprium poëtæ characterem; unde pessime Homerus noster, inter præti Herodoti vocatur *versificator*, cum Græce sit ἐποποιός, id est, poëta epicus vel Heroicus: quomodo & Porto in Suidæ versione, Parthenius Χῖος ἐποποιός Chius *versificator*; Eumolpus ἐποποιός *versificator Heroicus*; Opsopœo in Luciani Imaginibus & Lubino in epistolis Phalaridis ὁ ἢ ἡμελοποιός *versificator* & *versificatrix* male redditur, cum debeat esse poëta Lyricus vel poëta Heroicus: quanquam ἐποποιῶτα interdum fabulas excludat, illique tribuatur, qui carmen Heroicum, nullis admixtis fabulis pangit. Locus hanc in rem elegans apud Julianum; qui cum dixisset poëtam fictis fabulis docere, & ne offensam auditorum contrahat, timere palam exemplo Hesiodi eloqui, addit: Οἱ δὲ μὴ τῶν Ἀρχιλόχου, ὡς περ ἡδυσμαίπιδος εἰς τὴν ποιήσιν, μύθους ἀλιτάκις ἐχρήσατο, ὥρων ὡς εἰνός, πλὴν μὲν ὑποθέσειν, ὡς μὲν ἡ ποιήσας ψυχὰν γὰρ ἐκδεῶς ἔχουσι. σαφὲς δὲ ἐγγενὲς ὅτι περὶ αὐτὴν μύθος ποιήσας ΕΠΟΠΟΙῶΤΑ μόνον ἐστὶ: Tum qui Hesiodum secutus est

Lib. 6.

Lib. 7.
cap. 16.

Orat. 7.

Archilochus, velut condimento quodam poësin suam temperans raro fabulas adhibuit: cum hoc, uti opinor, animadverteret, argumentum illud, quod susceperat, ejusmodi oblectamenta poscere: sed una tamen probe sciret, poësin segregatis ab ea fabulis meram esse versificationem. Hæc igitur vetustissimorum sententia, iique poëtæ nomen à fingendis fabulis, vel ὥτ' ἔ' ποιῆν deduxerunt; quanquam non ignorem sæculi sui lumina Casaubonum & Vossium contrarium statuere, & censere poëtās à faciendis versibus initio dictos; posteaque, ubi vox illa angustius simul & angustius sumi cœpit, à fingendis fabulis. Hanc virorum doctissimorum opinionem ut non improbo, ita certissimum esse pronuntio Aristotelem, Platonem, Democritum (qui apud Cicronem negat sine FURORE quenquam poëtā esse posse; & apud Horatium ingenium credit fortunatius misera arte, excluditque Helicone SANOS poëtās) plurimosque adeo veterum fictionem prætulisse, illisque ποιήσιν non esse solum λόγον ἑμμετρον *Orationem metro adstrictam*, verum etiam μυθεῖαν, χονεῖαν; *fabulis ornatam*. Sic Julianus loco laudato tradit poësin sine fabulis περιέδωκεν αὐτῆς, καὶ εὐλείπεδον ποιήσιν, se ipsa privari neque amplius poësin relinqui. Aristoteli Empedocles licet physicam versibus conscripserit, poëta non est: οὐδὲν, ait, ὃ κρινόν ἐστιν ὁμήρῳ καὶ ἐμπεδοκλεῖ, πλὴν τὸ μέτρον. δι' ὃ καὶ ποιητῶν δίκαιον καλεῖν, καὶ ὃ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητῶν; Nihil autem Homero & Empedocli commune præter metrum. Quare alter poëta, alter vero Physicus magis quam poëta appellari meretur: & Lactantius, imbutus scilicet altera opinione, dubitat, num inter poëtās an verò Philosophos numerari debeat, quia versibus de rerum natura scripsit. Si tamen alicui ea, quæ & postea videtur primas tenuisse, placet, opinio; non modo ΠΟΙΗΣΙΣ æquo jure poëtæ nostro conveniet, verum etiam alia differentia inter poëtā & versificatorem erit. Ille erit, qui non vulgaria verba, sed poëtico spiritu animata adhibet; ut carmina legens videaris terram linquere, & αἰρεῖσθαι ὥτ' ἔ' γῆς, quemadmodum loquitur Themistius; juxta illud Petronii: *Sumendæ voces à plebe summotæ, ut fiat, ODI PROFANUM VULGUS ET ARCEO: Versificator vero qui versum concludit, qui vocibus vulgaribus utitur, cujusque os non magna sonat*. Horatius sane negat se in Satyris & Epistolis scribendis poëtæ nomen mereri, quia erant sermoni propiora:

Cap. 1.
poët.

Lib. 2.
cap. 12.

Orat. 16.

*Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtas
 Excerptam numero: neque enim concludere versum
 Dixeris esse satis, neque si quis scribat, uti nos
 Sermoni propiora, putes hunc esse poëtam.
 Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
 Magna sonaturum des nominis hujus honorem.*

Quo proculdubio sensu Lucianus erit poëta vocandus, quem non immerito *ardentem & concitatum* appellat Quintilianus. Huc respicientes veteres, dubitarunt num comoedia, cui *sermocinari* tribuit Apulejus in Floridis, quia nullis verbis quasi animatur, poëma sit; Horat:

*Idcirco quidam, comædia, nec ne poëma
 Esset quæsiwere; quod acer spiritus ac vis
 Nec verbis nec rebus inest: nisi quod pede certo
 Differat à sermone merus sermo; —*

aliique ulterius progressi existimaverunt Platonis & Demosthenis scripta, etsi absint à versu, tamen quod incitati ferantur & clarissimis verborum luminibus exornati sint, potius poëma esse, quam Comicorum, apud quos nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis, nisi quod versiculi sint, uti loquitur Cicero. Ex quibus omnibus patet ΜΥΘΟΝ non modo, sed etiam ΠΟΙΗΣΙΝ Homero convenire; de qua tamen ultima ut & HISTORIA nonnulla monenda restant. Ut igitur per excellentiam ille POËTA vocatur, quemadmodum vel docet Seneca; *Secundum ex iis, quæ sunt*, ponit Plato, quod eminet & exsuperat omnia. Hoc ait per excellentiam esse. Ut poëta communiter dicitur. Omnibus enim versis facientibus hoc nomen est. Sed apud Græcos in unius nomen cessit. Homerum intelligas cum audieris poëtam; ita etiam optimo merito sive fictiones, sive ipsa carmina spectes eidem tribuitur

Lib. de
Orat.

Ep.
LVI II.

Π Ο Ι Η Σ Ι Σ.

Tanta enim carminibus ejus virtus inest, ut multi veterum crediderint vel certescriserint Homerum, à diis doctum atque institutum fuisse. Tritum est illud Apollinis

Ἡ εἶδον μὲν ἐγὼ, ἐχέσθασε δὲ θεῶν Ὀμπερ,
 quo deus significat, se carmina illa cecinisse & dictasse, ab Homero vero litteris fuisse consignata; poëta incertus Iovem ipsum eorum facit auctorem; & alius Palladem,

L. 4. ANT.

— — ἐν ᾗ Ομήρῳ

Αὐτὴν ναίει τάσσαι σφιλὺ ἐφ' ἧς αὖτο μολπῶ,

id est, *In Homero vero ipsa*, Pallas, *habitans eruditum carmen cecinit*; quo respiciens forte Simmias Rhodius, introducit Epeum gloriantem se beneficio Minervæ Homeri versibus laudari

Νῦν δ' ἐς Ομήρειον ἔβα κέλευθον

Σάν χαλκόν, ἀγνὰ πολύβλε Παλλὰς.

O. lat. 53. Quin imo Dio Chrysostomus testatur non potuisse ἀνδρ Μουσῶν
ἢ Ἀπόλλωνος ὁπτινείας absque Musarum & Apollinis instinctu tam subli-
mem & tam magnificam poësin fieri; Maximusque Tyrius
præceptorem Homeri facit Musam vel Apollinem. Igitur Θεοδί-
δακτι erat Homerus, quomodo omnes qui excellebant,
dicebantur deos magistros habuisse. Ovidius canit Arachnen
L. 6. Met. texendi, Homerus Scamandrum Strophii filium jaculandi ar-
II. E. ubi tem à Pallade didicisse; nec defuerunt (inter quos est Pro-
Eust. vi- clus etiam Diadochus) teste brevium Scholiorum auctore,
dearur. qui dicerent, Homerum sese ipsum describere in persona
pag. 520. Demodoci, cui deus canendi peritiam dedit; quod & inde colligebant,
II. O. quemadmodum notat Eustathius, quia variis locis
Ad II. 2. dialecti deorum facit mentionem. Quæ omnia nihil aliud
significant quam Homerum poëtam natum esse, nec solius
Dissert. præceptis artis ad tantum fastigium escendisse. Maximus
22. Tyrius non absque ratione arbitratur Hesiodum naturæ bene-
ficio poëtam factum esse; licet ipse fontem originemque ad
Musas referret; non secus ac qui ferrariam artem absque
præceptore edocti, illam Vulcano adscribunt: ὥσπερ ἂν εἰ καὶ
χαλκὸν καὶ ἡρόδοτος τις τέχνης ἀνδρ, ἀνελίθετο Ἡφαίστω φέρων τὸ αὐτό-
μαλον τὴν δημηγείας; unde patet quam insigniter Pisonem laudet
Panegyrici auctor;

Sive chelyn digitis, & eburno verberare pulsas

Dulcis Apollinea sequitur testudine cantus;

Et te credibile est PHOEBO DIDICISSE MAGISTRO.

Qua de re plura, ubi ad ΦΥΣΙΝ perventum erit, monenda
restant. Verum si ποιεῖν idem est, ut plerosque veterum cre-
didisse docui, quod fingere; & ποίησις in fictione consistit, su-
pervacanea hæc figura videtur; quia paulo ante μυθ. seu
fabula vel fictio præcessit. Cui objectioni, quæ alicujus mo-
menti est, ut satisfiat; dicendum est; auctorem marmoris
per ποίησιν non intellexisse fabularum compositionem, sed versuum;
quo-

quomodo Eustathius notat, fabulas non esse de ἑοῖα ποῆματος, & ποιῆν apud antiquos significare τὸ ποιητικῶς ἡγῆν ἐμμετρεῶς; Ad II. α. αἰεῖδεν ἢ γράφειν; deinde μύθος vel fabulas etiam prosa oratione posse conferri, uti ex iis patet, quæ Æsopi nomine circumferuntur; tandemque summum poetarum Homerum, omnibusque aliis ducem fuisse. Socrati apud Platonem appellatur ὁ ἀεὶς & ὁ θειότατος & ποιητῶν; Vellejusque Paterculus eo nomine impense illum laudat; *Clarissimum deinde Homeri illuxit ingenium, sine exemplo maximum: qui magnitudine operis & fulgore carminum solus appellari poeta meruit. In quo hoc maximum est, quod neque ante illum, quem ille imitaretur; neque post illum, qui eum imitari posset inventus est. Neque quenquam alium, cujus operis primus auctor fierit, in eo perfectissimum, præter Homerum & Archilochum reperiemus.* Eustathius vocat principium ducemque omnium poetarum; ἢ διότι ἀρετατικῶς ἀρχὴ ἢ καθηγητὴς αὐτὸς πᾶσι γέρονε τοῖς ποιηταῖς; Dionysius Halicarnassensis, κερυφαλὴ ἀπάντων καὶ σκοπὸν, ἐξ ὧν περ πάντες ποταμοὶ ἢ πᾶσα θάλασσα ἢ πᾶσι κελύου; *omnium caput & scopum, ex quo cuncti fluvii, totum mare, & omnes fontes.* Quæ cum perspecta haberet Galaton pictor, non sine iudicio Homerum ἐμῶντα, τὸν δ' ἄλλος ποιητὰς τὰ ἐμνησεμένα ἀνυπομύξας, vomentem (male Volaterranus, Nannius; postque eos Kircherus mingentem faciunt) & reliquos poetas ea quæ rejecisset, haurientes, docente Æliano, pinxit; quo pertinet inprimis Naso-
nem canere,

In Ione.
Lib. I.
cap. 5.

Proöm.
Iliad.

Præf. in
Buc. Vir.
Lib. 13.
Var. c. 22.

*Adjice Mæonidem, cujus ceu fonte perenni
Vatum Pieriis ora rigantur aquis:*

nec non Manilium;

Init. l. 21

*Maximus Iliacæ gentis certamina vates
Ultimaque in patria, captisque penatibus arma
Ore sacro cecinit, patriam qui & jura petenti
Dum dabat eripuit: cujusque ex ore profusus
Omnis posteritas latices in carmina duxit,
Annemque in tenues ausa est deducere rivos
Unius fecunda bonis.* —

Neque tantum Heroici poetæ; sed omnes insuper alii originem carminum suorum ex mente veterum Homero debent. De Tragicis & Comicis, quia postea in scenam prodibunt, nihil dicam; nisi Æschylum solitum fuisse narrare, sua
scripta

Lib. 8. *scripta particulas esse de magnis cœnis Homericis*, teste Athenæo. Inter ὑμνογράφους cum recenset Tzetzes; Epigrammata ipsi originem debere notat Eustathius; exstatque non inelegans phialæ Apollini dicatæ inscriptum apud Tzetzem;

P. 1612.
& 1641.

Φοῖβε ἀναξιδῶρόν τοι ἐλών, τὸ δὲ Ὀμηρῷ ἔδωκα

Ἦσιν ὀπιθροσύνας· σὺ δ' ἐμοὶ κλέει ἐδῶλον ὀπάρις.

Et denique *Satyricam poësin* atque *Sillographiam* ex eodem fonte repetendam esse, docet sapissime ad partes vocandus Eustathius;

Ad od. 2.

P. 1850.

& 204.

Orat. 53.

οἱ παλαιοὶ, αἰτ, ᾠδῶν ποιητῶν ἐν ταῦτα ὅτι ἔμνον ἔνεο φάνης πεποίηκε Σίλλης, ἐν οἷς ἐδοκίμησεν, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰδὼς πεῶν καλῆξεν Ὀμηρῷ; veteres annotarunt non Xenophanem solum fecisse Sillos, sed primum hoc poëseos genus invenisse Homerum: puta cum Ther-

tem describit, vel is reges ridet; vel cum ingens Veneri à Diomede inflictum vulnus, lepidissime Græcæ mulieris fibula canit. Adeo ut non absque ratione Djo Chry-

sostomus scribat, deos Homero naturam dedisse ad omnia carminum genera idoneam; quod cum animi divini sit,

tribuit etiam illi θεῶν καὶ δαίμονων φύσιν. Alii Homerum tamen αὐτοδίδακτον negant, affirmantque poëtas extitisse ve-

tustiores, eumque præceptores habuisse. Diodoro sane Siculo appellatur ὁ περὶ εὐταλίας σχεδὸν καὶ μάστιγι καὶ ποιητῶν θαυμαζόμενος, antiquissimus fere & poëtarum maxime admirandus:

alibi Pronapidem ejus præceptorem, Linumque res Bacchi ante descripsisse docet: Philostratus in Heroicis eum omnes poëtas, ἐφ' οἷς ἐγγύεο ὑπερβεβλήσθαι, ἐν ὅτῳ ἕκαστος ἑαυ-

τῶν κλέπτει, ut Orpheum magniloquentia, Hesiodum sua-

vitare. Justinus Martyr non primum talia, sed Orphei imita-

tionem, composuisse affirmat: Naucrates apud Eustathium Ægyptum adiiisse & descripsisse libros, quos de bello Iliaco &

Ulyssis peregrinatione composuerat Phantasia: Suidas ve-

tustiolem facit Thaletem Cretensem vel Illyrium Lyricum poëtam & Thamyrin; Nonnulli apud Sextum Empiricum

(qui modo ποίημα nullum περὶ εὐτέρων existimat, quam Home-

ri, modo probabile esse scribit, alios ante eum poëtas & suo tempore, sed ab ejus splendore obscuratos fuisse,) Hesio-

dum, Linum, Orpheum, Musæum & alios plurimos;

Bochartus multos antiquiores; & quidem Trojani belli Syagrum, Daretem Phrygem, Teucris scribam Sisyphum

Coum, Idomenes Dictyn Cretensem, Palamedis discipu-

lum

In Geog. Sac.

lum Corinnum Ilienſem. Verum ſi fides habenda ipſi poëtæ bellum hoc non ab aliis deſcriptum fecit ſuum; omniaque ex auditu habuit; ita enim Muſas alloquitur

11. B. 485.

Τῆμεῖς ᾧ θεὰ ἔστε, παῖρεςέ τε, ἴτε τε πᾶντα,

Ἡμεῖς ᾧ κλέος οἶον ἀκούμεν, ἔδέ τι ἴδμεν.

Vos enim Deæ estis, adestisque, scitisque omnia,

Nos autem famam solum audivimus, neque quicquam scimus.

Deinde non omnes illi, qui memorantur bellum Trojanum ante Homerum scripsisse, poëtæ sunt, & denique non defunt alii, qui auctores eos supposititios esse affirmant. Josephus sane nullum scriptum apud Græcos inveniri scribit Homero antiquius; eumque poëtarum antiquissimum facit auctor fragmenti, quod cum Censorino editur; neque aliter sentit Herodotus, οἱ δὲ πρῶτοι ποιητὰ λεγόμενοι τῶν (Homeri & Hesiodi) τῶν ἀνδρῶν ἡμέτεροι, ὅτερον ἐμοὶ δοκέειν, ἐγγόνιο τῶν; *Qui vero istis priores poëtæ fuisse dicuntur, posteriores ut mihi quidem videtur, fuerunt;* id quod etiam ex recentioribus cum Leone Allatio, & Joanne Jonsio multi credunt. Atque hæc quidem, ut arbitror, sufficient ad ΠΟΙΗΣΙΝ, quæ cum aliis virtutibus & artibus Homero honorem habet, illustrandam; nunc restat ut & in

L. 1. Adr. Apion.

Lib. 2. c. 53.

L. 1. c. 3. Hist. Philof.

HISTORIAM

inquiram, discutiamque, num illa jure sacro interſit conſortio. Nam cum prima ejus, teste Cicerone, lex ſit, ne quid falſi dicatur; cumque propterea nefas ſit vel Muſas hiſtorico invocare, ut multis docet Lucianus, immerito HISTORIA possit videri tribui Poëtæ nostro, quippe qui non modo falſa pauca, ſed pleraque vel omnia, ut nonnulli cenſent, ſcripſit. Et ne dicam Jeremiam Hœzlinum prolegomenis in Apollonii Argonautica cenſere, nullum bellum Trojanum fuiſſe unquam, Heſtiaea olim Alexandrina diſſertationem edidit, utrumquæ Homerus de bello ad Trojam geſto cecinit, hiſtoria in fabula ſit, teſte Strabone; & Sibylla Erythræa, uti tradit Apollodorus Erythræus apud Laſtantium, Græcis Ilium petentibus vaticinata eſt, perituram Trojam & Homerum mendacia ſcripturum; Caſſandra quoque, teſte Lycophrone, πλάσις γεγραψῆς, quaſtamen aliter explicat Euſtathius, eidem tribuit. Imo non defuerunt qui plane hiſtoriam Homero

Lib. 13. L. 1. c. 6. Inſtit.

P. 1867.

ademerunt; & singula, tanquam ea per somnia vidisset, ad allegorias revocarunt; eoque censu habuerunt non modo fabulas, verum etiam ipsum regem regum Agamemnona, Achillem, Ulyssē aliosque heroas, quemadmodum docet idem proœmio Iliados. Horum è numero fuit *Metrodorus*; qui non solum Iovem, Junonem, Minervam, sed Hectorem etiam, Achillem, aliosque Græcos & Barbaros ita explicavit, ut patet ex oratione Tatiani contra Gentiles;

Cap. 21. *Proclus Lycius Diadochus*, qui per Helenam intelligit omnem sensibilis mundi, & generationis pulchritudinem, circa quam animarum pugna perpetuo committitur, donec superiores factæ, irrationabilis hujus vitæ studiis, & intellectu puriores revertantur ad illum locum, unde primum egressæ sunt; cum mille anni unum veluti annum efficiant, qui animas à generatione rursus in generationem perducit; novemque annos vel annorum chiliadas illæ circa generationem versentur; decimo autem omni barbarico tumultu superato ad patrias habitationes redeant: *Auctor anonymus* moralis interpretationis errorum Ulyssis, jure publico donatus à Conrado Gesnero; qui cum undecim ejus errores non ineleganter explicasset, calci operis adjicit; poëtam sub persona Ulyssis quemcunque hominem voluptatibus obnoxium describere; sic tamen ut cognita miseria sua, semper ad temperantiam, moresque compositos non sine suspiriis reverti cupiat; quomodo etiam *Numenius* per Ulyssē intelligit quemlibet alium per hujus mundi generationem ordine transeuntem, ac demum illum pervenientem in locum, ubi nec tempestates, nec maris injurias sentit; quod Porphyrio nequaquam absonum videtur. Alii vero his è diametro veluti oppositi, inciderunt poëtæ alas, nec quicquam permittunt ipsum allegorice dicere; ἔδεν ἑδ' ἔλως ἀφ' ἧσαν ἀνθρώπων παρ' αὐτῷ; accuratissimi autem historias amplectebantur; fabulas vero statuebant primo ita sese habere, inde inquirebant in eas; tandemque decurrebant ad allegorias, illasque vel Physice, vel moraliter vel historice explicabant, quemadmodum Eustathius tradit. Nam multæ fabulæ historiæ etiam inserviunt; &, ut cum eodem loquar, οὐκ ὀλίγοι μῦθοι καὶ πρὸς ιστορίαν ἀνθεροειπύονται. Sic, ut res exemplo illustretur, deorum nomina vel historice vel physice explicantur.

Mars historicis est filius Iovis; alius Græcus, alius Latinus, alius Assyrius: Theologis vero & physicis Sol, vel planeta. Ejus nec non Veneris adulterium constat physice à multis explicari; sed & idem illustratur ex historia à Palæphato apud Auctorem Chronici Alexandrini, & Suidam; quippe ^{In v. H. λ' 6.} qui narrant Solem Ægypti regem & Vulcani successorem, patris leges custodientem, fœminam in adulterio cum milite deprehensam per ora populi traduxisse; illud Homerum mutasse, & finxisse licentia poëtica, Solem ostendisse Veneris & Martis concubitum; sic Othum, Ephialtem & Martem alios historice, alios physice, alios moraliter explicasse docet brevium scholiorum Auctor; idemque veteres de chimæra judicasse non oblitus est monere Eustathius: quo pertinet, credidisse atque adeo docuisse Euemerum Messenium, Ennium, Nicagoram Cyprium, Pellaum Leonera, Cyrenensem Theodorum, Hipponem ac Diagoram Melios, & denique Varronem, deos homines fuisse, poëtasque res eorum gestas non finxisse, sed ad memoriam laudibus celebrandam deos finxisse, uti videre licet apud Minutium Felicem, Arnobium, Augustinum, & maxime Lactantium. Neque tamen inficias eo, si poësis Homerica ad regulas Historiæ exigatur, nomen illud minime vati nostro posse tribui: sed simul fatendum est partem eum belli Trojani, nec non errores Ulyssis fideliter satis memoriæ mandasse; adjecisse fictiones; quibus demptis poëma nihilo minus historia erit. Maximus quapropter Tyrius HISTORIAM illi tribuit, sed fabulis exornatam; quia, uti loquitur Episcopus Thesalonices proœmio Odysseæ; νόμος τοῖς ποιηταῖς μὴ γυμνὴν τῶν ἱστορίων ἐκλιθεῖσθαι, ἀλλὰ μύθοις καὶ ἀπυκνάζειν; *consuetudo est poetis non nudam historiam narrare, sed fabulis eam implere.* Apud eundem Polybius affirmare non dubitat, Homerum Ulyssis peregrinationi & bello Iliaco paucas fabulas addidisse; seu, ut ipsa verba apponam; τῇ δ' Ὀδυσσεὺς πᾶσαν καθεύε τῶν Ἰλιακῶν πέλειά μιν καὶ τῶν ποιητῶν περσικῶν παλαιῶν; Lucianus quoque memorat, nonnullos veterum credidisse omnia quæ de Achille canit, vera esse, ὅτι μὴ πρὸς ζῶντι ἔργα φαν; quinimo in heroum gestis describendis majorem illi, quam vel Cresiæ, vel Herodoto vel Hellanico, & aliis similibus auctoribus, fidem haberi posse ^{Lib. xi. Ad II. 2.} Strabo memorat. Adeo ut non immerito Eustathius ὁ μνησκῶν

Ad II. 6.
P. 634.

L. 8. c. 26
de Civ.
Dei.
L. I. c. 8.
II. & 17.
Inst.

Lib.
Quom.
Hist.

ισορίαν, de Iliade & Odyssæa loquens celebret; Polybiusque Lib. I. apud Strabonem recte Bœotiam vel Catalogum HISTORIAM esse affirmet; quem etiam, ut doceret veritatem & proinde historiam carminibus viri inesse, veluti certissimum argumentum advocat Eustathius; *Ἡ ποιητικὴ, αἰτ, ἔξις, ἡ καὶ ὑπόστασις, πωτέσκειν ἐξ ἰσορίας καὶ ἀξέσσεως καὶ ἡδονῆς · καὶ ὡς τῆ ἰσορίας μὲν ἔστιν ἡ ἀλήθεια, ὡς ἐν νεῶν καὶ ἀλόγῳ ποιεῖ Ὀμηροῦ*; Poëtices habitus & natura, constat historia, dispositione & voluptate; atque ut historię veritas est, ita id in navium catalogo facit Homerus; quibus omnibus vel aliis argumentis inductus Apollinaris Sidonius, poëtam nostrum historicis accenset;

*Ac cum se historię dabat severæ
Primos vix poterunt locos tueri
Torrens Herodotus, tonans Homerus.*

Lib. 4. de Nisi cum Gerhardo Joanne Vossio, viro præstantissimo dicamus Consentium laudari à suavi, volubili & grandi dictione, qua Herodotus & Homerus excellunt. Et si simplicissimam historię definitionem, quæ Plutarcho, Justino Martyri, Theoni & Isidoro est *ἡ γεγονότων περιγραφή*, vel narratio rei gestæ, sequimur, convenit illa Homero; quia bellum Troium, & Ulyssis peregrinatio, si plurimos eosque laudatissimos auctores sequimur, venerunt. Nec defuerunt qui historię scribendæ artem ad poëticam retulerunt, teste Marcellino in Thucydidis vita; eamque proximam poëtis & quodammodo carmen solutum esse memoriæ mandat non minimi nominis auctor Quintilianus; & Agathias, libro primo censet historiam *ἡ πῶρρω τεταίχθαι ποιητικῆς, ἀλλὰ ἄμφω ταῦτα εἶναι ἀδελφὰ καὶ ὁμόφυλα, καὶ μόνω ἴσως τῷ μέτρῳ διαποκεκεμμένα*; non multum differre à poëtica; sed hæc duo esse gemina, affiniaque & solo pæne rhythmo inter se discrepare. Et si Historiam cum Alclepiade Sextoque Empirico dividere placet in veram, quæ Deorum heroum & virorum illustrium res gestas; falsam; quæ deorum genealogias; & quasi veram, quæ tragoediarum, comœdiarum minorumque argumenta continet, amplectimur; fatebimur utique ea omnia apud Homerum reperiri. Præbet enim ille argumenta tragoediis & comœdiis, ut postea pluribus docebo; celebrat deorum natales ac genealogias; eorumque ut & virorum illustrium, res gestas posteritati consecrat, complexus

Lib. 10.
asp. 1.

L. 1. c. 12.
Adv.
Math.

plexus trinam illam historiæ divisionem: Ex quibus omnibus satis puto patere summa cum ratione Homero & ΠΟΙΗΣΙΝ, & ΙΣΤΟΡΙΑΝ & ΜΥΘΟΝ tribui; quam in rem licet & alia possint moneri, præcipue Lucianum Historicis, si quando montes, muros, fluvios, vel alia loca describere velint, exemplum Homeri & Thucydidis proponere, tamen non diutius iis inhærebo, meque ad ipsum sacrificium convertam.

Μ Υ Θ Ο Σ

igitur aræ adstat puerili forma, brachio exerto, dextra vasculum, sinistra pateram tenens. Puer effingitur cum quia in fabulis non omnia clare perspicimus, & quamcunque operam ponamus, in iis explicandis semper pueri & infantes, quasi sumus; tum quia pueri sacrificiis fuerunt adhibiti; utpote diis gratissimi ex sententia Pythagoræ apud Jamblichum: *Hicce adde, ita vertit interpretes, ipsos videri deo acceptissimos esse, quia dicuntur, cum arva sterilitate & siccitate laborant ab urbibus emitti, ut pluviam à diis precentur, quasi deus illos potissimum exauditurus sit: quem morem sacrorum eleganter describit Hora-* L. 1. c. x. L. 2. Ep.

*Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit!
Cælestes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos, metuenda pericula pellit.*

Sed quod marmor melius illustrat, apud Romanos *Flaminicus Camillus* puer dicebatur ingenuus patrimus & matrimus, qui *Flamini Diali* ad sacrificia præministrabat: teste Festo; & apud eodem. ἐν τῷ δημοφιλῆσι θυσίαις in publicis sacrificiis, non secus ac in lapide nostro ΜΥΘΟΣ, vinum pueri fundebant, uti legere licet apud Eustathium; adstantque sacrificiis vel acerram tenentes P. 1205. vel coronati apud Choulum. Apud Hermionenses celebrantes festum. Cereris χθονίας, pueros pompam deduxisse ἐχθονίας λαβὴν ἐδῆται ἢ ὅτι κεφαλὰς σφάντας; apud Ægienfes olim puerum Iovis sacerdotem, illique cum pubesceret, alium furrogatum, fuisse Pausanias: & Galbæ sacrificanti L. 2. & 7. Cap. 1. adstitisse puerum à ministris acerram tenentem, Suetonius memoriæ mandant. Atque ita ΜΥΘΟΣ coronatus est more sacrificantium solenni; Seneca Hercule Furente;

— — — huc appellite

Greges opimos. Quicquid Indorum seges,
Arabesque odoris quicquid arboribus legunt,
Conferre in aras; pinguis exundet vapor.
Populea nostras arbor exornet comas;
Te ramus oleæ fronde gentili tegan,
Theſeu — — —

- Lib. 14. Sic Censores Romæ, uti tradit Athenæus, τὴν ἀπαργουρον ἐνδεδυγότες καὶ ἐσθλὰν ὠμὴν πελέκῃ τὰ ἱερὰ κατέβαλον; togam prætextam induiti, & coronati securi victimas percutiebant; & ne quid dicam de sacerdote σφανοφόρῳ post Paschaliū, Seldenū, Tristānum & Spanhemium, viros præstantissimos, ipsi quoque victimarii, cornicines, & tubicines, alii denique omnes qui sacrificiis aderant, coronati erant, uti ex nummis, marmoribus, Virgilio, Tibullo, Suetonio, aliisque innumeris auctoribus patet satis superque. Tenet præterea puerulus noster manu dextra vas anſatum ore angusto, ventre protuberante, sinistra vero pateram; & se ostendit paratum ad Homero Deo vinum fundendum. Simile plane videre licet apud Choulīum, sed nescio an recte præfericulum vocet; quia illud est vas æneum sine anſa, patens summum, velut pelvis, uti Festo describitur. Guttur-nium vel coturnium mutatis literis vel guttum appellare possis; quia eidem, Guttur-nium est vas ex quo aqua in manus datur, ab eo quod propter oris angustias guttatim fluat; & alibi Coturnium vas, quo in sacrificiis vinum fundebatur; Varroni vero: quo vinum dabant ut minutatim funderent à guttis guttum appellatur. Pollux inter sacrorum instrumenta recenset χέρινας quæ ab interprete redduntur gutturnia. At mihi χέριψ vel χέρινον polubrum est; gutturnium vero πέχρον; illo aqua excipitur, hoc funditur: Nonius: polubrum quod Græci χέρινα, nos trulleum vocamus: inde adducit Fabii pictoris verba; Aquam manibus pedibusque dato, polubrum sinistra manu teneto, dextra vasum (non secus sc. ac μύθη) cum aqua. Vas cum aqua est πέχρον sive gutturnium; quod Varro apud eundem vocat urceolum aquæmanalem; quo aqua excipitur polubrum vel trulleum, unde in Glossis; χέρινον trulleum exponitur: neque aliter Homerus vel χέρινον vel πέχρον usurpat; quam ipsi χέριψ sit aqua quæ manibus infunditur, τὰ δὲ χέρι Ad Od. a. πῶν ὕδατα, ut optime interpretatur Scholiastes. Ex hoc gutturnio,

turnio, vel *σφῆρα* vinum in scyphum, vel pateram, quam altera manu *Μίθ* tenet, & unde diis libabatur, juxta illud Virgilii, *pateris libamus & auro*, effundebatur. Varro: *Præ-* Lib. IV. de L. L.
terea in poculis erant PATERÆ; eo quod pateant Latine ita dictæ. Hæc etiam nunc in publico convivio, antiquitatis retinendæ causâ, cum magistri sunt, potio circumfertur; & in sacrificando deis hoc poculo magistratus dat vinum: Arnobius scyphos, brias, pateras, *simpurvia*; Cicero *cupedunculas* & pateras conjungunt, & denique Festus *Simpulum* explicat *vas parvum non dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur*; Hesychius *Σπονδεῖον, ἀγείον ἐν ᾧ τοῖς εἰδώλοις οἶνον ἐπέπενδον*; qualia etiam apud Pollucem & Suidam legere licet. Vinum igitur ex ejusmodi pateris, quæ in nummis frequentissime occurrunt, diis fundebatur, & quidem ante vel post victimam cæsâ, si modo auctores semper ordinem sequuti sunt: Claudianus

— — *penetralibus ignem*
Sacratum rapuere adytis, ritumque juvencos
Chaldeo stravere Magi. Rex ipse micantem
Inclinat dextra pateram. — —

Lib. I. de
 Conf.
 Hon.
 v. 62.

Virgilius

Dii quibus imperium pelagi, quorum æquora curro
Vobis letus ego hoc candentem in littore taurum
Constituam ante aras, voti reus, extaque salsos
Porriciam in fluctus, & vina liquentia fundam.

L. 5. Æn.

Sed sæpissime thus primo aræ & igni injectum, inde libamina, tum vero victima cæsâ: Ovidius

Thure dato flammis, vinoque in thura profuso
Cæforumque boum fbris de more crematis.

Lib. 13.
 Met.

Rurfus;

Thura focus, vinumque dedit, fibrasque bidentis
Turpiaque obscenæ (vidimus) exta canis.

L. 6. Fast.

Quo ordine etiam alibi thus, *merum*, *victimam*; & thus atque *vinum* recenset idem. Neque aliter Homero sacrum fit; thus enim aræ injicit HISTORIA; fundentis libantisque habitu adstat ΜΥΘΟΣ; & denique bos nondum percussus; quod etiam Domitiani Imperatoris nummi, nec non marmora apud Choulum usitatum fuisse evincunt. Ara, cujus basi inscriptæ literæ ΑΑ. quid significant ne divinando quidem asse-

Ep. 21.
 Her. &
 l. 9. Met.

Lib. de assequor, frondibus more solenni ornatur; Lucianus,
 Dea. Syr. *ἑρμῆς αἰὲς ἔσται καὶ τὸ θυμὸν αἰὲς ἔχει*; Virgilius, nexos torques, fersa re-
 Lib. 4. centia; Ovidius florescentes coronas appellant;
 Georg. & *Fumida cingatur florentibus ara coronis*
 l. r. Æn. *Micaque solenni thuris in igne micet.*
 l. 3. Trist. El. 13.

Et ejusmodi fertis, vel coronis, quas *pancarpias*, quia ex va-
 rio florum genere factæ sunt, cum Festo vocare licet, aras ex-
 ornari solere plurimi nummi & marmora apud antiquarios
 obvia testantur; utque hæc nostra decoratur bovis capite,
 ita aliæ apud Choulum arietino, ex quo fersa dependent si-
 mili plane modo. Bos, qui aræ adstat Homero immolan-
 dus, alia plane forma, quam vulgo illi animali adscribitur,
 quaque in plurimis regionibus cernitur, est. Verum jam
 olim Plinius monuit non omnibus eandem formam; aliam-
 que esse Siculorum, aliam Ægyptiorum observavit Achilles
 L. 2. Tatius. Et, qui huc aliquo modo quadrant, sunt Syriaci instar
 L. 8. c. 29. camelorum gibber habentes; Aristoteles; *καὶ οἱ βόες ὡς αἰετὸς οἱ*
 Hist. An. *καμήλοι καμπὴς ἔχουσιν ὅτι τὴν ἀκρωτίων*; Boves nodos scapularum fle-
 ctunt, ut cameli; idemque Philosophus de Cypriis tradidit, si
 Ad l. r. Servio habenda fides; *Non omnium autem boum ἵσον, sed eorum*
 Georg. *tantum, qui sunt, ita ut Cypri gibberes, sicut Aristoteles quoque refert.*
 Tom. 2. Et sane talis cernitur in Gordiani nummo ab Ephesiis percuf-
 so apud Tristanum; cujus ectypum adjicio; nec non in

gemma antiqua apud Leonardum Augustini parte prima
 L. 1. c. 22. N. 188. M. Paulus Venetus circa civitatem Camandu simi-
 les sibi notavit; parilesque Persarum Regi dono datos esse ab
 Indorum vel Magni Mogolis legato memoriæ mandat Petrus
 della Valle. Quin & in Sereniss. Celsissimique Arausionen-
 sium

sum Principis Vicario, quod prætorio exornatissimo, cui nomen *Honslaerdijck*, adjacet, ejusmodi boves, India missi, aluntur; uti me monuit Theodorus Rycquius, celeberrimus apud Batavos Historiarum Professor; & postea ipse non absque singulari animi voluptate vidi. At nostro tuber vel gibbus non supra scapulas flexus est, verum à cervice eminet; & proculdubio regionis suæ bovem sollers finxit artificis manus. Nam tales Caria, quæ regio Ionæ proxima, gignit: *L. 3. Itin. cap. 28.* Plinius; *Syriacis non sunt palearia sed gibber in dorso.* CARICI quoque in parte Asiæ sædi visu, TUBERE SUPER ARMOS A CERVICIBUS eminente, luxatis cornibus, excellentes in onere *L. 8. c. 45.* narrantur: quæ verba cum marmore nostro collata dubitationem tollunt Conradi Gesneri; & explicationem Joannis Baptistæ Pii clare refellunt; quorum scilicet ille ambigit, num Carici fuerint cum Scythicis eminenti instar camolorum dorso; hic vero Syriacos interpretatur. Et de hoc vel certe altero genere boum capiendus est Calpurnius ecloga septima, qua Numeriani ludos describit;

*Hic niveos lepores & non sine cornibus apros,
Manticoram & silvis etiam quibus editur Alcen
Vidimus; & tauros, quibus aut cervice levata*

DEFORMIS SCAPULIS TORUS EMINET; aut
quibus hirtæ

Factantur per colla jubæ. — —

Præterea nostro sunt cornua divaricata vel diducta, quæ Plinius *laxata*, ita scribendum, appellat. *Luxata* enim, quod vulgo circumfertur, essent loco suo mota, ut *luxata membra* & alia dicimus; at *laxata* sunt quæ in diversum patent, nec introrsum flectuntur: *panda* & *vara* vocat Ovidius; ipsosque boves *patulos* Philargyrius: *Camuri boves sunt, qui conversa introrsus cornua habent, quibus contrarii patuli, qui cornua diversa habent;* *Lib. 10. Met. 272 L. 1. Am. El. 3.* Plautus *patales*; quorum cornua, ita explicat Festus, *diversa sunt ac late patent*; Græci vero *πεγλαῖς* vel *πέχλας*, quia cornua habebant *ἐκπέταλα*, id est, expansa & patula, ut docet Athenæus, atque ad eum Casaubonus. Taurum autem esse, qui aræ adstat ex cornibus, quæ illis, teste Plinio, *minora bubus, tenuioraque; ex generositate in aspectu, extorva fronte;* & inde colligo, quod Iovi, quem Homerus noster refert, id animal, *L. 2. c. 4. Truc. 2. 2. 22.*

Adl. 2. mal, licet Servius contradicat, solebat immolari; uti præ-
Æn. cui ter Xenophontem, Julianum, aliosque testis est Ovidius:

adde Ma- — — *maclatur vacca Minervæ*

erob. 3. — — *Alipedi vitulus, TAURUS tibi summe deorum.*

Sat. 5. — — *rurfus,*

L. 1. Fast. *Immolat ex illis TAURUM tibi Jupiter unum.*

Med. Seneca,

Primus sceptriferis colla Tonantibus

TAURUS celsa ferat tergo candido.

Lib. 4. id est, Iovi & Junoni; atque ita Dionysius Halicarnassensis
feriis Latinis taurum Iovi immolatum narrat: *Εὐνὸς ὁ ταύρος*
κοινῶς ἐπὶ πάντων θυομένης; communis omnium victima est taurus unus.
Suspiciatus quin etiam nonnunquam sum taurum, apud
Choulium, impositum habentem cornibus deltoton vel fi-
guram litteræ Δ Iovi sacratum esse; quia similis fere occur-
rit in Augusti apud Ducem Arschot. nummo cum Ins.
IOV. OPT. MAX. SACR. & Hyginus in poët. Astron.
memoriæ mandat, Mercurium super caput Arietis ideo Del-
toton statuissè, *ut obscuritas Arietis huius splendore, quo loco esset, si-*
gnificaretur, & Iovis nomine Διὸς primam literam deformaret. Hinc

HISTORIA

Lib. 2. manu sinistra gerit arculam, ex qua thus, quod *θεοφιλέστατον*
esse πῖς θεοῖς scribit Diod. Siculus, depromptum primoribus
L. 1. c. 25. dextræ digitis altari injicit; qualem etiam tenet Sacrificantis
Vesont. signum elegantissimum apud Chisletium; PIETAS in
nummo Lucillæ, uxoris L. Aurelii apud Tristanum; An-
tonini pii apud Choulium, atque apud eundem in marmore
Pag. 297. puer, & alibi juvenis non secus ac in marmore quod Clivis
306. & exstans hic repræsentare cum alio porcellum tenente visum
315. fuit; Latini acerram vocant: Festus; *Acerra, ara, quæ ante*
mortuum poni solebat, in qua odores incendebantur: alii dicunt arcam esse
thurariam, scilicet ubi thus reponabant. Ultimorum opinionem
Lib. 3. præter Horatium, Virgilium, Arnobium, amplectitur Ovi-
Car. 8. dius libro Fastorum quarto;
l. 5. Æn. — —

v. 745.

l. 2. exu.

Dixerat à dextra villis mantele solutis

Cumque meri patera, THURIS ACERRA fuit.

Thura focus, vinumque dedit — —

& libro quarto Epistolarum ex Ponto, Elegia octava;

Nec quæ de parva pauper diis libat ACERRA

Thura, minus grandi quam data lance valent.

In Glossis *Acerra*, vel *Acerra thuraria* exponitur λιθανωτεῖς, uti recte emendat Illustis Scaliger, cum ante vitiose satis scriberetur, *Accepturaria*. Vox Græca etiam apud Plutarchum occurrit, sed viris eruditis, ut equidem puto, non satis intellecta: εἰς, ait, αἱ μὲν λιθανωτεῖδες (ὡς ἔλεγε Καρνεάδης) καὶ ὑποκενωθῶσι, τὴν δὲ δωδεκάν θητὶ πολὺν χρόνον ἀναφέρων; non enim roris quidem marini frutices (ut Carneades testatur) etiam excisi diu fragrantiam servant: quæ tamen versio non simplici errore laborat; cum εἰς interrogationem involvat, λιθανωτεῖς sit arcula thuraria, & ὑποκενωθῶσι significet vacuefacere, vel vacuum reddere. Scilicet animus Philosopho probare res præclare gestas semper gratam sui memoriam relinquere in animo viri prudentis: *Nonne enim arcule thurariæ (ut dicit Carneades) licet vacuefactæ diu gratum odorem servant; deinde adjicit: ἐν τῇ τῆ ψυχῇ ἡ νῦν ἐχούσῃ αἱ καλὰ πράξεις οὐκ αἰεὶ κεχαρισμένῳ καὶ προσφάτῳ ἐναπολείπωσι* (male vulgo scribitur λείπῃσι) τὴν θηνοίαν; In anima vero viri prudentis actiones pulchræ non semper gratam recentemque sui memoriam relinquerent? Hunc puto esse verum horum verborum sensum; utque interpreter per λιθανωτεῖδα intelligit male ros marinum sive libanotida, ita Doctissimum Stephanum non melius explicare thuream plantam persuasus sum. Polianus præterea memoriæ mandans honores, quibus Alexandrum mortuum duces affecerant; refert inter cetera ante thronum fuisse collocatam mensam auream; θητὶ τὰ αὐτὰ ἐχαεῖδα καὶ λιθανωτεῖδα χρυσῇ, καὶ λιθανωτῶν καὶ θυμιάματα δώδῃ: addæc foculum & arculam thurariam auream, & thus, suffitusque odoratos; scribo enim λιθανωτεῖδα, quia Dioscorus Siculus refert omnes Macedonum Principes ἐκ κεφαλῆς χρυσῇ sacrificasse Alexandro, τὸν τε λιθανωτῶν, καὶ ἄλλων δώδων τὰ πολυτελέστατα. Hæc autem Virgo, quæ in marmore Historiam repræsentat θυπόλῳ χειρὶ, sacrificamana, ut loquitur Æschylus; vel duobus primoribus digitis thus aræ nondum incensæ injicit more in gentilium sacris usitato: Prudentius;

Si modicum Salis EMINULIS

Thuris & exiguum DIGITIS

Tangere, Virgo, benigna velis

Pæna gravis procul afuerit.

K 2

Lactan-

De An.
Tranq.

Lib. 4.

Lib. 19.

Pers.
Hym. 3.
ἀει 578.

- L. 1. c. 20. Lactantius ethnicos scribit colere *thure* ac *summis digitis*, quæ sensibus intimis colere deberent; & alibi eleganter sese nihil in eorum superstitionibus animadvertere, quam ritum ad *summos digitos* pertinentem. Atque ut HISTORIA pollice & indice thus, quod recte Arnobius dicit, primum locum in ceremoniis sumpsisse, aræ injicit; ita etiam D. Hieronymus duos digitos memorat; Non est tantum in eo servitus idoli, si quis DUOBUS DIGITIS thura in bustum aræ jaciatur, aut haustum patere poculo fundat merum. Verum Porphyrius memoriæ mandat Hermionea tribus digitis liba ex sacculo extracta aræ imposuisse; ἥσαν-
L. 5. c. 18. τα, inquit, ἢ ψαλίων ἐν τῷ περιθίῳ πρὸς τὰς δακτύλους; gentilibus apud Lactantium, cruciari atque interfici malle, quam THURA TRIBUS DIGITIS COMPREHENSE in focum jactare, tam ineptum videtur, quam in periculo vitæ, alterius animam magis curare quam suam: & denique Ovidius in sacris feralibus & manium placationibus digitos totidem etiam celebrat:

Et digitis tria thura TRIBUS sub limine ponit,
Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.

- Lib. 3. Ubi per tria thura intellige tres globulos thuris; Ovidius &
Tr. El. 13. Plinius micas thuris vocant, quæ scilicet, id quod etiam HISTORIA videtur facere singulæ diis dabantur; Æstimentur postea, ait Naturalis Historiæ Scriptor, toto orbe singulis annis tot funera, acervatimque congesta honori cadaverum, quæ diis per SINGULAS MICAS dantur: Græci μάνναν λεβανώτε vel simpliciter μάνναν vocant: Glossæ veteres, Thuris pollen, μάννα; Plinius, Micas concussu elisas MANNAM vocamus; Juvenalis thus minutum Diofcorides, λεβανωτὸν λεπτὸν; uti notat Summus Salmasius. HISTORIAM excipit

Pag. 508.
Ex. &
Diff. de
Manna.

Π Ο Ι Η Σ Ι Σ.

- Amiculo humeros onerata, capillum in vertice vel occipitio nodo constricta, quo de more tam mulieribus quam viris usitato alibi agendi erit locus, utraque manu faces tenens; quibus videtur vel sacrificium velle incendere, uti etiam in
Pag. 153. Trajani nummo apud Choulum figura togata facit; vel indicare poetæ in carmine condendo excellentiam; quomodo faces Penelopes Scholiafles & Eustathius faciunt signum ἢ γνώσεως. Verum his tandem omisiss, utpote quæ satis superque explicata sunt, in scenam cum

TRA-
dia.

T R A G O E D I A

prodeundum mihi est. Et quidem illa optimo jure tribuitur Homero, quia Tragici ex Homero argumenta sua sumebant, uti præ reliquis docet Proclus Lycius Diadochus. Hoc est, quare non vere minus quam eleganter Platoni *Tragicorum dux & magister vocetur*; Εἰς αὐτὸν καλῶν ἀπάντων τέτων τῶν Τραγικῶν πρῶτος εἶναι διδάσκαλός τε καὶ ἡγεμὼν ᾔρεσθαι; *Videtur præclarorum illorum omnium Tragicorum primus magister & dux fuisse*: alibi vero τραγωδίας ἡγεμὼν; vel πρῶτος τῶν τραγωδοποιῶν, præcipuus Tragicorum; vel pater & choragus Tragædiæ; Hermogenes; εἰς ἥμισυ ἢ καὶ ὁδοῦ ὁμιλῶν τῶν ἐν αὐτῇ ὁ Πλάτων πατερὰ τραγωδίας εἶναι καὶ χορηγόν; quem Plato dicit esse patrem & choragum tragædiæ. Ut enim Choragus sumptus præbet in totam fabulam, à parte ita nominatus, quia plurimum choro impendebant; ita & Homerus *Choragus* Tragœdiarum est, quia varias materias, quas cothurno aptare possunt, subministrat; atque ita translate Jupiter à Themistio χορηγὸς διακαιοσύνης, & Philosophia à Maximo Tyrio appellatur, χορηγὸς ἀρετῆς καὶ λογισμῶν καλῶν, καὶ ἀξιομηνίας βίης καὶ ὑπὸ τῶν δαίμωνων δεξιῶν. Hoc est quod Strabo observat τὴν ἑξ Ὀμήρου ποιήσιν ὑπερβαλόντως ἵεσθαι πληρῆν, *Poesin Homeri maxime theatra implere*; & Origenes non dubitat Homerum Euripidi (quem cum Sophocle & Æschylo ex eo argumenta sumpsisse docuit Canterus) præferre; quia ille Heroum personas, Nestorem, Ulyssēm, Agamemnonem, aliosque perpetuo sibi similes facit; hic vero ab Aristophane taxatur, quod persæpe Anaxagoræ sententias, vel quas ipse à Philosophis didicerat, ὡς ἀκκυροβήμων, *velut importune loquax* tribuat barbaris mulierculis vel mancipiis. Et hæc quidem clare ostendunt non absque ratione T R A G O E D I A M in artium Homericarum comitatu cerni; sed quid C O M O E D I Æ fiet tandem? Neque enim Ilias & Odyssea Comicis inserviunt; bella sunt, iræ, cædes, vastationes urbium, naufragia, principes viri & Reges; quæ Euripidi potius quam Menandro, Senecæ quam Terentio, Sophocli quam Apollodoro conveniunt. Neque tamen absque ratione existimandum est, ad sacrum officium Comœdiam una progredi; & Homerus non modo Tragœdiæ, verum etiam Κ Ω Μ Ω Δ Ι Α Σ pater est, uti Eustathio, verbis paulo post laudandis. Fuit quoddam genus fabulæ *Satyriscum* Græcis dictum, quod propter risum ac jocos Comœdiæ

Cap. 24.
25, & 26.Init. l. x.
de Rep.Cap. 36.
Meth.
Eloq.Orat. 12.
Dist. 16.

l. i. p. 20.

L. 5. Nov.
Lect. c. 4.

magis quam Tragœdiæ accedebat, cum qua tamen affinitatem propter personarum qualitatem habet; quæ (excepto choro) vel plane eadem cum iis, vel etiam majoris dignitatis, & admirationis, ut Centauri, Cyclopes, quemadmodum erudite docet Isaacus Casaubonus. Hoc ad Odyssææ formam veteres composuisse observavit Eustathius: *λογιστέον ὅτι καὶ ὡς ἐν τῇ Οδυσσεακῇς ὁ μέθοδος Σιλορχαφίας, ὅτι παρήκει ᾠδὴ μιγνύσης ἀετῆα τοῖς σαρδαείοις, εἰκὸς ὑπανοήθηνα τοῖς ὕστερον τῷ Σάλυρακλῷ ποιήσιν· ἥς τὴν μέθοδον ᾠδὴ δηλοῖ ὁ μέχρ' ἐνὶν δὲ τοιοῦτον Εὐραπίδει· Κύκλωψ*: Notandum autem, quomodo ex scribendi ratione, qua in Odyssæa utitur poëta, & quæ ut ad Sillorum penitus naturam accedit, ita summa eam arte exprimit, urbanitatem rebus gravibus subinde miscens, verisimile est excogitatam à posterioribus Satyricam poësin. Cujus rationem & naturam is qui hodieque exstat Cyclops Euripidis ostendit. Et quod magis huc quadrat, Odyssæam Comœdiæ similem, instarque comœdiæ compositam esse affirmat Euanthius: *Homerus tamen, qui fere omnis Poëticiæ largissimus fons est, etiam his carminibus exempla præbuit: qui Iliadem instar Tragœdiæ, Odyssæam ad imaginem Comœdiæ fecisse monstrat: eoque respectu Eustathio pater Comœdiæ vocatur; ὅτι πατὴρ ὦν Ὀμηρὸς καὶ Κωμωδίας κατὰ καὶ τῷ ἄλλῳ Ρῆτορικῶν εἰδῶν, ἐν Οδυσσεῖα μὲν πλεονάζει, καὶ ἀφειδέστερον ἢ καὶ αὐθαδέστερον ἡ ἀπὸ αὐτῆς, οἷα καὶ χορηγόντων αὐτῷ ἐκεῖ περὶ σῶπων ὕλῃν γλοιόσμεν, καὶ τὸ τῇ Ποιήσεως ἐκείνης ἡθικώτερον: id est, Homerum patrem Comœdiæ esse ut & aliarum rhetoricarum figurarum in Odyssæa quidem sæpius apparet; utiturque ea liberalius & licentius, personis materiam risus præbentibus, quia poësis illa morata est. Dionysius Longinus cum multis ostendisset Odyssæam ab Homero sene compositam esse, ejusque respectu posse eum comparari ἡλίῳ κατὰ δουρὶς ὡς soli occidenti, nec stylum servare ac in Iliade sublimem, tandem addit Odyssæam esse σιανὴν Κωμωδίαν καὶ Σιλορχαφίαν, tanquam comœdiam moratam & affectus exprimentem; utque Cicero in Comicis personis effictos mores, expressamque imaginem vitæ quotidianæ videre nos scribit; ita Alcidas apud Aristotelem Odyssæam vocat, καλὸν ἀνθρώπου βίης καὶ τοῦ πλοῦτος; pulchrum humanæ vitæ speculum. Idemque Philosophus Iliadem simplicem & affectuum plenam; Odyssæam vero implexam & ἡθικῶν five moratam scribit esse. Et sane Ilias atque Odyssæa δευματικῶς conscriptæ sunt, singulæque unam actionem non secus ac Tragœdia, vel Comœdia habent, quam variis episodii exor-*

Ad Od.

Σ. P.

MDCCCL.

Pag. 938.

Cap. 8.

Orat. pro
Ref.

I 3. Rhet.

cap. 3.

Cap. 24.

Poët.

navit Homerus, adeo ut unum inde *δέμα* vel ad summum duo fieri possent, uti Eustathius & Aristoteles observant: Ad II. 2.
Cap. 9, 23
& 24.
Poëtices. quod cum imitati fuerint & Tragici & Comici, recte proculdubio *Tragœdia ac Comœdia* poëta nostro tribuuntur, earumque pater appellatur: ὃν ait Eustathius, ἢ οἱ μετ' αὐτὸν μιμησάμενοι Τραγικοὶ τε καὶ Κωμικοὶ, καθ' ὁμοιότητά τινα καὶ αὐτοὶ μέτεχειρόζοντο τοὶ οἰκεία Ποιήματα· ἢ αὐτῇ ᾗ τῷ ὁμήρῳ μέθοδος καὶ ἐν Οδυσσεΐα διεχειρίσθη; *Quem imitantes qui post eum fuerunt Tragici & Comici poemata sua composuerunt; eademque methodus Homero servata in Odyssea.* Neque tantum quia ordinis & dispositionis auctor Homerus, **COMOEDIA** additur; verum etiam quia talia inseruit operibus suis, quæ ad hilaritatem excogitata, ut claudicans pincerna Deorum, vanus ac deformis Therfites, Irus cum Ulysse certans, Mars cum Venere à Vulcano reti constrictus, comici aliquid in sese continent. Inst. II. r. Sic brevium Scholiorum auctor scribit cum *κωμῳδῶν*, cum Paridem vel Alexandrum, hominem natura timidum, facit fortissimos Græcorum provocare; & Eustathius; *κωμῳδῶν μὲν γὰρ, κατὰ ῥητέην τὴν Θεορίαν*; Pag. 258. *comice scribens, dejicit Therfitem: qui quæ paulo ante notat, nequaquam prætermittenda sunt, cum valde argumento nostro, atque adeo sententiæ convenient: Τραγικοὶ δ' ᾗ, ait, τὸ σεμνότερον· ὡς αὖτε τὰς τῶν τραγυμάτων πελτείας. κωμικοὶ δ' τὸ ἐλαττον. Οὐδὲν γὰρ ἡρώϊκον παρ' αὐτοῖς. ἀλλὰ χάριν γέλωτος δι' πελτείας καὶ κωμῳδίας σχάζει*, ταῦτα δ' πᾶντα κατὰ τὴν ποιητῇ ἑρμηνείαν: *Tragici id quod magnificentum est imitantur; extollunt enim rerum casus: Comici vero deterius imitantur: nihil namque apud ipsos Heroicum, sed Comœdia risus gratia sèctatur prospera: ea omnia apud poëtam inveniuntur.* Exstat tandem hanc in rem locus præstantissimus apud Gregorium Nazianzenum in Orat. adversus Julianum; isque non modo μέγαν τὴν θεῶν κωμῳδιογράφον, verum etiam τραγωδοποιὸν Homerum appellat; & utriusque rei exempla, τὰ μὲν συμφορᾶς, ταὶ δὲ γέλωτος ἀξία scribit reperiri; id quod pluribus explicat Nonnus, qui potest videri. Acerrimus quoque Philosophorum Aristoteles Homerum primum *χῆματ' formas Comœdiæ* scribit Cap. 4.
Artis. ostendisse, ἢ φόρον εἶδός τὸ γελοῖον δεσμοῖσιν οἰκίσαντα; non opprobria, sed ridicula dramaticum in modum representantem; neque tamen Odysseam, verum Margitem Comœdiæ similem facit: ὁ γὰρ Μαργίτης ἀνάλογον ἔχει ὡς περ Ἰλιάς καὶ Οδύσσεια πρὸς τὰς τραγυδίας, ἔπο καὶ ἔπ' ὥς πρὸς τὰς Κωμῳδίας: *Quam enim Iliad & Odyssea ad Tra-*

- Tragœdiam, eandem ad Comœdiam proportionem habet Margites.*
 Scilicet & hoc carmen, licet Dio Chrysostomus, Basiliius Magnus, Eustathius dubitent; alii tribuant Pigreti vel Tigreti Artemisiæ reginæ fratri apud Suidam; alii (inter quos proculdubio Zenon, quem Dio Chrysostomus in Iliadem, Odysseam & Margitem scripsisse memorat;) diligenter in rem illam inquisiverint, eodem Eustathio notante; à multis Homero tribuitur, uti Proclus & anonymus vitæ ejus auctor testantur; atque Callimachi admirationem meruit: Harpocratio: *Εκάλειν ὃ τὰς ἀνοήτους ἔγω, ὡς τὸ εἰς Ὀμήρου ἀναφερόμενον Μαργίτιν, ὅπερ πικρὰ καὶ δριμύτην ἰσχυρὰ καὶ ἰσχυρὰ ἰσχυρὰ ἰσχυρὰ*; *Stultos ita appellant propter Homero tributum Margitem, quod poëma Callimachus admirari solet.* Et Marius quidem Victorinus poëta nostro illud diserte tribuit: *Homerus fons & origo metricæ disciplinæ, non tantum in duobus corpusculis (σωμάκιον vocat similiter Dionys. Longinus, non secus ac Hesychius Iliadem Ὀμήρου σωμάκιον, quod male Palmerius in πικρὰ καὶ δριμύτην mutat) Iliados & Odysseæ his versibus telijambis frequenter est usus: sed & in eo carmine, cui MARGITES nomen est, idem heroicis hexametris trimetros jambicos tanquam pares numero miscuit: Idem loquens de jambis septem & decem syllabarum: Hoc genere versuum primus usus est Homerus in MARGITE suo: nec tamen totum carmen ita digestum perfecit: nam duobus pluribusve hexametris antepositis, istum subiciens copulavit, quos postea Archilochus interpolando composuit: quibus ex locis patet versus hexametros Jambicis temere ac inordinate fuisse mixtos; unde & μετρικά ἀπαιτῶν vocantur Hephæstioni in Enchiridio πρὸς μέτρων καὶ ποιημάτων.* Sed ut ipsum ad marmor revertar, **TRAGŒDIA** viro, **COMŒDIA** foeminæ assimilatur; quia Heroës, reges in Tragœdiis; foeminæ vero in Comœdiis frequentiores sunt, quemadmodum ex Æschylo, Sophocle, Euripide, Seneca, Aristophane, Terentio, Plauto constat. Ut enim publica negotia viri, ita privata mulieres sibi vindicant, taliaque inprimis, quorum argumenta Comœdiis inserviunt: adeo ut non satis caute putem Lucianum scripsisse tam in Tragœdiis quam Comœdiis *plures mulieres quam viros esse*; qui tamen alibi ipse Tragicorum de conditione agens, nullos nisi Creontas, Priamos, Agamemnonas, Cecropas & Erechteos crepat, ne foeminarum quidem facta mentione. Sane disertissimus Latinorum patrum Lactantius comœdiis

Orat. 53.
De Leg.
Gentil.
Lib.
Ad Od.
K. extr.

Pag. 4.

Lib. 1.
Extr.

C. 8. πρὸς
v. 4. s.

Pag. 63.

Lib. de
Salt.

In Ne-
cyom. &
De Merc.
Cond.

diis *virgines & meretrices*; Tragoediis vero reges tribuit: In scenis L. G. C. 2. a.
quoque nescio an sit corruptela vitiosior. Nam & Comicae fabulae de stupris
VIRGINUM loquuntur, aut amoribus MERETRICUM;
& quò magis sunt eloquentes, qui flagitia illa finxerunt, eo magis senten-
tiarum elegantia persuadent, & facilius inhaerent audientium memoriae
versus numerosi & ornati. Item tragicae historiae subjiciunt oculis parrici-
dia, & incestus REGUM malorum & cothurnata scelera demon-
strant. Iisdem reges & heroas Diomedes; Satyrica est apud Graecos Lib. 3.
fabula in qua item Tragici poetae, non reges aut heroas (quemadmo-
dum scilicet in tragoediis fiebat) sed satyros induxerunt: Deum &
heroem Horatius;

Nec quicumque DEUS, quicumque adhibebitur HEROS

Regali conspectus in auro nuper & ostro

Migret in obscuras humili sermone tabernas.

Et quod huc valde quadrat, Comoedia muliere itidem re-
praesentata, innixa ludicro instrumento, & capiti velum
obducens seu poenitens in Socratem dictorum & factorum,
ipsi in carcere sedenti adstat ex opinione Joannis Chifletii,
in libro de Gemmis imagine Socratis caelatis. Induitur au-
tem TRAGOEDIA tunicam talarem manuleatam cin-
ctam, atque pallium; estque fronte admodum torva & gra-
vi, adeo ut non male illi aptari possint Ovidiani versus,

Venit & ingenti violenta Tragædia passu;

Fronte comæ torva, palla jacebat humi.

Hercules quoque tragicus apud Casalianam ejusmodi plane
tunicam gerit; tragicisque eam ex doctissimi viri mente tri-
buit Lucianus; ἡ δὲ ἐμπεχίας, ἡ δὲ ποδύρεις χιτῶνας ἡ χλαμύδας In Iov.
ἡ χειρίδας; id est; Et cothurnos, tunicas tales manuleatas & chla- Trag.
mydes. Verum si hoc sibi voluit ille, miror cur manicas à tu-
nica disjunxerit, interque eas vestes collocaverit: &, nisi me
plane fallo, per χειρίδας intelligendæ sunt chirothecæ; quas
tragicos gestasse ex B. Chrysostomo alibi doceo. Sed præci-
pue in Tragoedia notandum capitis tegmen, quod tanquam
litera A. super frontem assurgit; & de quo nescio an loqua-
tur Pollux: ὁ ὅς ἐστις, πρὸς τὴν κεφαλὴν, ἡ δὲ κεφαλὴ τῶν κέ- L. t. c. 19.
μῶν, περιεσφύδαται τῷ ΟΓΚΩ αἱ τρίχες: Rasus est maximus natu
senum, albissimam comam habens, & crines Ogco adjacentes; deinde
quid sit docet; ΟΓΚΟΣ δὲ ἐστὶ, τὸ ὑπὲρ τὸ πρὸς ὤμους ἀνέχον εἰς
L ὕψος

ὁψθ' λαμβανομένη τῷ ἀρχαῖῳ: Ogcus autem est ea quæ supra personam est, alta prominentia literæ Λ. figuram referens. Illustris Salmasius epistola ad Colvium censet οὔτεν fuisse aliquid in summo personæ tragicæ tam mulierum quam virorum in altitudinem elatum non autem ex crinibus factum, sed ex eadem materia, qua persona constabat, huicque fastigio plerumque ipsos crines adhæsisse. Hoc aliquid ego esse puto illud, quod figura literæ Λ. super personam exstabat, ad hanc forte formam;

& propter quod, si in re obscura plane conjecturæ locus, pallium Tragœdiæ (quæ & barba rafa cernitur, ut senem suum plane paulo post describit Pollux) in marmore ita formatum atque compositum est. Atque hunc ad ornatum videtur etiam digitum intendere Lucianus; cui Tragœdus est ἀνθρωπίνῃ ἐμβάταις ὑψηλοῖς ἐποχέμενος, πρὸς ὥπον ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνατείνον ὀπικέμενος, ἢ σῶμα κεχλιὸς πύμμεγα, ὡς κατὰ πικρὸς τὸν θεαίης; Homo altis calceis incedens, larva super caput vel frontem exstante, ore hiantē, non secus ac si spectatores devorare vellet. Non satis bene interpretem reddidisse existimo, caput larva minaci obductum habens. Nam ἀνατείνειν significat sursum extendere, erigere; quomodo ἀνατείνειν τὰς χεῖρας, τὰς ὀφθαλμοὺς & alia dicimus; & videant eruditi, num hic ornatus superficies vocetur Varroni apud Nonium: Item Tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem SUPERFICIES accedebat: Popma quidem explicat de fœce, qua nuda ora Tragici perungebant; sed aliud ora perungere, aliud superficies ad frontem accedens; nullaque similitudo

tudo est inter *caput gibberum* sive eminens & elatum, faciemque facibus perunctam. Hunc autem ἄγχι servi in tragoediis, exceptis nuntiis, non habebant; sed *πείραγον*, id est pileum *αἰκάνον* vel teretem: ornabantur tamen illo, at non ita elato & exstructo mulieres, uti apud Pollucem, quem interpres non intellexit, videre licet. Et quanquam mulier Comœdiam repræsentans ansam quasi præbeat inquirendi, num mulieres in scenam prodierint, egerintque Comœdias; malo tamen hoc alii tempori reservare, & monere tantum Juvenalem canere viros foëminarum personas egisse;

— *an melior cum Thaida sustinet, aut cum
Uxorem Comædus agit: vel Dorida nullo
Cultam palliolo, mulier nempe ipsa videtur,
Non persona loqui* —

Sat. 2.

Quintilianumque memoriæ mandare Demetrium Comœdiarum actorem optime repræsentasse, deos & juvenes, & bonos patres, servosque & matronas & graves anus. Sequitur

Lib. xi.
C. 3.

Φ Τ Σ Ι Σ

id est *INGENIUM* vel *NATURA*. Apud Thucydidem φύσις ἰσχύς est *vis ingenii*; & Cicero ἀμείνων εἶναι τὰ τῆ φύσεως reddidit, *maiore ingenio esse*. Sic ipse à Juvenali propter raram eruditionem, non secus ac alii multi ab aliis, *ingenium* vocatur; neque aliter Homerum appellat Plinius; ut cum, *nullum felicius INGENIUM Homero vate Græco exstitisse* scribit, vel eum *FONTEM INGENIORUM* nominat; quæ elogia augens Valerius eundem *VATEM INGENII COELESTIS* appellat. Vel specialius

Sat. x.
L. 9. c. 29.

L. 17. c. 5.

L. 3. c. 8.

Φ Τ Σ Ι Σ

indicat Homerum poëtam αὐτοδίδακτον, atque à natura edoctum, nec artis, quæ etiam in marmore non apparet, adimiculis adjutum esse; quo respicit proculdubio poëta anonymus

Lib. 4.
Anth.

Εὔρε φύσις, μόλις ὄρε. Τεκῆσθαι δ' ἐπαύειο μόχθων

Εἰς ἓνα μῦθον Ὅμηρον ὄλιγ' ἐξέψασα μνησινίω,

Invenit natura, ægre invenit. ubi vero generavit, cessavit à laboribus

In unum solum Homerum convertens sapientiam.

Sed μνησινή non est *sapientia*; verum animo impetus à natura infusus, quo ad aliquid agendum impellimur; designatque hoc loco Homerum naturali ardore animi, ad carmina pangenda veluti

luti divino furore raptum esse; quo sensu & *impetum* usurpat Petronius in Satyrico. Atque huc pertinet quaestio antiquis agitata; num NATURA AN ARTE QUIS POETA FIAT. Horatius, acerrimus post Aristotelem poetices iudex nec ingenium sine arte nec artem sine ingenio prodesse canit;

Lib. de
Arte.

Natura fieret laudabile carmen an arte

Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena

Nec rude quid prosit, video ingenium; alterius sic

Altera poscit opem res, & conjurat amice.

Ars autem id maxime efficere videtur, ut versus pedibus religiose instruantur, & ordo servetur materiae conveniens; naturam vero opus fictio est, ac ornare episodis & fabulis poemata; illa igitur *versificatorem* facit; haec poetam; quantumque poeta praestantior versificatore, tantum natura artem, & ingenium curam superat. Hinc Democritus Abderites naturam fortunatiorem arte credidit; Horat.

Ingenium misera quia fortunatius arte

Credit, & excludit sanos Helicone poetas

Democritus; —

Scilicet ille credidit, natura poetam fieri, nihil artem juvare; ingeniumque & venam naturalem, *furorem* vocat apud Cicronem: *Negat sine furore Democritus quenquam poetam esse posse.* Naturam enim nihil aliud in poetis censuerunt veteres, quam afflatum divinum & furorem; unde Plato perpetuo θεῖα μοῖρα opponit τῷ διδασκῶ, τῷ τεχνικῷ τῷ ἐν ἀνθρώπῳ ὄντι; & Cicero inflammationem animorum nominat: *Saepe audiivi poetam bonum neminem (id quod a Democrito & Platone in scriptis relictum esse dicunt) sine inflammatione animorum existere posse, & sine quodam afflatu quasi furoris.* Natura igitur primas sibi partes vindicat; nec tantum facit, ut poema fabulis ornetur, verum etiam ut VENA adsit; cujus quoties mentio fit, toties significatur poetam αὐτοδιδασκῶν esse: Horatius *studium* & *venam* opposuit, Ovidius *ingenium* & *artem*, Plinius *curam* & *ingenium*; & Juvenalis canit;

L. I. Am.
El. ult.

Sed vatem egregium cui non sit publica vena.

Carmina, quibus illa inest, *fluitantia* vocantur auctori carminis ad Pisonem;

— Si carmina forte

Nectere ludenti juxta FLUITANTIA versu.

Sic Diogenes Laërtius poëtas, si solute scribere aggrediuntur, assequi quod volunt; περὶ ὅλης φύσεως vero, si ad carmen pangendum sese applicant; excidere; indeque patere scribit τὸ μὴ φύσει εἶναι, τὸ δὲ τέχνης ἔργον; id est, poësin naturæ, oratoriam verò artis esse; quæ ultima male invertit doctissimus Vossius, & artem poësi, naturam oratoriæ tribuit; quod à mente Diogenis plane alienum est. Plato poëtas non ex arte, sed ex furore censet; πάντες οἱ τε τῶν ποιητῶν οἱ ἀγαθοὶ σὺν ἐκείνῃ τέχνῃ, ἀλλ' ἔθροισι ὄντες καὶ κατεχόμενοι παντὶ ταῦτα τὰ καλὰ λέγουσι ποιήματα; Et omnes poëtae epici, non arte valentes, sed divinitus afflati; & furore concitati hæc omnia præclare poemata canunt. Enthusiasticus autem ille ipsa natura est, qua si ad carmen componendum poëtae impelluntur, elegantissime ΓΟΝΙΜΟΙ, ΑΥΤΟΔΙΔΑΚΤΟΙ, ΑΥΘΟΜΑΘΕΙΣ & ΘΕΟΔΙΔΑΚΤΟΙ appellantur; Aristophanes;

In vita
Xenocr.

Cap. 1.
de Nat.
Poët.
In Ione.

Γόνιμον ὃ ποιητὴν ἂν εἴη εὖροις ἔπι :

quem optime Scholiastes interpretatur φυσικὸν τινα καὶ μὴ βεβαιοποιημένον ἢ ὁμηρικόν; id est; qui natura poëta est; qui non coactus nec factus ad carmen faciendum accedit; Themistius; ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸς καὶ αὐτοδίδακτε ποιητὴν; Hæc tu egregie & à natura edocte poëta. Nam vocis auctoris ea vis est, ut hominem magistrum excludat; similiterque Homerus ipse citharædum, qui afflatu luminis canebat, vocat αὐτοδίδακτον; quod expendunt & examinant Maximus Tyrius in dissertatione, cui titulus, εἰ τις ἥρσιτο θεῖα μοῖρα ἀγαθός, Isidorus Pelusiota, & Justinus Martyr. Sic à Themistio iterum αὐτοδίδακτος βασιλεὺς apibus tribuitur, & αὐτοφυής, quia ille novit se regem esse visita, neque ab aliis creatur; Synesio non aliter appellatur malitia, ad quam à natura proclives sumus; amor, quia omnibus quasi innascitur, Achilli Tatius; & vox avium Diocoro Siculo, quia natura ejus artifex est. Sic, ut vox elegans similibus illustretur, Eunapio Deus αὐτοκλήτος est, qui sua sponte, non autem invocatus opem fert; Dioni Chrysostomo Philosophi ingenio suo docti αὐτοεργοὶ τῷ σοφίᾳ; & Apollonio Smyræo Πάν αὐτοῦ ξυλος celebratur;

Lib. 4.
Ep. 30.
Lib. de
Mon.
Orat. 5.
Lib. 2.
de Prov.
Lib. 1.
Lib. 3.

In vita
Procræsi.

Lib. 4.
Epigr.

Πάν ὁ παρωρείτης, αὐτοῦ ξυλος, ὁ νεοσοφίνης
Εἰμί, καὶ ἐργασθὲν γλυκύποτις κύλικος.

*Pan montis latera incolens, ligneus, agnos in sacrificium addibens;
Sum & patrii mustibiba calicis,*

T. 3.
pag. 84.

ut vertit Lubinus, & post eum Tristanus; verum *ligneus* est Græcis ξύλινος, & altera vox majus quid, ut equidem mihi videtur, complectitur; indicatque hanc statuam non fuisse humana opera politam, sed ex arbore natam, ita ut truncus ingenio suo retulerit Panos figuram; qualem videor observasse in gemma operis antiqui apud Gorlæum;

Lib. de
profug.

eodemq; plane sensu Hesiodus dixit αὐτόγονον ἄροτρον, quod habet burim à natura curvam, non clavis affixam temoni & dexali, uti optime exponit præstantissimus Grævius; quomodo etiam Scholastes Homeri αὐτόγονον recte interpretatur τὸ ἐξ αὐτῆς μονόξυλον; quod natura sua unum lignum est. Sed ut ad poëtam αὐτοδίδακτον, qualis & Homerus noster fuit, redeam; facere non possum quin addam insignem Philonis Judæi locum, quo optime vis hujus vocis declaratur: Ἐν τῷ τῷ, αἶτ, πᾶσι πᾶσι ΑΓΓΙΟΜΑΘΗΣ ἢ ΑΥΤΟΔΙΔΑΚΤΟΣ σοφός. ὃ γὰρ σκέψεται ἢ μελέταις ἢ πόνοις ἐβελιώθη. γινόμενος δ' εὐθύς εὐτέπεσι μὲν εὖρε σοφίαν ἀνῶθεν ὁμυρεθεῖσαν ἀπ' οὐρανόθεν, ἧς ἀκούσας πᾶσι, εἰσαὶ ἢ διηπελῶς μεθύων πῶ μετ' ὀρεστίῃ λόγῳ νήφει μεθύων; Ad hunc ordinem pertinet omnis à se ipse edoctus sapiens. Nec enim cogitationibus, meditationibus, laboribusque proficit: sed mox natus paratam invenit sapientiam irroratam sibi cælesti pluvia, cujus meraco haustus exbilaratus, perpetuo temulentus est ebrietate sobria, salva rationis integritate: cumque αὐτομαθὲς esse dixisset novum, & ratione majus, & vere divinum genus, non humanis commentis eruditum, sed furore divino, adjicit: τὸ μὲν ἔν διδασκόμενον μακρὸν χρόνον δέπει: τὸ δ' φύσι, ταχύ τε ἢ τῶπον πᾶσι ἀχρονόν ἐστι. καὶ κείνο μὲν ἀνδρωπον, τῷ τὸν ὕμνηται ἔχει; Quod discitur opus habet longo tempore; quod à natura

tura

Aura scimus expeditum est, & nullum initium quasi habet: illud hominem, hos Deum præceptorem habet. Julianus Imperator ingenium, philosophiæ amorem, otiumque in poeta requirens, illud vocat θεσπνεύμα apud Suidam; Cicero oratione pro Archia scribit, poetam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi divino quodam spiritu afflari: & Homero tandem nostro Democritus tribuit φύσιν θεαζέσθω ἔχθ' ἑαίν' ἔχθ' δαίμονιαν apud Dionem Chrysostomum. Verum cum ea omnia Μῦθος & Πόησις complecti possint; illæque vim virtutemque Homerici carminis designent satis; crediderim

v. Ἀμ-
είαν;

Orat. 53.

Φ Τ Σ Ι Ν

nos docere, Homerum rerum naturalium eximiam notitiam habuisse; optimum φυσιογνωμόνα, & Physicum fuisse; ac tandem potuisse πρὸ φύσεως πραγμάτων ἀγγελεῖν. Hoc est quare naturæ conscius vocatur Macrobio: Alii putant Romulum vel altiore prudentia, vel certi numinis providentia ita primos ordinasse menses, ut cum præcedens Marti sit dicatus, Deo plerumque hominum necatori, ut HOMERUS NATURÆ CONSCIUS ait, secundus Veneri dicaretur: & quidem, quod non minimum laudis ipsi parat, SOLUS: Idem; Postremo Homerum sequamur, qui SOLUS NATURÆ CONSCIUS: facit enim Nausicaam Alcinoi filiam abluentem vestes, cum super mare esset, non in mari, sed fluvio. Per φύσιν autem intelligo Physicam θεωρητικὴν vel speculativam, quæ circa res naturales, cælum, stellas, terram, mare, animalia, plantas, ipsumque adeo hominem versatur; quam tamen non eo modo tractavit, quo Plinius, qui historiam naturalem id est quæcunque in rerum natura multis sæculis observata sunt conscripsit; vel ut Empedocles, aliique innumeri Philosophi, qui rerum rationes & causas scrutati sunt; sed NATURAM vel ΦΤΣΙΝ per allegorias docuit; singulisque rebus tam commoda & apta epitheta adjecit, ut pateat clarissime, earum ingenium probe Homerum perspexisse. Hoc est quod Philosophorum princeps & coryphæus Plato memoriæ mandat, eum non tam sapientiæ auctorem, quam imitorem esse; nihil earum rerum vere exhibuisse, quarum cognitionem se habere aperte ostendit; egisse quidem de medicina, sed Hippocratem medicum præstantiorem; de NATURALI adhuc SCIENTIA scripsisse, ejus tamen peritorem esse Thaletem. Quicquid sit

L. 1. c. 12.
Sat. Sev.

L. 7. c. 13.

Lib. 10.
de Rep.

pri-

Lib. 2.

primus physicae Homericæ maxime studiosus Metrodorus Lampfacenus fuisse legitur apud Laërtium Diogenem; Επὶ ἀναξαγόρῃ δὲ περὶ τῶν αὐτῶν λόγῳ Μητρόδωρον, ἡ Λαμφακλῶν, γνώριμον ἐνταῦθα αὐτῷ (Anaxagoræ) ἐν ᾧ περὶ τὴν παρὰ φύσιν ἔσθ' ποιητὴ πρὸς τὴν φυσικὴν περὶ μαλαίαν; Hanc verò opinionem multum extendisse Metrodorum Lampfacenum ejus familiarem, quem etiam primum in his, quæ ad naturalem pertinent Philosophiam, poetæ studiosum fuisse. Et sane, uti plurima exempla testantur, physices penetralia inspexit, sapissimeque uno, nec non elegantissimo epitheto rei naturam exprimit, quam physici multis tradunt verborum ambagibus. Neque hoc latuit eos, ac frequenter, qualis natura animalium sit, ex Homero nostro docent; uti ex variis apud Aristotelem, Ælium, Plinium, aliosque locis patet. Hominem ipsum ex terra & aqua componi illo auctore docet

L. I. c. 6.
in Som.

Macrobius: Et à terra quidem usque ad aquam spatium, necessitas à physicis dicitur: quia vincire & solidare creditur, quod est in corporibus lutulentum: inde Homericis censor (Menelaus) cum Græcis imprecatur, Vos omnes in terram & aquam resolvamini, in id dicens, quod est in natura humana turbidum, quo facta est homini prima concretio. Aquilam canit esse ἰξυτάτων δέρεσθ' ἴσων ἐρνίων πένητων columbas τέτρωνας, id est, timidas (unde multi περὶ τετρὸν censent dictam à περὶ τοῦ τρέειν valde tremere, & φάσαν ἀφ' ἑσομαι) aprum ληϊστοτέρω, quia segetes depascit; dentes acuere prælia initurum; gaudere locis cænolis & aqua turbida pinguescere; leonem cauda sese verberare, & ea ratione ad iram incendi; eumque igne fugari; equos, qui teste Aristotele animalia sunt φιλόλατρα, & φίλυδα, se lavare: draconem nocere alicui cupientem θανάτηφόρος ῥίζας, mortiferas herbas edere; canem non mordere, si homines subsideant, id quod eodem teste firmat Antigonus Carystius; præterea cygnos appellat δαλιχοδείρας, propter insignem colli longitudinem: cervas φυζανικὰς timidas & ἀνάγκυδας imbelles; perdicem ὠκύπερον velocem; capras ἰξάλας id est ὀρεηλικὰς, quia semper saltare solent; leonem ἐλεήτιον vel propter ἔλλω calorem, vel quia ἐν ἔλεσιν pascitur, uti tradit Orus Grammaticus apud Auctorem M. Etym. vultures, γαμψώνυχας & ἀγκυλοχεῖλας rostrum eorum & ungulas, describens; serpentes ὀλοόφρονας, quia callidum inprimis animal; mulos κορτερώνυχας fortibus ungulis præditos, non secus ac lupos, quos insuper ὀρεσίους montanos vocat; tauros de-

Cap. 28.
Mir.

nique

nique *ὄρυμετόπης*, latæ frontis; qualis & noster ille in mare
 more conspicitur. Cum capræ insuper soleant de rupibus
 pendere, petras canit esse *αἰγίλιπας*, ut indicaret eas tam al-
 tas esse, ut ascendi à capris nequeant; cum cervus sit timi-
 dus, homini tali tribuit *κερδίλιν ἐλάφοιο*; significans simul, ut
 censuere veteres, timorem in corde sedem habere; cumque
 canis sit impudentia nobilis, virum impudentem habere
κυνὸς ὄρυμα. Notat quoque Eustathius Homerum per para-
 bolas sæpe animalium proprietates, & historiam naturalem
 explicare; δὲ αὐτῆς, ait, γὰρ πολλὰ γὰρ καὶ ζώων ιδιότητες καὶ φυσικὰ
ἱστορίαν ποικίλιν ἐκτίθει: atque ita Achivos ex navibus & tento-
 riis ad concionem euntes, comparat apum examini ἐπετρα
 cava petentium flores vernos; quia illæ confertim volare so-
 lent; Myrmidones lupis propter robur, virum fortem in
 prælia ruentem apro; Ulyssemque appellat *κερδαλεόφρενα*; Ad II. 3.
 quia non secus ac vulpes, (Græci *κερδάλλιν* & *ἀλώπηκη* nomi-
 nant) vafer & astutuserat. Utque ad inanimata descendam,
 salices vocat *ἄλυσικαίερες*, quia, ut nonnulli censent, qui ea-
 rum ἀνθ' οὗ bibunt, ἄγνοις Ἀλκυόνισσι. alnos ὕδατος φέας, quia
 aquis gaudent; ventos *ἀπυγαίης*, quia ex Aristotelis aliorum
 philosophorum sententia ex terra oriuntur; vinum L. 2. Met.
αἶθος non propter colorem, nam alibi dixit αἶθος πῶ οἶνον ἐρυθρὸν,
 sed calorem, docente Plutarcho; fluviosque omnes & fon-
 tes canit ex mari ortum habere, quod plerisque veterum
 creditum, nunc non absque rationibus in controversiam
 vocatur. Nec sane monere oblitus est Plutarchus, in ratio-
 nem inquirens, quare oleum solum ex omnibus humoribus Lib. 6.
Symp.
Quæst. 7.
ὕγρον vel *humidum* dixerit, poetam singula ornare ἰδοῖς ὀππότε; Lib. 6.
Symp.
cap. 9.
 & Strabo contendit regionibus sive locis nunquam inania Lib. 1.
 epitheta addita, sed omnia petita esse ex natura rerum, quas
 ornandas & describendas sibi desumpsit; proptereaque ter-
 rarum, marium, fluviorum naturam ipsi perspectam fuisse;
 καὶ, inquit, εὐδελμία πρὸς ὅτι κενὼς ἀπορρίπτειν; eoque modo Ha-
 liartum πεινέειν; Thisben πολυτελήρωνα vocasse; atque ut docet
 Ælianus, mare Laconicum θαλάσσαν κητώεσσαν, *cetosum*, Lib. 17.
cap. 6.
Lib. 7.
Sat. 13.
 quia ingentia in eo cete nascebantur; & teste Macrobio ce-
 cinisse, aquæ marinæ pinguedinem inesse. Eam quoque
 Physicæ partem, quæ elementa & cælum spectat, diligen-
 ter calluit; eorumque naturam ὁ μέγας ἐν ἀνθρώποις ἦρως (ita

Homerum vocare non dubiat Auctor anonymus post Gesnerum à Clarissimo Viro, Joanne Columbo, Professore apud Upsalenses publico, editus, & mihi, cum hæc scribo, dono missus) per fabularum tegmina, id est, deorum amores, pugnas, rixas, aliasque res ob oculos posuit; quo respiciens Dionysius Halicarn. scribit fabulas Græcorum *ἠπιδείκνυντο τὰ τῶ φύσεως ἔργα δι' αἰνιγματίας*, opera naturæ per allegorias indicare. Et sane jam olim Metrodorus Lampfacenus, teste Tatiano, Iovem, Junonem & Minervam dixit esse φύσεως ὑποστάσεις & στοιχείων ἀναρρυθμίσεις, res quasdam naturæ, & elementorum dispositiones: eidem studio deditus fuit Heraclides; præterque eum Porphyrius, Cronius, Numenius & Proclus, quemadmodum ex libris eorum & Eustathio in Homerum constat. Sic cum Philosophi (nam & Porphyrius scribit ex Stoicorum sententia Solem ali evaporatione maris, Lunam fontium & fluminum, astra telluris) putarent stellas, ignemque æthereum humore nutriri, ideoque sub zona cœli perusta Oceanum positum esse, Homerum idem docere contendunt, fingendo Iovem cum cæteris diis Æthiopum lautas epulas adire: Macrobi. Ignem æthereum Physici tradiderunt humore nutriri, asserentes ideo sub zona cœli perusta, quam via Solis, id est, Zodiacus occupavit, Oceanum, sicut supra descripsimus, locatum à natura; ut omnis latitudo, qua Sol cum quinque vagis & Luna ultro citroque discurrunt, habeat subjecti humoris alimoniam: & hoc esse volunt, quod HOMERUS DIVINARUM OMNIUM INVENTIONUM FONS ET ORIGO, sub poëtici nube figmenti verum sapientibus intelligi dedit, Iovem cum diis cæteris, id est, cum stellis profectum in Oceanum, Æthiopibus eum ad epulum invitantibus. Per quam imaginem fabulosam Homerum significasse volunt hauriri de humoribus nutrimenta sideribus. Quin & loca duodecim signorum docuisse eum ex veteri Ægyptiorum doctrina libro primo Iliados extremo, ubi Vulcanus singulis diis δώματα exstruit, & τοῖς δὲ τοῖς μαθημάτων ἀφεσπύλῳ τῷ τοιαύτης δόξης, Mathematicis initium dedisse hujus opinionis, multis iisque elegantibus Eustathius docet. Hinc brevium auctor Scholiorum poëtam nostrum appellat MATHEMATICUM; & Lucianus memoriæ mandat, ex Homeri nec non Hesiodi carminibus patere, τὰ πάλαι τοῖς ἀστρολόγοις εἶσιν οὐροφωνήντα, priscorum fabulas cum ASTROLOGIA consentire; illumque narrantem Iovis catenam, Solis jacula, in

scuto

Lib. 1.

Lib. 2.
in Som.
c. 10. &
Lib. 1.
Sat. 23.

Ad Il. 6.
v. 385.
Lib. de
Astr.

scuto urbes, choros & vineam, Martis Venerisque adulterium, ca omnia ex ea scientia confinxisse. Sic quia cecinit Polyda-
 manta & Hectorem eadem nocte natos, natura multum dif-
 crepasse, huncque fuisse bellatorem, illum oratorem, He-
 raclitus affirmabat Homerum Astrologum esse: Eustathius:
 ἐν τῷ μίᾳ δὲ ἐν νυκτὶ ἐγγένοντο, Ἡράκλειτος & παρ' ἐτέρῃ τε καὶ ἈΣΤΡΟΛΟ-
 ΓΟΝ εἶναι τὴν πεντητῶν; Ex illo vero, UNA IN NOCTE GE-
 NITI SUNT, diligenter animadvertit Heraclitus, poetam A-
 STROLOGUM esse: qui una in nocte natos Hectorem & Polydamantem,
 tamen naturam longe diversam habuisse narrat διὰ ὥρας ἀρχέειαν, pro-
 pter accuratam temporis, quo sc. nati sunt, distinctionem. Et per
 antrum Nympharum in Odyssea descriptum, duasque ejus
 portas denotari tropica Capricorni & Cancri, per quæ animæ
 de cælo in terras meare, & de terris in cælum remeare cre-
 duntur, multis docet Macrobius. Ergo Astronomus & A-
 strologus Homerus fuit; ille docet, qua lege moveantur ac
 regantur astra; hic vero ἀποτελεσματικῶν sive siderum effectus
 tradit; prædicitque ex coeli constitutione regionum, ur-
 bium, hominum singulorum fata ac fortunas; quam artem
 γρηθλιακῶν, quia considerat sidera γρηθλια vel natalitia, atque
 ex eorum positione mores humanos colligunt, vocant: in-
 deque licet Hector & Polydamas eadem nocte, diversis ta-
 men horis, diversaque constellatione nati fuerint, morum
 diversitate fuerunt insignes. Ulyssæm dum introducit obser-
 vantem Pleiadas, Orionem, & Ursam, ostendit sane A-
 stronomiæ sese peritum esse, illamque nautis necessariam
 cum ad regionum climata dignoscenda, tum ad præviden-
 das tempestates; & quod huc valde pertinet, Eustathius
 Ulyssæm facit Philosophum ἀποτελεσματικόν; desiderantem
 noscere μεθοδικῶν καὶ κανονικῶν φιλοσοφίαν; ad quam veluti pa-
 triam cupit redire, quia sine ea οὐκ ἔστι φιλοσοφεῖν. neque aliud
 docet eorundem astrorum, & Hyadum descriptio in Clypeo
 quem Achilli fecit Vulcanus, vel iudice summo Philosopho
 & Historico Plutarcho; Quod vero nec aliorum, Latina inter-
 pretatione brevitati studens utor, in cælo siderum imperitus fuerit
 Homerus, ex iis, quæ cecinit, palam est, Πληιάδας, &c. Ad hæc
 Ursam describit, quo pacto subinde juxta polum arcticum nobis semper ap-
 parentem versetur, & propter sublimitatem Horizontem non attingat;
 eo quod & æquali tempore & minimus circulus, in quo Ursa est, &

Lib. I.
in Somn.
cap. 12.

p. 1390.

maximus, in quo Orion, in mundi circumferentia vertitur. Præterea
& Bootem tardè occidentem, quia diuturnum faciens occasum ejusmodi
situm habet, ut rectus deferatur & una cum quatuor signis occidat, quæ
sunt ex cunctis illis sex quæ toti nocti attribuantur. Quod vero non omnia,
quæ ad siderum contemplationem pertinent, ut Aratus vel alius persecutus
est, nemini videatur mirum: neque enim hoc ipse institutum fuit. Et
Achilles Tatius in Isagoge, postquam nonnullos versus at-
tulisset, quibus Homerus vel de rerum universitate vel de si-
deribus loquitur, inde occasionem & copiam nactos scribit,
qui de Astrologia commentati sunt; utque Crates & Apion
ὁ πολισενίκης testantur, Homerum ἀστρονόμον esse. Aptissime re-
vera ΦΥΣΙΣ huc referri potest, quia mundi principia & si-
derum motus spectare proprie physicorum est, uti non ine-
leganter Macrobius, docens Ciceronem in Scipionis somnio
nec Moralem, nec naturalem nec rationalem Philosophiam
prætermisisse disserit: Cum vero vel de Sphærarum modo, vel de
novitate siue magnitudine, deque principatu Solis & circis cælestibus,
cingulisque terrestribus & Oceani situ loquitur, & harmoniæ superum pan-
dit arcanum, PHYSICÆ decreta commemorat: hancque ob cau-
sam Heraclides in Allegoriis Homerum nominat τὸ φυσικὸν ἔ
στιχεῖα δολμάτων ἕνα ἀρχὴν, naturalium de elementis dogmatum unum
ac primum auctorem, & διδάσκαλον, vel magistrum opinionum,
quas quisque invenisse putatur. ΦΥΣΙΣ autem vel ΝΑΤΥ-
ΡΑ in marmore puerili habitu effingitur; quia illius myste-
ria inaccessa & recondita sunt; nosque in eorum investigatio-
ne, quantum etiam profligaverimus, respectu rerum, quas
ignoramus, pueri quasi fumus atque infantes. Sic Solon
apud Platonem in Timæo, Clementem Alexandrinum,
Justinum Martyrem, Theodoretum testatur, Ægyptium
sacerdotem Græcos vocasse παῖδας & νέες τὰς ψυχὰς, neminem-
que Græcum γέροντα esse; quo indicabat, Græcos nunquam ad
veram sapientiam pervenire, semperque in ejus vestibulis
hærare. Ut enim recte loquitur Strabo: Καὶ ἰδιώτης ὃ πᾶς καὶ
ἀπαιδὸς τὸ πᾶν πᾶς ἐστὶ, φιλομυθεῖ τε ὡσαύτως; Et qui sunt li-
terarum rudes, pueri sunt quodammodo, & fabulas amant. Apud Lu-
cianum qui aliis doctior longe est, certisque argumentis prob-
bat non aequè illis felix esse ingenium, dicitur eos pueros esse
ostendere; ut cum narrasset Peregrinum Christo nomen in Pa-
læstina dedisse, versatumque esse cum Sacerdotibus & scri-
bis,

Lib. 2.
 in Somn.

Lib. 1.

bis; subjicit: καὶ τὸ δὲ ἐν βραχὺ ΠΑΙΔΑΣ αὐτὸς ἀπέφλυε, θεοφάνης καὶ διασκεψῆς, καὶ σωαγωγῆς, καὶ πάντων μὲν αὐτὸς ὢν: Quid quæris? brevi illos PUEROS esse ostendit, cum propheta, sodalitiis princeps, Synagogæ vel concionis coactor, omnia denique solus esset: qui eadem fere loquendi ratione utitur in Alexandro vel pseudomante, Hipponacte & Hermotimo. Et, ne in profanis rebus interpretandis doceam Apostolum Corinthios suos monere, ne παῖδα vel pueri sint prudentia, sed malitia, φρεσὶ δὲ πέλει; Arnobius indoctos homines pari ratione parvulos, vocesque eorum pueriles appellat; Cicero oratorem plane juvenum, ac indisertum infantissimum; non secus ac Dialecticos, quia anguste differebant & captiosis argumentationibus, interrogationibus, responsionibusque operam dabant: patronis causarum imperitis infantiam objicit; ut, Accusatorum incredibilis INFANTIA: rursus: Accusators Lentulo subscriptoribusque ejus nihil INFANTIUS: & alibi: Nec INFANTIA ejus qui rem novit, sed eam explicare dicendo non potest: nec inscitia ejus, cui res cum suppetit, verba non desunt est laudanda. Quibus ex locis patebit, spero, non absque ratione ΦΡΕΙΝ per puerulum representari; quippe cujus utpote tortuosæ, obscuræ, imo perobscuræ, uti Cicero loquitur, cognitio, cum tot millia semper restent enucleanda, tenera & puerilis quasi est. Operæ pretium est audire Senecam, quo nemo hanc rem melius exprimit: Quam multa animalia hoc primum cognovimus seculo? & quidem multa venientis ævi populus ignota nobis sciet. Multa seculis tunc futuris, cum memoria nostri exoleverit, reservantur. Pusilla res mundus est, nisi in illo quod quærat omnis mundus habeat. Non semel quedam sacra traduntur: Eleusis servat, quod ostendat revisentibus. Rerum natura sacra sua non simul tradit: initiatos nos credimus: in vestibulo ejus hæremus. Illa arcana non promiscue nec omnibus patent: reducta & in interiore sacrario clausa sunt: Ex quibus aliud hæc ætas, aliud quæ post nos subibit, aspiciet. Hic autem puer, Naturæ non inelegans symbolum, adstantis puellæ, & digito ori admoto silentium suadentis, quietemque imperantis, vestem vellicat; quæ mihi ΑΡΕΤΗ videtur esse, quia proxime in nominum subscriptione ΦΡΕΙΝ sequitur

A P E T H

Igitur in sacro, Homerique numini & majestati devoto comitatu cernitur non immerito; quippe qui καὶ νῦν τὴν ἀρετὴν

Lib. 1.

Pro
Cluent.
& lib. 2.
ad Her.

Lib. 3.

Att. 16.
Lib. 3. ad
Q. Fr. 4.
& lib. 3.
de Orat.

Lib. 7.

N. Q.
cap. 11.

præconem virtutis appellatur à Dione Chrysostomo. Nam apud eum à patre Philippo Alexander interrogatus, quam tandem ob causam contemneret σοφίαν vel sapientiam Homeri; cum tamen ipsum admiraretur, respondit; se velle libentissime audire præconem in ludis Olympicis, nolle autem alios, sed se ipsum proclamari victorem: ταῦτα ἡ λέγων subicit aurei oris orator, ἐποίησε φανερόν, ὅτι τὸ μὴ Ὅμηρον ἐνόμιζε δαιμόνιον καὶ θεῖον τῷ ὄντι ΚΗΡΥΚΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ: *Hæc autem dicens, manifestabat, Homerum quidem putare se esse excellentem & divinum revera PRÆCONEM VIRTUTIS.* Idem Alexander Iliadem, in qua bella, cædes, clades, vulnera describit; hominesque non fecus ac Tyrtæus in prælia & ferrum accendit, τὸ πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον, docente Plutarcho, vocare solebat; atque apud Ciceronem Oratione pro Archia exclamat; *Ofortunate adolescens (Achillem designat) qui tuæ virtutis Homerum præconem invenisti; non fecus ac Scipio apud Silium*

Felix; Æacide, cui tali contigit ore

Gentibus ostendi; crevit tua carmine VIRTUS.

Lib. 3. Parilem ob rationem ab Antipatro Κάρυξ ἀρετῆς Ἡρώων dici-
Epigt. tur;
Gr. c. 26,

Ἡρώων κάρυξ ἀρετῆς, μακάρων δὲ θεοφύτῳ

Ἑλλάνων βιοτῆς δαύτερον ἄελιον,

Μυσίων φέγγει Ὅμηρον, αἰκήρατον σῶμα κῆρυκος

Παῖλος, ἀλιβεόθια ζεῖνε κένωθε κῆρυς.

Heroum præconem virtutis, beatorum vero vatem,

Græcorum vitæ secundum Solem,

Musarum lucem Homerum, immortale os mundi

Omnis, maritimus, hospes, celat pulvis.

Pag. 419. Quod carmen paucis immutatis & additis duobus eleganti-
Ins. bus distichis exstat quoque apud Gruterum; quodque termino, Homeri capite insigni, erat inscriptum; quem positum fuisse in hostis Æliani, cui nomen Μελέγλωσσος, conjecturatur primus editor Geraustus Falkenburgius ad Nonni Dionysiaca. Quæ omnia loca de virtute bellica præcipue vel fortitudine, quam Græci per excellentiam ΑΡΕΤΗΝ, Latini VIRTUTEM, quia canente Horatio,

Res gerere & captos ostendere civibus hostes

Attingit solium Iovis & cælestia tentat,

ut ex Diodoro Siculo, Thucydide, Cicerone, Justino,
num.

nummis, in quibus sapissime **VIRTUS** eo sensu sumitur, Plutarcho, Lactantio, quarum verba elegantia admodum sunt, aliisque veteribus patet, appellant. Et sane non absque ratione hæc **APETH** poetæ nostro tribui posset; quia jam olim Pausanias ejus in re bellica utilitatem probavit exemplo Messeniorum, qui Patroclum imitati mille milites ornatos clypeis Laconicis Elidem mittunt, urbemque occupant; adjiciens alia multa Strategemata apud eum reperiri, quibus generi humano prodesse voluit. Valde præterea noxium esse, si milites, nondum satis profligato hoste, spoliis castrisque diripiendis se accingunt, Nestoris, quam Eustathius *τακτικώτατον*, *ordinandæ aciei peritissimum* vocat, monito docemur: gravissimusque auctor Polybius, rem militarem Homericis exemplis eleganter illustrat; Frontinus multa strategematum exempla operi suo inserit ex Homero petita; & tandem non defuerunt, qui de ratione belli gerendi temporibus ejus usitata scripserunt, ut Stratocles, Hermias, Frontinus, notante Æliano; quos arbitror rationem ordinandæ aciei, totamque militarem scientiam exemplis viri & præceptis illustrasse. Nec aliam Homerum ob causam Cleomenes Laconice, sed elegantissime vocavit *poëtam Lacedæmoniorum*; quia quomodo militandum sit vel *χρὴ πολεμῆν*, quo vitæ genere Sparta se extollebat docet; Hesiodum vero *Helotarum poetam*, quippe qui tradit, *ὥς χρὴ γεωργεῖν*, apud Ælianum; quem ultimum non minori festivitate Tertullianus *poëticum pastorem*, & Ovidius, nisi subscribendum politissimo Heinsii judicio, qui distichon illud ut spurium notat, *senem agricolam* appellavere. Hæcque tandem est ratio, cur Alexander Magnus poësin Homeri dixerit solam esse ingenuam, solam magnificam, solam revera regiam, quem legere par erat populis olim imperaturum: *τίω δέ γε Ὀμήρου*, ait ille apud Dionem Chrysost.) *ποίησιν μόνῳ ὁρῶ τῷ ἐν ἡλικίᾳ Ἰωνναίαν καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ βασιλικῇ, ἣ πρὸς τὸ νῦν προσέχειν τὸ ἀνδρῶν, μάλιστα μὲν ἀρξεν μέλλοντα τὸ ὅποι ποτε αἰδεώπων*: quam in rem plura ibidem videri possunt. Atque hæc quidem utcumque ita disputari possunt; verum cum figura, quæ **VIRUTEM** repræsentat, armata non sit, imo cum mulier sit, difficulter hanc conjecturam mihi ipse approbare possum; crediderimque **APETHN** respicere virtutem illam & excellentiam, quæ in Homeri

In Co-
riol.
l. i. c. 18.

Lib. 9.
& 17.
Lib. 1.

Lib. 1.
Tact.

Orat. 2.

ope-

operibus, five ipsa carmina, five figuras, five totius corporis digestionem five ordinationem inspicias, ubique elucet; vel generaliter significare VIRTUTEM, quæ oppositam habet κακίαν. Eustathius sane in procemio Iliados scribit, Homero πᾶσιν ἀρετῶν ποιήσεως omnem poetices virtutem inesse; Ælianus trucidasse Medeam liberos inde natum scribit, quia, Euripides rogantibus Corinthiis fabulam finxit; & à mendacio superata est veritas ἀλὲ τῶν ἑποικητῶν APETHN propter poetæ virtutem vel præstantiam; & alibi Aristophani, τῶν ἐν τοῖς μέτεοις ἀρετῶν tribuit. Neque aliter Latinis VIRTUS usurpatur: Quintil. Ideoque optime institutum est ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet: quanquam ad intelligendas eorum VIRTUTES firmiore iudicio opus esset: quo sensu & orationibus VIRTUTES suas tribuit Cicero: Dicendi VIRTUS sine rerum scientia exstare non potest: & In Catonis orationibus omnibus omnes ORATORIÆ VIRTUTES reperiuntur: quod etiam facit Appianus in Legationum excerptis, narrans Cyneam Pyrrhi Epirotæ legatum propter eloquentiam celebrari, quia imitabatur Demosthenis ἀρετῶν. Hac Homeri virtute animadversa Plato carminibus Heroicis scribendis se accingens, & diffusus se eam posse attingere, omne quicquid composuerat, combussit apud Ælianus; nec aliunde natum arbitror plenum gloriæ & laudis dictum, versum Homero non magis posse subtrahi quam vel Iovi fulmen vel Herculi clavam; quodque etsi fieri posset, alium tamen nullum decere fulmen præter Iovem jacere, vel certare præter Herculem robore, vel canere quod cecinit Homerus, uti memoriæ mandavit Macrobius. Hanc præstantiam carminis pangendi celebrat etiam Dio Chrysostomus, eamque exquisitis vocabulis ἡδονῶν ἢ χάριον appellat: præterea etiam Heraclides Ponticus, atque his (ante meminerat Aristotelis) prior Plato, eas ubique meminit, τῶν μὲν ἡδονῶν ἢ χάριον τῶν ἑπὶ πῶν ἐκ παλαιῆς ἡδονῆς; jucunditatem quidem & gratiam carminum ob-
stuscescens; rursus: ἐπὶ ᾧ ἢ αὐτὸς τῆς χάριος ἐπαινῶν τῶν ποιήσιν; præterea & ipse gratiam ejus poetæos collaudans, valde virum admiratur: significatque illa χάρις nihil aliud quam doctrinam, peritiam, eloquentiam; quæ omnia virtus poetæos complectitur; quomodo hominem doctum, peritum, eloquentem χαρίεντα appellant Græci, observante Casaubono ad Athenæum, & Fabro Tanaquillo viris præstantissimis ad Luciani peregrinum;

Lib. 5.
Var. H.
Cap. 21.

Lib. 2.
Cap. 13.

Lib. 1. de
Orat. &
de cl. Rn.

Lib. 5.
Sat. C. 3.

Orat. 53.

num; neque aliter usurpatur vox ea Straboni: Καθάπερ ἔν οἱ
 χαριέστεροι τῷ Ἀφρὶντων πλὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Λιβύης. *Quemadmodum doctio-* L. I. p. 35.
res vel peritiores eorum qui Asiam a Libya dividunt: & similiter ser-
monem non fucari pompa facundiae & gratiae scribit Minutius Felix.
 Atque hæc poëtæ virtus non minima in digerendo toto opere
 elucet; & Iliadem ac Odysseam ita composuit, ut singulæ sint
 una actio; quod æque in Epico ac Tragico poëta laudandum
 esse summopere, docet Aristoteles; quóque Euanthius respi- c. 9. Art.
 ciens dixit, *Iliadem ac imaginem Tragædiæ, Odysseam ac imaginem*
Comædiæ esse factas. Nam ut in omni Tragœdia vel Comœdia, si
 recto stat talo, unum tantum est historiæ vel Herois vel Regis
 caput, quod exornat & instruit poëta; ita Iliadis argumentum
 est *ira Achillis* (unde Homerum ποιητὴν τῆς Ἰλιάδος appellat The- Orat. 3.
 mistius) *Odysseæ vero Ulyssis reditus* sive peregrinatio; atque inde c. 9. poët.
 Aristoteles, acerrimi vir ingenii, eos errare ostendit, qui
 Herculis vel Thesei ἀθλα καὶ πόνους, vel res gestas descripturi,
 omnia ab Heroibus istis fortiter & præclare gesta recensent;
 quo crimine etiam Statius Papinius tenetur, qui laudem sese
 meruisse existimat, quod non exemplo vatis Mæonii unam
 actionem, sed universam Achillis vitam persequatur;

Magnanimum Æacidem, formidatamque Tonanti
Progeniem, & patrio vetitam succedere cælo,
Divæ, refer: quanquam acta viri multum inclita cantu
Meonio: sed plura vacant. Nos ire per omnem,
Sic amor est, Heroæ velis, Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba: nec in Hectore fracto
Sistere, sed tota, juvenem deducere Troia.

At e diverso Constantinus Manassēs, cujus sensum non satis
 cepit interpres, in Annalibus veniam a lectoribus petit; si bel-
 lum Trojanum non describat ut Homerus, verum historicos
 sequatur; quia ille πολλὰ ἐπέφθικε καὶ μετὰ ἐπέφθικε, id est, ordinem
 invertit; quæ prima acciderunt, postremo; quæ postrema,
 primo loco juxta vulgatum illud ὕστερον πρῶτον ὀμιλεῖν, re-
 censet; quam in rem plura apud Salmasium & Vossium,
 Reip. Literariæ clarissima lumina, videantur. Longe revera
 alia Homeri mens; illeque unam belli partem Iliaci, vitæ-
 que Ulyssis delegit, quam elegantibus episodiiis sive emble-
 matis exornavit; ὣν δ' ἐν μέρῳ, ait Philosophus, ἀπὸ λαβῶν, c. 29.

18 Exc.
 Plin. &
 Inst. Hist.

ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτὸς πολλοῖς contra vera ita unam sibi partem delegit, ut quam plurimis eam ornaret episodiiis: atque ita navium catalogus, vel Βαοτία episodium est; nec non multæ aliæ operum partes, οἷς ἀχλαμβαὶν ἢ πόλιν, quibus poësin distinxit; uti alias, si modo Deus otium dederit, Episodium ex mente Aristotelis, quam pauci perceperunt, illustraturus docebo. Et licet, teste Quintiliano, dispositione totius operis humani ingenii Homerus modum exceßerit, non defuerunt tamen, qui eam carpsent.

Orat. XI. Dio enim Chrysostomus scribit Homerum non incepisse a belli primordiis; quia fere is mos mentientium; & ille belli initium & finem maxime obscurare conatus est, ut pote Græcorum contraria gloriæ, a quibus Trojam non expugnatam;

L. 2. Ver. Hist. sed quos fusos fugatosque esse docet. Lucianus artem plane & ἀρετὴν tollens, poëtam non dedita opera sed sponte nihil-

c. 19. poët. & Protagoras reprehendit imperare eum, cum precari deberet, his verbis, Μῆνιν αἶδε θεά; quem ultimum refellit jam olim Aristoteles; quodque si crimen est, illo etiam tenetur Hesiodus, Virgilius, Menander in prologo Thaidis apud Plutarchum; Antimachus, Pindarus, Stesichorus apud Eustathium; & ante eos omnes ipsumque adeo Homerum Orpheus, qui, teste Justino Martyre cecinit,

Lib. de Aud. poët. Ad II. a. pag. 9.

Μῆνιν αἶδε θεά Δημήτηρ ἀγλαοκάρπη.

Iram frugiferæ Cereris cane; diwa, nocentem.

Major certe iustiorque videtur eorum querela, qui clamitant esse omiſſa multa nobilia ab exordio belli, usque ad Achillis iram; nec minus multa ab Hectoris funere usque deletum Ilium; sed & tales satis retudit Aristoteles, eosque ignaros iudicandi & Poëticæ ΟΕΚΟΝΟΜΙΑΕ expertes esse scribit optimo merito Aufonius. Verum ut ad ΑΡΕΤΗΝ revertar, poësin præterea Homerus instruxit optime verbis atque sententiis, & primusiis, quemadmodum oportuit, usus est; neque ignoravit, quæ essent suæ (non minima sane virtus) partes; paucissimæque ex persona sua narrans, & levi præfatione defungens, continuo Deum vel Deam, virum vel matronam introducit; nec eos sequitur, qui ab initio ad finem usque operis sese manifesta inscitia immiscent, pauca vero ἢ ὀλίγως μιμνῆται, uti apud Aristotelem legere licet. Omnis namque poësis imitatio est, quæ in eo cardine vertitur maxi-

Init. Perioch.

c. 24. poët.

me,

me, ut meliores & præstantiores imitemur; quod Homerum diligenter fecisse docet idem philosophus. Denique totum tam Iliadis quam Odysseæ corpus ita digessit, ut omnia sibi ad finem usque consentiant;

Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet

Primo ne medium, medio ne descerepet iunum.

Facitque ut ἄλλα ferri possint, ἢ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ἐμφανίζῃ, ἡδονῶν τὸ ἄπορον, *aliis virtutibus illud absurdum tollit & jucundum facit.* Non igitur de nihilo est, quod ΑΡΕΤΗ etiam patri suo sacrum facit; hacque voce auctor complectitur proculdubio omnes Poëtices virtutes, quas loco insigni Homero tribuit Dionysius Halicarnassensis: τῆς μὲν Οἰμηρικῆς ποιήσεως ἑ μίαν ἵνα Tom. 2. P. 68. ἡ σώματι μῖσθον, ἀλλ' ἐκπύσωσι τὸ σῆμα, ἢ λαβὴ ζήλον ἡθῶν τε καὶ ἐκείῃ παθῶν, ἢ μεγέθους ἢ τὸ οἰκονομίας ἢ τῶν ἄλλων ΑΡΕΤΩΝ ἀπάσων εἰς ἀληθινήν τὴν ψυχὴν μίμησιν ἡλαργυρίων. Τὰς δὲ ἄλλας ἐν οἷς ἀλλήλων πλεόν ἔχουσιν, καὶ μιμνῶσιν: *Homericæ poëseos non unam corporis partem, sed totum exprime, & imitare mores, affectus, sublimitatem & dispositionem aliasque VIRTUTES omnes, tuam imitationem revera mutant: alios vero, in quibus ceteros superant, imitari oportet.* Hucque pertinet cum non modo, uti notat Dio Chrysost. εἰδέναι μάττω λέγειν, nihil frustra dicere, vestitum, habitationem, cibum moribus hominum assimulare; verum etiam οἰκέας λόγους ἐκάσῳ τῶν εἰσαργυρίων περὶ σῶπων, convenientem singulis, quas introducit, personis tribuere sermonem, testibus Theone Sophista, & Hermogene. Ut enim canit Romanus Lyricus,

——— *Tristia mæstum*

Vultum verba decent: iratum, plena minarum

Ludentem lasciva: severum seria dicta.

Potest etiam ΑΡΕΤΗ, quemadmodum monui, respicere VIRTUTEM, generaliter sumptam, quæ oppositam habet κακία vel κακότης. Nam Homerus nos ad virtutem non traditis præceptis, sed exemplis ducit; quod poëtæ & Historici munus est. Basilii oratione cui titulus, ὅπως ἂν Ἑλληνικῶν ὠφελούτων λόγων; *quomodo cum fructu legi possint gentilium libri*, scribit se audivisse a viro gravi, ὅτι πᾶσι μὲν ἡ ποιήσις τῶν Οἰμήρων ΑΡΕΤΗΣ ἔστιν ΕΠΛΑΙΝΟΣ, *omnem Homeri poësin VIRTUTIS esse laudationem*: Athenagoras apud Diogenem Laërtium eam περὶ Ἀρετῆς ἢ δικαιοσύνης, *de virtute & iustitia esse compositam*; Proclus in Timæum, originem ostendere conatum

tum esse, ὅτι πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις ἀρκέσει ἡ παρ' Ὀμήρου μίμησις, *Homeri imitationem ad recte agendum sufficere*. Atque hoc maxime elucere testatur Basilii in Ulyssis naufragio; cui tunc virtus pro veste erat, quem Phæaces licet nudum admirabantur; adeo ut Homerus quasi clamet; ΟΠ ΑΡΕΤΗΣ ὑμῖν ὀπιμελετέον, ὧ ἀνθρώποι, ἢ καὶ ναυαγῶσιν συνεκνήχῃ, καὶ ὅτι τὸ χέρος ἡνὸρμον γυμνὸν πριώπερον ἀποδείξῃ τὸ δ' δαιμόνων Φαιάκων; *VIRTUTI studere vos, o homines, oportet; quæ cum naufragio enatat, & in terra expositum nudum venerabiliorem facit illis, qui beati putabantur, Phæacibus*. Per hanc autem *VIRTUTEM* ego potissimum philosophiam activam, quæ mores hominum emendat formatque sive *Ethicam*; vel rationem, prudentiamque regendarum civitatum, *politice* vocant, intelligo: illa animi morbos depellit, tantique fuit existimata, ut Pythagoras apud Stobæum dixerit, orationem philosophi inanem esse, ὑφ' ἧς μηδὲν ἀνθρώπου πάθος τρεχέει, quæ nullam in homine perturbationem sanat; & Plato epistola ad Aristodemum; τὸ βέλαιον, καὶ πίστις καὶ ὑγίαι, *constantiam, fidem, sanitatemque, & ἀληθινὰ φιλοσοφίαν esse*. Hæc autem aliis imperare nos docet, eamque elegantissime Polybius φιλοσοφίαν ἐκ παλαιῶν ἀνδρῶν, *philosophiam ex exemplis* appellat. Atque ita Agamemnonis exemplo, quem canit non somno sese dare, sed belli curam gerere, & vehementer Græcis, pro quorum salute excubabat, timere, docet; bonum rectorem plus de civium quàm de suis fortunis sollicitum esse debere; & Dio Chrysostomus monet Homerum pudentem reges æquales Jovi consilio esse, omnes bonos διοτρεφέας ἢ φοβεύοντας; *Minoam Jovis ὁμιλήτην καὶ μαθητὴν, confabulatorem & discipulum, breviter tradere, quales Reges esse debeant; quia is scilicet primus & maximus omnium rex est, novit ac tradit regiam artem; & boni reges eum respiciunt, principatumque illius ad exemplum dirigunt; quæ & similia tradavit proculdubio Porphyrius in libris quos fecit, περὶ τῆς Ὀμήρου ἀφελείας βασιλείων, De utilitate, quam reges ex Homero capere possunt; quibus perfectam boni regis institutionem ex Homero videtur descripsisse. Ethices autem exempla plurima poetam suggerere, præterquam quod ex ipso opere patet, firmat Maximus Tyrius; qui cum docuisset totam Homeri operum formam esse fabulosam narrationem, adjicit: Μέμνηται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ θεολογία σαφὴς καὶ πολιτείας ἡθῶν, καὶ ἈΡΕΤΑΙ ἀνθρώπων καὶ μοχθηρίαι*

Serm. 80.

Orat. 52.

ἢ παθήματα ἢ συμφοραὶ ἢ ὀτυχίαι; In illis autem Theologica & Po-
 litica miscet; & virtutes, & improbitates hominum, affectiones, for-
 tunas tam adversas quam prosperas: & mox duo in Homeri poë-
 matibus spectari debere monet; quorum alterum ad poësin
 respicit, fabulæque speciem habet; alterum vero ad philo-
 sophiam; virtutemque ac veritatem commendat; εἰς ἥλον τὸ
 δρετὴς ἢ ἀληθείας γράσιν συντελανόμενον: atque inde exempla phi-
 losophiæ practicæ adducit, ut fortitudinem Ajacis; soller-
 tiam Ulyssis; audaciam Diomedis; prudentiam Nestoris;
 temperantiam Hectoris; intemperantiam Paridis; & alia,
 quæ recensere longo ordine nil attinet. Sic mendacium & ri-
 miditatem perstringit; fortitudinem & silentium commen-
 dat, bellum detestatur, patriam defendendam esse canit,
 uti variis locis observat Stobæus; & frugalitatem laudando
 ad eam tam principes quam privatos viros adducere conatum
 esse docuit olim Dioscorides in Homericis Νόμοις apud Sui-
 dam, quæ omnia ad moralem philosophiam pertinent; juxta
 illud Macrobiani; *Illa ad virtutes amoremque patriæ & ad contemptum*
gloriæ adhortatio, quid aliud continet nisi ethice philosophiæ instituta mo-
ralia? Maxime autem huc Odyssæa pertinet; quam ἠθικῶς tra-
 dunt esse Heraclides in Allegoriis, & Eustathius sine proœmii
 in Iliadem; qui & σωφροσύνην in illa tractari præcipue, docet
 extrema præfatione in Odyssæam. In Iliade enim consilium
 Homero est, repræsentare Heroem magni animi & bellico-
 sum; in Odyssæa vero prudentem ἢ πάσης δρετὴς ὄργανον, teste
 Heraclide; utque breviter sed non ineleganter Plutarchus
 olim locutus est; *Ἀλλ' μὴ τὴν Ἰλιάδου ἀνδρείαν σώματ' ἔσθ' ὅτι*
ὀδυσεύς φυχῆς γενναϊότητ' ἀπερὶσθ'. Ulysses sane omnibus cala-
 mitatibus, VIRTUTEM opposuit, atque ab ea animos
 sumpsit; & hanc esse Circes moly, hanc vittam in mari in-
 ventam; hanc navem illi exstruxisse, hanc ab inferis reduxisse,
 hanc domum a procis liberasse, hanc uxorem vindicasse, &
 denique effecisse virum; qualem Homerus *Ἰοῦν γεννίοντι δῖος*
σὺν ἑλίοιο; Plato *felicem* vocat, notat Maximus Tyrius. Quò
 pertinet veteres censuisse Ulyssē philosophum esse; μῶλον ex-
 poni παιδείαν; teste Eustathio; illumque duce prudentia,
 quam poëtico ritu Homerus *Μινερῶν* vocat, omnia fecisse,
 uti loquitur Joannes Sarisberiensis. Imo non defuerunt, qui
 dixerunt poëtam ligata oratione, non secus ac Socratem so-

L. 2. ia
 Som. f.

Dist. 16.
 P. 1396.
 & 1658.

L. 6.
 c. 27.

Lib. 1.

luta, de virtute, vitiis, recte factis, veritate aliisque rebus differuisse, uti videre licet apud Dionem Chrysostomum, Auctorem morales Interpretationis errorum Ulyssis; Proclum, Lycium, Diadochum, Plutarchum in libro, *quomodo Juveneri audienda poemata*; & denique Athenæum; qui tamen ultimus præcipue de temperantia, quam omnibus Heroum conviviiis adhibet poëta, agit. Atque hoc est quod canit Horatius;

*Trojani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi,
Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non
Pleniùs & melius Chrysippo & Crantore dicit.*

Additque eum in Paride stultum regem; Nestore amorem patriæ; Achille & Agamemnone iram; Ulyssæ sapientiam & virtutem; Sirenum vocibus & Circe intemperantiam & libidinem descripsisse; quod idem argumentum tractat Maximus Tyrius Dissertatione xvi. nec non Joannes Sarisberien- sis lib. 7. c. 9. Adeo ut non inconcinne dixerit Isocrates Oratione ad Nicoclem poëtas reliquisse *ὑποθήκας ὡς καὶ ζῆλον*; & optimo merito pueros voluerint Græci carmina Homeri *εὐθὺς ἐξαρχῆς*, ut loquitur Dio Chrysostomus, discere. A P E T H N

M N H M H

fæminæ non secus ac pleræque virtutes & scientiæ assimilata; vel quia, teste Aristotele apud Eustathium, mulieres sunt *μνημονικώτεραι*; vel quia una ex Musis eo nomine insignis fuit; vel denique quia ipsa vocis terminatio hoc quasi jubet. Referendam autem *Μνήμη* vel *Memoriam* ad Historiam censeo; quæ Justino Martyri est *λόγος διήγησιν περιέχων ὃ ἤδη γεγονότος περὶ πάσας*; Ciceroni *vita memoriæ*; vel absolute *memoria*, ut, *Mibi repetenda est veteris cujusdam memoriæ non satis explicata recordatio*; cui etiam ut & aliis, *memoriam rerum complecti, memoriam prodere rei alicujus posteris; memoriæ prodere, propagare, dare*, est historiam scribere. Homerus igitur belli Trojæ memoriam posteris prodidit, ἢ *M N H M H N εἰς ἅπαντα ἡ χρόνον κατέλιπεν*, uti apposite loquitur Xenophon; quò pertinet Philonem Judæum tradere, historicos & poëtas memoriæ tradere antiquitatis pulcherrima facinora: *ἀπὸ ἰστορικῶν ἢ σύμπαν τὸ ποιητικὸν γένος, τοῖς τε καὶ ἑωτὲς, ἢ τοῖς ἐπειτα μνήμη παρὰ δὲ δώκασιν.*

Lib. 4.

Si

Si quis tamen censor nimium severus, & tetrica fronte conspicuus existimat *πυρπολογίαν* fieri, quia HISTORIÆ jam facta mentio est; dico in narrando bello Trojano & Ulyssis calamitatibus, Homerum multarum rerum antiquarum cognitionem & memoriam conservasse; quas cæteroquin injuria temporis posteris eripuisset; ut & earum iniecisse mentionem, quæ ante iram Achillis, quam ornandam sibi desumfit, ad Trojam acciderunt; quod nec observare oblitus est Macrobius; Idem divinus, ait, *ille vates res paulo vel multo ante trans-* L. 5. 6. 12
Sat.
actas opportune ad narrationis suæ seriem revocat: & ut historicum stylum vitet, non per ordinem digerendo, quæ gesta sunt, nec tamen præteritorum nobis notionem subtrahat. Theben Asiæ civitatem aliasque plurimas Achilles, antequam irasceretur, everterat; sed Homeri opus ab Achillis ira sumpsit exordium. Ne igitur ignoraremus, quæ prius gesta sunt, fit eorum tempestiva narratio: item ne ignoraremus, quo duce classis Græcorum ignotum sibi Trojæ litus invenerit, cum de Calcbante quæreretur ait. (Græcos versus, quia ab ipso peti possunt, omitto) Et ipse Calchas narrationem, quod Græcis navigantibus de serpente passerum populatore contigerit; ex quo denuntiaturum est exercitum annos decem in hostico futurum: alio loco senex, id est, referendis fabulis amica & loquax ætas, res refert vetustas. Non igitur in re obscura & conjecturis obnoxia erraturum me puto, si dicam HISTORIAM præcipue respicere illa, quæ acciderunt irato Achille, & Ulyssæ ventis jactato; MEMORIAM vero, quæ vel paulo vel longe iram illam; bellique Trojani initium præcesserunt; quorum memoriam conservatam esse exemplis clarum fiet. Nestor non absque ratione Eustathio appellatus *χορηγὸς παλαιῶν* pag. 100.
in Apol.
ἱστορῶν, & Apulejo, *omnis vetustatis certissimus auctor*, socios, bellumque Lapitharum & Centaurorum breviter narrat: atque similiter poëta docet, Amazonas Asiam sibi subjecisse; bellum Thebanum infelicitè a Polynice reliquisque ducibus gestum; Thebas ab Epigonis deletas; bellum Oti & Ephialtæ cum Marte, hujusque per menses tres & decem captivitatem; Junonem & Plutonem ab Hercule vulneratos; Trojam ab eo captam propter negatos a Laomedonte equos; Bellerophon-tis ærumnas; Phœnicis a paterna domo fugam, crimenque in patrem commissum; OEnœi, apri Calydonii, Meleagri nec non Atalantæ historiam in Iliade: Herculis natales; Zethi & Amphionis muros; OEdipi parricidium ac incestas nuptias;

nuptias; Castoris & Pollucis mortem: Oti, Ephialtæ cum diis bellum; Hippolyti castitatem & Phædræ libidinem: Ariadnam a Theseo relictam; Procridis obitum; fabulam Ityos & Philomelæ, aliaque in Odyssea. Quo pertinet sapientem multarum rerum, cum antiquarum, tum quæ sua ætate contigerunt, debere memoriam servare; quia illa mater est sapientiæ; uti testatur Afranius;

*Ufus me genuit, mater peperit memoria,
Sophiam Græci vocant, vos sapientiam;*

- quod distichon cum Sapientiæ imagine veteres philosophos pro foribus omnium templorum voluisse poni, nescio quo auctore, scribit Joannes Sarisberiensis. Ut enim Jamblichi verba instituto meo accommodem; ἔδεν μείζον πρὸς θησιμῶν καὶ ἐμπειρίαν καὶ φρόνησιν ἢ δύνασθ' μνημονεύειν; Nihil est majoris ad scientiam ac experientiam prudentiamque comparandam momenti, quam rerum posse memoriam habere. Conservavit adhæc antiqua urbium nomina, licet illæ suo tempore aliis forent insignes; Pausanias, Ομηροῦ δ' ἑπαισιμῶν (ἐμοὶ δοκεῖν) χαίρωνέαν τε ἤδη καὶ δεβαδέαν καλεμύνας, ὅμως πῖς ὀρχαίοις ἐχρήσατο ὀνόμασιν ἐς αὐτὰς καὶ ὅτι καὶ Αἰγυπτον ἢ ποταμὸν εἶπεν: Mea quidem sententia Homerus Cheronæam & Lebadeam appellari notat; sed maluit priscis uti earum urbium nominibus, sicut & Ægyptum fluvium (Nilum) dixit. Et si ad minoris momenti res, quæ tamen scitu perjucundæ & necessariae sunt, descendere volumus; non modo MEMORIA recte illi tribuitur, qua teste Athenæo conservavit ἢ ὀρχαίων καὶ Εὐδώνων καὶ τοῖσι, verum etiam quia memoriæ prodidit voces priscas, multasque veluti mortuas revocavit in lucem. Nam Plutarchus inter obsoletas numerat ἄος καὶ σάκκος, enssem & clypeum, cum jam Homeri ætate in usu forent ἔλφος & ἀσπίς; cumque Græcorum antiquissima lingua abundaret monosyllabis, eas affectavit; priscæque dialecti characterem interire passus non est; quemadmodum κεῖ pro κείμενον; δῶ pro δῶμα; βεῖ pro βεῖσι vel βελαρόν. ἤλ pro ἤλη. εῖ pro εἶδον: λῖς pro λέων; βρῶ pro βρωῖμα; κῶ pro κῶμα, quæ male per apocopen facta esse iudice illustri Salmasio censent Grammatici, evincunt; quibus adjicienda verba, πλῶ pro πλάζω; χῶ pro χάζω, ῶ pro βάζω, & alia apud Eustathium, sunt. Sic Plutarchus scribit Homerum varia dictione usum, σὺν δὲ πᾶσι λέκτες

L. 4. c. 6.
c. 29. de
Vita
pyth.

Lib. 9.

Odyf. Δ.
v. 581.
& 477.

Lib. 14.

Lib. de
Dial. Ho-
meri.

Lib. de
Ling.
Hell.

p. 792.
Lib. de
vit Hom.

λέγτε τῇ Ἑλλάδι χαρσικῆς miscuisse; & Lesbonax, auctor ineditus, quem ex Florentina bibliotheca descripsit Celeberimus vir Isaacus Vossius, Euboicum, Thebaicum, Siculum, Chalcidiacum, Colophonium *χῆμα* aliaque in ejus operibus occurrere docet; veteresque Grammatici non tantum Jonicam, Atticam, Æolicam, Doricam, sed etiam *ποικίλῃς* vel *ἰδιωτάτης* singularum, nempe civitatum, populorum & insularum, ut Cretensium, Siculorum, Tarentinorum, Cypriorum, Pamphyliorum & aliorum apud eum dialectos notarunt, uti observat Salmasius. Licet autem incertum quodammodo sit, quæ figura *Μνήμῃ* sive *Memoriam* repræsentet, puto tamen eam esse, quæ *Virtuti* silentium suadenti adstat; cujusque humeris illa manum imponit, quia cogitabunda & memorias veteres revolvens quasi secum stat; ac quia ut ΠΙΣΤΙΣ & ΣΟΦΙΑ aliis nominibus subjiciuntur, ita illæ post *Virtutem* & *Memoriam* conspiciuntur. Sequitur igitur, ut quæ de veste exterior cucullata dici possent, alii temporis reservem,

Lib. de
L. Hell.

ΠΙΣΤΙΣ, sive FIDES.

Hæc vox si eo sensu gentilibus usurpetur, qua Christianis scriptoribus facile crederem, nihil eam aliud significare quam *Religionem* sive *Deos*, quorum nomina, cultum, formam graphice Homerus describit. Sed cum plane ea significatio iis incognita sit, aliud quid longe arbitror notari; de quo tamen antequam agam, quia deorum cultus non minima erat sapientiæ ethnicæ pars, atque adeo quodammodo ad ΣΟΦΙΑΝ pertinet, quæ de sacro cultu observavi, adjicere in gratiam studiosi lectoris visum fuit; ut ita magis pateat, quo loco Homerus apud veteres fuerit; nec immertio, ex mente gentilium loquor, divinos honores consecutum esse, optimum deorum præconem. Nulla igitur Homero pars absque diis est; virtutique Minervam, amori Venerem, artificio Vulcanum, cantui Musas, choreis Apollinem, bello Martem, ventis Æolum, fluvii Oceanum, frugibus Cererem præficit; adeo ut vere dicat Maximus Tyrius; εἰδὲν μέγ' ὁ μὲν αἶψον, εἰδὲ δύνασθ' ἄπειρον, εἰδὲ δρχῆς ἔρημον, ἀλλὰ πάντῃ μετὰ θεῶν ὀνομάτων κ' θεῶν λόγων κ' θείας τέχνης; *nulla pars naturæ est Homero sine diis, sine præfecto, sine imperio; sed omnia divinis nominibus, omnia divinis sermonibus, omnia divinis abundant artibus.* Et ejusmodi diis ab ipso tribuuntur, quæ si ad Deum unum & verum referan-

Diff. 16.

O

tur,

tur, dematurque vel Jovis vel alterius dæmonii nomen, à Christiano aliena esse nequeunt; ut;

Ζεύς δ' ἔρετ' αὖ ἀνδρεσσιν ὀφείλει τε μινύθει τε
Ὅπως κεν κ' ἐθέλῃσιν. ὃ γὰρ κἀρίστ' ἀπάντων.

id est, vertente Amplissimo Grotio;

*Juppiter, ut visum, vires mortalibus addit,
Et minuit: cunctis nam ipse potentior unus.*

nec non hoc;

Ζεὺς δ' αὖ πὺς νέμει ἔλθον ὀλύμπῳ ἀνθρώποισιν
Ἐὐλοῖς δ' ἡδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἐκάζει,
*Omnipotens tribuit Deus ipse bonisque malisque
Divitias, quantas suadet dare cuique voluntas.*

Il. 1. Atque ita alibi canit Iovem Agamemnoni σιῶπτερον τ' ἡδὲ θε-
Il. 2. v. μισας, *sceptrum & jura dedisse*, ab eo pendere humana regna; re-
159. & α. ges majorem in Dei auxilio spem debere habere, quam ho-
Inil. 11. minum; Jovem iratum esse iis qui jura evertunt, impios pu-
Θ. nire, & deos qui mandatum ipsius rescindere conantur, in
Od. 2. tartarum mittere, sive, ut alii loquuntur, *παραρῶσαι*; Deum
v. 188. divitias largiri; frustra esse hominum labores, nisi Deus ad-
Od. 3. fit; illosque potissimum deum juvare, qui quod in se est
62. præstant sedulo, nec manibus compressis sedent. Illud quo-
que toties repetitum priscam pietatem spirat, θεὸς (non θεοί)
ἔμμελε θυμῷ, quod eleganter & pie, si modo *Dii in Deum*
mutentur, cum Sallustio dicere possumus, *Dii monuere*. Quin
& Justinus Martyr censet cum aliosque veteres multa ex Mo-
se in opera sua transtulisse; & quod ille dixit, *In principio fecit
Deus cælum*, Homerum ita expressisse

Il. 2. Ἐν μὲν γαίῃσιν ἔπυξ', ἐν δ' ἔργον.. &c.

iisque versibus eum creationem mundi expressisse; ut & per
Alcinoi hortos, paradisum; per gigantum pugnam, turrim
Babylonicam; per dejectionem *Noxæ* vel *Αΐτις*, deturbatum
e cælo diabolum; ad hæc multorum quidem meminisse, ne
ab Orphei recepta jam poësi recedere videretur, deorum; sed
postquam in *Ægypto* divinos libros inspexisset, unum solum
Deum cecinisse, illumque vocari θεὸν αὐτὸν *Deum ipsum*; tan-
demque uni Deo omnem potestatem tribui, & imperium in
deos ceteros; qui tantum ab ejus divinitate absunt, ut una
cum hominibus nominentur: Et Minutius Felix respiciens
o dyf. 3. versus Homericos, quos Archilochus in Jambos transformavit
v. 135. apud

apud Theonem Sophistam, optiméque illustrat Mericus
 Casaubonus, unum Deum, omnium rerum auctorem a
 poëtis celebrari scribit: *Audio poëtas quoque unum patrem divum at-*
que hominum prædicantes, & talem esse mortalium mentem, qualem pa-
rens omnium Deus induxerit. Præterea sacrificia ab ipso descripta
 alii imitati sunt, teste Dionysio Halicarnassensi; & Jovis si- Lib. 7.
 mulacrum ejus ad exemplar se finxisse à Pandæmo interroga-
 tus, pronuntiatis versibus, qui exstant in Iliade A. testatur L. 5. Sat.
 Phidias apud Macrobiū, Valerium Maximum, & Strabo- c. 13.
 nem; quorum hic addit, scite solere dici de Homero, *eum* L. 3. c. 7.
solum aut θεὸν εἰκόνας vidisse, aut solum ostendisse. Hinc Lucius Æ- Ex. 4.
 milius Paulus, Polybio teste, templum Jovis ingressus, sta- Lib. 8.
 tuamque admiratus, dixit, *ὅτι μόνον αὐτῷ δοκεῖ Φειδίας τὴν παρ'*
Ὀμήρου διαμειμῆσθαι; solum Phidiam sibi videri Homericum Jovem Lib. 2 in
 imitatum esse. Et Proclus scribit Phidiam non respexisse *θεῶς* Timæum
γένον vel, *statuas ante eum factas;* sed meminisse *τὴν παρ' Ὀμήρου* Platonis.
Διὸς, Jovis apud Homerum. Euphranor quoque Athenis pictu-
 rus XII. Deos, cum hæsitaret, qua potissimum forma Jo-
 vem fingeret, auditis iisdem versibus se *ἔχεν* πον habere dicit;
 ad quod deum formaret, uti apud Eustathium legere licet; p. 145.
 adeo ut non absque ratione cum Luciano Homerum vocem Lib. de
ἄεσεν τὴν *γενέαν* παρέντη *Εὐφράνορον* & *Ἀπιδά.* Cum Hesiodo lm.
 præterea omnium primus Theogoniam vel Deorum natales,
ἑπωνυμίας, τιμὰς τε καὶ τέχνας καὶ εἶδρα, cognomina, honores, artes
 & figuras non peculiari opere ut ille est Pherecydes apud Scho-
 liastem Apollonii; Dromocrides, si modo salva lectio, & L. 2.
 Orpheus apud Fulgentium; sed sparsim in Iliade, Odysseæ Myth.
 & Hymnis docuit, uti testis est Herodotus; nec non S. Isido- L. 2.
 rus Pelusiota; probantque Mythologi veteres & patres; qui c. 53.
 de diis acturi, frequentissime ad Homerum veluti antiquissi- L. 1.
 mum Theologum provocant. Huc pertinent, quæ poëta- Ep. 21.
 rum interpretes allegorice explicant; ut cum per auream Jo-
 vis catenam de cælo in terras demissam Macrobius intelligit, L. 1. in
unam nusquam interruptam connexionem, vinculis religatam a summo Som.
Deo usque ad ultimam rerum faciem: vel Justinus Martyr ἐνὶ τῷ πρῶτῳ c. 16.
θεῷ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς κατὰ ἅπαντων, uni & principi Deo potestatem
atque imperium in omnes tributum: quam in rem quæ annotari
 possunt, si Lectori annumerare vellem, ejus proculdubio
 patientia & otio meo abuterer. Nec sane Hymni omittendi

sunt; quia, quamvis à multis dubius habeatur eorum auctor, plurimi tamen veterum recentiorumque illos poëta nostro tribuunt. Auctor vitæ Homeri anonymus existimat τὸν Ὅμηρον & reliqua quæ ipsi tribuuntur, excepta Iliade & Odysseica, ἀποκρίσια ἢ τὸ Φύσεως ἢ τὸ δουλεύουσιν ἐνεκα, & propter naturam & propter vim: Bochartus in epistola, Num Aeneas fuerit in Italia, omnes censet esse supposititios; sed admodum antiquos; Scaliger eodẽm Homeridarum alicui tribuit, non secus ac hymnum in Apollinem Athenæus quem tamen Homero assignat gravis in primis auctor Thucydides Libro tertio. Atque e diverso hæc PIA CARMINA, ita enim hymnos vocari

L. 1. censeo in Inscriptione antiqua, & per LIBROS intelligo Iliadem ac Odysseam.

pag. 950.

DOGMATA. PYTHAGORÆ. SENSI. STUDIUMQUE. SOPHORUM
ET. LIBROS. LEGI. LEGI. PIA. CARMINA.
HOMERI.

nonnullos veterum Homero adsignasse testantur Suidas, & Herodotus, si modo is auctor, in vita ejus. Sic Pausanias ipsi tribuit hymnum in Cererem, in quo prima τύχης vel Fortune mentio; quod tamen nomen dum apud Homerum extare negant Macrobius & Joannes Sarisberiensis, non pro genuino, nisi forte Iliadem & Odysseam respiciant, videntur illum habere. Et ne dicam doctissimos hujus superiorisque sæculi viros, ut Stephanum Pighium in Themide; Aegidium Menagium in originibus Gallicæ Linguæ; Petrum Fabrum in Semestrium libris; Vossium in Etymologico; Alciatum in parergis; Bernardum Martinium in variis Lectionibus; Mericum Casaubonum in Dissertatione; Pontanum ad Macrobiũ; & sibi quodammodo contrarium Bochartum in Geographia sacra, aliõsque, varios hymnos ut genuinum Homeri foetum laudare; idem multis tam veterum quam recentiorum testimoniis docuit Leo Allatius; Neque tamen ignoro, Xenophanem in Homerum atque Hesiodum scripsisse fillos; quia stultis de decorum natura persuasionibus mentes hominum impleverunt, Pythagoram censere animam ejus apud inferos ex arbore esse suspensam, serpentinaeque vallatam, αὐτὸς ὢν εἰπε πᾶσι θεῶν, propter ea quæ de diis dixit; apud Diogenem Laërtium; ex Momi Lucianci sententia, homines

L. 2. & 4

L. 5. Sat. 16.

L. 3. pol. c. 3.

c. 15. vitæ Hom.

In Jove Trag.

mines auditis deorum rixis, pugnis, vinculis, amoribus, quæ omnia poëta versibus complectuntur, atheos fieri; Dami-
dem Epicureum ex iis, quæ de diis Homerus canit, colle-
gisse nullos esse deos, mundumque nulla providentia regi;
inde insuper oriri fluctuationem Menippi; & Tychidem
eum testari *ἐν ῥαί φη τῷ ψδύσματι κεχρημένον* esse: Platonicos Ho-
meri sectatoribus *ἀσεβείας* vel impietatis dicam scripsisse, & Lu-
cianum, quia deos à poëtis confictos in theatro quasi deriden-
dos propinaret, laudasse, narrante Isidoro Pelusiota: phi-
losophorum facile principem Platonem eum è rep. quam
formabat eiecisse, lanis tamen coronatum albis & unguento
delibutum, uti videre licet apud Dionem Chrysostomum, Orat. 53.
Justinum Martyrem, Maximum Tyrium, Heraclidem in
Allegoriis: & denique omnes confiteri apud eundem Dio-
nem, de diis *μηδὲν ἀληθές*, nihil veri Homerum dicere, ejus-
que laudatores non aliter defendere posse hominem, quam
ad ænigmata & allegorias recurrendo. Sed tamen, ut has ne-
bulas discutiam breviter, ejusmodi terriculamentis & fictio-
nibus opus fuisse affirmabant; ut rudes, feroces, & jugi im-
patientes hominum animi mitescerent; ut enim scribit Stra-
bo; *ἔ γ' ὅχιλον τε γυναικῶν καὶ πάντεσσι χυδαίς πολλή τις ἐπαγωγὴν λόγων
δυνατὸν φιλοσφῶ καὶ περισκαλέσειασι πρὸς ἀσεβείαν καὶ ὁσιότητε καὶ πίσιν:
αἰκὰ δ' αἰ καὶ δεσποδαιμονίας τῷτο δ' ὅτι ἀνὸς μυθοποιίας καὶ περὶ τείας*.
Fieri enim non potest, ut mulierum & promiscue turbæ multitudo philo-
sophica oratione excitetur, ducaturque ad pietatem, sanctitatem, & fidem;
sed superstitione præterea opus est; neque illa sine fabularum fictione & pro-
digiosa narratione. Laudat præterea Isocrates Homerum tragœ-
diarumque inventores; quod animadversa humani ingenii
natura, fabulose bella semidecorum narraverint, fabulasque
in actus redegerint. Maximus quoque Tyrius disputat, utri
melius poëta an philosophi de Diis senserint; cumque mul-
ta scitu digna in medium attulisset, hæc verba, ut ab inter-
prete verba sunt, enuntiat; *Noli igitur querere, utrum de diis me-
lius poëta tradiderint an philosophi. sed potius inducias fac, sedusque inter
has duas facultates; nec aliter quam unam eandemque artem esse considera.*
*Sive enim poëtam voces, philosophum dicis; sive philosophum voces, dicis
poëtam: tandemque colligit, vera dicere poëtam, quamvis
fabulam narret, quamvis carmine dicat; seque persequi vel-
le obscuritatem ænigmatum, nec de via veritatis abduci*

Ne. ycm.
Philos.L. 4.
Ep. 54.

Orat. 53.

Orat. 11.

Lib. 1.

Ad Nic.

Dist. 20.

Orat. 53.
Ther. 2.

Diff. 7.

In Arte
poet.
L. 3. Ned.
Cic.
L. 22.
Ad. 6.
App.
Epist. ad
Dau-
mum.

iri; vera adhuc dicere philosophum, licet oratione nuda & simplici utatur. Quod autem Platonis factum spectat, non est rep. quam formabat philosophus ille cum contumelia fuit ejectus, verum cum honore dimissus; non secus ac mulieres hirundines, qua metaphora utuntur Dio Chrysostomus, & Theodoretus, quas in deliciis habebant, unguento perfusas avolare sinunt. Et sane honoris causa hoc fecisse Platonem, aliisque ita poetam veluti maxime necessarium, sed cujus nullus usus in sua rep. esse poterat, commendasse, ex ipso Platone patere videtur; quippe qui modo eum appellat *θεῖον ποιητὴν*, modo *ἀριστὸν ἐδειότατον τῶν ποιητῶν*; modo *σεβαστὸν*, reliquos autem poetas *σεβαστόπεδον*; multisque in rebus ipsi assentitur; unde & Telephus Grammaticus impetum olim cepit librum componendi, teste Suida, *ὡς ἐν τῷ Ὀμήρῳ καὶ Πλάτῳ συμφωνίας*: quo pertinent dissertationes eorum, qui inquisiverunt, *utrum recte Plato est rep. eiecerit Homerum*; qualem composuit Zerapion Alexandrinus, uti legere apud Suidam licet; qualisque exstat inter opera Maximi Tyrii: nec non Homeri defensio, quam adversus Platonem libris quatuor complexus olim fuit Dio Prusæus, narrante eodem Lexicographo. Quam in rem qui plura desiderat, adire potest Nicolaum Majora num in dissertatione non inrudita Eustathio Romanæ editionis juncta; Vossium, Schottum, Barthium & Reinesium; quorum hi inquirunt cur corona, qua Homerum Plato ornatum dimisit, *lancea* fuerit: & denique Proclum Lycium Diadochum capite ultimo Libelli, quo dicta adversus Homerum & poetice in Rep. Platonis refellit. Cum enim Philosophia passim contemneretur, aliique illam ut inutilem accusarent, alii damarent, poësis contra in immodica admiratione foret, atque hanc ad solam doctrinam sufficere putarent, narrante eo Plato hominum perversitate motus poetice & imitatorium genus plurimum a veritate discedere monstravit; poetas ac præcipue tragicos, qui demulcere auditores, non ad virtutem promovere student, reprehendit, & Homerum ut *tragicorum ducem* inculpavit & eiecit, quia in ejus poësi semina quædam tragediæ sparsa sunt, & vestigia passim apparent. Idem in præfatione, Homerum in doctrina sua de divinis humanisque rebus, tum naturæ, tum philosophorum placitis maxime convenire; Platonem &

Ho-

Homerum esse mente ac scientia contemplatores rerum divinarum, eademque iisdem de rebus utroque docere, denique tanquam ab uno numine progressos, eundem divinitatis ordinem perficere, ac eandem in rebus veritatem interpretari memoriæ mandavit. præterea cap. xxii. sequentibusque Platonem maxime poetam admirari, nec nisi hoc nomine reprehendi: cap. xviii. venerari solere, ut *omnis veritatis ducem*; & cap. xx. in omnibus suis scriptis, in divinis humanisque rebus, æmulari ostendit. Deos igitur descripsit, eorumque cultum ad posteros transmisit; unde non immerito à Porphyrio Θ Ε Ο Λ Ο Γ Ο Σ dictus est. Nam Græcos non

aliter scriptores vetustissimos vocasse testatur Lactantius; hocque nomen iis dabatur, qui de diis mythicè disseriebant, & eorum naturam involucris fabularum vel allegoriarum velabant; quales fuere antiquissimi Orpheus, Servio ad sextum Æneidos librum *Theologus* etiam dictus, Musæus, Homerus, Hesiodus; qui in genere Origeni vocantur *δογματῶν πατέρες*

Lib. de
An.
Nym.
c. xi. de
Ira Dei.

ἢ *δογματῶν Θεολογοὶ* ἢ *Ἑλλήνων*; quorumque Theologia erat *μουσική*, ut Philosophorum *φυσική*, sacerdotum vero & populi *πολιτική*, uti ex Varrone & Seneca docet Augustinus. Inde

L. 6. c. 5.
de Civ.

ad eos devolutum est, qui mysteriorum erant interpretes, Deorum vaticinia & oracula, naturam, & omnia quæ huc spectabant, explicabant; occurritque vox non modo apud Ciceronem, Arnobium, Proclum, verum etiam in nummis Q. Herennii Etrusci Messii Decii apud Tristanum, & Spanhemium. Sic *Theologicas doctrinas* celebrat Ammianus:

L. 3. de
N. D.
L. 3. p.
106 & 4.
p. 135.
Adv.
Gent.

Julianus nocte dimidiata exsurgens, occulte Mercurio semper supplicabat: quem mundi velociorem sensum esse, motum mentium suscitantem THEOLOGICÆ prodidere doctrinæ: & Proclum Lycium Suidas scribit librum composuisse de Magna Matre, atque in eo omnem τὴν περὶ τὴν θεὸν Θεολογίαν explicasse. Quin & Homericam Theologiam Tatiani interpres memorat; sed cujus ne quidem ille meminit; nam cum Antinoum cælo illatum dixisset a quodam nempe qui mercede conductus pejeraverat se vidisse eum adscendere addit: ἢ ὅμοιον θεολογῆσαι πρὸς ἢ δωρεᾶς ἡξίω; & similem sive hominem dignatus est propter honores & munera Deum facere; non autem; & Homericam Theologiam imitatus honore munereque affectus est: quæ nescio quomodo alicui in mentem venire potuerint. Verum licet alicui hæc mea explicatio probabilis.

babilis possit videri; & quæ de Diis notavi quoad Homerum
 vera sint, eo tamen sensu ΠΙΣΤΙΝ non memini usurpari
 à Gentilibus. Ut enim recte me docuit præstantissimus Græ-
 vius, notio hujus vocis ex Hebræorum lingua derivata est in
 scripta Christianorum Doctorum, qui vitam Christi Græcis
 litteris prodiderunt; sed πῆς ἐξω fuit plane ignorata: & cum
 viro celeberrimo per ΠΙΣΤΙΝ intelligo Rhetorum conten-
 tionem, quæ aliter *probatio* dicitur; & ita appellatur Aristo-
 teli, ejusque exemplo Ciceroni *fides Orationis*. Nam ita loqui-
 tur in Partitionibus; *Agēs* ergo, *quoniam in confirmationem &*
reprehensionem divideras ORATIONIS FIDEM, & dictum de
 altero est, *expone nunc de reprehendendo*. Dividitur autem in confir-
 mationem, qua causam nostram adstruimus, & confutatio-
 nem, quâ adversarii argumenta destruimus, & non incon-
 cinne etiam PROBATIO vocatur: Quintilianus cum de
 enthymemate, epichiremate & apodixi verba fecisset, sub-
 dit: *Hæc omnia generaliter Πίσις appellant, quæ etsi propria interpreta-*
tione dicere fidem possumus, apertius tamen probationem interpretabimur.
 Exstatque eo sensu hæc vox apud Auctorem Compendii
 Rhetoricæ, quem primo Hoeschelius, deinde Schefferus edi-
 dit: Αἱ γὰρ ἐστὶ, inquit, ΠΙΣΤΙΣ ἢ δόξασις ἢ οἰκείων κερφαλαίων
Contentio est confirmatio & probatio nostrorum capitum, & proculdubio
 Auctor Marmoris indicare voluit Artem Rhetoricam ori-
 ginem quoque suam Homero debere. Cum enim Πίσις sit
 præcipua Orationis pars, ejusque vitam & viscera contineat,
 illâque causam nostram firmemus, & adversarii argumenta
 infringamus, nulla vox commodior potuit reperiri vel ele-
 gantior, ad significandum ut omnium fere Artium Libera-
 lium, ita & Rhetorices Homerum auctorem esse. Nam A-
 ristoteles futurum Rhetorem informans, jubet ut exemplis
 ad exemplum Homeri utatur; Εἰς ἣ σαφηνύειαν ἀντιθετέγγματα καὶ
 ἀντιθετοὺς οἰκείων ἀντιθετέγγματα ἢ οἰκεία καὶ ἐξ ὧν ἰσχυρὸν οἷα Ὀμηροῦ
 μὴ οἷον Χοίραλτο; *Exempla autem & comparationes ut quam maxime sint*
perspicua videndum est. Exempla vero propria & ex iis quæ scimus; qua-
lia Homerus, non qualia Chærilus. Omnia quoque decenter ex-
 posuit, eorum, quos describebat, mores, aptissime servavit,
 Orationemque, figuras, affectus iis accommodabat: ele-
 gans inprimis locus est apud Auctorem Anonymum; Πρὸς
 τῶν πρὸς ἣ ἢ ῥήτορας ὁ γὰρ λόγος ἀναλαμβάνειν ἀναμνηστικόν καὶ ὑπο-
 κείμενον

Lib. 5.
 cap 10.
 Inst.

Lib. 8.
 Topic.

κρίνεσθαι τὴν θεωρημάτων τὴν ἡθὴν καὶ πάθη καὶ λόγους καὶ ἀρχήματα, ὥς ὁ δαιμόνιος Ὁμηρὸς ἢ ἐρμηνεύειν πάντα καλῶς ὥς ὑπομιμῆσθαι πλὴν λέξιν, πᾶν ἡθὸς καὶ πάθος καὶ περὶ γένος καὶ λεγόμενον τε καὶ ἐκφραζόμενον: *Adhæc Oratorem non oportet orationem proferre sine imitatione, sed propositorum exprimere mores & affectus, cum oratione, cum figuris, ut DIVINUS HOMERUS, & exponere cuncta decenter, ut formet oratione omnes mores, affectus, res dicendas vel exprimendas. Atque hinc ortum est, ut dixerint veteres Homerum eloquentiæ partibus dedisse initium, & ab eo omnia ornate copiosèque dicendi fluxisse genera; Quintilianus; Igitur ut Aratus ab Iove incipiendum putat, ita nos rite capturi ab Homero videmur. Hic enim (quemadmodum ex Oceano dicit ipse amnium fontiumque initium capere) OMNIBUS ELOQUENTIÆ PARTIBUS EXEMPLUM ET ORTUM DEDIT. Hunc nemo in magnis subtilitate, (legendum forte sublimitate) in parvis proprietate superavit. Idem lætus & pressus, jucundus & gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis; nec poetica modo, sed ORATORIA VIRTUTE EMINENTISSIMUS. Hoc cum multis & lætu dignissimis docuisset, adjicit tandem; Quid? in verbis, sententiis, figuris, dispositione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni sit viri ejus VIRTUTES non æmulatione (quod fieri non potest) sed intellectu sequi. Imo & tria dicendi genera, quæ Græci χαρακτῆρας appellant, ab eo fluxisse prodere memoriæ non dubitavit A. Gellius. Cum enim sit character ἀδρὲς vel uber, cui dignitas & amplitudo, ἱγρὸς vel gracilis, cui venustas & subtilitas inest; ac denique μέσος vel medius, in confinio utriusque modi particeps, horum omnium exempla apud Homerum censent reperiri: Vera autem, ait Gellius, & propria hujusmodi formarum exempla in Latina Lingua M. Varro esse dicit Uberratis Pacuvium, Gracilitatis Lucilium, Mediocritatis Terentium, sed ea ipsa genera dicendi jam antiquitus tradita ab Homero sunt tria in tribus; magnificum in Ulyxe & ubertum; subtile in Menelao & cohibitum; Mixtum moderatumque in Nestore. Non abs re fuerit ipsa Homeri verba laudare; nam Ulysses magnam vocem emittebat,*

Lib. 10.
c. 1. Inst.

Lib 7.
cap. 14.
Noct.
Att.

Καὶ ἔπεα νιφάδες αὖν ἐοικότε χαίμεν ἔχουσιν,

Et verba imbribus nivallibus similia hibernis.

Menelaus vero,

— — ὀπιτροχάδω ἀγάρδω
 Παῦρε μὴ, ἀλλ' αὐμάλα λιγέως, ἐπεὶ δ' πολύμυθον
 οὐδ' ἀφαρμαξιοπέης — —

— — *succincte concionabatur*

*Pauca quidem, sed valde acute: quia non erat multiloquus
 Nec in verbis peccans. — —*

Nestor denique melleo delibutus erat eloquio,

Τῷ δ' ὅππ' γλώσσης μέλιτ' ὅ γλυκίων ῥέεν αὐδὴ,

Cujus ab ore melle dulcior fluebat oratio,

cum ora foro resolveret. De his dicendi generibus (Quæ etiam alibi quam in illis ducibus apud Homerum reperiri testis est Angelus Politianus) ita loquitur Aufonius; *Certent huic sententiæ veteres illi, & Homerici Oratores; subtilis deducta oratione Menelaus; & instar profundæ grandinis ductor Iphacensis, & melleo delibutus eloquio jam tertiæ Nestor ætatis. Quin & quartum invenit characterem, Allegoricum nempe, quo secreta naturæ, uti arbitratur Schefferus, præceptaque morum sub fabulis traduntur, cujusque unus omnium meminit Auctor Anonymus Compendii Rhetoricæ; licet revera peculiare genus nequaquam sit, cum allegoriæ & magnifice & aliis modis referri atque ob oculos poni possint; Audiendus tamen ille, quisquis est, ut luce meridiana clarius pateat, quid senserint eruditi de Arte dicendi Homérica.* Ὁ μὲν δ' ἢ τὴν τέταρτον τὴν δὲ ἀλληγορίας παρέδωκε, τῷ Πανηγυρικῷ μὴ δὲ αὐτὸν ἐφ' ἀρεμοσίον· ἀρεμο-
 διοφύει δ' ἢ πῖθεος, ὅταν ὀπέλειαν λόγῳ πρὸς ὄγκον ἢ μέγεθος ἐξάραι βεβλόμεθα; *Homerus autem addidit & quartam allegoricam, quæ & ipsa apta est generi panegyrico, maximeque idonee adhiberi potest, si tenuitatem orationis in sublimitatem ac magnitudinem volumus attollere. Eustathius quoque observat tria dicendi genera, Deliberativum, Demonstrativum & Juridiciale apud poetam nostrum existare: Optima laudationum & comparisonum exempla præscripsisse multis tradit Lucianus, adeo ut tandem dicat; Καὶ ὅλως, ποσαὺ τὰ ἐστὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς μὴ δὲν εἶναι τὸ ποιήσεως μέγεθος, ὃ μὴ ἔστι θείας εἰκασίης ἀποκεκοσμητόν; In summa earum rerum tanta apud Homerum copia, ut nulla sit pars poëseos, quæ non divinis comparationibus sit exornata. Quo pertinet, quendam veterum interrogatum, quodnam esset δικαιωτὸν τὸ ῥήτορικόν εἶδος, pronuntiasse hunc versum.*

In Græc.
 A. A.

pag. 221.

pro Imag.

Od. π.

7. 72.

Ἀνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρὸς περὶ χαλεπήνῃ.

notante Eustathio; adeo ut non immerito Quintilianus plen-
 nis eloquentiæ velis hanc ob cognitionem Homerum extol-
 lat, & Cicero alicubi scribat eum plane *Oratorem* esse. Atque
 huc pertinet Dionysium Halicarnassensem ἐν τῷ περὶ τῶν Δημο-
 σθένους δεινότητος, *De Demosthenis dicendi vi*, notare Homeri in
 dicendo ἡδονὴν καὶ τὸ σεμνὸν *jucunditatem & magnificentiam* plurimos
 poëtas Epicos, Melicos, Tragicos, Comicos, Historicos,
 Philosophos & Rhetores secutos esse; atque inter Historicos
 præcipue Herodotum, inter Philosophos vero Platonem;
 ut & Dionysium Longinum scribere, Stesichorum, Archi- Cap. 127
 lochum, Herodotum & maxime omnium Platonem ὁμηρι-
 κώτατον fuisse, καὶ ὑπὸ τῶν ὁμηρικῶν ἀμάλῳ εἰς αὐτὸν μυθίας ὄσας παρ-
 εχοπάς, *ab Homericis laticibus ad se deductos plurimos rivus transfulisse*;
 quod & olim, teste eodem, multis ostendit docuitque Am-
 monius. Unde futurum Oratorem à poëtis, à quibus scilicet
 petitur & in rebus spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus mo-
 tus omnis, & in personis decor, incipere ex Theophrasti sententia
 debere censet Quintilianus; & Petronius auctor est, ut pri-
 mus poëtarum Homerus discatur;

— — *Det primos versibus annos*

Mæoniumque bibat felici pectore fontem:

Mox & Socratico plenus grege; mittat habenas

Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.

Ultima tandem omnium virtutum, & digna quæ primum
 locum obtineat, est

ΣΟΦΙΑ vel SAPIENTIA.

Antiquitus ΣΟΦΟΙ appellati fuerunt omnes artifices, sive
 architecti, sive coriarii, sive statuarii, sive alii forent, uti
 præter Georgium Diaconum præfatione in Logicam Aristoteli-
 telis, testatur Nicomachus Gerasinus: τῶν περὶ Πυθαγόρου πάν- Lib. 1.
Arith.
 των ΣΟΦΩΝ καλεσμένων συνεχυμένῳ ὀνόματι, ὡς περ καὶ τέκτων, καὶ
 συντομέων, καὶ κυβερνήτης, καὶ ἀπλῶς ὁ τέχνης πινός & δημιουργίας
 ἔμπειρος, ὁ Πυθαγόρας σύσειλε πάντων τὸ ὄνομα; *Cum ante Pythagoram*
omnes promiscue dicerentur Sapientes communi nomine, etiam architecti &
coriarii & gubernatores, & quicumque denique scirent artem aliquam,
aut populare opificium, Pythagoras omnibus id nomen negavit. Atque
hunc antiquum usum auctores nonnulli conservarunt: &
Æliano piscatores in arte sua excellentes sunt σοφοὶ τῶν ἁλιείων; L. 1. c. 11.
de Anim.

quales vocare etiam possis prudentes artû piscatoriæ; non secus

ac figulus peritus à Festo in *Ratumena porta* appellatur, *prudens artis figulinæ*; Lucianus in Phalaride Perilaum nominat σοφὸν χαλκέα; in Navigio coquum artis suæ gnaviter peritum σφισίω; in inscriptione veteri, quæ continet donarium Nicomedis medici, notante illustrissimo Falconerio, ΕΥΠΑΛΕΜΟΣ ΣΟΦΙΑ est *statuaria*; Luciano iterum eodem in libro ipsique adeo Homero, ad quem Eustathius & brevium Scholiorum auctor videri possunt, ars fabrilis & Platoni ἡνιοχία vel *aurigandi peritia* σοφία appellantur. Et quod huc valde pertinet, Aristoteles notat, τὴν σοφίαν ἐν τῷ τέχνῳ, τοῖς ἀνθρώποις τὰς τέχνας, *sapientiam tributam esse iis, qui in artibus quibusque peritissimi sunt*; Phidiam dici λιθεργὸν σοφὸν *sculptorem sapientem*; Polycletum ἀνδριαντοποιὸν σοφὸν *sapientem statuarium*; eoque nomine nihil aliud designasse quam ἀρετὴν τέχνης, *artis peritiam insignem*. Nec abeunt multum Latini; iique interdum non aliter loquuntur; ut Argum *doctum munere Palladio* canit esse Val. Flaccus; Titinius apud Nonium *sapientiam gubernatori navis*; & auctor inscriptionis veteris apud Gruterum DOCTAM MANUM statuaria tribuunt;

11. o.
v. 412.

L. 7. c. 7.
Eih:

pag. 823.

HIC ACCUMBENTEM. SCULPI. GENIALITER. ARTE.

SE. JUSSIT. DOCTA. POST. SUA. FATA. MANU.

Valerius Flaccus navis Argus texturam describens, canit *docta resonare bipenni Littora*. In Inscriptione veteri inedita, quam apud Arelatenſes repertam mecum communicavit Jacobus Tollius V. C. L. fabro tignario tribuitur DOCTRINA, illoque nemo DOCTOR dicitur fuisse. En tibi eam, Lector,

Q. CANDI. BENIGNI. FAB. TIGN. C
ORP. ARS. CUI. SUMMA. FUIT
FABRICÆ. STUDIUM. DOCTRINA
PUDORQUE. QUEM. MAGNI
ARTIFICES. SEMPER. DIXSERE
MAGISTRUM. DOCTOR. HOC. NE
MO. FUIT. POTUIT. QUEM. VINC
ERE. NEMO. ORGANA. QUI. NOSSE
T. FACERE. AQUARUM. AUT. DUCE
RE. CURSUM. HIC. CONVIVA. FUI
T. DULCIS. NOSSET. QUI. PASCE
RE. AMICOS. INGENIO. STUDIO
DOCILIS. ANIMIQUE. BENIG
NUS. CANDIDA. QUINTINA
PATRI. DULCISSIMO. ET. VAL. MAX
SIMINA. CONIUGI. KAR.

Et tandem *Sophia Septimie* (quam alii mutant in *sepiam*, alii nomen proprium esse existimant) apud Cicer. in epistolis ad Familiares, nulla mihi alia est, quam ars rite apparandi cibos: *oblitusne es*, ait, *fungorum istorum quos apud Niciam? & ingentium culinarum cum Sophiâ Septimie?* id est, an oblitus es fungorum, quos tam delicatos apud Niciam edimus? an apparatus, & lautarum epularum, quibus nos excepit Septimia, tam bene callens artem culinariam? Verum postquam hunc usum sustulit Pythagoras; ΣΟΦΙΑ significavit *Philosophiam* vel *SAPIENTIAM*, quæ, definiente Scholiaste Homeri est *γῶσις θεῶν τε ἔ ἀνθρώπων πραγμάτων*; vel, ut Cicero loquitur, *rerum divinarum, humanarum causarumque, quibus continentur illæ, scientia*. Atque ita Ennio & Afranio *Sapientia* exponitur *Sophia*; non secus ac Ciceroni: *princepsque omnium virtutum est illa sapientia, quam Græci σοφίαν appellant*; aliisque plurimis frequenter *philosophia* eo nomine denotatur; ut Petronio: *Ubi est Dialectica? ubi Astronomia? ubi SAPIENTIÆ consultissima via?* Laetantioque & Censorino philosophi sunt *professores, & cultores Sapientie*. Hæc igitur ΣΟΦΙΑ vel ideo Homero convenit, quia poëtæ communi appellatione σοφοί appellantur: Scholiastes Pindari: *Σοφιστὴς ἔ σοφὸς ἔλεγον τὸς ποιητὰς*; poëtæ appellarunt *Sophistas & sophos*; ipse Pindarus

Lib. 2.
Offic.
Lib. 4.
Tusc.

L. 4. c. 3.
Inst. c. 4.
& 14. de
Nat. Dic.

Ad. Od. S.
1st.
Od. 1. 01.

ὅθεν ὁ πολύφαλος

Unde pulcherrimus

Ἵμνον ἀμφιβάλλει

Hymnus elaboratur

Σοφῶν μὴτέστι,

Poëtarum ingeniis.

Sed maxime quia vetustissimi Musici ac poëtæ erant Philosophi, morum præcepta, siderum cursus, deorum naturas versibus complectebantur; quomodo ipse Homerus illis tribuit munus vitæ formandæ; ἔ σοφρονιστὴς facit; uti videre licet apud Strabonem, Suidam, Athenæum Eustathium; omniumque clarissime hæc tradentem Quintilianum, cujus verba, licet longiuscula, adscribere non gravabor: *Nam quis ignorat Musicen* (ut de hac primum loquar) *tantum jam illis antiquis temporibus non studii modo, verum etiam venerationis habuisse, ut iidem MUSICI & VATES & SAPIENTES judicarentur? mittam alios; Orpheus & Linus; quorum utrumque Dis genitum, alterum vero, quod rudes quoque atque agrestes animos admiratione mul-*

Od. 1.
v. 266.
Lib. 1. v.
αὐτὸς.
Lib. 1. &
pag. 35.
L. 1. Inst.
cap. 10.

ceret, non feras modo, sed saxa etiam sylvasque duxisse, posteritatis memoriae traditum est. Et Timagenes auctor est, omnium in literis studiorum antiquissimam Musicen existisse: & testimonio sunt clarissimi poëtae, apud quos inter regalia convivio laudes heroum ac deorum ad citharam caneantur. Iopas vero ille Virgilii non canit, ERRANTEM LUNAM SOLISQUE LABORES; quibus certe palam confirmat auctor eminentissimus, musicen cum divinarum etiam rerum cognitione esse conjunctam: unde etiam factum est ut brevium Scholiorum auctor, nec non alii apud Eustathium cantorem illum Homerium φιλόσοφον appellent. Et, quod huc apprime pertinet, Maximus Tyrius docet poëticen & philosophiam res easdem esse, tantumque tempore & tractandi more differre, illam argumento fabulosam, hanc vero σαφέστερον apertiore, & χρόνῳ νεωτέρῳ tempore posteriorem esse: Lactantius poëtas priores multo philosophis fuisse, & ante natum philosophiae nomen pro SAPIENTIBUS habitos. Strabo poëticen esse πρώτῳ πινὰ φιλοσοφίαν, εἰσάγουσαν εἰς τὸ βίον ἡμᾶς ἐκ νέων ἢ διδάσκουσαν ἔβη, ἢ πᾶθῃ ἢ προέχουσιν μετ' ἡδονῆς; primam quandam philosophiam, vitae à prima aetate formatricem, mores, affectus, actiones nos cum voluptate docentem. Ne hoc ignorans Porphyrius in philosophica Historia Homeri, tanquam philosophi vitam, uti ex Suida puto patere, descripsit; auctor quoque anonymus qui librum de vita Philosophorum multis ineptiis scatentem avorum memoria conscripsit, hanc purpuram panno suo attexuit, de Homero scilicet historiographos referre, ipsum virtute pariter & aetate non solum poëtarum, sed Philosophorum Principem vocari & haberi inde meruisse, & ante omnes fuisse, quorum memoria non est, omnibusque verius & lucidius, quicquid dicere voluit explicasse. Hoc est, quod Lucianus Demostheni δεινότητι; Platoni μεγαλοφροσύνη; at Homero per excellentiam ΣΟΦΙΑΝ tribuit; ipseque vel propter peritiam carminum pangendorum, vel potius propter Philosophiae & Sapientiae accuratam cognitionem, Aeschini in Orat. contra Timarchum; Dioni Chrysostomo; Isidoro Pelusiotæ, σοφώτατον τῶν πενητῶν; Tatiano in oratione contra Græcos, ὁ χηρὸς πάσης βαρβαρίας sive gentilis σαρρίας; & veteribus comparando, acerrimique viro ingenii, Danieli Heinio; τὰ πρῶτα πάσης φιλοσοφίας appellatur. Scilicet omnis sapientiae Homerus princeps habitus est, atque ab eo originem Philosophia traxit; uti inter ceteros testatur gravissimus auctor Dionysius Hali-

Pag. 9.

Diff. 29.

Lib. 5.

Inst. c. 5.

Lib. 1.

Α. Ο'μν-
 ρ.

De Merc.
Cond.

Orat. 12.
& 80.

Lib. 2.

ср. 228.

In peplo

Halicarnassensis: *Inerat, ait, Platoni multis virtutibus ornato am-* Ep. ad.
bitio, quam maxime patefecit æmulatio, qua Homerum prosequabatur; Poni.
quem ex ordinata à se rep. eiecit coronatum & unguento delibutum, tan-
quam eiectionem hæc deerent, δι' ὃν ἡ τε αἰδὴ παιδεία πᾶσα περιήλθεν εἰς τ'
βίον, ἢ πελάδιωσι φιλοσοφία; per quem alia omnis eruditio, & perfe-
ctissima Philosophia introducta est: Adeo ut non absque ratione Lib. 2. de
 Hippodromus apud Philostratum Homerum appellet πατέρα v. Soph.
 & φωνὴν σοφιστῶν, patrem & vocem Sophistarum. Nam si ve intel-
 ligas veteres Philosophos, qui *Sophistæ* dicuntur (uti Herodo- Lib. 1.
 tus narrat ad Croesum Lydorum regem omnes ἐκ τῆς Εἰκασθῆς c. 27.
 σοφιστῆς, & inter ceteros Solonem se contulisse; Tertullianus Cap. 34.
 Pythagoram *Samium Sophistam*, Cratinus in proœmio Dioge- de An.
 nis Laertii Homerum & Hesiodum non aliter vocat; & δε-
 χαῖται σοφισμῶν Pindaro nihil aliud sunt quam ab antiquis inven- Od. 13.
 ta Sapiencia;) si ve, inquam, intelligas veteres Philosophos, Olymp.
 si ve eos qui postea eloquentiæ & virtutis vel Philosophiæ stu-
 dium conjunxerunt, optime hic titulus Homero apponitur;
 quia originem eloquentiæ non minus, quam Sapienciæ Græ-
 corum dedit, omnesque veteres, teste Strabone, censue- Lib. 1.
 runt ejus ποιήσιν esse φιλοσόφημα vel scriptum Philosophicum; id
 quod contra Eratosthenem, sententiam illam impugnan-
 tem, acriter & fortiter defendit. Maximus sane Tyrius non Diss. 19.
 dubitat affirmare errare eos, qui aut Homerum aut Hesio-
 dum minus quam Aristotelem Stagiritam, vel Cilicem
 Chrysippum vel Libycum Clitomachum, aliosque, σοφόν
 esse existimant; aut minus in rerum contemplatione excel-
 luisse. Nec defuerunt præclara ingenia, quæ variis temporibus
 de PHILOSOPHIA HOMERICA commentati sunt.
 OENOTIAUS Gadarensis, Cynicæ sectæ addictus, περὶ τῆς
 κατ' ὁμηρον φιλοσοφίας; PORPHYRIUS & PHAVORINUS
 περὶ τῆς ὁμήρου φιλοσοφίας; MAXIMUS TYRIUS περὶ ὁμήρου
 ἢ τῆς ἢ παρ' αὐτῷ δεχῆσαι φιλοσοφία, De Homero, & quæ sit apud eum
 antiqua Philosophia; (non exstat tali titulo hodie dissertatio, sed
 alia, quæ inscribitur Εἰς τὴν κατ' ὁμηρον αἵρεσιν, an secundum Home-
 rum certa sit secta; in qua poësin Homericam eleganter appellat
 πανορμόνιον πῶς ὅργανον, quia omni vitæ generi, atque instituto
 convenit) ARISTOCLES MESSENIUS πότερον σωφροσύνην
 περὶ ὁμηρον ἢ Πλάτων, Utrum præstantior Homerus an Plato; (quo
 pertinet Platonicos Homerum rejecisse; at contra Homeri
 admi-

Diff. 7. admiratores vituperasse Platonem, teste Maximo Tyrio) CASSIUS tandem LONGINUS Εἰ φιλόσοφος ὁ μὴ, uti apud Suidam legere licet, scripserunt atque inquisiverunt; plurimique alii operam dederunt, ut summum & unicum poetam diligenter explicarent; & dogmata ejus sive ad Philosophiam in genere, sive certas partes pertinentia illustrarent; de quibus nec non Homeri interpretibus alibi dabitur commodior differendi campus. Nec revera opus est multis hoc docere, cum Plato, Socrates, & Aristoteles Homeri discipuli sint; isque à Themistio appelletur περὶ πάτρως ἑ δὲ χήρον & Πλάτωνος ἑ ἀριστοτέλους λόγων; *primus parens auctorque Platonis & Aristotelis sermonum.* Ipsius sane veritatis arcanum, uti Platonis à Macrobio appellatur, omnem suam Philosophiam ab Homero accepisse non obscure indicarunt veteres, quando illum Platonis *magistrum* fuisse memoriæ mandant, licet tam longo temporis divortio à se invicem sint separati. Eleganter hac de re loquitur Maximus Tyrius; Cum antiqua illa, quæ plane adhuc Homerum redolet, Sapientiæ ratio, generosos, verosque ac genuinos Philosophiæ alumnos protulerit eduxeritque. Επεὶ γὰρ ὁ μὴ ὁ δὲ ΘΕΜΜΑ ὡς Πλάτων· καὶ γὰρ ἐξουόσθη τὸν δὲ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ, illius Musæ ALUMNUS erat Plato. Licet enim PRÆCEPTOREM hunc recuset, vestigia tamen apparent, semen illius discipline se prodit.

Sic oculos, sic ille manns, sic ora ferebat,

Talis cæsaries, & pulchri luminis ardor.

Ut dicere non dubitem nulli quam Homero magis similem Platonem esse, quamvis Homerum fugere, Socratem sequi videatur velle. Nec existima me dictionem Platoniam cum Homerica, verba cum verbis, nomina cum nominibus conferre, tametsi & hæc ex eodem illo fonte Musico, sicut ex Oceano Mæotis (error hic insignis, sed cum aliis veterum Maximo Tyrio communis) ex Mæotide Pontus, ex Ponto Hellepontus, ex Helleponto mare defluerunt; sed ex mente utriusque & sententiis affinitatem noto. Eandem ob rationem Dioni Chrysostomo Socrates DISCIPULUS Homeri; non autem Archelai, esse dicitur: Ἀλλὰ τὸ πρὸ γὰρ οἶμα πολλοῖς εἶναι σαφές, εἴ τις ἐμπειρὲς ἀμφοῖν πῶν ἀνδρῶν· ὅπ Σωκράτης πρὸ γὰρ ἀληθὲς Ὀμήρου ΜΑΘΗΤΗΣ γέγονεν, εἰς ὥστερ ἐνίοι φασίν, Ἀρχελάας; At ego hoc sane multis arbitror esse perspicuum, si quis modo amborum virorum habeat experientiam, Socratem revera Homeri DISCIPULUM; non, quod nonnulli dicunt, Archelai esse. Cumque objici posse animadverteret, Socratem

tot annos post natum non potuisse operam dare Homero, adjicit; absurdum nequaquam esse, virum, qui poësin ipsius intelligat, ut imitatore, ita etiam discipulum dici; ἔκκεν ἄπο πιν ἢ μήτε ξυγγράμμιον, μήτε ἴδοντα, τὸ ἢ ποιήσεως ξύνεντα τὸ ὁ μῆρες, καὶ τὸ ὅλης ἀλγεοῖας ἐμπειρον γράμμιον, ΜΑΘΗΤΗΝ ὁ μῆρες γράμμιος; Non ergo à ratione alienum est, eum qui licet non conversatus sit, neque viderit, intelligat autem Homeri poësin, totiusque illius mentis gnarus sit, DISCIPULUM Homeri dici. Atque ut elegantissimam loquendi formam similibus illustrem, non alio sensu Sophocles μαθητῆς poëtæ nostri vocatur ab auctore vitæ ejus; Lucianus sese οἰκεῖον, id est, familiarem Platonis, Socratis, aliorumque; Porphyrius Numenium & Cionium Homeri, ac Cicero nescio quem ex veteribus familiarem suum appellant. Ammonius Philosophus & Origenis præceptor Suidæ dicitur semper τῷ Πλάτῳ συνείναι, cum Platone esse & Cicero scribit Clitarchum NARRASSE Cælio Rufo Darium apud Ißum ab Alexandro esse superatum; quæ non de vivis sed eorum scriptis intelligenda esse convincit satis temporum ratio. Verum ut ad Σοφίαν redeam, veteres plerique omnem Philosophiam, omnesque adeo Philosophorum disciplinas ab Homero, quem ejus Ἀρχηγέτῳ non immerito vocat Strabo, tanquam à fonte fluxisse, inveniri apud eum Stoicorum, Epicureorum, Peripateticorum & Academicorum placita; cunctarumque adeo sectarum sententias ex eo haustas esse docet is, qui Plutarchi nomine Homeri vitam in lucem emisit; quod tamen ipsum urget Seneca, propterea negat Homerum Philosophum fuisse: Vis scire quam non ad docendam virtutem confederint? adspice quam dissimilia inter se omnium studia sint; atqui similitudo est idem docentium. Nisi forte tibi Homerum PHILOSOPHUM fuisse persuadent, cum his ipsis, quibus colligunt, negent. Nam modo STOICUM eum faciunt, virtutem solam probantem: modo EPICUREUM, laudantem statum quietæ civitatis, & inter convivium cantusque vitam exigentis: modo PERIPATETICUM bonorum tria genera inducentem: modo ACADEMICUM incerta omnia dicentem. Apparet nihil horum esse in illo, quia omnia sunt: ista enim inter se dissident. Demus illis HOMERUM PHILOSOPHUM fuisse: nempe sapiens factus est, antequam carmina ulla cognosceret: (Lipsius l. conderet) ergo illa discamus, quæ Homerum fecere SAPIENTEM. Verum tam magni viri judicium refellere non dubitat Lipsius; isque multis argumentis docet

Epist. ad
Attic.

Epist. ss.

Lib. r.
Man. ad
St. Phil.

vetustissimam Philosophiam esse Poëticam, inque ea Musæum, Linum, Orpheum, Hesiodum & Homerum excelluisse; maximam tamen hunc laudem meruisse; quippe cui & palmam ingeniorum ab omni ævo Plinius adjudicat. Et sane ea tunc erat hominum indoles, ut non nisi fabulis & arte metrica ad virtutem discendam adigi possent. Rudis illa, agrestis, atque incondita hominum turba blanditiis quasi & dolis Sapientiæ initianda, & per ambages ad divinum cultum du-
cenda fuit, uti præter Eustathium docet Maximus Tyrius;

Prooem.
II. Diss.
16.

Δοκῶ μοι Ὅμηρος, φύσ τε κεχρημένον ἐνθεωπάτην ἢ φρονήσιν δεινοπάτην
ἐμπειρίαν πολυτροπώπατην, φιλοσοφίαν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ, δημοσιόου τῶ-
πῳ πῶς ἔδωκεν ἐν ἀγρονομίᾳ τῇ τότε ὁδοκίμῳ. αὐτὴ δὲ ἦν ἡ πεινικὴ:
Videtur mihi Homerus, cum & divina naturæ indole & exquisitissimo ju-
dicio, experientiaque rerum omnium esset præditus, hoc consilio Philoso-
phiæ se dedisse, ut sub illa, quæ, tum temporis placebat, ratione metrica,
cum Græcis eam communicaret: illa autem erat poëtica. Eademque dis-
sertatione narrat Philosophiam alios ante vocasse mysteria, alios fabulas, alios musicam, alios divinationem, postea velum illi detractum atque inde factum esse, ut Homeri & Hesiodi carmina fabulæ germanæ existimarentur, illumque Philo-
sophorum, quorum erat princeps, numero ejectum esse:
τὴν δὲ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ τῶς κεφάλαιον, τίως μὲν πανδοκίμοις περὶ ἐβλη-
μένων ἀγρονομίᾳ μελεχέμενοι τῶς ἐντυγχάνοντων ψυχῶς διδασκαλείς
ἀλύτοις, τὴν μὲν ΤΕΛΕΤΑΣ ἑ ΟΡΓΙΑΣΜΟΥΣ πᾶν ὑπὸ τῆς
μουσικῶν πῶς αὐτῶν λόγους, τὴν ΜΥΘΟΥΣ, τὴν ΜΟΥΣΙΚΗΝ, τὴν
ἐν ΜΑΝΤΙΚΗΝ ἐκείνων μὲν ἦν ἀπασιν τὸ ὠφελεῖν, ἴδιον δὲ τὸ ἀγρο-
νομίᾳ, &c. Hujus scientiæ professio & scopus variis olim sub figuris la-
tebat: quibus sine ulla austeritate animos sibi commissos tractabat simul do-
cebatque. Cum alii MYSTERIA, alii OCCULTA SACRA disciplinam suam appellarent: alii FABULARUM, alii MU-
SICES, alii postremo DIVINATIONIS nomine eam induce-
rent. Ita cum unam utilitatem omnes spectarent, non uno docendi modo utebantur. Postea vero nimia sapientiæ copia lascivire cum inciperent ho-
mines, ceperunt & velum hoc sapientiæ detrahere; ita Philosophiam amictu suo spoliarunt, in contemptum adduxerunt, cuius eam objecerunt, cuius tanquam scortum prostituerunt. Neque aliud quam solum nomen re-
liquerunt: quod ipsum ineptæ quædam cavillationes occuparunt. Eo igitur deventum est, ut Homeri Hesiodique carmina, totaque antiqua illa & di-
vina Musa pro fabulis habeantur; nec aliud in iis quam narrationes nu-
das, quam numerorum suavitatem, quam harmoniæ elegantiam, sicut

in tibia aliqua aut citbara miramur. Quod vero solum in iis admiratione est dignum, negligimus, nec virtutis nomine dignum censemus. Ita Homerus à Philosophorum numero ejicitur, ὁ ἡγεμὼν τῶν φιλοσόφων, PHILOSOPHORUM PRINCEPS. Quin & alii Homerum Philosophum esse negabant, quia nihil de pronuntiatis & syllogismis memoriæ mandavit. Elegans, ita sim felix, causa; & quæ indicio est ejusmodi homines verba, non res spectare; qui morbus nostris quoque temporibus multorum virorum mentes veluti pestilenti fidere afflavit. Neque enim verbis insudare, definitionibus, syllogismis, captiunculis, distinctionibus tam nostros quam discentium animos onerare, Philosophia est; majus quid illa complectitur & augustius; virtutem scilicet, mentem compositam, naturam, rerumque causas, mores, & quæcunque alia apud bonæ mentis capaces in pretio sunt. Ejusmodi autem homines refellit Plutarchus: Ἄν δὲ τις φῇ, αἰτ, πῶς ἡλιάδα καὶ Ὀδυσσεύαν ἀρετὰς ἔχοντες καὶ ἀρετὰς ἔχοντες καὶ ἀρετὰς ἔχοντες, ἐφόδιον ἢ ἀληθῶς γεγονέναι τὸ ἐν φιλοσοφίας λόγον, καὶ οὐδὲν ἀπορίας καὶ ἀνδρείας, ἐπὶ τῇ σωφροσύνης καὶ μεγαλοψυχίας ἐπισημασµὸς καὶ φρονεῖν. ὅτι δηλαδὴ καὶ συλλογισµῶν ἔστιν, καὶ καὶ ἀξιωματικῶν ἔργα φέρεται, καὶ ἐν Λυκίῳ πελάγῳ ἔχον, καὶ ἐν Ἀκαδημίᾳ θέσεις εἶπεν. ταῖς τοῖς ὁρίζεσσι φιλοσοφίαν, οἱ λόγον αὐτῶν οὐκ ἔργον νομίζαντες; Si quis vero dicat, eum (Alexandrum) Iliadem & Odysseam animi reficiendi, laborisque leniendi gratia secum tulisse, viaticum vero ei fuisse doctrinam à Philosophia perceptam, ac commentationes de ejiciendo metu, fortitudine, temperantia, magnanimitate successive deque habemus. Scilicet quia nihil de SYLLOGISMIS, aut PRONUNTIATIS scripsit, neque ambulationem in Lyceo occupavit, neque in Academia theses proposuit. His enim rebus Philosophiam definiunt, qui eam verba, non res putant. Sed cum Philosophia circa veritatem indagandam versetur, nulla causa videtur esse, cur poësin, quæ sine fabulis non constat, eo etiam nomine comprehendamus. Et, ne repetam quæ à me hanc in rem disputata sunt, Plutarchus testatur poësin οὐδὲν λόγους ἐν φιλοσοφίας ἀναλαμβάνειν μὴνυμῶδες πρὸς τὸ μυθῶδες, narrationes fabulis exornatas ex Philosophia accipere; & εἰλαφεῖν καὶ περισφιλῆ παρέχειν τοῖς νέοις πῶς μάθησιν, facilem & gratam juvenibus præbere institutionem: Strabo esse primam Philosophiam, moderantem affectus; Lib. 1. puerosque primo omnium eam didicisse, & ψυχῶν ἰσχυρίαν καὶ φιλοφιλῆς, ἀλλὰ σωφροσύνης, non nudæ oblectationis sed modestiæ discendæ causa, in Græciæ urbibus. Imo, quanquam multi poëtam

Lib. 1.
de Fort.
Alex.

Lib de
Aud. i
Poët.

Lib. 1.

Orat. 7.

Orat. 55.

propterea reprehenderent, criminandique cum ansam arriperent, rem nihilominus perquam difficilem esse fatetur Dio Chrysostomus discernere, num erraverit, an vero naturales res fabularum involucris more tunc usitato texerit: *οὐδὲ μὲν δὴ τῶν, αἰτ, ἔπερ λόγῳ πλείων, ἢ μακρότερον ἢ ἑξ ἁδιῶ· πότερον Ὀμηρῶ ἤμαρξεν περὶ ταῦτα, ἢ φυσικὰς πινὰς ἐνόντας ἐν πῶς μύθοις λόγους, καὶ τῶ ποτε συνήθειαν περὶ δίδας πῶς ἀνθρώποις; De his vero alia major & longior, neque facilis oratio habenda est, an Homerus deliquerit circa hæc, an naturales quasdam rationes per fabulas, ut tum fieri solebat, hominibus tradiderit: Ulteriusque progressus Plato, ne vult quidem Homerum fabulas scripsisse; censetque ὅτι δὲν ἔδν ἀμύητους τὸ σοφίας Ὀμηρικῆς ἐμπιπτεῖν ποιήμασιν, ἵνα μὴ μύθος οἰήσῃτο γράφειν τὸ ΗΡΩΕΑ, non debere Homeri poemata eos, qui Sapientia non initiati sunt, legere; ne existimarent HEROEM fabulas scripsisse. Julianus Apostata, immersusque falsorum numinum, relicta splendidissima luce, coeno, alicui Philosophiæ parti fabulas adsignat; maxime quia eas etiam varii & magni nominis Philosophi, ut Orpheus, Xenophon, Antisthenes & Plato scriptis suis inseruerunt; cumque nonnulla de Sapientia & ejus divisionibus diserneret, atque ostendisset Physicæ partes esse tres Theologiam, Mathelin, & Astronomiam; totidemque Philosophiæ practicæ, Ethicæ, Oeconomicæ & Politicæ, fabularum fictionem Ethicæ & Theologiæ mysticæ adsignat: Τῶν δὴ τῶ μερῶν ἔτε τῶ λογικῶ προσωπῇ τὸ μυθολογικῶς, ἔτε τῶ φυσικῶ, ἔτε τῶ μαθηματικῶ· μὲν ὃ, εἴπερ ἀρετ, ὃ προσωπῇ τῶ περὶ ἐνὰ γινωσκῶν· καὶ τὸ θεολογικῶ τῶ τελεσιτικῶ καὶ μυστικῶ: Ex istis vero partibus neque logicæ fabularum scriptio convenit, neque Physicæ, neque Mathematicæ; sed unius forte practicæ Philosophiæ speciei, quæ circa singularem versatur hominem; tum ei Theologiæ parti, quæ in initiationibus ac mysteriis consistit: atque his tandem aliisque, quas adducit, rationibus motus affirmat, μυθολογῶν alicui φιλοσοφίας εἰδὲς convenire. Dio etiam Chrysostomus testatur, Socratem non minus quam Homerum fabulis usum; & per eas homines docuisse: conaturque probare poetam, cum Dolonem timidum describit & equos Achillis spe devorantem, egisse de timiditate & cupiditate gloriæ; cum Pandorum spernentem foedera & jusjurandum, de corruptione per munera; impietate, & in universum de insipientia; ac tandem adjicit Socratem de arrogantia disseruisse, introducendo hominem arrogantem; idemque eum*

fecisse ubi de iracundia, ingrato animo, ira aliisque affectio-
nibus agit; adeo ut verè dixerit Plutarchus, Philosophos

Lib. de
Aud.
Poët.

ἀπὸ δὲ γὰρ ἐξ ἐκπαιδείων *exemplis quæ ad manum sunt, uti;* ποë-
tas vero idem propositum habentes, ἀλλὰ τὴν ποίησιν καὶ μυ-
θολογίαν, *exempla fingere & fabulas narrare.* Hanc tamen opinio-
nem olim impugnavit Colotes Epicureus, judicavitque in-
dignas Philosopho, veritatis professore, fabulas esse; quod
adeo Macrobio displicuit ut *calumniam* vocare nullus dubita-
verit; *Illam calumniam persequemur, quæ nisi supplodatur, manebit*
Ciceroni cum Platone communis. Ait à Philosopho fabulam non oportuisse
confingi: quoniam nullum figmenti genus veri professoribus conveniret.
Sed, ut taceam maximos Philosophos fabulis ad docendum
ufos esse; Ciceronem Scipionis somnium finxisse; Plato-
nem Erem quendam introduxisse, non autem *vita restituisse*,
quemadmodum Æneæ Gazæ ἀνάγειν, male satis vertit & in-
terpretatur Barthius, narrantem quæ per XII. dies, quibus
mortuus jacuerat, viderat; Macrobius ipse Epicureum illum
refellens, fabulas falsas plane, vel voluptatis causâ & adhor-
tationis ad bonam frugem, ut comœdias, gratia, nec non
argumenta fictis amantium casibus reperta, à Philosophia
excludit: Hoc, ait, totum fabularum genus, quod solas aurium deli-
cias profertur, è sacrario suo in nutricum cunas sapientiæ tractatus eliminat:
cas tamen admittit plerasque, quæ ad aliquam virtutis spe-
ciem intellectum hortantur; & quibus veritas pro funda-
mento est, dignas Philosopho censet: *At in aliis argumentum*
quidem fundatur rei soliditate; sed hæc ipsa veritas per quædam composita
& ficta profertur, & hoc jam vocatur FABULOSA NARRA-
TIO, non FABULA: ut sunt ceremoniarum sacra; ut Hesiodi &
Orphei, quæ de Deorum progenie acturæ narrantur; ut mystica Pythago-
reorum sensa referuntur: quam in rem plura apud ipsum, eaque
elegantia possunt videri. Philosophus igitur Homerus est;
adeo ut multi veterum censuerint ipsam Philosophiæ divi-
sionem primam & præcipuam ab ipso sumptam esse. Versa-
tur enim illa circa DIVINA & HUMANA, iisque dua-
bus rebus absolvitur: Marius Victorinus: *Plena philosophia est,*
quæ constat ex duabus Physica & Ethica. Physica est quæ de DIVINIS
agit, Ethica quæ de HUMANIS disserit: Pythagoras eam ap-
pellat γῶνιν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων πραγμάτων; Divinarum huma-
narumque rerum notitiam; Maximus Tyrius; Θεσιμὴν ἀρετῆς θεῶν
τε καὶ ἀνθρώπων, accuratam divinarum humanarumque rerum
scien-

Lib. r.
cap. rr.
in Somn.

Lib. r.
Rhet.

Diff. 16.

scientiam; & Straboni denique dicitur *ἡπὲρ ἐλπίειν τὰ θεῶν ἢ ἀνθρώπων*. Hanc divisionem veteres ex eo loco sumptam iudicabant, quo Diomedes, hoc est, Philosopho, Pallas sive Sapiencia omnem caliginem, quæ mortales habet visus, ad deos hominesque cognoscendos, dempsit; vel ex alio, ubi Phæmus *ᾠοιδὸς*, sive Philosophus canit *ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε*, notante Eustathio: quin & Heraclides in Allegoriis censet distinctionem ejusdem scientiæ ex mente Platonis & Academicorum in *λογικῶν*, *φυσικῶν* & *ἠθικῶν*, ab Homero per Cerberum tricipitem designari. At cum Philosophus Homerus sit, cui tandem Philosophorum generi erit adscribendus? Nam, uti Seneca docuit, modo Stoicus, modo Epicureus, modo Peripateticus, modo Academicus est; proptereaque multi cum à sacra cohorte excludunt. Plutarchus sane libro toties laudato cum Stoicum fuisse negat; quia homines introducit, in quibus virtutes & vitia miscentur; cum contra ex illorum opinione neque virtuti vitium, neque vitio virtus adsit; sed semper sapiens recte agat, insipiens peccet. Rejecerunt eum etiam Cynici & Epicurei, uti ex Juliano atque Macrobio constat; atque ut hic loquitur; *Epicureorum tota factio, æquo semper errore à vero devia, & illa existimans ridenda quæ nesciat, SACRUM VOLUMEN & augustissima irrisit naturæ seria*. Scilicet *ἡ δὸν ἴς* ille *γεωργός* omnem poësin ὥσπερ ἐλέθεον μύθων δέλεαρ, *velut perniciosum fabularum oblectamentum*, uti loquitur Heraclides Ponticus, averfatus est; aliosque *ἡπὲρ ἐλπίειν ἀνθρώπων ἀρετὰς ποιητικῶν*, *φύγειν ἢ παρεξελώνειν*, sunt verba Plutarchi, *lintre Epicuri poësin prætervehi ac fugere* docuit; eaque remeruit ut nec poëtis nec Philosophis à Maximo Tyrio annumeratus sit. Licet autem nulli sectæ adscribi poëta noster debeat; præstantissimi tamen veterum affirmant, omnia fere Philosophorum placita ex hoc fonte profluxisse. Ipse Epicurus Phæacum vitam, & fictas in clypeo Achillis urbes; Zeno virtutem solam laudatam, deosque fato adstrictos profert. Plato sonos, à cælo ejusque orbibus editos, & suam de anima opinionem inde hausit. Pythagoras animorum migrationem, docente Eustathio, ejusque nec non Hesiodi *λέξεσι* *διελεγμύαις* utebatur *περὶ ἐπανόρθωσιν ψυχῶν* ad emendatiorem animarum, uti scribit Jamblichus. Thales animadvertens Oceanum *θεῶν γένεσιν* dici, & somnum narrare, sese in soporem posse conjicere Oceanum, *ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκτο*; aquam

II. E.
v. 132.

Od. α.
v. 338.
P. 1421.

Lib. de
Aud.
Poët.
Diff. 29.

Od. τ.
v. 549. &
P. 1838.

II. ξ.

ori-

originem & patrem omnium esse rerum statuit. Empedocles
 ex binis civitatibus in Achillis clypeo descriptis, & Martis ac
 Veneris adulterio, litem & amicitiam, variis locis tradente
 Heraclide, rerum primordia facit. Xenophanes didicit apud Il. H.
v. 92.
 Eustathium & Scholiastem, hominem ex terra & aqua com-
 poni; Cleanthes & Chrysippus cum Stoicis solem & stellas
 aquis Oceani vel vaporibus ali, apud Laërtium, Plinium, Lib. 2.
N. Q.
L. S.
 Ciceronem, Porphyrium. Jamblichus fata *ἡυσίας καὶ βροχίας*
 posse averti; Plato rursus animam immortalem esse à corpo-
 re solutam; & denique Pyrrhonii vel Sceptici Homerum
 sectæ suæ principem, quia *ἐχ' ὁλεστικῶς δογματίζει περὶ τῶν ἀπίστων*,
 esse gloriantur; quemadmodum Eustathius, Athenæus, Pag. 626.
Lib. 31.
 Laërtius, nec non Suidas testantur. Atque ea quæ dixi firmat
 summi vir ingenii, ne vel Gabrielem Naudæum, vel Meri-
 cum Casaubonum eadem tradentes advocem, Joachimum
 Camerarius; isque non dubitat tam luculento elogio poë-
 „tam nostrum ornare. Quisnamne, ait, omnium non Ho-
 „merica scripta, quasi pro oraculis quibusdam doctrinæ &
 „sapientiæ habuit? an recitato versu aliquo illius, non fo-
 „lium Sibyllæ se recitasse credidit? an quicquam in quæstio-
 „nem venire posse existimavit ullus, de iis rebus, quas Phi-
 „losophia complectitur, id est, de scientia, de causis, de
 „natura; itemque de ordine bonorum & malorum atque
 „etiam de falsis & veris certo iudicio distinguendis, deque
 „inventis subtiliter differendis, & ornatè eloquendis: de
 „his igitur universis, quæ solerent quæri, an non explicatio-
 „nem in hoc auctore reperiri posse omnes statuerunt? ho-
 „rumque non modo exempla, sed etiam præcepta quædam
 „de illo fuisse à doctis collecta manifestum est: quod ne plu-
 „ribus illustrem, facit idem atque Angelus Politianus; qui præ-
 fationibus suis in Homerum hanc materiam omnem ita
 tractarunt, ut ne videantur quidem spicilegium reliquisse.
 ΣΟΦΙΑ igitur, id est SAPIENTIA vel Philosophia opti-
 mo jure Homerum patrem agnoscit; testaturque eum *ἀρχι-
 γόν* esse *πάσης σοφίας* *ducem omnis Sapientiæ*; & allegorice tradidisse
ποῖς μετ' αὐτὸν ἀρύσασθαι καὶ μέρη παντ' ὅσα πρῶτον πεφίλοσφηνκε, *posse-*
ris haurienda singulatim omnia, quæ primus est philosophatus; uti non
 ineleganter loquitur Heraclides. Sed cum & *Geographia* Philo- In All.
 sophiæ pars sit; primique Geographi Philosophi fuerint, uti
 multis docet Strabo, nec hæc mihi omittenda videtur; do-
 cen-

Lib. I.

cendumque hac scientia Homerum etiam imbutum fuisse. Hipparchus sane atque alii eum appellare non dubitant ἀρχηγέτω ejus artis. Strabo; Καὶ πρῶτον, ὅτι ὁρῶντες ὑπελήφασκεν καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἰπποαρχῶ, ἀρχηγέτω εἶναι τὸ γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὅμηρον; *Ac primo loco id recte & à nobis, & a majoribus nostris, quos inter est Hipparchus, existimatum fuisse (perpendamus) primum Geographicæ peritiæ auctorem esse Homerum: qui pluribus id conare probatur; ut & primum Homerum, cui πολυπειρίαν τῶν τόπων, accuratam locorum experientiam tribuit Proclus, inde Anaximandrum Milesium, atque Hecatæum ausos esse αὐτῆς ἀψαύειν, eam scientiam aggredi.* Exstat hanc in rem locus elegans, & dignus qui explicetur apud Silium Italicum; Sibyllam Scipionem alloquentem introducentem;

Lib. 13.

— — non falleris, inquit,
Docta comes Triviæ, meruit DEUS esse videri,
Et fuit in tanto non parvum pectore NUMEN.
Carmine complexus TERRAM, MARE, SIDERA, MANES,
Et cantu Musas & Phæbum æquavit honore,
Atque hæc cuncta prius quam cerneret, ordine terris
Prodidit, & vestram tulit usque ad sidera Romam.

Diff. 16.

id est; Homerus descripsit terram atque mare, antequam ea lustrasset; vel si verum, cæcum eum natum esse, sive, uti libro II. scribit Pausanias, oculis orbem, inopia oppressum, victum emendicantem per omnes prope terras errasse; priusquam in deorum numerum relatus foret, atque ita conspiceret ex alto tellurem; item sidera, cælum, manes, inferos, antequam anima sideribus recepta, vel umbra apud inferos foret: Hæc scilicet est nota, illum Deum esse; hoc fuit non parvum Numen in tanto pectore, *constitutum rerum naturæ corpus*, ut Vellejus de Cicerone loquitur, *animo videre, ingenio complecti, & eloquentia inluminare.* Atque ita Maximus Tyrius tradit terram inhospitalem & mare infestum non peragrassæ: βέλομαι (locum integrum adscribo, quia plurimum laudibus Homeri inservit) καθ' Ὅμηρον αὐτὸν, ὡς καλέσται ἐπὶ τὸ λόγον πινὰ μέθοποι θεῶν, ἢ τινὲς αὐτὴν ἐκείνῃ τινὲς Καλλιόπῃ

Ἄνδρες μοι ἐννεπε Μῆσα πολύτροπον, ὅς μάλα πολλὰ

Πλάγχθη — — —

εἰ γὰρ ἄξενον ἐπιπορθομένην, εἰ δὲ θάλατταν χαλεπὴν περαισμένην,
εἰ δὲ ἀνθρώποις ἀγέλοις συμφερόμενην. ἅπαντα μὲν αὐτῇ οἱ μῦθοι ἔχουσιν,

σιν, αὐτὸς ὃ τῇ ψυχῇ, καὶ φῶς χεῖμαλ: καὶ πολυπλανεσέρω ᾧ σωμαμάτων
 παύσας ὡς ἐφερέτο, πάντας ἐσκόπει, ὅσα ἔχοντες κινήματα, ὅσα γῆς ποι-
 ῆματα. θεῶν βυλάς, ἀνθρώπων φύσεις, ἡλίας φῶς, ἄστρον χρόον,
 γλυφίσαι ζώων. ἀναχύσεις θαλάττης, πλάτων ἐμβολάς, αἰέτων μετὰ βο-
 λὰς. τὰ πολιτικά, τὰ οἰκονομικά. τὰ πολεμικά, τὰ εἰρηνικά. τὰ χαμη-
 λία, τὰ γεωργικά, τὰ ἵππικὰ, τὰ ναυτικά, τέχνας παντοίας, φωνὰς
 ποικίλας, εἶδη παλαιοτάτα, ὀλοφυρομένους, ἡδοναίους, πενθήναιας, γε-
 λῶναιας, πολεμνῆαιας, ὀρμηζομένους, εὐωχουμένους, πλεονῶναιας; *Libet Ho-*
meri exemplo, dissertationi huic deorum aliquem aduocare, & fortasse
non aliam, quam eandem quam ille solet, Calliopen;

Dic mihi Musa virum sapientem, quique vagatus

Plurima conspexit — — —

Non quod inhospitalem terram peragraverit, aut infestum mare transmi-
serit, aut cum feris agrestibusque vixerit hominibus. Hæc enim in fabulis
tantum suis referre ille solet, de quo loquor. Ipse vero animo, qui levissi-
mus est, faciliusque quam corpus locum loco mutat, ubique vagatus est,
perlustravit omnia. Ille quæ in cælo moventur, quæ in terra mutantur,
ille deorum consilia, hominum naturas, solis lumen, siderum choros, ge-
nerationem animalium, refluxum maris gremium, fluviorum ostia, aeris
diversitatem perspexit. Ut omittam politica, æconomica; quæ ad bellum,
quæ ad pacem pertinent; nuptialia, rustica, equestria, nautica; artes-
que quascunque, diversissima vocabula, diversas rerum species; lamen-
tantes, gaudentes, lugentes, ridentes, bellantes, irascentes, epulantes,
navigantes. Quo pertinet Cedrenum ex emendatione mea
Homero tribuere vultum attritum senectute, & φρονίσι ὑπὲρ
ἔ παρὸς, curis de universo, vel universa natura, quam descripsit;
Eustathiumque notare eum per Ἀεὶδὲ θεῶν intelligere mentem
suam, quam invocat, ut monere omnia velit, quæ canere
volebat; multos tandem fuisse, qui censent Homerum cæ-
cum dias in luminis oras venisse, uti videre licet apud Leo-
nem Allatium, Brodæum, Heraclidem in Excerptis, &
Gerhardum Vossium; quod si verum, rectissime dicitur
animo omnia complexus fuisse; & terras atque maria nunquam
visâ descripsisse. Ex hac tamen πολυπερίῳ ᾧ τόπων Proclus col-
ligit poetam cæcum non fuisse; affirmatque multas terræ
partes eum lustrasse; & tot res vidisse, quot nunquam ullus
alius homo; quo argumento etiam pugnat Cicero; Traditum
est etiam Homerum cæcum fuisse. At ejus picturam, non poësin videmus.
Quæ regio, quæ ora, qui locus Græciæ, quæ species formæ, quæ pugna,
quæ acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum non ita

C. 9. Tat.
 Hom.
 Lib. 5.
 Milt.
 c. 9. l. 1.
 Inst.
 Orat. c. 5.

expictus est, ut, quæ ipse non viderit, nos ut videremus, effecerit? Quid ergo aut Homero ad delectationem animi, aut voluptatem, aut cuiquam docto defuisse unquam arbitramur. Ut ut sit, Geographiæ accuratam cognitionem poëta noster habuit; quod non aliunde, sed ex ipso petitis argumentis firmandum restat. Orbem igitur terrarum in clypeo Achillis insulam facit, & Oceano circumfundi canit; quem eandem ob causam *αμφιτεῖτλω* appellat, *αμφιτεῖτλω*, quod circumquaque terram fluctibus atterat, uti explicat Herodotus. Hanc sententiam præter Strabonem, Ciceronem, Apulejum, Melam Pomponium, cujus hæc sunt verba, præter Physicos Homerumque, qui universum orbem mari circumfusum esse dixerunt, Cornelius Nepos ut recentior auctoritate sic certior tradit, plurimi veterum sequuntur; unde & Oceanus *ο πέεξ* Græcis, & Neptunus *γαιήχθρ* vocatur, orbemque pede premit in nummo apud Trifanum. Nam & eum rotundum plerique fecerunt, ac talem cecinit esse poëta noster, celebrans *ἀπείρονα γαῖαν*, id est, Eustathio interprete *σφαίρειόν* & *σφολύλλω*: quia *ἄπειρ* illa res vocatur, quæ terminum seu finem non habet; id quod maxime rebus rotundis convenit; quomodo *ἄπειρον δακτύλιον* annulum vocamus, gemma carentem & plane rotundum, uti ex Aristotele & Polluce docti observarunt. Eratosthenes præterea ex quinque plicis scuti Achillei, in quo orbem terrarum descripsit, quinque Zonas, teste Heraclide, sumpsit; & si Strabonem sequimur, primus omnium Homerus Græciam accuratissime descripsit: illudque in Catalogo, quem propterea non immerito Porphyrius dixit *πᾶσαι περιέχεν ἀλήθειαν ἐν τε χωρογραφίᾳ καὶ πόλεων ιδιώμασιν*, omnino verum esse quoad chorographiam & urbium proprietates, per epitheta scilicet expressas, factum esse nemo tam à Musis alienus est, quin nesciat. Tanta sane hujus poëseos Homericæ partis fuit auctoritas, ut urbes de finibus ambigentes, litem inde deciderent; utque legislator Cerdias iussit patriæ suæ pueros, proculdubio cognoscendæ geographiæ causa, eam memoriæ infigere: *Ἰστωρῶν, n. Porphyrius, καὶ ὁ πόντος πί- νες ἐξεθενίῳ, ὁποσμοαλίζεν σὺν παιδβομύχῃς τὸ μήρ καὶ ἀλογον; ὡς καὶ ὁ Κερδίας νομοθετῶν τῇ περὶ τῆς; narrans nonnullos leges tulisse, ut pueri Homeri Catalogum memoriter redderent; id quod etiam Cerdias patriæ leges ferens constituit. Sed, ut hoc obiter moneam, ille Κερδίας nusquam apud alium occurrit, mutandusque mihi equidem videtur in Κερκιδας; quo nomine fuit legislator Megalopolitanorum;*

Lib. 4.

L. 3. c. 4.

Tom. 1.

P. 287.

In Alleg.
Lib. 8.Proclus
cap. 26.
Lucubrat
Eust.
p. 263. &
ad Iust.
Catal.

rum; quem docui Homeri librum primum & secundum Iliados sepulchro iussisse inferri; quique post Socratem dixit, se ἡδέως mori; quia sperabat se adfuturum ex Philosophis Pythagoræ, ex historicis Hecatæo, ex Musicis Olympo, ex poetis vero Homero, uti memoriæ mandat Ælianus. Græciam igitur summo studio & cura instar diligentis Geographi digessit, nec regiones promiscue, ut nonnulli veterum existimarunt, descripsit; Macrobius: *Notissimum promontorium ad exordium sibi enumerationis elegit, unde progrediens modo mediterranea, modo maritima, juncta describit: Inde rursus ad utrumque situm coherentium locorum disciplina describens velut iter agentis accedit; nec ullo saltu coherentiam regionum in libro suo biare permittit: sed obviandi more procedens; redit unde digressus est, & ita finitur quicquid enumeratio ejus amplectitur.* Quod ut nulli dubitationi obnoxium sit amplius, brevi quasi in tabella Homericam Græciæ descriptionem ob oculos ponam. Bœotia igitur ob varias causas, quæ ab Eustathio & Scholiastæ peti possunt, initium est; inde proximæ gentes Phocenses, Locros Epicnemidios, & Opuntios ex adverso Eubœæ habitantes describit; in hanc mox trajicit, indeque Attricam, Salaminem, & Peloponnesum, tunc temporis in sex partes, binas orientales, reliquas occidentales, divisam adit. Ex his primam memorat Argiam, ὅπῃ ἀναρχῶς καὶ Σαλαμῖνα ὅπῃ Πελοπόννησον ἤκεν ὁ ποιητής, uti loquitur Eustathius: hinc Mycenæ, quibus ager Corinthiacus & Sicyonius fere Elidem usque comprehenditur; mox ad occidentales sese accingit, Laconicam, Pylum Messeniacam, Arcadiam, & Elidem. Sic descripta Peloponneso in insulas adjacentes Dulichium, Echinadas, Ithacam, Zacynthum, Samum trajicit; quod tam commode & eleganter factum est, ut notare non dubitet Eustathius ἀτάκτως trajecisse poetam ἐν τῇ πελοπόννησος εἰς τὸ πλεονέκτον αὐτῆς Δελχίον. Insulis relictis Epirum, quo nomine Acarnaniam ac Ætoliā etiam complectitur, describit. Hinc cum terra commodior nulla occurrat, Cretam memorat, & vocat ἐνατόμπλιν; moxque Rhodum, Sumen, Nisurum, Carpathon, Casum & Coon insulas laudat, quæ absolvunt primam descriptionis Græciæ partem. Alteram, licet continenti adhæreat, peculiariter sumit sibi ornandam, propter Achillem, ut reor, cujus in gratiam Iliadem videtur composuisse. Thessaliā igitur, cuius ille partem tenebat ditione, adit, eamque una cum The-

Lib. 13.

cap. 20.

Var. H.

L. 5. Sat.

c. 15.

In. v.
Παριλ.

sprotia ita describit, ut vix unius loci oblitus sit. Inde discimus insuper Ε'λλωας primo vocatos fuisse, qui Phthiotin Thessaliæ inhabitabant; quod etiam monet Stephanus Byzantinus; aliud esse Α'ργῶ in Thessalia, aliud in Peloponneso, hocque ab Achaïs vocari Αχαιῶν; illud Πελασγῶν, quia Pelasgi, quamvis in Epiro, Creta, Peloponneso, Thracia etiam fuerint, præcipuas sedes in Thessalia, affirmante Strabone, unde & ipsa regio Stephano Πελασγία dicitur, habuerunt. Pari felicitate Asiam viresque Trojanas describit; atque à regione primaria, Troade sumpto initio, ejus varias regiones & urbes enumerat: hinc Hellespontum, parvo aquarum divortio Europam & Asiam dividentem, trajiciens narrat Pelasgos, Larissæos, Thracas & Pæonas, qui Priamo suppetias tulerunt; ex Thracia in Asiam iterum quasi navigat, & à Paphlagonia incipiens totam oram maritimam ad Cariam & Lyciam usque accurato ordine, & singulari diligentia describit. Neque tantum nuda regionum nomina, verum etiam agri adjacentis, incolarumve naturam & ingenium aptissimis epithetis posteritati & memoriæ consecravit. Sidonem vocat π'λὺχ'αλιν, quia in medio Tyri & Sidonis urbs est Sarepta, nobilis aris & ferri fusione; ejus incolas π'λὺθ'αὶδ'όλ'ες, quos scilicet à peritia artis fabrilis olim rex sapientissimus Salomon laudavit; Temesen ab ære celebrat; dubitantque interpretes, num ad Cypri, an vero ad Bruttiorum urbem, ære utramque abundantem, sit referendum: Camirum appellat δ'εργ'ανόν'τα quia sita erat in solo argilloso Syriæ, quam optime describit, incolas antiquissimo nomine Arimos id est, Α'ραμ'ε'ος; Nyfan recte Arabiæ versus Ægyptum tribuit, quam quomodo in Indiam posterius transtulerint, alibi doceo: & mare tandem pacificum à Phœnicibus edoctus sub nomine Ωκεαν' ἡ ἀκαλαρί'ε'τες, id est, *pacati & leni fluxu*, describit; uti variis locis in Geographia sacra observat Bochartus. Samos prope Ithacam est π'αι'ταλό'ε'σα *prærupta*, quia rupibus undique cingitur; ipsa quoque Ithaca ut aspera, dura, & culturæ impatiens Telemacho apud Homerum, Ciceroni, Plutarcho aliisque optime describitur. Cyclopes quas Siciliæ oras tenuerint, ex Homero docet Cluverius; campos Elysios in Hispania cum collocasse propter regionis ubertatem Strabo; & antrum Nympharum, quod maxime fabulosum esse plurimi existimant, in Ithaca esse apud Porphyrium testatur Artemidorus Ephesius Geo-
gra-

graphus insignis. Sed dies me deficeret, si omnem Homer-
icam Geographiam excutere vellem; & multis aliis exemplis
docere, non immerito Strabonem vocasse poetam nostrum
ῥαχητέω ejus. Ad metas quapropter propero, ut quod restat
absolvam atque consecrationi finem imponam. Notandum
igitur, non fuisse insolens vel sculptoribus vel pictoribus, no-
mina adjicere sive viris sive scæminis historiam aliquam repræ-
sentantibus: Pausanias Iliadem pictam enarrans: *Sedet supra* Lib. 10.
Helenam vir purpureo velatus amictu, mæstus admodum. Helenum esse
Priami filium facile intelligas, ἢ πρὶν ἢ ἢ τὸ ἑπίγραμμα διπλέξαδς,
vel priusquam inscriptionem legas; rursus; Secundum illos vir quidam
sedet, ἑπίγραμμα δ' ὅτιον εἶναι λέγει τ' ἀνδρωπον; inscriptio indicat
Ocnium esse. Inde Lucianus cui puero innitatur Hephæstion in In He-
tabula, qua Aëtion Alexandri & Roxanes nuptias depinx- rod.
erat, fatetur se nescire, quia nomen adscriptum non erat;
& ῥδ, ait, ἐπεγέγραπτο τένομα. Quin & statuarii interdum non
nuda nomina sed epigrammata, quæ historiam plene decla-
rant, apponebant, uti ex eodem Pausania patet: & artifex Lib. 5.
tandem noster vel sculptor marmoris quo nomine, qua pa- Pag. 320.
tria fuerit, addita inscriptione docet; 324.

ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΑΠΟΛΛΟΝΙΟΥ ΕΠΟΙΗΣΕ ΠΡΙΗΝΕΥΣ.

Archelaus Apollonii filius Priæensis fecit.

Archelaus igitur, (qui num aliis auctoribus celebretur, incer-
tum est) hoc marmor fecit vel sculpsit; quo sensu ποιῆν fre-
quenter usurpari solet, uti ex his Pausaniæ verbis; Ἀρχελαὸς δ' Lib. 3.
ἢ Πάριος ἢ Πολυκλείδης Λεγείτο, ὁ μὲν γνωστὸς ΕΠΟΙΗΣΕΝ
ἐχέστω λύον; aliisque plurimis apud eundem patet; Eadem
vox Luciano in Toxari pro pingere; Anacreonti pro ποιεῖν vel Carin.
celare usurpatur, unde in gemma Ursiniana occurrit, ΕΠΙ- 17.
ΤΥΓΧΑΙΝΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. Neque aliter Latinis FACERE
sumitur; Plinius de Praxitele: *FECIT & puberem subrepenti*
lacertæ cominus sagitta insidiantem; ibidem; Polyclethus Sicyonius Age-
lades discipulus, Diadumenum FECIT molliter juvenem centum ta-
lentis nobilitatum; alibi; FECIT & canem & discobolum: Ovi-
dus

Vendicat & Calamis laudem, quos FECIT, equorum;

Ut similis veræ vacca Myronis opus

Marmor, nihil enim opus est alios auctores advocare, apud
Ursinum;

M. METTIUS
ΕΡΑΦΗΡΟΔΙΤΗΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΓΡΑΕΥΣ
M. METTIUS GERMANUS FEC.

Notatu quoque dignum in marmore nostro occurrere ΕΠΟΙΗΣΕ; cum frequentius soleret esse ΕΠΟΙΕΙ, vel FACIEBAT; cujus moris causam reddit Plinius; *Et ne in totum videar Græcos insectari, ex illis vos velim intelligi pingendi fingendique conditoribus, quos in libellis his invenies absoluta opera, & illa quoque, quæ mirando non satiamur PENDENTE TITULO inscripsisse: ut APELLES FACIEBAT, aut POLYCLETUS: tanquam inchoata semper arte & imperfecta, ut contra judiciorum varietates superesset artifice regressus ad veniam, velut emendaturo quicquid desideretur, si non esset interceptus. Quare plenum verecundiæ illud est, quod omnia opera tanquam novissima inscribere, & tanquam singulis fato adempti. Tria non amplius, ut opinor, ABSOLUTE, quæ traduntur, INSCRIPTA; ille fecit, quæ suis locis reddam: quo apparuit, summam artis securitatem auctori placuisse, & ob id magna invidia fuere ea omnia. Sane*

Ep. 41.
Rein.

in marmoribus apud Rupertum; ΦΙΔΙΑΣ, ΚΑΙ ΑΜΜΟΝΙΟΣ ΦΙΔΙΟΥ ΕΠΟΙΟΥΝ; ΑΥΣΙΠΠΟΣ ΕΠΟΙΕΙ; in alio apud diligentissimum doctissimumque Græciæ lustratorem, Jacobum Sponium; ΗΦΑΙΣΤΙΩΝ ΜΥΡΩΝΟΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ: in alio, quod publicavit Gronovius pater, cui plurimum litterarum studium debet, in notis Plinianis; ΑΓΑΣΙΑΣ ΜΗΝΟΦΤΛΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ.

Et in gemma tandem quæ citharistriam repræsentat apud Leonardum Augustini, ΟΝΗΣΑΣ ΕΠΟΙΕΙ. Sed pendens ille titulus licet frequens admodum fuerit, attamen absolutus occurrit, non tantum in marmore nostro, verum etiam in alio apud Pighium & Gruterum

Σ Α Λ Π Ι Ω Ν
Α Θ Η Ν Α Ι Ο Σ
Ε Π Ο Ι Η Σ Ε.

pag. 401. & in nummo Domitiani in quo repræsentatur naumachia, teste Erizzo; ΦΛΑΟΥΤΙΟΣ. CABINOS ΕΠΟΙΗΣΕ. Adeo ut nihil necesse sit cum Andrea Schotto inscriptionem appensam Nemesis statuæ contra Mss. fidem mutare & προΛΓΟΡΑΚΡΙΤΟΣ ΠΑΡΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕΝ scribere ἐποίη. Ad Ze-
nob. PRIENE autem urbs est, quemadmodum monui, Ioniæ, posita in Cariæ confinio; unde ab Herodoto Cariæ adscribitur.

tur. Medius inter illam & Miletum Mæander sese in mare
 exonerat, uti docent Livius & Dionysius Periegetes. Condi-
 ta fuit ab Æpyto Nelei deductionis Ionice princeps filio; ci-
 vesque se ortos gloriabantur Helice, Achaia oppido; cujus
 rei in memoriam Iones in agro Prienensi Panionium sacrifi-
 cium Neptuno, quia idem ibi colebatur, instituerunt; postea
 eo coloniam deduxit Thebanorum Philotas; unde & *Cadme*
 appellari cœpta, uti legere licet apud Strabonem, & Eusta-
 thium ad Dionysium. Duobus portubus fuit inelyta, quorum
 alter κλεις & vel *clausus* erat, observante Scylace; adhæc casibus
 variis & belli discriminibus obnoxia; Ardyisque Gygis filius,
 & postea Mazares Cyri Persarum regis dux eam expugnavit.
 Natale illud solum habuit Pamphaës, qui Cræso privato ad-
 huc triginta minas dono dedit; cui ille, postquam regno ad-
 motus fuit, currum argento stipatum remisit; uti narrant Ni-
 colaus Damascenus in Excerptis, & Ælianus. Verum maxime
 eam nobilitavit Bias, unus è septem sapientibus; cujus iustitia
 in proverbium abiit, quemadmodum Hipponax apud Stra-
 bonem testatur; & vitam conscripsit Diogenes Laërtius. Gen-
 tile Græcis est, teste Stephano, περιωδὸς, περιωδῶς, ἢ περι-
 νῶδῶς; Latinis proculdubio *Prienensis* vel *Prieneus*; quod ultimum
 apud Varronem, cui laudantur initio librorum de R. R. Dio-
 dorus & Menander Prieneus, nec non Aufonium exstat;

Bias Prieneus dixit, οἱ περιῶδοι κακοί:

Quod est Latinum, plures hominum sunt mali.

Atque hæc puto sufficere marmoris præstantissimi explicatio-
 ni; ut & unumquemque facili opera posse perspicere, non abs-
 re esse, quod Artes & Virtutes tam excellentes Homero veluti
 patri & Deo honorem habeant. Et sane poëtam in multis ar-
 tibus, præcipueque in carmine pangendo excelluisse tam
 persuasum fuit veteribus, ut illi, qui in alia aliqua arte excel-
 leret, nomen ejus datum fuerit. Panætius apud Ciceronem,
 Platonem *divinum, sapientissimum* & HOMERUM PHILO-
 SOPHORUM; Julianus Æsopum Ἡμῶν Ὁμηρον, vel *Thucy-
 didem* vel *Platonem*; & Polemon Atheniensis, Homerum Σοφο-
 κλέα Ὁμηρον, Sophoclem vero Ὁμηρον Τραγικόν appellant. Illud
 tandem eruditione sua meruit, ut Indi, quanquam id neget
 Maximus Tyrius, carmina ejus decantaverint, teste Dione
 Chrysostomo; ut eum Philosophi, Rhetores, Grammatici,
 Poëtæ, Geographi, Medici admirati sint, quemadmodum Eu-
 stathius monet; ut cujus mihi nomen excidit, auctor eum ita

Cent. 5.
 Prov. 82.
 1 lib. 1.
 cap. 141.

Lib. 14.
 & 9.

Herod.
 Lib. 1.
 cap. 15.
 & c. 161.

L. 4. Var.
 c. 27.

Lib. 7.
 Tusc. Q.

Orat. 7.
 Suid.

Diff. 7.
 Orat. 53.
 Inst.
 proœm.

celebret; οὐδεὶς ἔτε τὰ ἄνω παρὰ θεῶν ζομφύλων, ἔτε τὸ ἐν φύσιν, ἔτε τὸ ἐν ἡθούῃ, ἔτε ἀπὸ ὧν ἀπὸ τοῦ λόγου ἐξωτρεμκὲς, ὅποιος ἂν εἴποι τις, παρὰ θεῶν οὐκ ἐκ τῶν σικλων ἄξεν ἀγαθῶν, ἀλλὰ πάντες παρ' αὐτοῦ κατέλυσαν, id est. Nemo neque eorum qui celestibus rebus, neque qui naturalibus, neque qui moribus, neque in genere qui sermonibus exterioribus (vel disciplinis gentilium) operam dant, qualemcunque designet aliquis, præterit Homeri diversorium, sed omnes apud ipsum diverterunt: ut qui Homerum non diligant μαίνεσθαι vel insanire, Protefilaus apud Philostratum testetur; ut in illo omnium artium vestigia aut perfecta aut certe non dubia reperiri scripserit Quintilianus, ut-

Lib. 12.
cap. xi.

Lib. 10.
cap. i.

Diff. 16.
In proc-
mium.

que tandem idem indicendo virtutes ejus plusculis quidem, sed lectu dignissimis verbis extollere non dubitaverit. Igitur ut Aratus AB IOVE INCIPIENDUM putat, ita nos rite capturi ab HOMERO videmur. Hic enim quemadmodum ex Oceano (qua metaphora etiam utuntur Dionysius Halicarn. Maximus Tyrius & Eustathius) dicit ipse amnium vim fontiumque cursus initium capere omnibus eloquentiæ partibus initium & ortum dedit Hunc nemo in magnis subtilitate, in parvis proprietate superaverit. Idem letus ac pressus, jucundus & gravis, tum copia tum brevitate mirabilis: nec poetica modo, sed oratoria virtute eminentissimus. Nam ut de laudibus, exhortationibus, consolationibus taceam; nonne vel nonus liber, quo missa ad Achillem legatio continetur, vel in primo inter duces illa contentio, vel dictæ in secundo sententiæ, omnes litium ac consiliorum explicant artes? Affectus quidem vel illos mites vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in sua potestate hunc auctorem habuisse fateatur. Age vero, nonne in utriusque sui operis ingressu paucissimis versibus legem proæmiorum non dico servavit, sed constituit? Nam & benevolum auctorem invocatione dearum, quas præsidere votibus creditum est, & intentum proposita rerum magnitudine, & docilem summa celeriter comprehensa facit. Narrare vero quis brevius, quam qui mortem nuntiat Patrocli? quis significantius potest, quam qui Curetum Ætolorumque prelium exponit? Jam similitudines, amplificationes, exempla, digressus, signa rerum & argumenta, ceteraque probandi & refutandi, sunt ita multa, ut etiam qui de artibus scripserunt, plurima earum rerum testimonia ab hoc poetâ petant. Nam epilogus quidem quis unquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus æquari? Quid? in verbis, sentiis, figuris, dispositione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni sit viri virtutes ejus non æmulatione, quod fieri non potest, sed intellectu sequi. Verum hic omnes sine dubio, & in omni genere eloquentiæ procul à se reliquit, Heroicos tamen præcipue, videlicet quia clarissima in materia simili comparatio est.

EXPLICATIO VESTIMENTORUM

Quibus Artes & Disciplinae

H O M E R O

Sacrum facientes amiciuntur unà cum

ADDENDIS NONNULLIS.

Um Apotheosi absoluta, constituisssem alii operi reservare explicationem vestium, quibus figuræ Marmoristam viriles, quam muliebres ornantur; à sententia partim typographi rogatu, partim amicorum, quorum in potestate vivo, hortationibus depulsus sum. Ille enim justæ magnitudinis opus considerabat; hi male me censebant facere, si quæ parata habebam, diutius, &, ut canit Romanus Lyricus, nonum in annum premerem. Pernisi igitur me eorum voluntati; imo ut plenam satisfactionem pararem, impetum cepi non modo adjiciendi explicationem vestimentorum; verum etiam alia venerandæ monumenta antiquitatis cum inedita, tum edita, sed quæ subtiliorem, quanquam nec mea forte exacta planè, limam desiderant. Tu igitur, Lector, qui non injucundam exhaustisti materiam, HOMERUMQUE celo illatum, omnium artium parentem ac choragum & *semperflorantem, potitumque sceptrâ comitum Heliconiadum*, sive poëtarum, ut Lucretius canit, miratus modo es; accinge te etiam intricatori, sed tamen eruditæ materiæ; siquæ alicubi in circumsepta tam densis tenebris semita titubaverim, dirige gressus, & erranti comiter viam monstra. Quin & antequam Virginum ornatus mecum examines, *vittæ & infule* sacerdotali exiguam operam da, atque ex Festo, vel Atejo Philo-

logo potius disce eam **STROPPUM** appellari. *Stroppus*, ait, est, ut *Atejus Philologus* existimat, quod Græce σρόφιον vocatur, & quod sacerdotes pro insigni habent in capite; quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigni in caput imponatur, quale sit *strophium*. Prudentius *tortam infulam* appellat, & *Virginibus Vestalibus* tribuit;

Interea dum **TORTA** vagos ligat **INFULA** crines

Fatalesque adolet primas innupta sacerdos:

Lib. 19.
cap. 30.

Et *Isidorus* ita de ea loquitur; *Infula* est fasciola sacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à qua vittæ ab utraque parte dependent, quæ infulam vinciunt. Unde & vittæ dictæ sunt, quod vinciunt. *Infula* autem plerumque lata erat, plerumque tortilis de albo & cocco. *Empedocles* apud *Hesychium Milesium* gerit σρόφιον χρυσόν *strophium aureum*; quod *Suidas* tamen σέμνα appellat: in nummo quoque *Patiniani Thesauri*; regis, vel *Iovis* caput, uti ex cætypo patet.

Lib. 1.
cap. 18.
Oncir.

STROPPO ornatum occurrit; non secus ac *Seuthis Thracis* in alio apud *Seguinum*: adeo ut non abs re notet *Artemidorus*, illi imperium portendi, qui somniaverit caput se ingens habere, illudque cingi corona, *strophio*, vel *diademate*: τῷ μὲν γὰρ ὄρχλις πῖνα περιεγούρη ἐν ᾧ δέησεν αὐτὸς στροφίῃς ἢ Στροφίῃς, ἢ Διὰ δὲ μάλῃ. Apud *Athenienses* sacrificans puer simili ornatu erat insignis, vel, ut *Pollux* loquitur ἐπὶ χλαμυδίῳ καὶ σροφίῳ περιεγούρη, *chlamydatus strophioque cinctus circumit, arisque ignem imponit*. Sunt igitur *stroppi* & *strophia* diademata tortilia, nomen proculdubio à Græcorum σρόφω habentia; deque iis intelligendus est, prout cum emendat *Salmasius*, *Plinius Secundus*: Quædam coronæ per coronas currunt: tenuioribus utebantur

Lib. 8.
cap. 9.
S. 32.

anti-

antiqui STROPPUS appellantes, unde nata STROPHIOLA; quibus verbis indicat historiæ naturalis scriptor, tænias tres pluresve inter se contortas, unam coronam vel diadema fecisse; atque ita coronas per coronas, cum singulæ tæniæ coronarum vicem præberent, cucurrisse. Illud autem singulare nonnullos apud Hesychium & Suidam *στροφίον* sacerdotale vel quod *οι ιερείς φορεῖσι* appellare *κίθαριν*. Scilicet *Cidaris*, quamvis frequentissime pro pileo regio sumitur, nihil aliud est; quam fascia lata vel diadema, quo reges Persarum, uti docuit idem Salmasius, tiaras cingebant; hinc quia *strophium* Ep. de Coma. caput, ut *κίθαρις* tiaram ambit, videntur vocem hanc de sacerdotali stropo etiam explicasse. Notandum præterea Scaligerum ad Varronem in describendo apice, ita de Stropo commentari; Summum autem fastigium vocabant tutulum. Addebatur virgula ex felici arbore, quæ in Flaminibus dicebatur STROPPUS; in Flaminicis INARCULUM. Neque enim ullum veterem audiui sic stropum describere; ac præterea semper persuasus fui, apicem virgulam oleagineam esse, cujus summitati aliquid lanæ adiciebatur. Ser-vius: *Apex proprie dicitur in summo flaminis pileo VIRGA LANA-TIA*, id est in cuius extremitate modica lana est: Festus; *Albogalerus... cui affigebatur apex virgula oleaginea*. Suetonius quoque apud priorem Grammaticum apicem pileum sutile interpretatur, circa medium virga eminente; & ipse Virgilius lanigeros apices dixit; L. 2. Æn. v. 664. quæ loca inter se collata satis puto evincere; male virum illustrem virgulam ligneam stropum appellare; & nullam ob causam apud Festum rescribere in apice pro in capite; id quod etiam Vossius observat. Sacerdotalem hunc stropum TORULUM appellat mea ex sententia Amm. Marcellinus: Lib. 29. Hac (loquitur Hilarius) linteis quidam indumentis amictus, calceatusque itidem linteis soccis, TORULO capite circumflexo, verbenas felicitis arboris gestans, libato conceptis carminibus numine præscitionum auctore, cæremionali scientia supersistit: alibi: Et Chonodomarus quidem nefarius belli totius inceptor, cujus vertici flammis TORULUS aptabatur: quanquam non ignorem Salmasium in brevibus, quas servo, ad auctorem eum notis ultimo loco intelligere vexillum flammæum, sive flammæi coloris. Torus autem, unde Torulus descendit, tortum funem significat, uti ex Var-rone, Servio, Isidoro & aliis auctoribus patet; indeque torus, vel

Synt. de
Torq.

Od. u.
v. 440.

Lib. 1.
cap. 25.
Var. Lect.

vel lectus ex herbis tortis factus nomen accepit, uti recte docet Vir Doctissimus; quem tamen nollem scripsisse lectos funibus tendere adeo insolens & inusitatum apud veteres fuisse, ut ingenti probro Alcibiadi verterentur. Nam ne vel Martialem vel Horatium vel Petronium, quippe quos hac in materia *veterum* numero non videtur habere, ad partes vocem; Grammatici *την τῶν λεχέων* Homeri, exponunt *ἱμασθόδε- τος*; Lucilius apud Nonium *tres à Deucalione grabatos restibus tentos* celebrat; & denique Alcibiadis factum longe aliter interpretandum est. Neque enim talem ob lectum absolute carpi- tur; sed vitio ipsi vertitur quod in triremibus, in quibus lectos asseribus injicere solebant, fasciis vel institis ad mollius cubandum uteretur, *Ἐκτομῶς τε καὶ τρωμάτων ἐν ᾧ τελέρουν, ὅπως μαλακώτερον ἐγκαθίσθαι κειραῖς, ἀλλὰ μὴ σπῖσι ᾧ τρωμάτων ἡπιστακομῶν*; *incisuras constrati navis in triremibus, quo mollius cu- baret, stragulis injectis fasciis vel restibus, non asseribus*. Atque ita quidem in Homero consecrato, & hastam puram tenente, ac sedente in Olympo nihil amplius notandum restat. Ne- que enim, ut multis probavi, mons hic Parnassus est; quem ex Phocide, ut hoc obiter moneam, in Peloponnesum ma- le transfert doctissimus Reinesius. Ut enim Aristotelem recte à se emendatum fuisse doceat, statuit silphium, magy- darim dictum, nasci in Parnasso Achajæ monte, huncque Peloponneso Argivorum sedi contribui. Sed Philosophus optime se habet, nec verba ejus mutanda sunt. Nam post- quam dixerat aspidis ictum ἐν λιβύῃ sanari non posse; addit, nasci ἐν τῷ σιλφίῳ *inter silphii frutices ὑφ' ἰδίου*, cujus remedium la- pis est, ὃν λαμβάνουσι ὑπὸ τῆς βασιλέως ᾧ ὄρχαίῳ; *quem accipiunt à sepulchro regis cujusdam antiqui*. Vir tamen doctissimus rescribit *Αργείων, Argivorum*, inferitque nomen regis Ἀργυ; quia Argus Phoronei successor, Peloponnesi rex fuit; & magydaris in Par- nasso Achajæ, quæ Peloponneso Argivorum sedi contribui- tur, monte nascitur. Mihi autem Aristoteles de Cyrenaica, regione silphii ferace videtur loqui; & licet *magydaris* nasca- tur in Parnasso, non tamen percipio, qua ratione mons, quem omnis antiquitas Phocidi tribuit, in Peloponnesum possit transferri. Neque enim simile quid vel apud Plinium vel apud Theophrastum, quos laudat, invenitur; tradunt- que illi tantum, magydarim non in Cyrenaica regione, ubi

ubi scilicet verum silphium vel laserpitium venit; verum in Syria & monte Parnasso nasci. Sed, nisi plane fallor, *Achajæ* vox decepit virum *παραχέαιον*. Nam proprie ita vocatur, ut notissimum, pars Peloponnesi, quæ adjacet Isthmo Corinthiaco, complectens Corinthiam & Sicyoniam; unde nonnunquam tota Peloponnesus ita vocatur, uti clare docet Dionysius Halicarn. Paris apud Ovidium non aliter Laconicam partem ejus, nisi tamen totam quis intelligere malit, appellat;

Lib. 1.

Ep. Her.
16.

O quoties dices; quam pauper ACHAJA nostra est!

Una domus quasvis urbis habebit opes.

& apud Censorinum legimus, in *Achaja* Arcades esse. Postea hoc nomen latius paruit, & quam ante *Ἐλλάδα*, tunc *Achajam* vocarunt, & à Peloponneso distinxerunt, eoque nomine complexi sunt Atticam, Bœotiam, Phocidem, victa à L. Mummio Corintho, uti satis multis docuerunt viri eruditi. Cum igitur vel apud veterem, vel forte apud recentiorum, & quidem Martinium legisset Reinesius Parnassum *Achajæ* montem esse, male primam, non autem posteriorem Achajam intellexit, & ut unus error alium parit, Parnassum Peloponneso adscripsit: quod si verum foret, jam *Hippocrene*, imo tota Bœotia ejusdem regionis partes forent; quia apud Vibium Sequestrum legitur: *Hippocrene Bœotiae in Achaja*: & Eubœa adjaceret Peloponneso, quia Agathemerus scribit Eubœam *ἄρ' ἐν τῇ Ἀχαιῶν* esse. Sed, ut pergam, virgo Homero proxima, nec non illa, quæ sedenti coronam imponit, CUCULLUM induuntur, affixum, ut videtur, tunicæ interiori; quam optime quis cum Vopisco palliolatam, explicante Salmasio, vel cucullatam vocare possit. Eundem habitum mihi notavi in nummo, quem post doctissimum Sequinum hic exhibeo, nisi forte dicendum sit, tunicæ partem

Cap. 19.

In Lex.

L. 2. C. 4.

superiorem in caput reductam & attractam esse. In ultimo segmento marmoris M H M H induitur vestimentum exterius, paulo infra genua descendens, undique conclusum, fyrra habens, & *cucullum*, qualis etiam occurrit in Cæsaris nummo, quem vulgavit Æneas Vicus;

Adco ut mulierum etiam respectu recte glossarium vetus laudatum Wilthemio in Appendice ad Diptychon Leodiense, *capitium* explicet *summitatem tunicae*. Multa autem de cucullis, vestibisque quibus affixi fuerunt, monuerunt Ferrarius, Solerius, aliique; & tunicam itidem cucullatam induitur figura apud Boissardum, cui subscribitur,

ET SECURA QUIES ET NESCIA FALLERE
VITA.

ac *bardocucullum* tandem ex opinione Tristani, gerit Telephorus vel Acesius in nummis Antonini, Commodi, Elogabali, & Decii; quorum binos apponendos, ad rem melius oculis subjiciendam, curavi.

Part. 2. Neque aliter idem hic Deus inter Æsculapium & Hygiam
Gemma. stans cernitur apud Antiquarium Italiae primum Leonordum
Num. 12. In Anast. Augustini. Similem in Chilperico rege habitum observat
Chi-

Chisletius; sed non satis cautē ita interpretatur verba Philostrati; quippe in quibus ne cuculli quidem mentio: cum narret tantum Meleagrum chlamydem rejectam in humerum vel cervicem, ut expeditior venationi esset; scilicet, habuisse; *χλαμύδα τε κρονοβαφῇ ὑπὲρ αὐχένος κολπώσας*. Quin & non aliter Æsculapii signum describit, ex mente Tristiani, Pausanias; *Signum è quo sit vel ligno vel metallo, neve quis ejus fuerit artifex quisquam omnino possit agnoscere; nisi quis forte ad ipsum Alexanora referat: φαίνετο δὲ ἀγάλματι πρὸς ὅσον μόνον, καὶ ἄκροι χεῖρες καὶ πόδες· κατὰ οἱ λόφους ἐρεξες καὶ ἰμάτιον θηπέεσθαι*; Signi ipsius sola se facies, manus & imi pedes ostendunt: partes cæteræ lanea tunica alba & pallio velantur. At Telephorus in nummis pallium non gerit; neque manus ejus conspiciuntur; adeo ut nequaquam, id quod magnus ille Antiquarius notat, talis conspiciatur in Nicaensium nummo Æsculapius; neque simili cultu, quem mox describit Pausanias, Hygia ornata sit; *Υγείας δὲ ἐστὶ καὶ ταυτὴν ἀγάλματι· οὐκ ἂν εἰδὲ τῶ τοῖς ῥαδίως εἶτω πλείεσσιν αὐτὸ κέχρηται τὸ γυναικῶν αἰ κέρειν* τῇ θεῷ, καὶ ἐοικῆται βαβυλωνίας πελαμῶνες; Sed & Hygiæ eodem in loco simulacrum est. Hoc quoque non facile conspicias. velatum enim undecunque est, partim comis, quas deæ mulieres detonde-
runt, partim vero Babylonie vestis laciniis. Vir contra doctissimus, sequens Amasæi versionem, putat καὶ ταυτὴν significare, eodem ferme habitu Hygiæ signum fuisse; quam explicationem vel ipsa utriusque statuæ descriptio inter se collata rejicit. Quæ autem laciniæ vel πελαμῶνες ἐοικῆται βαβυλωνίας, quibus ea velatur, sint, haud facile dictu est. Constat πελαμῶνας fuisse fascias, quibus vulnera alligabantur, & corpora mortuorum, vel aliæ res involvebantur; Hesychius; πελαμῶν, λῶρον, δεσμός ηἱ φακίαι; an igitur dicemus similiter Hygiæ statuari constrictam fuisse; id quod suadere quodammodo videtur effigies (nisi tamen serpente cingatur) quæ occurrit in nummo M. A. Antonini apud Tristanium: an fascias ornatus causa fuisse appensas? an denique vestem intelligi, quæ viis, tramitibus, vel lineis recte descendantibus esset ornata? quam in rem velim eruditiores inquirant. Quæ in secundo ordine, extenso dextræ manus indice, sinistra codicem tenens, canentis habitu sedet; tunicam ἁγνὴν, & utroque in humero fibula constrictam gerit: Julius Pollux: *ὁ δὲ ἁγνὸς κατὰ τὴν περὶ τῆς αἰμῆς διήρητο*; Tunica dissoluta, ut vertit interpres,

Lib 2.

T. 1.

P. 628.

Lib. 8.

cap. 13.

pres, fibulis circa humeros connectebatur; qualem etiam σύμπεριον vel συμπερίον Græcos vocasse docuerunt Salmasius & Alb. Rubenius. Hæ tamen tunicæ, quarum partes superiores erant ^{ἀσπί} vel apertæ nec futura commissæ, interdum plures fibulas, si nempe manicæ erant longiores, habuerunt; uti patet ex statuis, quas Electis suis inseruit Rubenius Philippus; atque ex Atheniensium mulierum habitu descripto ab Æliano; cuius verba laudans Rhodius nescio quare commentetur, cum muliebres VIDERI innuere tunicas; cum certissimum sit, de nullis aliis auctorem loqui. In nostra autem tunica una tantum fibula est, non secus ac illa qua ornatur Livilla Germanici soror in gemma Tiberiana. Nodo huic vel fibulæ nomen proprium ΚΟΜΒΟΣ: Suidas; κόμβος ἑστὶν δύο χειρῶν • ὅταν τις δέσῃ ἐπὶ τῷ ἰδίῳ τεύχεσσι: id est, *Combis est duarum parvarum manicarum nodus, quum quis eas circa suum colulum ligat*; ut vertit Portus Æmilius; qui simul suum illud toties repetitum N. L. vel *Non liquere* apponit. Mihi hæc verba videntur significare, Græcos fibulam, qua parvæ manicæ, si modo eo nomine dignæ sunt, in humeris constringebantur, κόμβον appellare. Sane κόμβος nodus est; & Hesychio ἐγκομβωθεὶς explicatur δεθεὶς, id est, *illigatus, vinctus, innodatus*, firmatque Apollodorus apud Auctorem M. Etymologici;

— — τὴν ἐπωμίδα

Πτύξας διπλῶς, ἀνῶθεν ἐνεγκομβωσάμην;

pro quo apud Suidam πτύξαι διπλῶς, tanquam mulier loqueretur, scribitur non incommodo sensu, quia ἐπώμις est vestis mulierum propria, uti disertis verbis testatur Julius Pollux. Ut autem κόμβος clarius elucidetur, dispiciendum est, quale vestis genus, *Epomis* fuerit; quod eo libentius facio, quia nemo, quantum equidem scio, hanc rei vestitiaræ partem ornandam sibi vel elucidandam sumpsit. Thomas quidem Gatakerus, vir eruditissimus censet ex iis fuisse, quibus foeminæ indui solebant, cum vel oblectamenti causâ ad hilaria agenda, vel ad spectaculum quoddam solenne in publicum foras prodirent. Sed ut hoc verissimum est, facileque auctoritate Chæremonis apud Athenæum potest firmari, ita nondum constat, quæ ejus forma fuerit. Ego arbitror vestem vel peplo simillimam vel à peplo haud multum diversam fuisse, & Apollodori ita vertenda esse verba;

— — *peplum**Ubi duplicem complicaram, in humero constrinxi.*

Ut enim *peplus* sinistrum tegebat humerum, duasque oras in dextrum adductas fibula connectebat; ita etiam *epomis* induebatur; atque exinde nomen sortita est; quia vox ista significat τὸ ὑπερέχον & βραχίονα, *summam partem brachii, vel humerum ipsum*. Scholiastes Theocriti περονατείδα exponit, Ad. Idyl. 15.
τὸ πέπλον ἢ ἐνδυμα ὅπερ πεῶπον ὑπερόννω; *peplum vel vestem, quam primum cingebant*: εἰρη) ὅ, pergit, ὅτι & περονᾶσθαι ἢ ἐπωμίδου ὁπλάμειναι ὡς αἱ Μακεδονίτιδες; *descendit autem inde, quod fibula in humero connectitur, ut Macedonicæ*; id est, *pepli mulierum Macedonicarum*. Vocarunt igitur *peplum* ἐπωμίδα, quia in humero; περονατείδα quia fibula eadem in parte corporis constrigebatur; unde & in Græco epigrammate διόλυν χλαῖναν περονατείδα apud Salmasium legimus. In *peplo* autem In Vop.
fibulæ usum fuisse variis locis docet Homerus, atque ad eum brevium Scholiorum auctor, nec non Eustathius; cuius Ad. Od. 6. P. 1347.
verba, quia elegantia admodum sunt, adscribam: πέπλον δὲ φασὶ πινεῖ τ' ἐνταῦθα μέγαν ἢ περικαλλέα ἢ ποικίλον πελοβόλαιον εἶναι, σκέπον τ' ἀρίστον ὤμων ἢ ἐμπεροθεν ἢ ὅποθεν σωάγειν τοῖς δύο πτέρυγας εἰς πλὴν δεξιῶν πλοῦτον, γυμνῶ ἑὼν πλὴν δεξιῶν χεῖρας ἢ τ' ὤμων: *Peplum quidam ajunt magnum & perpulchrum & pictum pallium esse, te- gens sinistrum humerum* (male Rubenius Albertus vertit *dextrum*) ante & pone adducens duas oras in dextrum latus, nudam sinens dextram manum & humerum. Quomodo si ornata mulier incedit, læ- vorum amicta dicitur elegantissime & rarissime: Martianus Lib. 6.
Capella: Et cum dicto prospicio quandam fœminam luculentam, ra- dium dextra, altera sphaeram solidam gestantem, AMICTAMQ. LÆVORSUM PEPLO, in quo siderum magnitudines. Unde patet quoad formam induendi, nihil à virorum chlamyde *peplum* discrepasse; quam sinistrum quoque humerum texisse, in dextro fibula junctam hæsisse docuerunt Ferrarius & Rubenius; firmatque clarissimum Luciani testimonium: In Amor.
ὁρῶντα ἀνὰ τοὺς οὐκ ἔχοντα χλαμύδας τοῖς ἐπωμίοις περόναις συρροάσας ὅτι τ' πατερώας ἐστὶς ἐξέρχεται: *mane se levans ex vi- duo lecto, sacram chlamydem fibulis humeralibus connectens, à patria domo egreditur*. Atque hæc forte causa est, cur Virgilius Dido- nem chlamyde Sidonia, Tacitus Agrippinam aurata; Euripides II. B.
contra Orestem *peplo* (quod nec observare omisit Eustathius) pag. 175.

T

& Tre.

V. 133.
Tit. 1.
pag. 606.
& Tit. 2.
pag. 225.

II. 3.

& Trebellius Pollio Saturninum *peplo* Imperatorio insignes faciunt. Illud insuper observandum, foeminas non semper peplos in humero dextro fibula, verum etiam in pectore junxisse; uti clarissime patet ex Sophoclis Trachiniis; nummis Antonini Pii, & Caracallæ; atque Grammatico vetustissimo Bibliothecæ Ambrosianæ Mediolani apud Rhodium; *Fibulae sunt quibus pectus foeminarum ornatur, à viris in humeris seu cingulum in lumbis portantur.* Homerus quoque noster canit, Junonem ἑανὼν seu peplum ad pectus aureis ἐνελᾶς vel fibulis constrinxisse; quem locum cum inspicio, mirari subit, cur Doctissimus Rhodius, nullius auctoris testimonio suffultus, fibulam, cujus usus in caligis est, proprie ἐνελῶν videri appellari scribat; cum Homerus contrarium doceat, & ἐνελᾶ apud Suidam in ν. Ἀλικά chlamydi tribuantur. Hunc præterea κόμβον posteriores Græci κόμβιον videntur appellasse. Nam in Turco-Græcia Crusii κόμβιον exponuntur *fibulae*; & Eustathius ita commentatur ad Iliada κ. Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν περὸν ἔσται, ὃ ἐστὶ περὸν αἰς ἥγαν κομβίοις συνίδησε. Nonnulli *calasim* vocarunt: Festus; *Calasis tunicæ genus, quod Græci καλάσιον dicunt: alii dicunt nodum tunicæ muliebris, quo connexa circa cervicem tunica submittitur.* Ultimorum sententia Scaligero & Vossio placet; ipsisque *calasis* est χάλασις, deducta voce ἀπὸ ἧ χαλᾶν, id est, laxare; quia peplus in dextro humero nodatus, laxatur & partem illam corporis nudam relinquit; vel potius quia supra humerum peplus confusus non est; unde & eidem Festo *Aclassis, sive Acalasis* exponitur, *tunica ab humeris non confusa.* Auctori M. Etymologici præterea ἐγκόμβωμα exponitur ὁ δεσμός ἢ χειρῶν; adjicitque ab Atheniensibus vocari ὄχθοισον; in quo mirifice sibi contrarius est; quia Attici ὄχθοίτες nominabant limbos, quibus mulierum vestes prætexebantur, quemadmodum ipse in ν. λῶμα, Hefychius, aliique Grammatici testantur. Melius longe est, quod notat, aliis κοσύμιον dici; cum & Hefychio vox ista exponatur δεσμός, ἀνάδεσμα, ἢ ἐγκόμβωμα; Suidasque κόστυμον & κοσύμιον explicet ἀνάδεσμον vel κόμβον ἢ χειρῶν, *vinculum, nodum manicarum.* Atque ex hac, cujus vestitum explicare conatus sum figura, illis quæ in superiore & infimo segmento faces attolunt, quæ Homero coronam imponit, nec non aliis patet foeminarum tunicas sæpe manicis caruisse; & brachia earum usque

usque ad primos humeros fuisse nuda ; quod etiam non obscure liquet ex illa, quæ tertii ordinis prima sedet cithara canens, & altera, cui ΠΟΙΗΣΙΣ subscribitur ; quanquam istæ tunicæ χιτῶν non sint, sed in humero consutæ, ut αὐτοψία satis superque docet. Sic idem patet ex quatuor, quarum binæ alatæ sunt, imaginibus, quibus pectorale, ut sic loquar, Dianæ Ephesiæ ornari in ædibus Farnesianis docet nos Claudius Menetreius in explicatione Symbolicæ Dianæ statuæ. Verum intricatiore de vestitu materia parumper omiſſa, GLOBUS, in quem virgo digitum intendit, quid sibi velit, enodandum est. Ille igitur potest esse vel cœlestis vel terrestris ; & virgo forte adstans cœli motus considerat ; adsidens vero

— *Canit errantem Lunam, Solisque labores,*

& alia, quæ apud Virgilium sequuntur : vel indicat, uti Kircherus opinatur, Homerum poësi sua mundi opificium & omnia, quæ in eo sunt, divino quodam afflatu cecinisse ; quo respiciens, ut antea docui, Silius Italicus tradit, cum *carmine terram, mare, sidera, manes complexum esse*. Non aliam, ut arbitror, ob causam Pythagoras in Samiorum æreo numismate apud Ursinum Fulvium manu globum columnæ impositum tangit ; quam quia astronomiæ fuit studiosissimus, motuumque cœlestium ab Ægyptiis & Chaldæis, testibus Porphyrio ac Jamblichō causas edoctus ; adeo ut & Plinius narret ipsum naturam sideris Veneris, sive Luciferi vel Vesperii primum deprehendisse. Quod si autem *sphæra* hic denotatur *cœlestis*, observandum mundum non habere *σχήμα κωνοειδές* neque *ωοειδές*, uti putabant Orphicis sacris initiati, sed *σφαίρα* ; id quod etiam censuit olim Empedocles, quemadmodum docet Achilles Tatius ; qui inter cetera addit : *ἐστὶν ἔν ὃ ἑρμῆος σφαῖρα • ὅθεν καὶ τὴν κύκλῳ φερόμεν πεινῶνται*. *Cælum est itaque sphaera, unde & in orbem movetur* : qua de re, ut & de sphæræ inventoribus multis agit Salmalius. Si autem globus terrestris intelligendus venit ; constabit auctorem non eos secutum esse, qui terram oblongam, semicircularem, mensæ, caudæ, vel fundæ similem, uti videre licet apud Agathemerum, & Eustathium, verum rotundam faciebant. Nam ipsum Homerum ea in sententia esse meminisse docere ; & ne notissimos Ovidii versus advocem, Herodotus

L. 2. c. 8.

In Iliad.
in Phæn.
cap. 7.

Ad Sol.

L. 1. c. 1.
Ad II.
H. p. 69.

terram rotundam facit ὡς ἀπὸ τέρους ; quod tamen merito Era-
 tosthēni apud Strabonem displicet ; quippe qui eam esse
 σφαιροειδῆ , & inæqualitates quasdam habere affirmat ; quæ
 etiam Achillis Tatiī sententia ; σφαῖρα μὲν γὰρ ὁ ἔρανος • σφαιροει-
 δής ἢ ἡ γῆ • ἀμφὲρ δὲ ἐκείτης • ἢ τὸ μὲν σφαιροειδὲς σχῆμα καὶ ἐξοχὰς ἔχει
 καὶ κρηλότηας • τὸ δὲ τὸ σφαίρας πανταχόθεν ἴσον, καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου κέντρου ἐκ-
 τασσόμενον δὴθείας εἰς πᾶσι διπλάθειαν ἴσας ἔχον. *Sphæra quippe cælum
 est, sphæra similis terra. Est autem utriusque discrimen. Nam sphericæ
 similis figura partes quasdam eminentes habet, alias concavas. Sphæra
 undequaque est æquabilis; & sunt ab ejus centro ad extremum ambitum
 ductæ æquales inter se lineæ.* Hinc frequenter veteres per globum,
 tellurem denotabant; quam in rem quæ mihi notata sunt,
 adjicere non gravabor. In numismatis Julianus apud Trista-
 num, Caracalla apud Patinum. globum tenens **RECTOR**
ORBIS: Hadrianus **LOCUPLETATOR** & **RESTITU-**
TOR ORBIS TERRARUM dicuntur: quo pertinet A-
 thenienses apud Athenæum ludis in honorem Poliorcetæ
 Demetrii institutis, ipsum pinxisse *ἐπὶ τῷ σφαιροειδὲς ὀγκοειδὲς*,
 Lib. 43. *orbe terrarum vestum;* & Julium Cæsarem ex decreto Senatus
 apud Dionem, *ἐπὶ εἰκόνα τῷ σφαιροειδὲς χαλκῶν ἐπιθεσθῆναι*, *super*
imaginem orbis æream incedere. Ex habito Cæsari honore factum
 est, ut orbis frequentissime in nummis ejus videatur; utque
 hic mos ad alios Imperatores, regni honorumque hæredes
 transfiret. Capricornus, qui in Augusti, ut postea dictus est,
 ortum fulsit, ungulis orbem tenet; ut significarent illo sub
 signo **MUNDI DOMINUM**, quanquam aliter interpre-
 tetur Rubenius, natum esse. Tito equo insidenti orbem figura
 armata, & M. Junio Philippo Jupiter tribuunt; sæpeque
 Imp. cum manibus tenent, uti præter innumeros nummos
 testatur Hadriani apud Ferrarium statua. Huic postea Chri-
 stiani Augusti crucem imposuere; ut significarent, quemad-
 modum narrant Cedrenus, Suidas, Codinus, se propter
 fidem in Christum terræ dominos factos esse; terram per
 globum denotarunt ob rotundam figuram; per crucem vero
 fidem, ob incarnatum Deum illi affixum, intellexerunt. Jam
 in Justinī & Marciani nummis victoria altera manu corollam,
 altera globum, cui crux loco victoriæ, quam cæteroquin
 multi Christiani Imp. retinuerunt, gerit; adeo ut non satis
 caute hunc morem à Justiniano Magno repetat Joannes
 Meur-

In de
 Nat.
 Aug.

Meursius; nisi forte ille primus talem sibi statuam posuerit; Cap. 8. Man.
 priores autem nummis tantum orbem cruce decoratum in-
 sculperint; quam in rem, ni fallor, pluribus inquit Carolus du Fresne; In Dic- fert. de Numis. Inf. avi. cuius Glossarium ut eruditissimum est, & ex-
 spectationem eruditorum superat; ita optime ætatem feret,
 omnesque illud bonæ mentis capaces, optimo merito sem-
 per, dum manebit pretium litteris & antiquitati, admira-
 buntur. Crispi insuper Cæsaris in nummo apud Patinum
 cernitur orbis aræ vel basi impositus; cum Ins. BEATA
 TRANQUILLITAS; quia opera ejus debellatis Francis,
 Alemannis & Licinio, pax & tranquillitas orbi terrarum
 erat reddita. Et hinc clarum utique erit, cur Metio Pompo-
 siano capitale fuerit circumtulisse *depictum orbem terræ in membra-*
na. Licet enim aliæ quoque causæ, ut quod Imperatoriam
 genesin habere dicebatur, concionesque regum ac ducum
 (quod male expositum Tomasino optime interpretatur Span-
 hemius) ex T. Livio circumferret, ipsum occidendi sævis-
 simo tyranno fuerint; hanc tamen non minimam existimo,
 quia orbis dominus poterat velle videri, qui cum quotidie
 depictum secum habebat. ITALIA præterea in nummis
 Titi apud Erizzum, & Antonini apud Tristanum insidet
 globo terrestri, quia *rerum* erat, ut Rutilius canit, *Domina*;
 & propter Romam reliquæ omnes regiones, vel ut Romani
 loquebantur, totus terrarum orbis ipsi parebant. Et, quod
 notandum, nullæ aliæ provinciæ globum apud sese habent,
 unam si excipias Britanniam; quæ ut Antonini nummo orbi
 Oceano imposito insidet; & Hadriani eum pede premit;
 quia à reliqua Europa divisum regnum, *alter quasi orbis* habe-
 batur & nominabatur, uti ex Servio, Floro, aliisque aucto-
 ribus patet. Et ne dicam Neptunum, Fortunam, Venerem, Ad Ecl. 1. l. 3. c. 3.
 aliosque deos & deas in nummis orbem tenere propter impe-
 rium, quod in terram habere putabantur; ille qui in mar-
 more conspicitur, si terrestris est; terram & mare comple-
 ctitur, quæ ab Homero descripta fuisse constat. Sic testatur
 Procopius statuam Justiniani *πῶλον* vel orbem gestare, *ὅτι γῆς τε*
αἰτῶς καὶ θαλάσσης δεδούλωται πᾶσι, quia terra & mare ipsi subjecta est tota:
 Tiberio Val. Maximus tribuit *maris ac terræ regimen*; Constan-
 tinusque Monomachus Joanni Episcopo Euchaitensi in Jam-
 bicis vocatur *γῆς καὶ θαλάσσης κύριος καὶ δεσπότης.* Nam, ut lo-
 quitur

Lib. 1. quitur Strabo, ἡ γῆ ἐστὶ σφαιροειδὴς σὺν τῇ ὑπερᾷ φύσει, *terra est sphaerae similis cum aqua.*

Cæterum ut ad vestes è diverticulo tandem redeam, & promissis fidem exhibeam; notandus diligenter ornatus, quo virgo digitum in globum intendens, insignitur. Nam, nisi plane fallor, est vestis ἐπερομάχαλῳ, vel *Exomis*; quæ partim fuit tunica, partim pallium: Hesychius: Ἐξωμὶς χιτῶν οὐκ ἔχει ἱμάτιον; quia scilicet ab una parte μαχαλῶ id est *manicam*, ut vertunt eruditi, in quam brachium inferebatur, habebat; ab altera vero instar pallii vel chlamydis potius sive pepli induebatur: nisi diversas vestes describat Grammaticus; *exomidemque ἱμάτιον* respectu Philosophici pallii (quod ita appellatur) explicet, χιτῶνα vero, quia tunica etiam nomen erat.

Lib. 7.
cap. 13.

Pollux *exomidem* tradit esse περικελευμενὴν καὶ χιτῶνα ἐπερομάχαλον; neque aliter eam describit Auctor M. Etym. ὡς δὲ ἐπερομάχαλῳ καὶ ἀναεολῶ ἔχεν, ὡς ἀνέδεν τῷ ὑσσίμενῳ: *unicam enim manicam habebat, & pallium, quod constringunt nodo*; Quin & Hesychio ἐπερομάχαλῳ χιτῶν exponitur δελτικὸς ἐργαλικὸς ὑπὸ δ' ἐπέραν μαχαλῶ ἔχειν ἐρραμυδῶς; id est, si Salmastium sequimur, *quod alteram alam habet fibulatam, sive nodo strictam*; ut autem mihi videtur, *sutam*; quia licet παρὶς acum fibulae denotet, non tamen arbitrator πάππειν absolute unquam pro *fibula constringere* usurpari; unde & Lucianum vidimus συρράπειν περόναις dixisse. Hæc ut clarius percipiantur, notandum *exomidas* in genere dici viriles & proculdubio etiam muliebres tunicas manicis carentes; Gellius: *Viri autem Romani primo quidem sine tunicis toga sola amicti fuerunt: postea substrictas & breves tunicas citra humerum desinentes habebant, quod genus Græci dicunt ἱξωμίδας*; quales illæ sunt, quas antea in variis virginibus notavi. Inde hoc nomen datum etiam est vestibus, quæ relinquebant unum brachium & humerum nudum sive exertum, & ab altera μαχαλῶ parte corporis habebant; quam per vocem si intelligere volumus *manicam*, proculdubio Virgo, quæ ansam huic inquisitioni dedit, tali induitur vestimento; & si manicam excipias, etiam illa, quæ secunda ab Homero descendens habitu & currentis supra antrum cernitur; quia & illa dextrum humerum exertum, & alterum latus, si brachium demissum foret, plane eodem vestimento rectum habet. Fuit & ἐπερομάχαλῳ εἰκετῶν sive *servorum*, quam ab *exomide* videtur distinguere

Lib. 7.
cap. 12.

guere Pollux; quæque nisi plane fallor, conservatur in ta- Lib. 7.
bula Hieroglyphica, quam illustravit Joachimus Camera- cap. 13.
rius;

Tunica enim quin sit, dubitari nequaquam potest, quia
corpus, non secus ac vulgaris, totum complectitur; & cin-
gitur; est etiam ἐπερομάχαλον, quia unam tantum manicam
habet. Quin, ni fallor, additur etiam ἱγνόμωμα, quod ser-
vorum tunicae proprium esse testatur Julius Pollux: τῇ δ' ἴ Lib. 4.
δελων ἐξωμίδι ἢ ἱμαλιδίον π. περὶ πειρῶν λδουκὸν δ' ἱγνόμωμα λέγει ἢ δ' Ἀπ- cap. 12.
ελημα; *Servorum exomidi vestis quædam affixa est alba, quæ ἱγνόμω-
μα vel amiculum dicitur.* Nam illud esse puto, licet nonnulli Grut.
chlamydem faciant, quod à tergo veluti vento agitur, nota- p. 34. Inf.
tum

Lib. 2.

tum littera A. quodque videtur fibulis forte annexum, tolli potuisse; quia Longus narrat Tityrum Philetæ filium ἐγκόμμα abjecisse, ut celerius iter conficeret: nisi tamen alia vestis exterior ita vocata fuit; quomodo Varro apud Nonium puellis tribuit *encombomata*; quæ ῥαβδωτά, ut Gallorum *sagula virgata* apud Virgilium, & *auro virgatas vestes* apud Silium Italicum, facit Gatakerus. Sane puellarum *encombomata*, cultiora & elegantia aliqua insignes fuisse docere videntur κομωμάτα, quæ Suidæ sunt καλλωπίσματα ornamenta; & κομῆξ, quod Epicharmo pro *ornari* usurpatur; nisi hæc significatio à vestium nodis vel fibulis descendat; quæ κόμῆς vocabant, & in quibus non minimus vestium ornatu consistebat, ut ex variis auctorum locis, & multis earum figuris apud Joannem Smetium, Laurentium Pignorium, Casalium, & Rhodium patet; unde & factum forte ut περόνη à Phavorino explicetur κόσμησις; & fibulæ in jure vocentur *auro & arte pretiosæ*. Ut igitur fuerint ornatiores illæ virginum vestes; tamen nondum perspicio, quo auctore Gatakerus easdem *virgatas* faciat. Hesychio quidem κομωμάτα sunt τὰ ἐν τοῖς ῥάβδοις μικρὸν τόρον ἔχοντα ὑποπετάλων; sed quamvis ex his verbis certi vix quicquam, ipso fatente viro doctissimo, colligi possit, nullo tamen modo *encombomata virgata* nobis repræsentant. Nam Grammaticus scribit bullas & nodos in sceptris vel baculis torno factos à Græcis κομωμάτα appellari. Et tale sceptrum Jupiter gerit in nummo Græco apud Choulum, in alio gentis Juliæ apud Urfinum; eorumque multus usus in aula Constantinopolitana. Codinus Magno Domestico tribuit sceptrum μετὰ κόμῶν ἰονοπέλων, cum nodis fibratis; Magni Ducis tradit habere κόμῆς χρυσῆς ἐγκόπῆς καὶ χρυσοῦς ὡσαύτως χρυσῆς; bullas aureas incisas, & similiter condylos aureos. Sed, ut finiam, Diana etiam in binis Commodi nummis percussis ab Ephēsiis, atque ab incolis Raphiæ, apud Trifanum, tunicam ἐπερομάχαλον cinctam induitur, atque *expapillata*, ut Romani loquuntur, vel curru vecta, vel pedes venationi operam dat.

Lib. 13.
cap. 21.

Illā quæ dextræ antri oræ incumbit, & admiratur quasi Iliadem ac Odysseam cælitum numero adscriptas esse soleas elegantes gerit. Nam, quemadmodum ex Castricio monet A. Gellius, Soleas dixere Romani omnia id genus, quibus plantarum calces tantum infimæ teguntur, cætera prope nuda, & TERE-

TIBUS HABENIS *vineta sunt*; unde Virgilius, Ovidius, Tibullus alique sapissime *vincula vel compedes* eas appellant, Græci vero *συνδάλια*; de quibus egerunt tam multis eruditi viri, ut ne quidem videantur spicilegium reliquisse. Quæ igitur Lyram in primo antro pulsat, zona, non secus ac aliæ, sub ipsis mamminis more mulieribus usitato succingitur; Apulejus: *Ipsa linea tunica mundule amicta, & rufa fasciola præ-* Lib. 2.
tente, altiuscule sub ipsas papillas succinctula. Nihil frequentius in nummis occurrit; ipsique adeo viri ita interdum cinguntur, uti clarum est ex Hercule tragico apud Casalium, nec non homine, qui in marmore tragœdiam repræsentat. Induitur præterea tunicam talarem manicatam, qualem fere GAVIA In Ant.
gerit apud Onuphrium, & mulieribus convenire monet Ver.
A. Gellius: *Tunicis uti virum prolixis ultra brachia & usque in primo-* Lib. 7.
res manus ac prope in digitos, Romæ atque omni in Latio indecorum fuit. cap. 12.
Eas tunicas Græco vocabulo nostri chirodotas appellaverunt: feminisque solis vestem longe lateque diffusam decoram existimaverunt, ad ulnas cruraque adversus oculos protegenda. Latini stolas; vestem exteriorem pallam vel pallium vocant; ut plerique eruditi censent, excepto Rubenio, qui stolas non tunicas, sed pallia muliebria, sive, ut Græci loquuntur, ἀμπεχόνας facit: quam in virorum eruditissimorum litem ut non inquiri, ita Ciceronem video, atque Petronium togam virilem, & stolam, tanquam ejusdem generis vestes, opponere; contra Varronem ita loqui: Accedit quod quæcunque usus causa ad vitam sunt adsumpta, in his utilitatem quærimus, non similitudinem. Itaque in vestitu cum dissimillima sit virilis toga tunica muliebri, stola pallio, tamen hanc æqualitatem sequimur nihilominus: ubi legendum, virilis toga tunica, muliebris stola: id est, licet toga virilis ac tunica; stola itidem muliebris & pallium plurimum inter se differant, tamen ab eodem eademve propter utilitatem sumuntur.

LYRA supra ostium antri quare ponatur, sat multis à me ostensum est. Addo tantum *λύραν ὀκτώχορον* celebrari Theoni Smyrnæo cap. 6. de Musica; & Ismaëlem Bullialdum corrigere decretum Lacedæmoniorum adversus Timotheum Milesium in notis ad auctorem laudatum: insignemque locum de chordarum in Lyra multitudine exstare apud Nicomachum lib. 2. Enchiridii.

PILEUS in medio antri ore positus, licet satis explicatus

tus sit, tamen iterum ad partes vocandus; quia ansam præbebit in alios pilcos, & morem, quo Græci capita velabant inquirendi breviter. Communiter igitur capite aperto incedebant, uti vel patet ex viro, qui prope antrum stat. Sic
 31 Gymn. apud Lucianum Anacharsis dicit consulto se domi πῖλον reliquisse, ne solus inter Athenienses peregrino habitu esset; interrogatque Solonem, quomodo ille confecta fere ætate
 πῖλον ὀμάρως perferre posset, cum contra ipse sudore difflueret, & ἐμπύπνοντα γυνὴ τῇ κεφαλῇ vix perferret. Quando autem caput tegere vellent, attrahebant in illud summam pallii partem, uti patet ex homine qui TRAGOEDIAM, nisi tamen distincta vestis sit, repræsentat. Ulysses apud Homerum

Od. Θ.
v. 84.

Πορφύρεον μέγα φάσθ' ἑλών χερσὶ σιβαρῆσι,
 Καυκεφαλῆς εἴρυσσε, κάλυψε δὲ καλὰ πρὸσωπα.
*Purpuream magnam vestem prehendens fortibus manibus
 Traxit in caput, & texit pulchros vultus.*

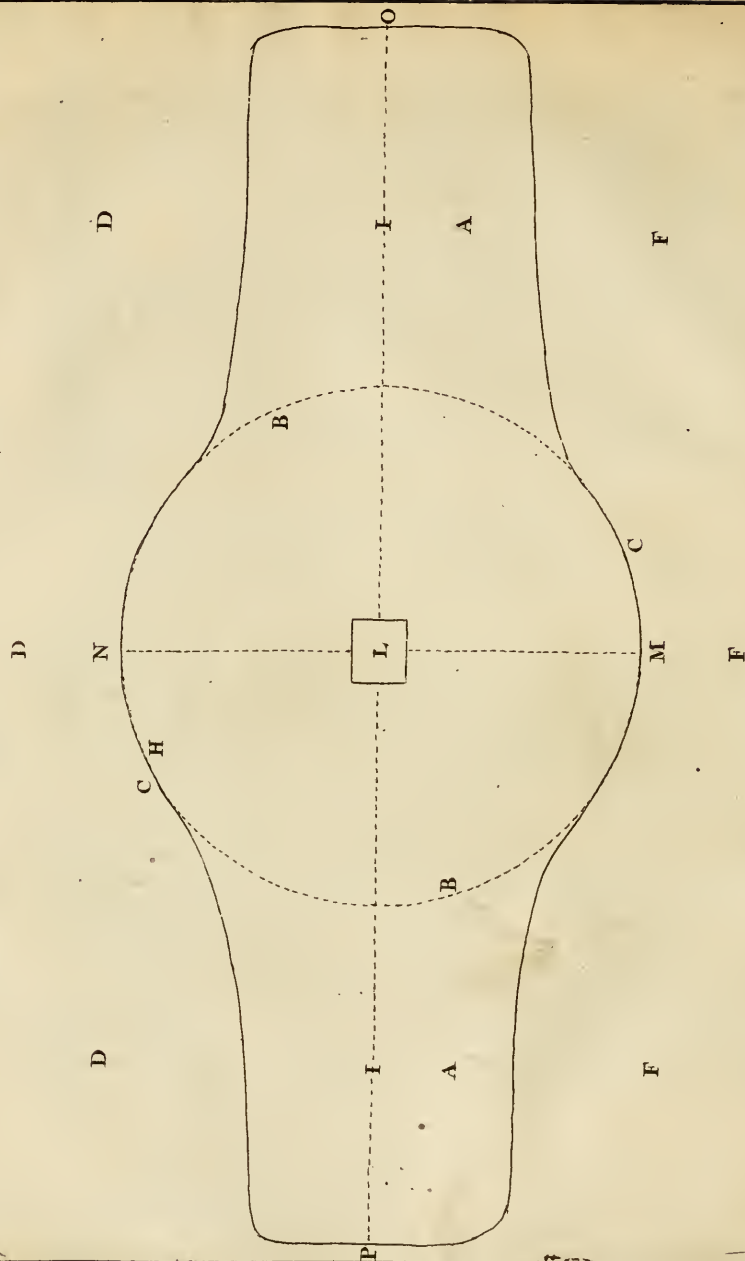
Et Hippocrates ἐν τῷ εἰκόσιν ἰσχυρεῖται τὸ ἱμάτιον ὅππῃ τῷ κεφαλῇ ἀναθεσλημῆσθαι, ἢ σπερμῆσθαι, in stauis cernitur (male vertitur traditur) pallium in caput rejectum habens, & tectus; vel quia hic ejus mos esset, vel propter peregrinandi studium quo flagrabat, vel ob peculiarem
 31 Vita Hipp. ἐν τῷ χειρουργίᾳ morem; uti Suidas loquitur. Quin & teste Sorano non modo tecto capite pingebatur, verum etiam ἐν πῖλῳ, ὃ ἀφείσκειν ἐργασίας, καὶ οὐκ ὁρᾷ πρὸς ὄφελος, pileatus, ut Ulysses, quod nobilitatis est insigne. Atque ita quidem communiter Græci capitibus apertis incedebant. Fuerunt tamen & homines, qui variis temporibus illa velabant; variorumque populorum celebrantur pilei. Nam qui opus rusticum faciebant five rustici κυνῇ utebantur: Homerus patri Ulyssis αἰγείλῳ κυνέῳ tribuit, id est, pileum ex lana vel pelle caprina: nam recte Eustathius scribit esse κυνέῳ non pugnae utilem, sed simplex κάλυμμα τῇ κεφαλῇ; alibique κρινῶς λεγόμενον σιμάδιον ὅπερ Ἡσίοδῳ πῖλον ἀσσητὸν appellat; nempe in Operibus

Od. α.
v. 230.

— — κεφαλῇ φεῖ δὲ ὕπερθε
 πῖλον ἔχειν ἀσσητὸν, ἢν' εἰς τὰ μὴ κατὰ δούρη
 — — supra caput vero

Pileum habeto elaboratum, ne aures humefiant.

Atque ita Suidæ κυνέη exponitur περικεφαλαίη, τῇ ἀργείων φόρημα; quam eandem Helotibus etiam Lacedæmoniorum tribuit

buit Myron teste Athenæo. Apud Athenienses ephebi, uti Lib. 14.
 tradit Pollux, *πέπασιν* gerebant; τὸ δ' ἑφ' ἑβων φόρημα πέτασθαι:
 & in theatris sedentes Æginetæ etiam videntur idem capitis
 tegmen sumplisse. Nam Suidas testatur Draconem, cum
 apud eos in theatro propter leges latas laudaretur, ab injectis
εἰς τὴν κεφαλὴν πετάσις, tunicis, & *pallis* suffocatum esse. & ali- In v. πε-
ελαγείη.
 bi in ὀππφανῶς ἀγωνισαμένους vel egregie certantes, πετάσις ἢ ζώνας
 honoris n. causâ iactos esse: nisi hoc ultimum solos ephebos
 gymnasio operam dantes respiciat, quos petasum sumplisse
 ex Maccabæorum libris docet Salmastius; quanquam non
 ignorem alios aliter interpretari. Ut autem Lacones præci-
 pue in bello pileis utebantur, ita & *Thessalici* laudantur; ve-
 rum non ut illi referebant ovum medium, sed erant ampli,
 orasque latas habebant; unde ἡλιοσερῆς κυῶν Θεσσαλὶς vocatur In Oed.
Coloa.
 Sophocli; exponiturque Scholiastæ *πλάτυπιλος*; Suidæ vero
πλεισός, alibique eidem *πλάτυπιλος* est κυῶν Θεσσαλὶς. Et ne
 quid de *causis*, quam Eustathius facit κάλυμμα κεφαλῆς Μακεδονικὸν
 ἐκ πίλιν ὡς πύραν; de Getis & Hispanis, quos capita velasse ex Ad II. B.
 Ovidio & Seneca constat, dicam, laudantur etiam *pilei Arca-*
dici. Docui in Observationibus eos celebrari Valerio Flacco,

Ille virum ut contra venientem, umbrataque vidit

Tempora, Parrhasio patriæ de more galero.

nam *parrhasion* urbs est Arcadiæ: Quin & eorum meminit
 Arrianus; ἡ πῖλιν λακωνικὴ ἢ Ἀρκαδική: & licet nusquam se in- c. 4. Ταδ'
 venire testetur doctissimus editor, tamen illos observo non
 modo apud Flaccum, verum etiam auctorem veterem, cu-
 jus verba laudat Suidas: *ὡς δ' ἡ ἐοδὴς αὐτῇ, Φαιὸς χιτῶν πεδῆρης* In v.
φαιὸς.
αὐτὸν ζώνη Περγικὴ ἢ πῖλος Ἀρκαδικὸς ὅππ τ' κεφαλῆς; *Vestis*
ejus (Menippi Cynici) fuit pulla tunica talaris, circa eam *zona Persi-*
ca, & *pileus Arcadicus in capite*; apud Statium: L. 4. Th.

His arcus, his tela fudes, hic casside crines

Integit: ARCADII morem tenet ille GALERI.

& tandem apud Polyænum: *πῖλιν ἀρκαδικὸν ὀππθέρμυλον* (Poly-
 sperchon) ἢ *τρίβωνα διπλὴν ἐμπροπτισάμενον* ἢ *βακίησαν λαβὼν ἐφ' ἑ*
πρὸς αὐτὸς: *Pileum Arcadium imponens, pallium duplex induens, ac-*
cipiensque baculum dixit ad eos. Qui nos in periculum vocant, commilito-
nes, ejusmodi sunt homines.

VIRGO, quæ Odysseam representat fascia, circa quam
 capilli convoluti sunt, caput cinctum habet; quam non

modo *vittam*, verum etiam *diadema* appellant: uti Varro apud Festum ex emendatione Scaligeri: *Mulieres opertas auro, purpuraque: arfinea, rete, diadema, coronas aureas, russeas fascias, galbeos, lineas, pelles, redimicula*: Nemesianus,

— *implicitos cōbibe diademate crines.*

& Prudent. lib. 11. in Symm.

— *Crinalis acis, redimicula, vittæ:*

Fibula, flammeolum, strophium, diadema, monile.

Lucretius *anademata* vocat;

Et bene parta patrum sunt anademata, mitræ.

Antro adstans ignotus vir tunicam atque pallium gerit: quod luce meridiana clarius patet quadratum esse, vel ex panno quadrato constare, & quatuor angulos habere; duos in superiori, duos in inferiori ora; quomodo pallium describit Albertus Rubenius. Sane hic bini duarum extremitatum anguli dependent, unus usque genua, alter usque pedes; reliquos autem, uti ex circumjectione patet, manu & brachio sinistro continet homo noster. Quin & eandem formam observes in pallio TRAGOEDIÆ, nec non in veste, qua Homerus in Olympo residens inferiorem partem corporis habet velatam. Appianus scribit M. Antonium *ἐπὶ τῷ τετραγώνῳ ἐχλωινῷ ἀντὶ τῆς περὶ τοῦ σώματος*, id est, *Pallium protoga sumpsisse*: Tertulliano *pallium* vocatur extrinsecus habitus & ipse QUADRANGULUS: illudque ita loquens introducit; *omnis Liberalitas studiorum QUATUOR MEIS ANGULIS vestitur*; id est, omnes qui studiis operam dant, ut Philosophi, alique me quatuor latera & angulos habens, induunt. Neque enim, ut verum fatear, ego percipere possum, quomodo res aliqua *τετράγωνος* dici possit, nisi quatuor vel æqualia vel inæqualia latera habeat; & quicquid commententur viri doctissimi, arbitror hanc simplicissimam & verissimam *quadratarum vestium* explicationem esse. Sic Dionysius Halicarnassensis Lydorum & Persarum Regum pallia facit *τετράγωνα τῷ σχήματι*; & Strabo haud multo aliter *chlamydem* describit; quia terram probat esse *τετραπύρρον*; illique mox tribuit *χῆμα χλαμυδοειδές*, figuram *chlamydi similem*; licet revera *chlamys* non plane fuerit quadrata, ut ut quatuor angulos habuerit. Verum operæ pretium me facturum arbitror, si quæ de veste eā mihi notata sunt adjiciam; & aliquam lucem cum

ipsius

Lib. 5.
cap. v.

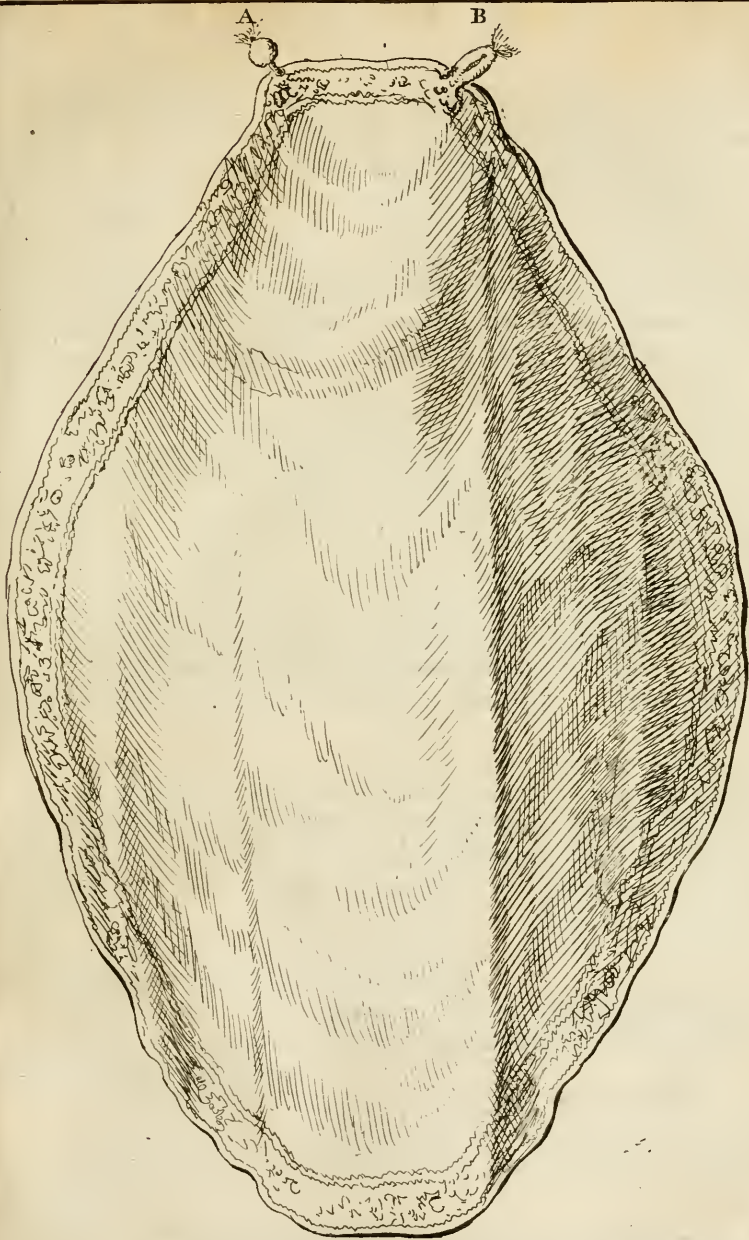
Lib. 3.

Lib. 2.

ipsius tum Alexandriae formæ afferam. Fuit igitur CHLA-
 MYS vestis exterior, in humero plurimum dextro fibula
 juncta; ita ut lævam tantum corporis partem amicaret: Isi-
 dorus; *Chlamys est quæ una parte induitur, neque consuitur, sed fibu-
 la infrenatur*; unde patet quam facile dimicaturi, potuerint
 illam colligere, & brachium sinistrum ea loco scuti munire;
 ut Alcibiadem fecisse memoriæ mandat Plutarchus; τῇ γ' α-
 λσερῇ χειρὶ τῷ ἑαυτῇ χλαμύδα περιελίξας, τῇ δεξιᾷ πασπαρίζουσα τὸ
 ἐγχειρίδιον ἐξέπεσεν: non quod putem cum Jano Ulietio, viro
 doctissimo chlamydis inferiorem partem syrmatidis instar de-
 pendisse, & militiæ id maxime habuisse usum, ut non cau-
 dam illam, quod delicatiorum erat, pro impedimento tra-
 herent, sed etiam involuto chlamyde brachio ictus, scuti
 vice, exciperent. Nam nummi, lapides, ipsa denique ra-
 tio evincit militantium chlamydes nullum syrma vel caudam
 habuisse; sed ad genua vel paulum infra ea descendisse. Quæ
 autem fuerit ejus forma, disputant inter se eruditi: *Macedoni-
 cam* à reliquis diversam faciunt alii, alii eandem; Salmasius
 & Ferrarius illam inferiore parte censent fuisse conclusam,
 reliquas apertas; Petavius & Rubenius apertas omnes. Qua-
 rum opinionum quæ amplectenda sit, Ammonii verba di-
 ligenter examinata docebunt: χλαμύς, ait, ἢ χλαῖνα Διφθέρης,
 κατὰ Διφθ. πολλῶν ἀπέδειξε Δίδυμος ἐν ὑπομνήματι δόλιφω Ἰλιάδου. ἢ
 μὲν χλαῖνα ἡρώϊκον Φωρημα. Χλαμύς δὲ Μακεδονικόν, μὲν ἐξαχρεῖσα ἔστι τῇ
 ἡρώϊκῶν ὀνομασθεῖσα. Σαπφῶ αὖτις ᾧ μέμνηται τῇ χλαμύδι Διφθέρειν
 φησὶ ἢ τῷ χημάτι. ἢ μὲν ᾧ χλαῖνα πετράγωνόν φησιν ἰμάτιον; ἢ δὲ χλα-
 μύς εἰς τέλειον περὶ τὰ κάτω σιῶνται; id est, *Chlamys* & *Chlæna* dif-
 ferunt, ut multis ostendit Didymus ad librum Iliados secundum: chlæna
 enim vestimentum Heroicum, chlamys Macedonicum, post sexcentos ab
 Heroicis (alii ἡρώϊκῶν) nominatum. Sappho enim ipsa (parum abest
 quin scribam πρώτῃ, prima, quia sæculo post Trojam expu-
 gnatam sexto extremo floruit illa) *Chlamydis mentionem facit*. Di-
 cunt & differre figura; chlænamque esse vestem quadratam; Chlamydem
 vero plane in imo in angustum cogi vel coartari. Ultima Ammonii
 verba motus præcipue dederunt, virique maximi ut in diver-
 sas abirent partes, fecerunt. Alii enim explicant in extrema
 parte undique clauditur; alii; in infima solum parte rotunda: alii de-
 nique; in imo in angustum cogitur; ita ut cunei fere formam &
 trigonum magis quam tetragonum referret, quam ultimam

Ulietii expositionem ego fere, utpote Græcis verbis convenientissimam, secutus sum. Nam *συνάγει* dicitur res, quæ cum lata sit, ad finem in angustias coit. Eustathius scribit terram habitabilem ἐφ' ἐκότερα μὲν ὠρύνεσθαι, ὅτι θάπτεται ἢ συνάγεισθαι εἰς ὑψύπερον; utrinque dilatari; *alias* autem partes in angustias coire; id est, latiore inter septentrionem & meridiem esse, arctiorem ab ortu & occasu: Strabo *χλαμυδοειδὲς σχῆμα* τὸ εὐκλειδῆος facit, quia, ut ipse loquitur, *extrema longitudinis utrinque in angustum coartantur mari alluente*; & alibi ita loquitur: λέγει ὅτι ἡ *χλαμυδοειδὲς πῶς τὸ σχῆμα*· πολλὴ γὰρ *συναγωγή* ἔχει πλάτους πρὸς τοὺς ἀκροὺς ὁρίζεται, ἡ μάλιστα τοῖς ἑσπερίοις; Dicitur autem hæc figura *chlamydi similis*; nam in extremis latitudinem valde contrahi animadvertum est, præcipue in occiduis. Cum igitur terra habitabilis sit *chlamydi similis*, cum Orientales & Occidentales ejus partes coartentur, sequitur hanc fere *chlamydis formam*; partesque notatas litteris A. B. fibula in humero dextra junctas fuisse; optimeque veteres dixisse eam εἰς τέλειον εἶναι τὸ καὶ τὴν *συνάγει*.

Explicationem sane meam vel veram vel vero proximam esse, fidem faciet *Alexandriæ situs* Plinio Secundo memoratus: *Metatus est eam Dinocrates architectus pluribus modis memorabili ingenio*, XV. millia passuum laxitate infessa, ad effigiem *Macedoniæ chlamydis*, orbe gyrato laciniosam, dextra lævaque anguloso procursu, jam tum tamen quinta situs parte regię dicata. Non igitur circulari forma ad instar aliarum urbium exstructa fuit μέγα ἔχει Μακεδόνων ἄλυσιν, uti *Alexandriam* vocat Zacharias Episcopus Mitylenes; sed orbe gyrato laciniosa; ita ut in medio orbem referret, atque ab utraque parte lacinias haberet, vel dextra lævaque angulose procurreret. Hanc meam expositionem firmat plane Plutarchus; cujus alioquin verba eruditione præstantes viri obscura judicant; quorumque sensum parum videntur percipisse: τὴν ἁλφίτων λαμβάνοντες ἐν πεδίῳ μελαγχρῶ κυκλοτερῇ κολοπῶν ἦγον, ἥτις ἐν τῷ πεδίῳ φέρειαν δὴ θέται βάσεις, ὥστε ἀπὸ κρασπέδων εἰς σχῆμα *χλαμυδοειδὲς* ἐπελάμβανον, ἐξ ἵσαν *συνάγει* τὸ μέγεθος; id est, ut vertunt; *Polenta in campo nigro usi ad effigiem metati sunt chlamydis orbe gyrato laciniosæ sinum*, cujus esset ab directis basibus æqualibus procursus. Tu, Lector, ut clarior locus sit, observa *κυκλοτερῇ κολοπῶν*, orbem gyratum; cujus πλὴν ἐν τῷ πεδίῳ φέρειαν, seu interiorem ambitum, rectæ bases, non secus ac lacinia excipiebant, facie-

ciebantque chlamydis figuram, æqualiter contrahentes τὸ μέ-
γεθος, id est, quæ ab utraque parte æqualiter contrahebantur
vel coartabantur. Strabo non aliter interpretandus est : Lib. 17.
Ἐστὶ ἡ χλαμυδοειδὲς τὸ σχῆμα τῆς ἐδάφους τῆς πόλεως. ἢ τὰ μὲν ὅππῃ μήκους
πλάτος ἐστὶ τὰ ἀμφόκλυσται, ὅσον περιάγουσιν αἰθίων ἐχόντων ἀξίμετρον. Τὰ
ἡ ὅππῃ πλάτος οἱ ἰσμοὶ, ἐπὶ αὐτῇ ὁκλῶσιν αἰθίων ἐκότερον, σφίγγουσι τῇ ὑπὸ
ὑπὸ πλάτῃς, τῇ ἡ ὑπὸ τῇ λίμνης : Urbis solum chlamydis figuram ha-
bes ; cuius latera quæ in longum tendunt, aqua circum alluuntur 30 fere
stadiorum habentia diametrum ; latera vero quæ in latum sunt, isthmis
stringuntur septem octoive stadiorum, qui hinc mari illinc lacu alluuntur.
Diodorus quoque Siculus urbi duos aditus angustos tribuit, Lib. 17.

qui sunt Plutarchi bases, Strabonis isthmi, qui quæ faciunt ut
chlamydis formam referat. Ἀνὰ μέσον γὰρ ὧν μεγάλης λίμνης ἢ τῆς
θαλάττης, δύο μόνον ὁποῦ τῆς γῆς ὁδὸς σενὰς ἐρχεῖται, ἢ παυτέλως ἐνφυλάτῃς.
ἢ ἡ τύπον ὁποτέλως χλαμυδοειδὲς περιήσται ; Cum enim hinc lacus, illinc
mare mediam complectatur, duos tantum aditus à terra eosque angustos &
facillimo præsidio tutandos habet : formamque urbis chlamydi similem effi-
cit. Quæ ut clarius ob oculos ponantur ; figuram Alexan-
driæ, & auctorum verba ex quibus diligenter pensitatis cam,
non tamen ad Euclidis præcepta construxi, apponendam
curavi.

AA. Sunt angulosi procurfus Plinii : εὐθείαι βάσεις Plutarchi :
ὁδοὶ σενὰ Diodori : τὰ ὅππῃ πλάτος οἱ ἰσμοὶ ἐπὶ αὐτῇ ὁκλῶσιν αἰθίων ἐκότε-
ρον ; latera quæ in latum sunt ; isthmis stringuntur septem octoive stadio-
rum, quos hinc mare illinc lacus alluit, Strabonis. Qui tamen ulti-
mi non tam urbis partes, ut priores, designant ; quam qui
cas vel angulosos procurfus sequebantur, isthmus ; per quos
aditus ad urbem patebat ; quod monere volui, ne quis cen-
sor nimium rigidus & severus carperet.

BB. Notant τὴν ἐνὸς παρὰφύρεταιν κύκλι ; seu κυκλῶμενος κύκλος
Plutarchi : atque interior circulus ideo vocatur, quia angulosi
procurfus illi juncti sunt.

CC. Orbem gyratum Plinii : κυκλῶμενος κύκλος Plutarchi : ἀνὰ
μέσον Diodori Siculi : ὅππῃ μήκους πλάτος Strabonis, si nempe
bina illa latera integra considerentur, quatenus mari vel lacu
alluuntur.

DDD. Mare mediterraneum.

FFF. Paludem Marcotini ; adeo ut vere scribat Alexan-
driam undique muniri ἢ δυσέσπερος ἐρημίας, ἢ θαλάσσης ἀλιμύοις,
ἢ πε-

ἢ ποταμοῖς ἢ ἑλκεσιν, aut inaccessis solitudinibus, aut importuoso mari, aut fluviis aut lacubus.

H. Hic alicubi fuit magnus portus, cujus ad dextram erat ingredientibus insula Pharos, ad lævam cautes; & Lochias promontorium in quo regia est. Hic portus diligentissime, non secus ac alii exitus, sub Ptolomæis à custodibus observabantur, nec quisquam poterat ἀνδρὶ περὶ αἰγυπτῶν sine mandato; uti testatur Strabo l. 2. solvere.

I. I. Viæ duæ latissimæ, quæ sese medias ad rectos angulos secant; Strabo pag. 793. quæque columnis erant utrinque ornatae; Achilles Tatius initio libri quinti, de Amoris Leucippes.

L. Locus ille, quo cum multa stadia progressus Clitophon pervenisset, aliam se civitatem videre putabat; cujus pulchritudo hoc pacto distinguebatur; ut quam longus esset columnarum in rectum dispositarum ordo, tam longus alius sese in obliquum intuentibus offerret; teste eodem Achille Tatio; qui addit ab Alexandro illi nomen fuisse: ἡλθον εἰς τὸ ἐπώνυμον Ἀλεξάνδρου τόπον. Et proculdubio ita vocatus fuit, quia ibi vel in urbe media fuit Alexandri Magni conditorium; uti docuit Casaubonus ad Suetonii Augustum. Sed quem ille *Didymum* vocat, is *Zenobius* est, uti patet ex centuria III. Prov. 94. qui tamen sua ex Didymo & Tharrhæo hausit, quemadmodum initio operis ipse testatur. Conditorium hoc ingressus fuit Augustus, ut puto, & corpus Alexandri inspexit, coronaque aurea imposita & floribus aspersis veneratus est, Dione & Suetonio testibus. L. Septimius Severus illud clausit, ἵνα μηδεὶς ἐπὶ μήτε τὸ σῶμα τέτε ἴδῃ, ne quisquam corpus ejus videret in posterum: quod factum oscitanter satis Suidas Severo sophistæ tribuit, uti notavit Salmasius ad H. Augustam. Aperuit postea Severi filius Caracalla; nam, ut scribit Joannes Antiochenus, ingressus est μνῆμα Alexandri, demptum sibi paludamentum purpureum cum annulo & balteo & si quid præterea pretiosius gerebat, ἐπιθήκε τῇ ἐνείκῃ σαρῶ folio ejus imposuit. Sed & notandum hoc monumentum videri exstructum esse à Ptolomæo Philopatore. Is enim ob conjectam in custodiam Berenice, ubi illa injuriæ impatiens venenum hausit, infomniis turbatus, media in urbe monumentum construxit, quod Σῆμα tempore Zenobii vocabatur: inque eo majores una cum illa con-

condidit, ἢ Ἀλέξανδρον τὸ Μακεδόνα. Hac quoque occasione examinandus alius ejusdem paroemiographi locus Prov. xxiv. Centuriæ v. ubi narrat Naëra & Chermiones statuas αὐτῶν τῶν θεῶν καὶ τῶν Κλεοπάρας, ὃ καλεῖται Μουσώλιον fuisse positas. Nam vel hic scribendum iridem σήμαι; vel βήμα; quod tamen vix credo, eo sensu sumitur, quo *solum* fere apud Florum eadem in historia & alios.

M. Porta Solis.

N. Porta Lunæ. Nam has sibi obversas fuisse tradit Achilles Tati; easque in his urbis partibus colloco, quia navibus ad Solis portam se pervenisse narrat Clitophon. Ex Nilo enim per fossam manufactam in paludem, ex palude in portum, qui ad portam Solis erat, naves appellebantur, uti patet ex Strabone, pag. 793. & clarissime pag. 800. *E Canopica porta exeunti ad dextram est fossa, quæ lacui jungitur, & Canopum fert: per lacum vero in flumen (Nilum) & Canopum & ad Schediam navigatur.* Arrianus libro tertio testatur Alexandrum Canopum cum venisset τὴν πύλιν τὴν μαρίαν navigasse: & Strabo pag. 801. inter Alexandriam & Canopum terrestre iter esse centum & viginti stadiorum; Κάνωβος δὲ ἐστὶ πόλις, ἐν ἧσιν ἢ ἐκατὸν σταδίους ὁπὸ Ἀλεξανδρείας περὶ ἑξήκοντα. Sed quia paludis Alexandrinæ, vel lacus Marcotis mentio occurrit, quia & Alexander Magnus illam navigavit; nequaquam omittendum, Suidam memoriæ mandare Alexandro vehementem imbrem tunc temporis diadema decussisse, eumque ægre evasisse: Εἰς τὴν πύλιν τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀφικόμενος, τὸ διαδῆμα ἀπέβαλεν ὁμβρὸς καὶ ῥέγματος, ἢ μόλις δὴ τὴν γῆν διενήγατο. Sed cum omnes auctores testentur, Persis primum debellatis & Dario occiso eum diadema sumpsisse, non videtur hoc verum esse posse. Favet tamen Cedrenus; narratque Alexandrum à Brachmanibus reversum, Ægypto occupata, Alexandriam condidisse, navigasse in palude spretis Chaldæorum monitis; imbris oppressum diadema amisisse, ac vix salvum evalisse.

Favet valde venerabilis Beda, memoriæque mandat Alexandrum Hyrcanis & Mardis captis, *revertentem in Ammone*, id est, Lib. de Temp. Ammoniaca regione *Parætonium* condidisse. Verum & hoc fabulis accensendum, quia Alexander nunquam ex Oriente in Ægyptum reversus est; amissique diadematis historia non in palude, ut censet Suidas, Marcoti, verum in lacubus cir-

I. 7. 1. 17.
in Syr.

ca Babylonem evenit & omen fuit morituri Alexandri, uti testantur Arrianus, Diodorus, & Appianus: adeo ut apud Suidam, Cedrenumque scribendum ἐν Βαβυλωνίᾳ; vel potius, quia nova scriptura à veteri nimium abit, erroribus accensendum sit, quibus posterioris ævi scriptores res gestas Magni inquinant: qualia plura in dissertationibus de Alexandro Vero & Falso, si otium mihi Deus tribuit, docebo.

O. Porta Canopica, Straboni memorata pag. 795. quia per eam Canopum & ostium Nili Canopicum versus iter erat; ejus ad dextram exeunti cernebatur διωρυγὴ καὶ ὠκεῖν, in paludem Marcotim ducta, uti præter Geographum testatur Plinius Lib. 5. c. 10. *Marcotis lacus à meridiana urbis parte.* E U-
RIPPO è Canopico ostio committitur mediterraneo commercio. Fuit & prope hanc portam vel certe partem urbis, aquæductus subterraneus, per quem Nili aquam in cavernas totam per urbem derivabant, Cleopatraz opus, si fides habenda Chronico Orientali, quod Latine vertit Abrahamus Ecchellensis: *Hæc aquæductum Alexandriæ construxit, & ad eam adduxit aquam dulcem ex flumine Nilo Ægypti.* Neque enim potuit in alia urbis regione fuisse, uti satis superque ex situ urbis & iis, quæ disputavi, patet. Meminit hujus operis etiam Haitho Armenus cap. LIV. Histor. Orientalis: *Aquam vero, quam bibunt cives Alexandriæ, venire faciunt de flumine Nili, per quendam meatum subterraneum & occultum, & implent multas cisternas, quas habent in civitate ordinatas: nec non Leo Africanus: Cuique fere civitatis domui ingens cisterna concamerata, crassisque innitens columnis & fornicibus substructa est: in quas exundans Nilus per aquæductum in planitie magno artificio; extra Alexandriam constructum deductus, sub ejus mœnibus demittitur.* Cisternæ porro successu temporis turbidæ ac cænosæ redditæ, plurimis æstivo tempore languoribus occasionem præbent. Atque has ad cisternas, & Nili receptacula subterranea forte respiciens Ausonius, Alexandriam domum fluminis appellat; tanquam scilicet ibi habitaret, domos & tecta haberet: *Celebrant quidem, ait in Gratiarum Actione, solennes istos dies omnes ubique urbes, quæ sub legibus agunt, & Roma de more, & Constantinopolis pro luxu, & Carthago disincta & DOMUS FLUMINIS Alexandriæ;* quam vulgatam lectionem etiam Belgicæ nostræ decus olim Daniel Heinsius ad Horatium retinet; quia Pindarus urbes & locos fontibus fluviiisque cognomines οἰκηματὰ ποταμῶν appellat; & Græ-

& Græcorum imitator Aufonius propter vicinum fluvium Nilum Alexandriam *domum fluvii*: licet nequaquam ignorem viros eruditissimos rescribere *donum fluminis*; quia cum Ægypti inferior pars mari accepta referatur, & Herodoto aliisque vocatur δῶρον ἔ ποταμῷ; idem etiam de loco, in quo Alexandria, quam νεχάπριον vel *simbriam* Ægypti eleganter vocat Aristides Tom. III. pag. 562. sita fuit, crediderunt; quæ emendatio ut verisimilis admodum; ita non repugnabo, si quis eam amplecti malit. Fossa igitur subterranea Nilus Alexandrinorum in cisternas admittebatur; quæ num à Cleopatra exstructa sit tamen, ut Arabs ille censet, facit ut dubitem Auctor Belli Alexandrini: *Alexandria est fere*, ait cap. v. *tota suffossa, specusque habet ad Nilum pertinentes, quibus aqua in privatas domus inducitur, quæ paulatim spatio temporis liquefcit, ac subsidit. Hac uti domini ædificiorum atque eorum familia consueverunt. Nam quæ flumine Nilo fertur, adeo fertur limosa atque turbida, ut multos variosque morbos efficiat.* Neque enim alia potest intelligi quam Cleopatra, ultima regina Ægypti; quia licet ante eam eodem nomine fuerint soror & conjux Ptolomæi Philometoris, atque Physconis, & aliæ; non tamen illis, verum maritis regibus opus adscriberetur. Deinde nec hoc verum esse potest, quia cum Cæsar bellum gereret adversus Alexandrinos, per quatuor tantum annos non sola, verum cum fratre Ptolomæo, à quo etiam expulsa erat, imperium tenuit; adeo ut satis pateat antiquioris regis illud opus fuisse; & si usum necessitatemque spectemus aquæ dulcis, alicujus ex primis. Per hunc igitur aquæductum Nilus fluebat in specus subterraneos, ibique aqua lapsu temporis, quia turbida & limosa pota nocet, *liquefcit*, id est clara fit, limus & sordes subsident, ac fundum cisternarum gravitate sua pressæ petunt; quomodo plane Ovidius *liquefactam undam* dixit, quæ clara fit & limpida. Canit ille Narcissum fontem, in quo se ipse tanquam in speculo cernebat, lacrymis turbasse, atque ita effigiem suam abiisse; & paulo post pectora sua nuda, cum clara iterum aqua foret, vidisse:

*Quæ simul aspexit LIQUEFACTA rursus in unda,
Non tulit ulterius — —*

quod nollem mutasset vir Doctissimus.

P. Hic proculdubio fuit porta, cujus nomen nondum

repperi : Leo Africanus, licet recentior, eam suo tempore fuisse testatur : *Sita est forma quadrangulari ; portæ sunt quatuor : prima quæ orientem spectat ad Nilum constructa ; altera quæ meridiem ad lacum Buchiara ; tertia versus Barcæ solitudinem ad Occidentem : quarta ad mare mediterraneum , ubi est portus. Quo ex loco simul patet, Alexandria formam valde mutatam esse : neque enim antiquitus fuit quadrangularis ; nisi aliquo modo, uti & Strabo chlamydem τετραγώνον facit.*

Alexandria autem, vel ἡ Ἑ Μακεδόν@ πόλις, uti vocatur Auctori vitæ S. Syncleticæ, cum aliis Ecclesiæ Græcæ monumentis à viro Doctissimo Johanne Baptista Cotellerio, edito, in quinque regiones fuit divisa, ἐπ' ὧν μὲς τ' πρώτων στοιχείων τ' ἑξῆς αὐμμχτς φωνῆς, *idem nomen sortitas cum quinque primis literis alphabeti ; uti videntur verba Philonis, de quibus tamen*
 L. I. c. 9. *consule Reinesium, interpretanda esse. Una harum regionum pars à regia, Plinio teste, occupabatur ; binæ Judaicæ dictæ, ob plurimos in iis habitantes Judæos, qui postea tamen in unam eamque angustissimam compulsi fuerunt, teste*
 Var. L. *Philone. Nec illud omittendum est, Josephum Alexandria tribuere triginta stadia longitudinis, decem latitudinis :*
 L. 3. c. 16 *Μῆκος μὲν γὰρ αὐτῆς τετράκοντα σταδίων, εὐρὺ δὲ ὅσον ἑλαττον δέκα ; unde*
 Exc. *constabit Clitophontem, cum dicit se multa stadia fecisse, postquam ad locum, cui nomen ab Alexandro erat, pervenisset, ad minimum quatuor vel quinque absolvisse : cumque isthmi fuerint septem octo-ve stadiorum, teste Strabone, quam proportionem latera ad mediam urbem habuerint. Ex Alexandria igitur forma, facile, quæ sit chlamydis, potest cognosci. Neque enim ulla alia est, quam qualem delineandam rudi Minerva curavi : habes circulum gyratum, medium corpus ab utraque parte tegentem ; habes angulosos procurfus, quorum superior fibula in humero constringebatur, alter magis tamen coartatus & rotundus fere ad genua dependebat. At chlenam, à chlamyde diversam vestem, puto fuisse quadratam instar pallii, & stragularum quibus hodie mendici, quos Bohemos Galli, nos Heldens vocamus, velantur. Non alia insuper veste induitur puer, qui ΜΥΘΟΝ repræsentat ; indeque videtur factum ut stragulas pallia veteres vocaverint. Suetonius ; Decubuit super lectum modicella culcita, veterem PALLIO STRATO instructum ; quem hujus vocis usum*

usum aliquot exemplis firmat Ferrarius, Vir Doctissimus.

Homo præterea noster tunicam gerit; quam non secus ac pallium vel χλαῖναν, vel φᾶρῶ Heroibus suis tribuit Homerus; Ulysses minatur Therfiti se detracturum

Χλαῖναν τ' ἡδὲ χιτῶνα, τὰ τ' αἰδῶ ἀμφικαλύπτει

Et Telemachus

— — Χιτῶνα παρὰ χροὶ σιχαλόεντα

Δύνεν γὰρ μέγα φᾶρῶ δῆτι σιχαροῖς βάλειτ' ὤμοις.

quod & postea Græci, exceptis Philosophis, aliisque qui rigidiorē vivendi rationem sequebantur, imitati sunt. Sed licet *chlēna*, vel *lena*, si Juba apud Plutarchum & Servio credimus, fuerit instar pallii vel φᾶρεῶ quadrata, puto tamen aliter eam corpus velasse; & quidem fibula fuisse in humeris constrictam, uti diserte docet Homerus Iliade xi. & Odyssea xix. cum contra φᾶρῶ tantum circumjiceretur; ut Agamemnon è lecto surgens, cum tunicam induisset;

— Περὶ δ' αὖ μέγα βάλλειτο φᾶρῶ,

quomodo & de Telemacho poetam loqui ex verbis paulo ante laudatis constat. Sed & hoc observandum venit, pallium cinctum non esse, neque fibula in humero coerceri; quæ tamen aliquando facta esse auctores testantur antiqui. Nam Diogenes apud Lucianum ἀγχιώουλον τὸ τεῖχωνιον cingens pallium dolium, in quo habitabat, sursum ac deorsum per Cranium volutat: nisi dicamus cingulum non adhibuisse Cynicum, verum medium corpus pallio involvisse, eoque se quasi cinxisse. Sic *chlamydem*, vestem itidem exteriorem, cinctam fuisse videtur docere Apulejus; Hic incinctus baltheo militem gerebat; illum Succinctum Chlamyde copides & venabula venatorum fecerant: Nemesianus Dianæ venantis habitum describens;

Quom.
Hist. sec.

Sit chlamys aurato multum subtemine lusa

Corrugæque sinus, gemmatis baltheus arctet

Nexibus: implicitos cobibe diademate crines.

Lib. xi.
Met.

Fibulæ autem in palliis usum fuisse docet Tertullianus: Pallium, extrinsecus habitus, & ipse quadrangulus, ab utroque laterum regestus, & cervicibus circumstrictus, in fibulæ morsu humeris acquiescebat: Sed ibi de proprio Carthaginienfium habitu, palliisque cultioribus loquitur, Græcorum circumjectu velabat corpus; Idem: At enim pallio nihil expeditius, etiamsi duplex, quod Cratetis mora nusquam vestiendo cum ponitur: quippe tota molitio eius est operire

SOLUTIM. Id ex uno circumjectu liquet, equidem nusquam inhumano, ita omnia hominis simul contegit. Verum cum pallium Philosophicum usurpaverint etiam sacerdotes Christiani, & ἀσκηταί; qui fit, ut Damasus Papa epistola, quam ad Acheloum, Euridicum, Severum, Uranium, Philippum & Joannem scripsit, illud HABITUM IDOLI videatur vocare. Nescio, ait, quos ex Ægypto venientes in postulatione contra regulam ecclesiasticæ disciplinæ alienum à nostra professione in Constantinopolitana civitate CYNICUM ad sacerdotium vocare voluisse: mox; Quanta igitur hæc festinatio fuerit, nescio, ut cum Christianis hic habitus displiceret, tam insolenter totum quod non decuerat ageretur: & tandem: Huic homini, qui in HABITU IDOLI incedit, nunquam adscribendum est nomen Christiani: quia fieri non potest, ut qui placere gentibus desiderat, nullum nobiscum consortium integræ fidei possit habere. Nam cum Cynici pallio insignes, & gentiles fuerint, non absque ratione aliquis suspicari possit ejusmodi cultum habitum idoli appellari; maxime quia circa illa tempora Christiani pallio philosophico nuntium remiserant, vestemque communem & civilem habitum sumpserant; unde & Constantino Magno Imperatore Eustathius quidam Episcopus & Presbyteros ad antiquam ἀσκησιν & pallium reducere voluit, uti notavit Salmasius. Verum Holstenius existimat pallium vocari habitum idoli, forte quod dii gentium eo habitu pingerentur: ideoque id genus vestis graviter in Episcopis improbare tanquam superstitiosum Cælestinum Papam Tom. 1. Concil. Gall. pag. 55. Et sane talis occurrit Æsculapius in nummis Coorum & (hanc enim particulam sive ὀφθαλμοειδὲς subintelligendam esse, quicquid contradicat Tristanus arbitror) Milesiorum, aliorumque populorum. Verum mihi diligentius hunc locum expendenti, videbatur nonnunquam, per habitum idoli intelligendos esse capillos longos & promissos, quibus Maximus more philosophorum se foedabat, quosque Ecclesiastici doctores deponendos, barbamque alendam esse censebant. Tatianus enim scribit Philosophos alterum ex humeris neglexisse, sive pallio (ἡμάτιον, male ab interprete redditur tunica) non contexisse; καὶ τοὺς μακροὺς ποταλῶς, capillos demisisse longos, barbam aluisse & ὀνυχας μακρὰς habuisse: Seneca; Asperum, incultum & intonsum caput, & negligentiorē barbā, indictumque argento odium, & cubile humi positum, & quicquid aliud ambitionem

Ad Pall.
Tertull.

T. 1.

Æp. 7.

per-

perversa via sequitur, devito. Inde Epiphanius Massilianos carpit, quod barbam τὴν μορφῇ ἑ' ἀνδρὸς refecarent, capillos vero τείχεα ἢ κεφαλῆς haberent prolixiores, idque contra constitutiones Apostolicas; & Hieronymus scribit se fugere viros, quibus feminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, nudi in patientia frigoris pedes; quia ea omnia argumenta sunt diaboli. Quinimo non aliud in homine isto carpit Damasus; mittitque ad Acholium sibi non placuisse quod nescio quem Maximum ex Ægypto venientes COMATUM vel maxime, cujus habitus juxta Apostolum ignominiosus esset, Constantinopoli Episcopum ordinare voluissent; & alibi non immerito narrat cos qui ex Ægypto venerant, notatos ab omnibus discessisse, errorem suum condemnantes, ut amputatis ejus postea capillis, qui non recte fuerat ordinatus, & jacturam capitis sustineret, & quod ambierat esse non possit. Et Theodoretus lib. 5. c. 8. scribit Timotheum Alexandriæ episcopum, eundem Maximum Cynicum ὡς οὐκ ἀπὸ τοῦ κυνικῆς ὑποκρίεσθαι τείχεα deversa subito cynica ejus coma, pro Gregorio episcopum ordinasse. Ordinationi, uti apparet, obstat inter cetera etiam capillus promissus, quem vel ob dictam causam habitum idoli vocat, vel quia ex ejus sententia ab Apostolo Paulo vetitus & gentilibus idololatriæque (quos per idolum designare potest; ita ut idem sit, ac si dixisset, in habitu gentilium) relictus erat.

Restat tandem ultimum segmentum, in quo ὁ θωμῆς, uti appellatur Origeni, Homerus tanquam in adyto templi, velis ab alia ejus parte, ut fieri solebat, docente Salmasio, separato, sedet; & tot Virtutes atque Artes ipsi sacrum faciunt. Sedet autem non hircorum barba, ut modo audivimus loquentem Hieronymum, deformatus, sed ornatus lata eadem ac decenti. Philosophi eam in acutum desinentem habere solebant; unde Julianus Imperator ἑωλὴν βαθεῖαν Marco tribuit; & ipse sibi τὴν βαθεῖαν ἑ' ἑαίῃ, quia ambo ejusmodi habitum affectabant; uti vel patet ex Amm. Marc. qui memoriæ mandat hunc hirsuta barba in acutum desinente vestitum fuisse. Bagoas Eunuchus apud Lucianum falsissime ridet Philosophos, & si prolixitate barbæ censendi sunt, dicit, hircos primas laturus; εἰ δὲ ὑπὸ πύγων βαθεῖα κείνη δέει τὸς φιλοσοφῶντας, ἢ τείχεον ἂν δικαιοτέρον περιεσθῆναι πέντων; Veritas apud eundem narrat, Parrhisiadem falsis Philosophis dilaceraturum

turum pallium, & rasurum τὸ πώγων ἐν χεῶ τετρακελευμένη μαχαί-
ρα, *barbam usque ad cutem hircina* (male interpres reddit *tragica*)
novacula. Et nullum clarius exemplum promissi capilli, at-
que hircinæ barbæ, quam in Callisthene Aristotelis socio,
comite Alexandri Magni, & præceptore Lyfimachi, cum
quo ille sculptus est in Marmore apud Ursinum **XL I.** cum
vocibus **ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ·ΛΥΣΙΜΑΧ.** reliquis litteris detritis.

X.

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ·ΛΥΣΙΜΑΧ.

Neque cum adsentiri possum doctissimo commentatori,
ad Callisthenem poëtam Comicum lapidem referenti: cum
quia nullus, quod sciam, eo nomine poëta fuit; tum quia,
quem exhiberi putat. non Callisthenes, verum **CALLIAS**
vocabatur, filius Lyfimachi cujusdam, Athenæo & Suidæ;
& tandem quia non conveniunt filius senili plane vultu, pa-
ter juvenili, contrariusque est ordo naturæ. Nullus igitur
hic Callesthenes Lyfimachi filius, sed Callisthenes, & Lyfi-
machus; cujus licet maximam partem detritus vultus, ita ta-
men nummis convenit (præcipue æreo quem Illustrissimus
Dominus à Netelhorst, ad Concilium Ordinum Generalium
Fœderatæ Belgicæ delegatus, & Comitatus Zutphaniensis Sa-
trapa servat, cujusque una in area cernitur Minerva cubito
sinistro scuto innixa, dextra manu Victoriâ tenens; in altera
vero Lyfimachi caput eodem plane mento, ore, & naso cum
ins. **ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΣΙΜΑΧ.**) ut gutta guttæ similior non
sit.

fit. Deinde non abit hic habitus ab horridis & asperis viri moribus; nam eum Arrianus scribit ἡ τρώπον ὑπαγρευκότερον; & Plutarchus familiaritatem ejus narrat gravem aliis fuisse. *Δεὶ τὸ αὐστηρὸν propter morositatem*; nec denique mirum Regem & Philosophum jungi; cum benigno semper ille in hunc, à quo præcepta virtutis acceperat, fuerit animo; & misertus tanti viri, non culpæ sed libertatis pænas pendentis, venenum ei in remedium calamitatum dederit. Sed omisso, in quem *me hircina barba* Hieronymi duxit, tramite, notandum TEMPUS, vel virum illud repræsentantem ALAS habere, & mento esse raso.

De ALIS quidem nonnulla monui; sed tamen non ingratis lectoribus rem me facturum persuasus sum, si quæ de DIIS ALATIS notata habeo, veluti ἐπεισόδιον rei vestitiaræ interferam. Et ne quid de Harpocrate, Iside, Sole, de quibus alibi ago, dicam, To autem quidem Saturno quatuor alas, humeris affixas quarum duæ expansæ, duæ demissæ erant, tribuere, ad indicandum eum dormientem videre, vigilantem dormire; quiescentem volare & volantem quiescere; adhæc capiti ejus duas alias affinxisse, quarum altera mentis principatum, altera sentiendi vim indicaret; πῶς ἢ λοιπὸς θεοὺς δύο ἐκαστὸν πτερῶμα ἔχει, ὅτι τῶ ὅλων, ὡς ὅτι δὴ συνίσταται τῷ κόσμῳ; cæteris vero diis alas in humeris duas, utpote cum Saturno volantibus; testatur Sanchoniaton apud Eusebium. L. I. c. 18. Scilicet cum persuasum haberent quicquid immortale erat stare Træp. Eu. nescire, & æternitatem, uti loquitur Mamertinus, sempiterno se c. 3. Gen. motu servare; non potuerunt hanc deorum naturam melius, quam alis exprimere; adeo ut ipse etiam ἱεροθεαμματαπὺς alas capiti habuerit affixas, teste Clemente Alexandrino; & ple- 6. Stro. rumque dii in tabulis hieroglyphicis alati conspiciantur. Nec dubito quin Phœnices & Ægyptios Græci; hos Romani imitati sint; & si non omnes, at saltem multos deos fecerint alatos. Orpheus apud eundem Eusebium Iovi alas tribuit;

— — πτέρυγες ἢ οἱ ἐξ ἐφύοντο

Τῆς ὅτι πάντῃ περὶ αὐτοῦ. — —

Et, si viris eruditis credendum, Jupiter Pluvius alatus creditur in Antonini Romæ columna.

Musas, Sirenas, Victoriā, Irin, Amorem & Mercurium non aliter effinxerunt Græci: Porphyrius; τὰς ἢ Μῆσας ἐπὶ πτερῶ-

ων ἢ τὰς Σειρῆνας : καὶ τὰ αὐτὰ ἢ τῶν Νηλέω, ἢ τῶν Ἰάν, ἢ τῶν Ἑρωῶ, ἢ τῶν Ἐριμῶ ; notandusque obiter error viri docti, qui ex verbis paulo post sequentibus colligit Pindarum omnes deos alatos facere; cum contra Porphyrius narret poetam cum canere, deos omnes à Typhone fugatos non in homines, sed alia animalia, vel, ut Hyginus loquitur, *inferas bestias se convertisse*.

Fab. 196. Ut autem Sirenes virgines alatas fuisse notissimum est, ita de Musis apud alium auctorem, qui quidem nunc occurrat, nihil tale legi. *Victoria* frequentissime pennata in nummis occurrit; neque aliter auctoribus describitur; Ovidius; *dubiusque volat Victoria pennis*. Ut enim eleganter Latinus Pacatus dixerit: Recte profecto germana illa pictorum poetarumque commenta *Victoriam finxere pennatam, quod hominum cum fortuna euntium non cursus est, sed volatus*. Quin & albas alas illi tribuit Silius Italicus:

Mecum Honor, & laudes, & læto Gloria vultu,

Et Decus, & niveis Victoria concolor alis.

Lib. 1. Hanc tamen Athenienses ἄπτερον, id est *sine alis* coluerunt; ne eos deferere & alios populos petere posset: Pausanias: ἡ δεξιὰ πύλαιον ἐν δεξιᾷ, πύλης ἐστὶν ἀπτερὸς ναός, *Ad vestibuli dexteram*

Lib. 3. *Victoriae alis carentis sacellum est, causam reddit Idem*; ἡ τῶν Νηλέω αὐτῶν αἰετῶν οὐκ ἔστιν ἀπτερῶν; *Athenienses semper mansuram secum, quæ pinnis caret, Victoriam interpretantur*; illudque templum adhuc hodie Athenis cerni, testis est Jacobus Sponius, qui etiam non inelegantem sed veterum auctoritate destitutam rationem reddit; ideo nempe exstructum, quia

T. 2. Itin. 2. 138. Thesei de Minotauro victoria tam tarde Atheniensibus nuntiata est, ut Ægeus se, è rupe proxima præcipitaverit. Calamis Mantineæ ad exemplar Atheniensis illius, ἀπτερὸς *Victoriae* statuam fecit, apud Pausaniam; & exstat elegans epigramma Pompei in *Victoriae* simulacrum, cui fulmen Romæ alas abstulit;

Ῥώμη πεμβασίλειαν πόν κλέειν ἔπειτ' ὀλέπει

Νίκη γάρ σε Φυγεῖν ἄπτερον ἔδυναται.

Roma, caput rerum, nunquam tua gloria abibit:

Nam nunquam te alis deseret orba Dea.

Ac talis cernitur in nummo Posthumi cum inf. VICT. COMES AUG. & S. C. nec non in alio Constantini Magni cum titulo: SARMATIA DEVICTA apud Patinum; imo & ante eos in ære Titi, cum Inf. VIC. AUG. S. C. apud

apud Ducem Arschothanum. Fingit quoque eleganter Plutarchus, Fortunam desertis Persis & Assyriis, cum leviter pervolasset Macedoniam, Ægyptum, Syriam, & Carthaginem, transmissō Tiberi, alas & talaria posuisse, ac missō volubili globo, Romam, tanquam ibi mansuram intrasse; καὶ μεταβαίνοντα τὸ Θύμβρον (ὡς ἔοικεν) ἔθηκε τὰς πτέρυγας, ἐξέβη τὸ πεδίλων, ἀπέλιπε τὸ ἄπιστον καὶ παλιμυρόλον σφαῖραν. ἕτως εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην ὡς μύθοις: Et transmissō Tiberi, ut videtur, alas posuit, talaria exuit, reliquit infidum & volubilem globum; atque ita Romam, ut ibi mansura est ingressa. Et antequam Victoria relicta ad alios alatos deos me convertam, non ingratum fore Lectori existimo, si inscriptionem veterem sæculo decimo Carthagine Spartaria in Hispania visam Luitprando, & ab ipso in Adversariis positam, verum non intellectam, subiciam:

VICTORIÆ. AUGUSTISSIMÆ. C. VALERIUS. FELIX. EX

VOTO. D. D. CURANTE. MAXIMIANO. URBIS. TURBULA

NÆ. PATRONO.

Arbitratur ille hanc positam esse S. Victoriæ Virgini & Martiri domo Romanæ & passæ in civitate Turbela; eamque Augustissimam vocari propter egregiam ejus sanctitatem. Sed falli virum non indoctum illo sæculo facile perspiciet is, qui noverit Victoriā nominari Augustam, & vel à limine salutavit marmora vetusta.

MINERVÆ talaria tribuit Cicero: Quinta, Minerva, Pallantis filia, quæ patrem dicitur interemisse, Virginitatem suam violare conantem, cui pinnarum talaria affingunt. Et illi, quæ Victoria est cognominata, Phornutus, vel Cornutus potius ex interpretatione Jodoci Velarei: Adhæc auxiliatricem & Agelaida, id est, prædatricem vocant, id quidem ab auxiliando deducentes: nam ad depellendam injuriam atque ferendam opem satis est instructa, unde & VICTORIA est appellata: Paulo post: Deinde alata quoque inducitur ob acrem minimeque retrahendum ad res impetum. Quin & Athenis in arce Αθηνῶν καὶ Νέως simulacrum fuisse alis aureis ornatam ex Aristophonte Pythagorista, Aristophane, & Eustathio probat Græcarum Antiquitatum promus condus Joannes Meursius. Nonnus eam vocat ἀφροδίτα ἡλίου Ἀθηνῶν Νέως καὶ καλέσσι; quod cum Lubino nollem vertere, Marte

Lib. de
N. Deor.

L. 1. Lecta.
Att. c. 20.
Lib. 27.

genitam, quippe quem nemo ejus patrem facit, verum *auxiliatrix*: illiusque meminit etiam Euripides;

Μὰ τῶι ᾧ ἐκείνην ἔσχεον ἀρμασὶν ποτὲ

Νίκη Ν' ἦτορ ἄν Ζῆνι γηγεῖς ἔπι :

Non per eam quæ quondam curru vecta tulit opem

Victoriam Minervam Iovi adversus terrigenas.

Lib. 3. Nec non Arnobius, si modo levissima mea eruditis placet mutatio: Quod si accipit, ait, res fidem, nulla est ergo (Minerva)

L. 3. C. 7.
Cr. Arn.

Mentis filia, nulla Victorie, nulla Iovis enata de cerebro: Meursius faciebat Metis filia, nullave Coryfæ; verum cum nimium recedat à vulgata scriptura; cumque ve alteri voci junctum, orationem quasi interrumpat, fingebam nonnunquam: nulla VICTORIA, nulla; ita ut dicat, non esse Minervam, quam Victoriam cognominabant. Præterea, ut alii scribunt,

Lib. 2.
Dion.

Minervam cum Iove contra gigantes stetit, ita idem Victorie tribuit Nonnus:

Καὶ Διὶ μενωθέντι παρήγορ' ἔκετο Νίκη

Ἡρ' ὅτ' ἀνέειλέσθαι Νηλεΐδῃσιν πεδίλῳ.

Aut Iovi soli relicta auxiliatrix Victoria

Aëris summas vias secans talaribus.

utque Minerva Iovis capite prognata, ita etiam Victoria, docente Judæo Philone; Μόν' ὃς, ὡς ἐφ' ἴδω, ὁ ἐπὶ αὐτῇ ἦτορ ἔπειθε πεφύεν, ἔπειθε γὰρ; δι' ἣν αἰτίαν οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι τὴν ἀνθρωπίνην τῶν ἐξομοιοῦσιν τῇ ἀμύττει Νίκην ἢ παρθένον, ἢ ἐν τῇ Διὸς κεφαλῇ ἀναφανῆναι λόγ' ἔχουσι: Solus, ut dixi, septenarius nec natura gignit, neque gignitur. Quam ob causam alii quidem Philosophi numerum eum similem statuunt Victorie, matrem non habenti, atque Virgini, quam prognatam è Iovis capite vulgo ferunt: quanquam hic possit non tam Victoria, quam Minerva Victoria intelligi, quia alii tradunt numerum septenarium eandem ob causam Ἀθῶναιον appellari, τριπεθέριαν, Γλαυκῶπιν, Ἐργάνην, & aliis, quæ dea tulit, nominibus. Et vel ideo Minerva Victoria coli potuit, quia hæc plerumque est illius sive ingenii ac rationis opus, ut Aristides & auctor M. Etym. tradunt; quo pertinet Varronem apud Acronem Horatii Scholiastem tradere, Vacuam Sabinorum Deam esse Victoriam, & ea maxime eos gaudere, qui Sapientia vincunt: Alexandrum Magnum parta celebri victoria aras Minervæ simul & Victorie exstruxisse; & denique in Nummo Caracallæ apud Tristandum, & alio Pescennini Nigri apud Joannem Vail-

Orat. in

Min.

Lib. 1.

Ep. 10.

Curr. l. 8.

C. I. & XI.

Vaillant exhiberi MINERVAM VICTRICEM, dextra victoriam tenentem; tanquam sola foret Νικηφόρος & victoriarum causa: quo pertinet apud Urfinum in Gente Hostilia cerni Victoriā alatā, & galeatā; humero sinistro impositum habentem tropæum, dextra manu gerentem caduceum.

Sequitur apud Porphyrium IRIS, quam ἑρπύριον vocat Homerus; cui etiam alas tribuit Virgilius; L. 4. Æn. exii.

Ergo Iris croceis per cælum roseida pennis

Mille trahens varios adverso Sole colores

Devolat. — —

& Apollonius Rhodius

— — ἡ δὲ ἀνόρασεν

Ὀλυμπίνδε θεῇσι μετὰ χερσίνι περὺρεασιν.

aliique poëtae.

AMOREM vel Cupidinem alatum esse notius est, quam ut probari debeat; alas versicolores ipsi tribuit poëta anonymus; In Cat.

Marmoreusque tibi, Dea, versicoloribus alis

In morem picta stabit Amor pharetra.

alatos pedes Eustathius l. 2. de Ism. & Ismenes Amor: τὸ πρὸς μὴ κατ' ἀνθρώπων ἦσαν τῷ μεροζῳῷ, ἀλλ' ὅλον πῆρόν. Cap. 6. Thef. Quin & ipsa Venus alata est in gemma antiqua apud Leonardum Augustini centesima quinta decima partis primæ; & alia signatoria, si modo genuina est, apud Ramiresium ad Martialem. Exstat quoque elegans nummus inprimis apud Carolum Patinum, Cap. 6. Thef. cuius una in area Alexander Magnus, diademate cinctus, in altera puerulus alatus, colliculo infidens, uvam dextra ostentans, sinistra manu vestem, qua superior corporculi pars velatur, elevans cernitur. Hoc quid sibi ænigma velit, non facile adipisci esse fatetur vir Doctissimus: mihi autem nonnunquam videbatur artificem jungere voluisse duonumina, Bacchum & Cupidinem; quia, ut Terentius loquitur, *Sine Cerere & Baccho friget Venus*. Hoc est quare vinum vocet ἑρπύριον προσφῶν Achilles Tatius; quare Euripides νεκρὸν Lib. 2. Ἀφροδίτῃν esse dixerit Διονύσου δῖχα καὶ Δήμητρός; & quare Gnidi circa templum Veneris celeberrimum, omnes arbores vitibus maritatae, teste Luciano, fuerint; adeo ut non incon-

cinne scribat Joannes Sarisberiensis, *Bacchum plerumque Venerem expugnare, & tamen in sacello voluptatis nemine reclamante convenire.*

Exstat hanc in rem elegantissima gemma apud Antiquarium

urbis præcipuum Leonardum Augustini; cerniturque in ea Venus compositis rite capillis decora & nuda plane, manu dextra tenens tres sagittas; sinistra vero lanceam sive thyrsum, quem ambit vineæ ramus racemis onustus, cujusque summitati impositæ sunt spicæ; ad indicandum scilicet Venerem absque illis rebus frigere. Uvas ore petit Cupido alatus, & ante eam sedet Cupido alius vel puerulus cærens alis; quo ænigmate, licet vates non sim, arbitror significari amorem vulgarem Cerere ac Baccho ali, sæpissimeque castra mutare & dubiis volare pennis; at cælestem sive purum & pudicum stabilem esse, proptereaque alis carere ac sedere. Et inde forte Bacchus ΕΡΕΒΙΝΘΙΟΝ, narrantibus Suida, Hefychio, & Zenobio vocatus est; quia ut ΕΡΕΒΙΝΘΙΟΝ est ἐπερὲλινθός περὶ τὰ ἀφροδίσια, ita etiam ille ad Venerem excitat: ac Venus ΜΥΣΙΣ ΝΑΜΑΙΟΝ Anacreonti; licet ejus sensum nequaquam perceperit interpres, & Faber Tanaquillus, vir acerrimi ingenii, locum putaverit esse hiulcum & abruptum. Poëta poculum sibi cælandum describit, jubetque in eo effingi ver, rosas, comestationem; remouet autem ΠΕΛΕΠΙΣ, quæ ad expiationem scelerum pertinent, tristemque mortis & suppliciorum imaginem continent: deinde mandat, ut ΔΙΩΣ ΓΛΩΝΝΟΝ Bacchum pingat; quia scilicet,

Car. 18.

ΜΥΣΙΣ ΝΑΜΑΙΟΝ ἢ ΚΥΠΕΡΙΣ
Τ' Ἰνδαίης κροτῶσα.

id est, *Venus hymenæos plaudens, vel nuptiis delectata, est mysta vini, initiata Baccho, sive sacrata Bacchi: utque hic ΝΑΜΑ absolute de vino, ita & latex Virgilio usurpatur,*

Dixit & in mensa LATICUM libavit honorem.

C. 6. Th.

In Anti-
Trist.

Bacchum præterea thyrsum tenentem & currui à tigribus tracto insidentem comitatur Cupido nescio quid manibus tenens, in Trajani apud Patinum; atque in Perperenorum nummo idem ebrius, titubansque & uvam supra caput tollens, à puero parvo alatoque sive Cupidine sustinetur. Quin & in ejusdem gentis numismate in honorem itidem Commodi signato apud Sirmondum, Cupido alatus, cantharus tenens sacratæ Baccho bestię, quam Satyrus ducit, insidet, non secus ac in alio L. Aurelii Cæsaris apud Æneam Vicum, jaculum manu continens, quorum ectypos exhibeo.

Atque

Atque ita in marmore apud Boissardum, in annulo apud Gorlaeum primo & trigesimo puerili facie & statura Cupido, alatusque uvas tenet. Nisi tamen quis sentiat, Bacchum in Commodi numismate ipsum alatum esse, quia non modo cantharus sacer deo illi, verum & Satyri perpetui comites, & dicatum animal adsunt. Sane *volitantem Bacchum* celebrat Catullus;

Carm. xv

At parte ex alia florens VOLITABAT Iacchus.

Cum thyaso Satyrorum & Nisigenis Silenis.

nisi quis interpretari malit; Bacchum florentem, sive ut Pausanias loquitur ἀνθιον, huc illuc, modo in hanc modo in illam partem se contulisse; quo sensu frequentissime hæc vox usurpatur. Et Bacchus vel alatus erit, quia ut alæ aves, ita vinum homines attollit; unde & à Dorienfibus ψίλας cognominatus est, Pausanias; Θεῶν ἢ σέβας οἱ ταύτη τὸν τε Ἀμυκλαῖον ἢ Διόνυσον ὀρεῖται· ἐμοὶ δοκεῖ, ψίλαν ἐπνομάζοντες· ψίλα γὰρ καλεῖσθαι οἱ Δωρεῖς τὰ πλεον· ἀνθρώπους ἢ οἶνον ἐπαίρει τε ἢ ἀνακαρτεῖ γινώσκω· ὁ δὲν τι ἦσαν ἢ ὀρενθίας πλεον· Venerantur horum locorum incolæ præ ceteris Amyclæum & Liberum, quem optime Psilan nominant. Psila enim Dorienfes alas vocant. Vinum vero homines, perinde ac volucres alæ, incitat & subleuat: vel ideo deus ille alis erit instructus, quia tam arcte Cupidini junctus est, atque, ut alio loco canit Eu-

Lib. i.

Lib. 3.

οἶνος ἢ μηκέτ' ὄντω, ὅτε ἔστιν Κύπρις

οὐδ' αἶψα περὶ νὺν ὁδὸν ἀνθρώποις ἔπι.

Nec, quod nonnulli forte objicient, insolens duorum vel plurium numinum proprietates & insignia uni dari. In num-

mis

Tit. 2.
P. 42, 43.
Tit. 3.
p. 197. &c
Tit. 1.
P. 183.

mis apud Trifanum APOLLO, MERCURIUS, NEPTUNUS; CYBELE & MERCURIUS: ISIS & OSIRIS: JUPITER & NEPTUNUS: & in alio apud Patinum Juliae Mamææ, HERCULES & BACCHUS junguntur. Cujus superstitionis clarissimum exemplum Juno, quæ in templo Deæ Syriæ culta fuit; Lucianus; Η' ὅ Ηρη σὺ πόντι τοι πολυειδέα μορφῶν ἐκφανέει· ἢ τὰ μὲν ἑμπαντα ἀπεκείλει λόγῳ Ηρη ἐστὶ· ἔχου ὅ π' ἢ Ἀθηναίης, ἢ Ἀφροδίτης, ἢ Σελλωαίης, ἢ Πένης, ἢ Ἀρετίμιδος, ἢ Νεμεσίτιδος, ἢ Μοιρέων. Χειρὶ δ' τῇ μὲν ἐτέρῃ σὺν ἡπτερον ἔχει, τῇ ἐτέρῃ δ' ἄτρακτον· ὅππ' τῇ κεφαλῇ ἀκτινῶς περιφέρει, ἢ πύργον, ἢ κέσων, τῶ μὲν τὴν δ' ἐργίαν νοσμέει; *Juno autem si propius contempleris, haudquaquam unius speciei formam præ se fert. Nam in univ'ersum quidem, quod vere dixeris Juno est: ceterum habet quippiam & Minervæ, & Veneris, & Lunæ, & Rheæ, & Nemesis & Porcarum. Ac altera quidem manuseptum tenet, altera colum, & in capite radios gerit, & turrim & caesum habet, quo solum Cælestem exornant. Et nonnunquam suspicatus sum ejusmodi signa PANTHEA fuisse dicta; quale celebratur in Inscriptione antiqua. Neque enim existimo cum viro eruditissimo ejusmodi signum esse, quod unius quidem è legitimis & majorum gentium diis statua esset, eaque vastior, in ejus sive templo, sive æde constituta, sed reliquorum deorum icunculas hinc inde haberet anaglyptas, eo modo quo simulacra vel Victoriolam altera manu sustinere, vel habere posterganeam, vel capitibus supervolantem, ut in nummis quibusdam, videmus. Talia namque simulacra nec in nummis, nec in gemmis, nec in lapidibus occurrunt unquam; nemoque veterum eorum vel levissimam mentionem fecit; sed, ut docui, insignia variorum numinum uni, uti vel ex Harpocrate meo patet, dantur; atque per ista SIGNUM PANTHEUM efficitur; quod, uti in lemmate Aufoniani epigrammatis legitur, omnium Deorum argumenta habet.*

Lib. 2.
Icon.

PLUTUS apud Rhodios alatus præterea cultus: Philostratus; Ε'φ' ἑστῆκε τῇ ἀκροπόλει ἢ ὁ δαίμων ὁ Πλάτων· γέγραπται πλωὺς μὲν, ὡς ἐκ νεφών, χευσὲς δ' ἀπὸ τῆ ὕλης, ἐν ᾗ ἐφάνη· γέγραπται ἢ βλέπων· ἐκ περὶ νεφελῶν δ' αὐτοῖς ἀφ' οὐρανό· *Plutus quoque demon arcis (Rhodiorum) præ est; pictus autem est alatus quidem, ut è nubibus aureus vero à materia, in qua apparuit; pictus etiam est oculatus; ad eos enim ex providentia accessit.*

DIANAM alatum in arca Cypseli fuisse testatur Pausanias; Ἀρεμὶς ἣ σὺν οἶδα ἐφ' ὅτῳ λόγῳ πτέρυγας ἔχουσι εἰναι τῶν ὤμων, ἢ τῇ μὲν δεξιᾷ κατέχει παρδαλιν, τῇ δ' ἐτέρᾳ τῶν χειρῶν λέοντα; Jam vero Dianam quamobrem volucrum fecerint, non facile dixerim. Humeris alae applicitæ sunt, dextera pardalim tenet, leonem altera. Qualem in nummo Trajani curru à centauris tracto insistentem, arcu & sagittis armatam cerni arbitratur Tristanus: quo etiam per-

Lib. 5.

Tit. 1.

P. 404.

Lib. 1.

pag. 63.

NEMESIS alatalaudatur Pausaniæ; Πτεροὶ δ' ἔχον ἑδὲ τῷ το πὲρ ἀγαλμα Νεμέσεως, ὅτε ἄλλο πεποίητο τῶν ἀρχαίων. Ἐπειδὴ ἡ Σμυρναίοις τὰ ἀγνῶτα ἔξανα ἔχεν πτεροὶ οἶδα ὕπερον, ὅτι φαίνεται ὅτι τῷ θεῶν μάλιστα ὅτι τοῖς ἐρῶν ἐθέλουσιν, ὅτι τῶν Νεμέσας πτεροὶ ὥσπερ ἔρω ποιῶσι; Nemeseos neque hos neque aliud vetus signum alas habet. Apud Smyrneos, quæ maxima cum religione coluntur signa alas habere postea deprehendi; cujus rei causam suspicor esse, quod cum dea maxime amatoribus præsit, ei ut Amori alas addunt.

JUSTITIAM alatum facit Æneas Sophista; & Pindarus; ut indicarent procul dubio, celeritatem vindictæ divinæ ad punienda crimina.

Ep. pen.
In Pyth.
& Nem.

MOMUM reprehensionis & convitii deum Alcæus, Comicus antiquus; Μῶμος λαίηρης ἐξέφυγεν πτέρυγας. quia nihil est tam volucrum, quam maledicentia, & carpendi alios tetra libido; nihilque citius excipitur, vel latius dissipatur.

AURORAM talem in nummo Gentis Plautiæ occurrere notat Antonius Augustinus. Et proculdubio respicit illum, in quo apud Urfinum Virgo alata in aëre quasi pendens, & quatuor equos contumaces coercens cernitur. Nam & illi equos roseos tribuit Ovidius: & Ionem Chium poetam dithyrambicum αἰσῶν αἰσέρεξ fidus eorum vocarunt teste Aristophane in Pace; quia oden fecerat, cui principium erat; Ἀἰσῶν ἀεροφόρων αἰσέρεξ μένομεν Ἀελίᾳ λελυκῇ πτέρυγι παρόδρομον; Eorum aëritvagum fidus expectamus, albis alis anteambulonem Solis; uti legere apud Scholiastem licet; quanquam non plane eadem res sint itella, quam luciferum vocant, & aurora.

Dial. 5.

Lib. 1.

Am. El. 5.

FORTUNÆ alas quoque tribuit Joannes Sarisberiensis; Quos Fortunæ gratia ALARUM suarum remigio ad sublimia subve-

L. 3. c. 6.

bit, & extollit; & à quibus quælibet magna domus dispositionis suæ formalam trahit, & habitum mutuatur: qualis etiam cernitur in variis numismatis, quæ Suaresius & Kircherus luce publica donarunt.

V E N T I alati cernuntur in turri marmorea, quam Athenis olim fecit Andronicus Cyrrhestes, quamque Sponius αὐτόπῳ itinerario suo eruditissimo inseruit. Et quod notandum in Secundinorum monumento ad Mosellam in provincia Luciliburgensi, ventus alas, inter quas cornu oritur, capiti affixas habet, uti docet Wilthemius. Et ne poëtas omnes advocem, ecce Boreæ etiam alas tribuit Ovidius;

Dypt.
Leodien.
L. 6. Met.

Hæc Boreas, aut his non inferior a locutus

Excussit pennas — —

Et mox

— — parvidamque metu caligine tectus

Orythyan amans fulvis amplectitur alis.

Noto Valer. Flac. Lib. 1.

— Zephyrusque & nocti concolor alas

Nimborum cum prole Notus.

adeoque sibi placuerunt in hoc figmento, ut & Boreæ filiis Zeti & Calai alas tribuerent; uti Argonauticorum scriptores, & Ovidius docent.

P A C E M in Græcis Locrensiū nummis occurrere sedentis habitu & alatam, gerentem caduceum; cum Ins. ΕΙΡΗΝΗ testatur Antonius Augustinus: eademque talis cernitur in nummo Claudii Imp. cum Ins. P A C I A U G U S T Æ.

SOMNI alati effigiem edidit & illustravit nuper vir doctus; & Gruterus insuper testatur in marmore Romæ reperto cerni genium alatum, dormientem, dextra manu in humerum sinistrum, à quo velum retrorsum dependet, posita; sinistra mentum sustinente; crure sinistro in dextro imposito eumque faci inversæ inniti. Genius hic mihi vel somnus est, quia additur SOMNO ORESTILLA FILIA; vel GENIUS SOMNI in alia inscriptione laudatus. Verum, cum monumentum illud positum sit mortuis, arbitror SOMNUM hoc loco mortem, quæ in aliis inscriptionibus appellatur SOMNUS ÆTERNALIS, SOPOR, SOMNUS, ΤΠΝΟΣ; & figuram alatam inversæ faci innixam nihil aliud quam animam è corpore migrasse, denotare.

Est quoque simulacrum mulieris alatum, serpentum gyris

cir-

circumvolutum, & innixum hastæ in pictura hieroglyphica Camerarii; qui arbitratur eam esse naturam, leges quasdam sua naturali prudentia & rediviva procreatione omnibus rebus nascentibus præscribentem. Verum, quia Lunæ comes, & quia similis plane absque alis figura Soli additur, potest Nox esse. Illi alæ tribuuntur, quia celerrime fluit, & vix homines dormientes eam præteriisse sentiunt: quod plane contrarium in DIE, qui Soli additur, obtinet; quia ob labores & æumnas pluribus mortalibus, rusticis maxime, longus videtur: Fulgent. lib. 1. Myth.

Tum nox stellato mundum circumlita peplo

Cærulea rorigeris pigrescere jussërat alas.

LUNA quoque vel DIANA LUCIFERA in nummo apud Tristandum faciem accensam tenens, & alata, Faustianam in cælum fert: & Julia Mammæa in Lunæ habitum vel Isidis transformata, alas gerit in alio elegantissimo.

Infamiae tribuit alas *atras* Silius Italicus

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxur, & ATRIS

Circa te semper volitans Infamia PENNIS.

Lib. 15.

Tandemque apud Boissardum in monumento ATHANIE EPIERIDIS binæ figuræ muliebres nudæ & alatæ ex totidem cornucopiis emergunt; quæ quid sibi tamen velint, nondum satis perspicio. Et ne infernus mundus ejusmodi signentis careret, *Eumenidibus* vel *Furiis* etiam alas dat Euripides;

Orest.
276.

A α, τί δῆτα μέλλεις, ἔχοντες αἰθέρα

Πτεροῖς • τὰ ποῖός εἰς αἰνῶδες θεοφάτα,

Ah, ah, quid cunctamini; evolate in ætherem

Alis, & accusate oracula Phæbi;

& alibi eas *δρυμαδας πτεροφόρας* appellat. Seneca Græcum Tragicum sequitur;

Her. Oct.
1004.

Quenam ista torquens angue vipereo comam

Temporibus atras squalidis pinnas quatit.

Et apud Virgilium Aleæto modo fuscas, modo stygias alas habet; quanquam aliter Furie describuntur Pausaniæ, cernanturque in nummo M. Julii Philippi Cæsaris ab Antiochenis percussio apud Seguinum. Atque hæc quidem occasione TEMPORIS, ut in marmore occurrit, ALATI; quorum si multa ἀπεσδιόρυσται sunt, in meliorem partem accipias, Lector, rogo; & quod paululum extra oleas, ut est τὸ λεγέμενον, vagatus sim, dona materiæ non plane injucundæ.

HOMERUS ipse παντοίας σοφίας ἰδμῶν, ἢ τ' λόγων ὤκεανός, uti appellatur Joanni Diacono in allegorica explicatione iv. primorum versuum Iliados libri quarti apud Lambecium Tom. vii. Bibl. Cæsareæ; vel ὁ σοφός, quo elogio eum ornat Julianus Epistola 39. hinc sequitur in terris Deus; quem honorem eruditionis præstantis viris habitum esse multis exemplis docui; firmatque itidem Empedocles, qui teste Laërtio, vivus à Scelinuntiis in genua procumbentibus, tanquam Deus adoratus est; cuique Pausanias amicus monumentum fecit, ἢ ἀγαλματόν τι, ἢ στήθιν οἷα θεῶ; aut imaginem quandam parvam, aut sacellum quasi Deo. Sedet autem tunicam indutus, cujus manicæ primis humeris hærent, vel quæ ad medios lacertos descendunt. Triplicem mihi tunicarum formam quoad brachia notavi; suntque vel manuleatæ, vel parvas manicas habent; vel denique plane iis carent. Ultimum genus cernere licet in Castore; & Edessæ regulo Abgaro apud Trifanum; illudque colobium vocare solent, q. d. mutilum: Isidorus; Colobium dictum quia longum est & sine manicis; antiqui enim hoc magis utebantur; unde emendandæ Glossæ Arabicæ apud Vulcanium; Levitonarium est colobium lineum sine manicis; cum vulgo male scribatur, sine tunicis; alii tamen parvas iis manicas, quales in Homero observavi, & in plurimis marmoribus antiquis, tribuunt; Cassianus: Colobii quoque lineis induti, quæ vix ad cubitum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus. TRAGOEDIA brachia usque ad manus velatas habet; quod apud Romanos infame olim fuisse, ex Gellio, Cicerone aliisque docuerunt viri docti. Græci χειρωτὲς χιτῶνας, vel καρπώτες dixerunt, id est, μεχει τ' καρπῶν χειρίδας ἔχοντες. Et quamvis iis probrosæ fuerint, utpote barbaris sive Persis propriæ, tamen Epicurus manuleatus à Seneca describitur; Hercules Tragicus apud Cæsarium non aliter vestitur, & denique Tragicis tribuit Lucianus, si virò docto fidem habemus: καὶ σπῦ, ait, ἐμβάδας ἢ σπῦ πειρήεις χιτῶνας ἢ χλαμύδας ἢ χειρίδας ἢ περὶ στήθεα ἢ σωμαπαι; id est, vertente Vincentio Obsopœo: Calceos & tunicas ad pedes usque porrectas, & chlamydes & chitrothecas, & ventriculos & corpuscula. Eadem ornamenta tragica, exceptis περὶ στήθεα recenset quoque Julius Pollux: verum σωμαπόν vel σωμαῖον ipsi exponitur stola; ἢ σιδή μὲν ἢ τ' ὑποκελιῶν στήλη· ἢ δ' αὐτὴ ἢ σωμαῖον ἐκαλεῖτο; alibi: σωμαπόν ἢ τ' ὑποκελιῶν σιδή; videturque ita hæc vestis dicta esse, quia totum corpus cingebat & in

Tom. 2.
p. 268.
& 519.

In love
Trag.

Lib. 4.
cap. 18.

involvebat: περιεσπῖδα redduntur *ventriculi*, Minerva itidem, quemadmodum reor, invicta; quia potius fuere *ventralia* vel vestimenta brevia ad instar thoracis, muniendo ventri tunicæ subjecta; uti interpretatur Ferrarius. Sed quod idem alio loco vir eruditissimus interpretem carpit, & χειρίδας transposita voce *tunicas talares manuleatas* vertit, necdum approbare potui: potiusque suspicor, inter tragicum vel scenicum apparatus *chirothecas* fuisse. Semus sane Eleus, Grammaticus apud Suidam *Ithyphallis* tribuit *chirothecas floridas*; οἱ ἡ ἰσὺ φάλλαι περισσωπέϊα μεθύοντων εἶχον, ἢ χειρίδας ἀνθινὰς ἢ χιτῶνας μέλχεϊ σφυρῶν; quod idem Lexicographus sine auctoris nomine tradit in v. φάλλοφόροι. Quin & tragoedis eundem habitum tribuit D. Chrysostomus; τὰς ἡ χεῖρας καθάπερ οἱ τραγωδοί, ἔτω μετ' ἀκλεβείας ἐνδεδύσιν, ὥς νομίζεν περισσωφεύκεναι μᾶλλον αὐταῖς; *Mannus vero sicut Tragœdi tam accurate chirothecis muniunt* (virgines sacrae) *ut adnatas iis existimes*. Nec dubito idem tradere Pollucem loco eleganti admodum, sed viris eruditissimis, ut mea fert opinio, parum intellecto. Nam postquam varia tragicorum ornamenta, & cum iis chlamydem chlanamque recensuisset, addit; Εἰ φανίης συσπρεμμάτιον π. φοινίκην ἢ πορφύρεν; ὁ δὲ πλὴν χεῖρας εἶχον οἱ πολεμῆντες ἢ οἱ θηρῶντες; *intvolucrum quoddam puniceum purpureumve, quod manibus circumvolvebant milites vel venatores*. Janus Ulietius arbitratur εἰ φανίδα chlamydem vel venatorium, quo persona bellica vel venantis agnoscebatur, quale hodie fere milites in brachio etiam alligant: Scaliger interpretatur chlamydem, quam brachiis circumvolvebant milites cum scuto carerent. Sed hos refellit ipse Pollux; illum (ne dicam morem talem apud neminem veterum reperiri) quia non *brachium*, verum χεῖρας sive *manus* nominat; hunc vero, quia chlamydis vel chlanæ jam meminerat, nec de iis tanquam de re parvula, ut indicat συσπρεμμάτιον π., loqui censendus est. Neque tamen ignoro εἰ φανίδα chlamydem vel paludamentum significare. Nam, ne alios adducam, ita loquitur Eustathius; εἰ μὴ δὴλαδὴ ἢ αἱ χλαμύδες, ὥς εἰ φανίδας φασὶν εἰρηδῆς ὡς τῷ εἰπόντι, ὅτι εἶχον πορφύρας εἰ φανίδας, πολλοὶ δὲ ἢ ἀρχαῖος ζῶνας: Auctor fragmenti, quod laudat, anonymus, est Athenæus; qui libro quinto his verbis utitur in describenda pompa Antiochi regis; & ex quo constat apud Eustathium scribi oportere, ἀρχαῖος ἢ ζωαῖς, id est, *paludamenta auro texta, & animalium figuris variegata*. Quid igitur?

Lib 1.
cap. 18.
p. 1. de
Re vctt.

Hom. 8.
Es. pr.
ad Tim.

AdNem.

Ad Varr.

Ad II. Π.
p. 1016.

puto ἐπαπλῖδα Pollucis esse *chirothecas*, non tales, qualibus homines politiores vel rustici utuntur; sed fascias & lintea, quibus tota manus, & forte singuli digiti seorsim involuebantur.

Scem. 1. Hoc est quod tradit Musonius apud Stobæum; Ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑδάμῳς καλὸν ἔτε ἐδότησεσι πολλὰς καὶ σιέπειν τὸ σῶμα, ἔτε ταινίας κατελαιν, ἔτε χεῖρας τε καὶ πόδας περιδέσει πλῶν καὶ ὑφασμάτων πνῶν μαλακύνειν τίς γε μὴ νοσῆναι; *Quare minime honestum est vestitu nimio operire corpus aut fasciis involvere, aut manus pedesque circumligatis pannis ac linteis quibusdam molles ac languidos reddere, cum morbo non sunt impliciti.* Ut enim apud Pollucem συσπριμάπον, ita apud Stobæum περιδέσεις sive *circumligatio* occurrit; utque pedes fasciis, quas *pedules* & περιελημάτα ποδῶν vocant, involverunt, ita aliis manus, & forte, quemadmodum monui, digitos singulos. Et hæc quidem occasione tunicæ manicatæ, quam TRAGOEDIA induitur; quæque non secus ac exterior vestis humum verrit; quarumque de altera ita canit Ovidius

Lib. 3.
Am. 1.

Venit & ingenti violenta Tragedia passu

Fronte comæ torva, palla jacebat humi.

Nam sive tunicam, sive pallium intelligas, nihil errabis; quia *palla* nonnunquam, quod negant viri eruditi, tunicam significat. Cornificius *chlamydem* i. e. vestem exteriorē; & *pallam* i. e. interiorē, citharædo tribuit; *Ut citharædus cum procedit optime vestitus, PALLA inaurata INDUTUS, cum chlamyde purpurea coloribus variis intexta*; neque aliter interpretandus

Lib. 3.
ad Her.

Lib. 14. Ovidius est;

Met.

— — *pallamque induta nitentem*

Insup̄ aurato circumvelatur amictu.

Nam non modo *amictui* vel *amiculo*, quod quia exterius vestimentum est, recte *circumvelare* dicitur, opponitur; verum etiam *induere* (quod verbum tunicæ convenit, ut apud Apulejum: *Habebat tunicam indutui, pallium amictui*; & Ovidium,

Induiturque humeris cum lato purpura clavo)

de ea usurpatur, non secus ac apud Plautum

— — *non ego te indutum foras*

Exire vidi palla? —

Ad talos autem usque descendisse, idem Ovidius alibi docet;

Lib. 3.
Amor.
El. 4.

Ima videbatur talis illudere palla

Namque hæc in nitido corpore vestis erat.

videantque eruditi; num in nitido corpore positum sit pro, quod Gra-

Græci ἐν χερσὶ dicunt, seu *in nudo corpore*; quodque Apulejus exprimit per, *tunicam habere indutui ad corpus*. Hoc enim si verum foret, testimonium omni exceptione majus haberemus, constaretque *pallam* interdum interiorem vestem sive tunicam denotare. Neque tamen cum Rubenio Alberto, omnibus in locis *pallam* eo sensu sumi existimo; quia tot auctorum verba contrarium evidentissime evincunt, quos ne recenscam, facit Vir præstantissimus, & rei vestiariæ veterum peritissimus Octavius Ferrarius: quod pertinet Varronem *pallam* inde deducere quod *foras ac palam* gestetur, quæ quamvis tunicae exteriori etiam conveniat derivatio, commodissime tamen de amiculo exponitur. Ut autem TRAGŒDIA tunicam ad pedes demissam induitur, palliumque trahit; ita eundem habitum Tragœdiarum actoribus tribuit Plutarchus: ἂν δ' Ἀλκίβιδης ὁ Σάμιος Ἀλκιβιάδῃ φάσκων ὑπόγονον εἶναι περιεσθῆσι τῆς τοῖς, αὐλεῖν μὲν εἰρησίου τοῖς ἐλαύνεσι χρυσόγονον τὸ Πυθιονίκῳ κελύειν δὲ Καλλιπιδῳ τὸ τῶν τραγωιδῶν ὑποκριτῶν ΣΤΑΤΟΥΣ ἢ ΕΥΣΤΙΔΑ ἢ ἄλλον ἐναγώγιον ἀμπερχόμενον κόσμον; *Quæ vero his Samius Duris, stirpem ad Alcibiadem referens, addit; ad tibiam eum remos concitasse, classicum modulante Chryfogono Pythonice, hortatorem Callipodem fuisse tragœdiarum actorem, recta tunica & syrmatē, reliquoque cultu, quo prodire in scenam solet, ornatum, ea Theopompus non prodidit. Sed si παῖσι χιτῶνες vel, ut alii loquuntur, σάκκοι sive ὀρθοσάκκοι sunt, interprete Polluce & ζωννύμενοι vel non cinctæ; in marmore contrarium observatur; Tragœdiaque tunicam cinctam induitur; quomodo Dio etiam Cassius ὀρθοσάκκον χιτῶνα Neroni tribuit; qui tamen in nummis citharœdico habitu insignis cinctam itidem gerit; quæ quomodo conciliari possint, nisi exponas rectas tunicas, quæ sursum versus à stantibus texebantur, sagaciores excutiant.*

cap. 25.
Anacœt.

In Alcib.

Lib. 63.

In ILIADE & ODYSSEIA nihil amplius notandum restat, nisi quod colorem cæruleum, *thalassicum* vocet Plautus; vestes ipsas *thalassinas* Lucretius;

*Scilicet & grandes viridi cum luce smaragdi
Auro includuntur, teriturque thalassina vestis
Assidue & Veneris sudorem exercita potat.*

& Nonio Cumatilis color explicetur aut *marinus* aut *cæruleus*; tra-etumque scribat à Græco quasi *fluctuum* similis. *Fluctus* enim Græce κύματα dicuntur. Gruterus & Mercerus existimant hoc nomen vestibus dari non à colore, verum à textura representante fluctus;

fluctus; indeque Varroni apud Nonium easdem *undulatas* appellari. Sed ne dicam fluctuum agitationem omnibus coloribus, ut hodie fieri amat, potuisse representari, Titinius *colorem cumatilem*, Plautus *thalassicum* celebrat, hicque ita exponit *ferrugineum*; & tandem Ovidius non obscure indicat *undulatas vestes à colore nomen habere*;

Lib. 3. Arr.

Hic undas imitatur, habet quoque nomen ab undis

Crediderim nymphas hac ego veste tegi.

Lib. 8.
cap. 48.

Nam deabus marinis sive nymphis cæruleas vestes dari, sat multis exemplis docui; & poëta de variis vestium coloribus agit, ut vel locum inspicienti patebit. Nec alio colore arbitrator fuisse *togam regiam undulatam* qua Servius Tullius, Plinio teste, fuerat usus, quam etiam celebrat Varro apud Nonium: *Et à quibusdam dicitur esse Virginis Fortunæ ab eo quod duabus UNDULATIS togis est opertum*; proinde ut olim nostri reges UNDULATAS & prætextas togas soliti sint habere.

Sed ut pergami, per mures, licet soli sint, non secus ac ranas apud Martialem posse intelligi Ranarum & Murium pugnam dubitanter affirmavi; nunc adde ultimam loquendi rationem usurpatam etiam esse Fulgentio,

Lib. 2.
Myth.

Quod Maenius ranarum

Cachinnavit prælio

Parrhasia candicanti

Dente lyra concrepet.

quo ex loco insuper discimus, carmina *Maenidis* vel *Maenidis vatis*, sive *senis*, ut alii eum appellant, ad lyram fuisse decantata.

In Lyc.
Lib. 7.
cap. 17.

ΜΥΘΟΣ tunica caret, soloque pallio corpus, excepto pectore, humero & brachio sinistris velat; quomodo plane ex Lycurgi instituto Lacedæmoniorum pueri ab anno duodecimo, ἀνδ' ἡτῶν ἢ δὴ διετέλχον, ἐν ἱμάτιον εἰς τὸ ἐνιαυτὸν λαμβάνοντες, sine tunica agebant, unum accipientes quotannis pallium, narrante Plutarcho; quod & firmat Agesilai historia apud Ælium; nec non Justinus memoriæ mandans juvenibus Lycurgum non amplius una veste uti toto anno permisisse. Quin & pallia inter puerilia vestimenta numerat Ulpianus; *Puerilia vestimenta esse ait, quæ ad nullum usum pertinent nisi puerilem, veluti togæ prætextæ, aliculæ, chlamydes, PALLIA, quæ filiis nostris comparamus.* Est præterea puerulus noster nudis pedibus; quem habitum

& pue-

Tit de
Aur. &
arg. leg.

& pueris suis præscripsit Lycurgus ; & potuit hoc factum esse reverentiæ causa, uti in multis sacris fieri solere apud gentiles constat. Nam & inter Pythagoræ symbola fuit, *Ἀνυπόδη-
το ἦν ἡ περὶ τοὺς πόδας* apud Jamblichum ; quod ex Mosaica historia peti-
tum esse affirmat Ambrosius. Apud Creten-
ses ædem Dianæ Britomartys præterquam nudus vestigia, nullus licito in-
greditur ; & matronæ Romanæ Vestæ ad ædem nudo pede descen-
debant, Solino & Ovidio testibus ; unde Glossæ Barthianæ ad
Statium, narrantem Atalantam Parthenopœi matrem somni
figuris turbatam plantis ex more solutis ad Ladonis undas ivisse,
ut malum soporem vivente fluvio purgaret, notant : *Sacrifican-
tium more nudaverat plantas*. Sed obvia talia sunt, & viris eru-
ditis notata ; quapropter me ad alia convertam, Virgi-
nisque quæ facies tollit, habitum inspiciam. Nam præter-
quam quod amiculo humeros onerat, quod quid sit docuerunt
Casaubonus, Ferrarius & ipse in observationibus, capillos
in vertice nodo constrictos gerit, more Græcis usitatissimo.
Hunc habitum Dianæ tribuit Ovidius ;

Altera succinctæ religetur more Dianæ,

Ut solet attonitas cum petit illa feras.

quæ propterea dea frequenter in moneta veterum talis occur-
rit ; ita tamen ut capillus interdum in duo membra vel
πλέγματι dividatur, & alterum in summo vertice, alterum in
occipitio religetur ; quemadmodum hi nummi testantur.

In viris ejusmodi ornatus *κράβυλλος* ; in foeminis *κόρυμβος* ,
in pueris *σπορπίον* , notante Thucydidis Scholiaste dicebatur ,

ac in genere Nicolaus Damascenus appellat *κόμην κεκερμηλωμένην*.

BOVI *luxata cornua* Plinium à me emendatum tribuere arbitror; nisi forte quis *luxata* interpretari malit, quæ boves pro libitu huc illuc movere instar aurium possunt; uti de *Phrygiæ* bubus memoriæ mandat Aristol. l. 3. c. 9. H. Anim. & de *Indicis* Solinus, Plinius atque Agatharchides.

COMOEDIA tunicam talarem sed per pulpita non tractam gerit, quam Græcos *συμμετρίαν* appellare reor. Sane Pol lux illam Comicis tribuit; estque ipsi *χρῶν ποδῆρης ἀλουγῆς κύκλω*; non secus ac Hesychio *ἐνδυμα γυναικείον ποδῆρες ἔχον σύρμας*; *vestimentum muliebre talare sſirma non habens*. Ut autem propter causas à me allatas Comœdiam foemina representat, ita non absque ratione eandem puero Theopompus designavit. Nam cum opera Æsculapii sanitati esset restitutus, iussit se ex Patrio marmore in lectulo jacentem sculpi, adstantibus salutare manus porrigente deo, & puero *νεαρῶ* tenero subridente. Hunc Suidas vel is ex quo sua hausit, indicare arbitratur poetam jocorum esse amantem: *Εἰώ, αἰτ, σωήμι τ' φιλοπαίτιον* (ita legendum non *φιλοπαίτιον*, quomodo *φιλοπαίτης* ac *φιλοπαίτιον* apud eundem & Pollucem inveniuntur) *πειητιῶ ὑποδελῶν*; adjicit deinde rationem: *γελαῖ ᾧ τ' καμωδίας τὸ ἰδίον ἀπὸ συμφορῶν αἰνίττει*; ridet enim, & comœdiæ proprium characterem per signa indicat; scilicet & risus comœdiis tribuit Claudianus

Lib. i.
in Eurr.

Quo socci superent RISUS, luctusque cothurni.

SAPIENTES vel *Σοφῆς* Græcis dictos esse, qui in qualibet arte excellerent, docet insignis locus Aristotelis, qui exstat lib. v. *Moralium* ad Eudemum; *τιῶ ἢ σοφίαν ἐν τῇ τέχνῃ, πῶς ἀκριβεστάτως τὰς τέχνας διπορίδωμεν · οἷον Φειδίαν λιθουργόν σοφον · καὶ Πολύκλειτον ἀνδραγαθοποιόν · ἐνταῦθα μὲν ἔν ἐφ' ἑνὶ ἀλλοι συμμεινόντες τῶ σοφίᾳ, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν*: *Sapientiam autem in artibus attribui illis solemus, qui in istis sunt exercitatissimi: unde Phidiam sapientem marmorarium, Polycletem sapientem statuarium dicimus; nihil aliud hic sapientiæ nomine, quam artis præstantiam significantes*. In marmore antiquo apud Reinesium centesimo quinto & septuagesimo classis xvii. non alio sensu Latinorum *Doctus* occurrit;

NOVERAT HIC DOCTA FABRICARE MONI-
LIA DEXTRA
ET MOLLE IN VARIAS AURUM DISPONE-
RE GEMMAS.

quin & Synesius in Encomio calvitiei scribit canes, ὧν ὅτι καὶ γαστέρες ψαλαί, σφωπώτερος τῶ κύνων εἶναι; & ita ipsam Sapientiam animalibus tribuit.

Atque hæc sunt quæ monere necessarium valde esse duxi, ut major lux vestibis non modo, quibus figuræ ornatae incedunt, verum etiam ipsi marmori affulgeret; & finem facerem atque ad tertiam partem transirem, nisi quæ *vestium* de *clavis* & *patagio* mihi notata sunt, ut adjiciam hortaretur materiæ ipsius elegantia.

PATAGIUM igitur cum viris eruditis esse arbitror limbum, fasciam vel segmentum, quod tunicæ circa collum vel fauces alluebatur; indeque recte Festo illud exponi, *quod ad summam tunicam assui solet*. Eodem sensu hanc vocem apud Apulejum occurrere censent nonnulli: *Uberes enim*, ait, *crines leniter emissos & cervice pendulos, & deinde per colla dispersos, sensimque sinuato patagio residentes paulisper ad finem conglobatos in summum verticem nodus adstrinxerat*. Verum mihi Apulejus videtur ipsos crines à fronte usque in collum per tempora contortos, ut frequentissime in nummis animadvertere licet, *patagium* vocare; quia scilicet & verum patagium circa illud erat. Hanc ut firmet opinionem Rubenius adducit elegantem valde juvenalis locum;

*Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum se
Porrigat; & longo jactetur spira galero.*

Vult dicere; si quis dubitat Gracchum, Saliari sacerdotio præditum, ut retiarium in arena pugnare, credat tunicæ Saliari purpureæ, & aureæ spiræ de faucibus tunicæ se porrigenti; uti explicat non inerudite Ferrarius; qui tamen Rubenium reprehendit, quod *spiram* putaverit esse *patagium*; si bique nondum exploratum esse fatetur, quomodo quæ de faucibus tunicæ se porrigebat, possit dici jactari longo galero. At mihi nondum constat Rubenium existimasse *spiram* ita debere interpretari; quippe qui verba illa omittat, & hæc tantum ponat;

*Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum se
Porrigat — —*

id est, fidem habeamus tunicæ, hunc hominem in arena depugnantem Salium & Gracchum esse; quia illa circa fauces aurea est, vel aureum limbum sive patagium habet. Mox Satyricus alterum non leve minus argumentum subijcit, *spiram n. iactari longo galero*. Quod ut percipiatur, observandum; Salios gestasse apices vel pileos fastigiatos in coni formam: Dion. Halicarn. καὶ οὗτοι καλεμύες ἀπικας ὀπικεῖμενοι καὶ κεφαλαῖς, πῖλῳς ὑψηλῶς εἰς ἀγῆμα σωμαγμύες κωνοειδῆς, ὥς ἑλλῶες προσαγορεύσι κυβεασίας: *Gestant etiam capitibus, quos vocant apices, fastigiatos in coni formam pileos: Græci appellant Κυβεασίας* • per *spiram* autem intellige fascias quibus apex sub mento stringi solebat (uti patet ex iis quæ notat Festus in v. *Apiculum* & *Offendices*; atque ad eum Scaliger) ne decideret; quas liberas & per humeros fluitantes relinquebat Gracchus, non secus ac sacerdos in

Lib. 1.
c. 29. de
Vet. Jure
Pont.

Pompiliæ Gentis nummo, prout editur à Jacobo Guthério

Licet autem retiarii tunicati fuerint, non tamen illorum tunicæ aureis patagiis ornabantur; & si galerum gestarunt, iste nec offendices videtur habuisse, nec fuisse coni forma, unde facile Gracchus ab aliis distingui poterat, atque ab omnibus cognosci. Imo dubito adhuc, num galero, caput muniverint hujus generis gladiatores, uti arbitrantur viri eruditi; cum quia *nudum vultum* ipsis tribuunt Suetonius, Juvenalis, Valerius Maximus; tum quia Juvenalis verba, quibus de Graccho agit, omnibus retiariis aptari nequaquam possunt; & Suetonius, quem adducit Calderinus, non de Nerone retiario, sed nocte per popinas & loca ædilem metuentia vagante

te agit; tandemque quia nulli usui huic generi gladiatorum galerus fuit, quippe qui rete pugnabant, & illo adversarium in terram trahere conabantur. Sed cum *patagium* ornamentum sit, quod summæ tunicæ solebat adfui; qui factum est, ut Nonio explicetur *aureus clavus*, qui pretiosis vestibus immitti solet? Scilicet nulla inter *patagium* & *clavum* fuit differentia, nisi quod hic recte per vestes descenderet, illud vero transverse eas ornaret; ita ut ambæ forent lineæ diversum nomen propter diversum, quem occupabant in tunicis locum sortitæ. Nam verissime docuit Rubenius Albertus *CLAVUM* nihil aliud esse, quam lineam vel latam vel angustam; unde & prisca ecclesiæ dalmaticis *clavos ex purpura* tribuit Isidorus, *Virgulas vero coccineas* Alcuinus. Atque ut *patagium clavus* exponitur Nonio, ita nonnulli apud Servium *nimbum*, vel *limbum* (ut scribendum videtur, quia res toto cælo diversæ sunt) interpretantur *clavum transversum in veste*; & Festus *ricinium togam* scribit esse muliebre, *prætextam clavo purpureo*. Neque enim mihi fit verisimile, hos viros, quorum ultimus ætate aurea vixit, adeo rerum temporibus suis obviarum vixisse ignaros, ut quid fuerit *CLAVUS* vestium ignoraverint; sed cum viderent nullam aliam clavorum formam, quam linearum transversarum & insularum esse, eodem nomine has designarunt addita differentia, quæ per se transversum & prætextam satis superque palam sit; cum contra clavi proprie & per excellentiam ita dicti recte descendant. *CLAVI* igitur lineæ sunt; unde alii cos *VIAS*, & *TRAMITES*, docente Rubenio, appellant; licet observaverim hæc nonnunquam auctoribus distingui: Auctor passionis S. S. perpetuæ & Felicitatis: *Et exivit vir quidam miræ magnitudinis, ut etiam excederet fastigium amphitheatræ discinctatus purpuram inter duos CLAVOS per medium pectus, habens CALLICULAS multiformes ex auro & argento factas, efferens virgam quasi lanista & ramum viridem, in quo erant mala aurea*, Holstenio, viro doctissimo, *discinctatus purpuram inter duos clavos* exponitur purpuream vestem gerens clavis duobus vel fasciis distinctam sine zona; quæ interpretatio etsi vera sit, firmetque Rubenii de clavis sententiam; doceri tamen velim qua ratione dicatur *purpura inter duos clavos* pro, veste purpurea duobus clavis ornata. Suspicio quapropter mihi nonnunquam oborta, verba hæc ita ordinanda esse:

discinctatus purpuram ; inter duos clavos, per medium pectus, habens *calliculas multifformes*. Et *discinctatus purpuram* indicat, hunc virum indutum fuisse tunica purpurea *discincta* ; uti apud Cicero- nem *purpura usque ad talos demissa* de veste purpurea, vel *purpura prætexta* legitur ; & *purpuram sumere* dicuntur Imperatores im- perium, cujus vestis purpurea insigne, capeffentes : sequi- tur, inter duos clavos, per medium pectus habens *calliculas multifformes* ; id est, tunicam gerebat duobus clavis ab utroque pectoris la- tere (ubi Rubenius docet fuisse clavos angustos) insignem ; ipsumque pectus ornatum erat multifformibus calliculis id est, ut auguror, lineis, quas pariter Tibullus & Servius *vias* ; Ra- banus Maurus & Honorius Augustodunensis *tramites* vocave- runt. Nam ut ab *avis arvicula*, à *pellis pellicula*, à *cutis cuticula*, ita à *callis*, licet masculini generis sit, *callicula* videtur descendere.

Il. A. 24. Eodem sensu plane apud Homerum αἶμοι id est *viae* occurrunt, easque Scholiafies & Eustathius explicant ὁδὸς, σιγῆς ἢ ἐσέδης ; talemque fere vestem observasse videor in Roma Aringii sub- terranea, & σολᾶς σωλιωτάς nominat Georgius Cedrenus, explicante P. Jacobo Goar. Idem Auctor paulo ante ita loquitur : pridie quam pugnaremus video in horomate hoc : venisse Pomponium Diaconum ad ostium carceris, & pulsare vehementer : & exivi ad eum, & aperui ei : qui erat vestitus *discinctam* (forte & hic scribendum *discinctam*) candidam, habens multas (alii multiplices) **CALLICULAS** : id est, *vias*, *tramites*, *lineas* in veste. Neque tamen ignoro, doctissimum Possinum arbitrari *calliculas* esse appendices ro- tundas, ornatus causa additas capitibus militarium thoracum in acumen desinentibus ; quæ poterant ex bysso, purpura, & simili materia esse interdum è metallo, cujus generis erant tintinnabula & malo-granata in extrema ora summi sacerdo- tis posita. Quem ut refellere non est animus, maxime quia ejusmodi ornamenta dependent ex fasciis vel lineis per pecto- ra Sampsonis, Methodii & Germanici descendentes apud Jacobum Goar ; ita arbitror cum errare, dum *Galliculas* vel *περοχάδες*, ut in Glossis exponuntur, ad eum modum expli- cat ; & aliquid rotundum & volubile fuisse, quia *περοχὰς* vo- catur *Gallicula*, putat. Nam *Gallicula* fuit calcei species, aliisque *Gallica* dicitur, uti ex Tertulliani carmine quod in Senatorem Iliacum composuit ; Gellio ; Juvenalis Scholiafies, aliisque patet ; & *περοχάδες* exponuntur Hesychio συνδάλια ὑποὶ τῷ αἰγεί-
δε-

Lib. 3.
cap. 22.
p. DLXXI.

In Rit.
Gr.

A

δέμας &c. Sic in Ifidori Glossis *Kalones* explicantur *Gallicæ mulierum*; quod nullam ob causam in *Galeæ* mutat Vulcanius; quia, teste Festo, *calones* sunt *calcei ex ligno facti*. Nihil igitur commune hæc inter se loca habent; quia *Calliculæ* in Passione laudatæ sunt ornamenta vestium, sive lineæ, sive (facit enim loquendi ratio, ut ipse mihi cum nova interpretatione vix placeam) quid aliud; unde in Glossis MSS. apud Carolum du Fresne, virum eruditissimum, *Gallicula* exponuntur, *calciamenta pastorum*. *Gallicula signum vestis*. Quicquid sit, ex loco laudato constat binos clavos una in veste fuisse; quod non leviter firmat opinionem Rubenii; qui existimat totidem clavos angustos; latum vero non nisi unum fuisse per medium pectus demissum, prout canit poëta;

— & latum demisit pectore clavum.

sique verum est matronas in Asia olim, omnesque sacerdotes fere externarum religionum laticlaviam veste insignes fuisse; videor cum observasse una cum patagio in figura fœmineæ, quæ exstat in Caracallæ nummo, quam Tristanus Dianam Alphæam esse arbitratur. Eundem ornatum mihi notavi in pervetusta Urbis Romæ imagine apud Lambecium; variis imaginibus, quæ cum Imp. Leonis oraculis editæ sunt inter Historiæ Byzantinæ scriptores; Carolo Magno, cujus effigiem publici juris fecit Paulus Petavius, & denique multis figuris, quæ exstant in Roma subterranea; quarum unam apponere visum fuit.

T. 3. Bibl.
Vindob.

Tunica quidem laticlaviam cingitur contra morem Romanorum, uti docuit Manutius; sed firmat opinionem Rubenii in explicando Quintiliano; & quod reprehendit hic in angusticlaviam, illud in laticlaviam observo; eamque posse cingi, ut purpuræ, id est clavi angusti non recte descendant, vix sinit me dubitare figura laudata: Cui, ait, *laticlavii jus non erit, ita cingatur, ut tunicæ prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant. Nam infra mulierum est, supra centurionum. Ut purpuræ recte descendant, levis cura est, notatur interim negligentia*; id est, negligitur vulgo, ut clavi recte descendant, vel ut pars supra cincturam, respondeat ad amussim illi, quæ infra eam est; negligentisque eo nomine homines habentur; qui simplicissimus & verus istorum verborum sensus est. In eadem præterea Roma subterranea multæ cernuntur figuræ,

Lib. 11.
Inst. c. 3.

ræ, quæ tunicas binis clavis ornatas gerunt; ita ut eadem per humeros videantur descendere; & non leve pondus adjiciant Rubenii opinioni, censentis *angustos clavos* tam à posteriore³, quam anteriore corporis parte fuisse. Sed & idem vir doctissimus ex Eucherio & Sedulio *pænulas clavatas* fuisse conatur probare. Hoc non videtur obtinuisse Rep. Romana vetere; sed tamen Christianos hunc ornatum iis addidisse, docet præterea elegans pænulæ figura, quam ex eadem Aringii Roma exhibeo.

Nam duo hic clavi visuntur; estque hæc vera pænulæ figura, non quam vir eruditus laudat, uti jam docuit literatissimus Ferrarius tam in *Analectis*, quam in *Libris de Re Vestitaria*, nec non Thomas Bartholinus, vir doctissimus & Daniæ suæ lumen in commentario de *Pænula*.

Quod tandem ad nomen artificis, marmoris inditum, attingit; observavi sæpe illud solum in secundo casu operibus, adponi, ΜΥΡΟΝΟΣ inscribitur basi statuæ Deæ tenentis cornucopiæ, teste Choquiero in *Antiquitatibus Viennensibus*: & nonnunquam suspicabar bina nomina, quæ gemmæ antiquæ cum aliis editæ à Marco Antonio Canini adjiciuntur, ΑΠΟΛΛΟΔΟΤΟΥ ΛΙΘΟΥ, non significare, *pietra* ò *gemma donata da Apollo*; verum primum esse nomen artificis; alterum nomen artis, & denotare λιθογλυφία, vel λιθογλύφον
id

id est sculptorem; qui non Aspasix, ast Minervæ vultum gemmæ insculpsit. Neque enim quia in aliâ gemma, eodem vultu notabili, ΑΣΠΑΣΟΥ legitur, ambas ad Aspasiam referri debere persuasus sum. Quin potius ΑΣΠΑΣΟΥ mihi itidem nomen artificis est; galea, hasta, & ægis suadent Minervæ hanc περιποιεῖν esse; ut jam non dicam, nunquam Aspasiam Ἀσπασιν appellari à veteribus; & in priore galeam ornari gryphe, quod animal ejusdem deæ galeæ tribuit Pausanias.

Jam finem explicationi marmoris imponerem, nisi cum eam typographo traditurus eram, ad me forent allatæ eruditissimæ & humanissimæ litteræ Nobilissimi Viri, & gestis legationibus perquam illustris, Ezechielis Spanhemii. Cum autem à tam præclaro Ingenio non nisi doctissima soleant proficisci, parili, Lector, mecum aviditate cognoscere, quæ elucidationi Homericæ consecrationis inserviunt. Male scilicet me habebat vir palliatus prope antrum basi impositus; virum maximum & in hoc studiorum genere exercitum ad miraculum usque consului, atque ejusmodi responsum tuli:

„Quod autem tuum de viro illo basi prope antrum insistentem, & qui tibi, ut ais, crucem figit, judicium ad arbitrium meum defers, in eo utinam voluntati tuæ obsequi, aut expectationi satisfacere mihi liceret. Verum cum & alio, tum & hoc ante omnia cupiditati hac in re meæ obfuisse, meisque ad te litteris unam inde moram adlatam noris, quod neque illius marmoris ectypum aut schema haberem hic loci, neque unde nanciscerer scirem, nisi quod demum ante diem unum vel alterum in Kircheri Latio sese mihi denuo videndum præbuit. Neque ideo tamen occurrat hætenus quicquam, quod animum meum in eo, de quo quæris ζητήματα abunde explicet, & in quo declarando me Oedipum audacter apud te venditarem. Philosophum equidem Græcum totus viri habitus, quadrata vestis, vultus quod manibus tenet, consentanea denique similibus palliatorum σφῶν, quæ adhuc Romæ aut alibi prostant, statuis aut iconibus, figura arguere mihi haud abs re videbatur. Quum vero operis illius artifex, pro more consueto, dicatur in eodem marmore Apollonius n. quidam patria Prienensis, ad Biantem continuo referebam statuam illam

B b

pallia-

palliatam, virum, ut nosti, primum illius urbis decus, & cui delubrum etiam consecrassent Prienienses à Laërtio memineram. Unde nihil mirum aut insolitum videbatur, ut in eodem marmore, in quo nobilissimæ Artes ac Disciplina, imo ipsa rerum Natura, vario singulæ habitu ac ritu, ad commendationem Consecrationis illius Homericæ oculis usurpantur; in eodem tanti civis, magni Ionum, ut Biantis tumulo apud Prienienses insculptum, ornamentum, & inter septem Sapientes multorum iudicio præcipui, divinisque honoribus à contrariis suis culti, effigies quoque, opportune ac decenti habitu & loco, à Prienensi artifice signaretur. Neque Faces, quæ ab utroque viri latere occurrunt, quiscumque mirabitur, qui eas in Græcorum Sacris ac delubris familiares haud ignorat, iisque non Cererem solum, aut Dianam Lunamve Luciferam, quod & arguunt obvii, ut nosti, veteres nummi, aut Panem cateroquin, sed & alios Deos ac Heroas ejusmodi *δαδάρχαις ἢ λαμπροφροναῖς* frequenter ab iisdem cultos. De litera, quam vocant, Tautica, seu cruce ansata, quæ in monumentis Ægyptiis haud infrequens à Kircherò traditur, cur eadem capiti hujus viri appensa, aut quæ Sphærica veluti addita ei machina, haud ita, ut ingenue fatear, liquet. Tripodem quidem æneum memorant Auctores, cui nomen *sapientis* aut *sapientissimi* inscriptum singulari munere Bianti concessum. Sed neque machinæ illi cum Tripode convenit, neque tripus supra caput, sed ad pedes adponi in monumentis antiquis consuetus. An ad celebre illud Biantis effatum, *Omnia mecum porto*, quidquam eadem spectet machina, tu ipse videris, qui omnia nobis præclara hujus *Σποφώσεως* arcana, ut verus epopa, propinabis. Hæc sunt, quæ Vir Excellentissimus epistola laudata ad me misit; quæque ut erudita & elegantia sunt absque controversia; ita clare docent, multum lucis marmori accessurum fuisse, si totum se illi elucidando voluisset tradere.

Postquam tam eruditam observationem ab illustrissimo Spanhemio accepi, misit etiam Antonius Magliabechius raræ eruditionis & humanitatis vir, natusque plane ad promovenda studia, ea quæ notaverat Raphael Fabretti, absque controversia Abbas doctissimus; quæ, quia mirum quantum marmor emendant & illustrent, omittere absque piaculo

non

non potui. Integrum Homericæ Apotheosis argumentum huic lapidi consignatum, habes, ait, apud Kircherium in suo La-
 tio; Pag. 80. cuius explicationem ut examinare non vacat, ita in re non parvi momenti incuriam incidenter supplere in Homeri laudem, & veritatis assertionem, ac etiam ut V. C. Gisberto Cupero in eandem expositionem insudanti suppetias pro nostra tenuitate feramus pernecessarium duco. Quamobrem, totam Homeri sedentis imaginem hic repeto, quam Tab. III. alteri Bellorii sociam dedi. Hanc itaque quam ex autographo in ædibus Columnensibus Illustrissimus D. Marcellus Severolius semel & iterum mecum recognovit (ut eundem ob ingenii præstantiam & amœniorum studiorum societatem in examen omnium mearum cogitationum adhibere soleo) hanc, inquam, si cum Kircheriana conferas, in pluribus eam emendandam esse patebit. Et primo sub priori muliebri figura nos rupto marmore, ΚΟΤΜΕΝΗ, coque suppleto ΟΙΚΟΤΜΕΝΗ, *Terram matrem, Cybelem, sive Rheam* plane & perspicue legimus: ipsi vero ΕΤΜΕΑΙΑ nescio unde emer-
 sit; hancque ob *dulcia cantica* Homero coronam imponere fingit; quam nos *consensu totius orbis sibi traditam inferimus*. Cybeli autem seu Magnæ Matri, *capitis summi præclarum insigne*, Turrim nimirum emendatio nostra restituit, ubi apud Kircherium columna inter hanc & virum alatum stantem erecta est. Quod si Ægyptia interpretamenta cum Kircherio magis arideant, *Isidem* cum modio in capite, quam eandem cum Terra Servius & Macrobius constituunt, hic agnoscendam, retenta eadem significatione non abnuerim: & fortasse propior modio, quam turritæ coronæ hic capitis ornatus dici potest; utque distinctius comprehendatur, libet cum seorsim propria magnitudine exhibere. A.

Ad latus hujus ΟΙΚΟΤΜΕΝΗΣ ei jungitur ΧΡΟΝΟΣ, sive is Saturnus sit, & æternitatem significet, quod annis saturetur, ut Cicero & Lactantius dixerunt; sive tempus, utpote alas gestans, æternitatis itidem imaginem juxta Platonem & Pythagoricos; sive cælum ipsum, unum & idem cum Saturno ex Varrone; Kircherii interpretationem effugit; quia ipse nulla significatione ΚΙΡΟΝΟΣ legit. Nos igitur cæli terræque in Homeri veneratione consensum, seu utriusque poematis ejusdem (qualiter n. manu suam vo-

A.

lumen gestat) æternitatem & nunquam interituram memoriam, polliceri credimus.

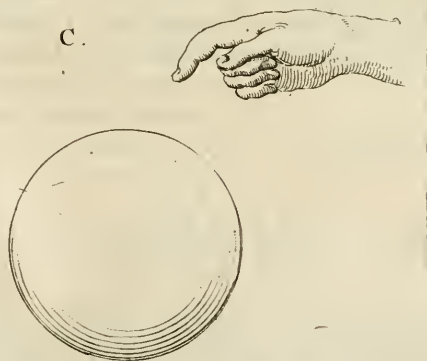
Quos Kircherius ad Homericæ sellæ latera genios astantes Ægyptiaco vestitu & gestu, & in manu alterius flagellum ὀφιοειδὲς, symbolum energię in profligandis tyrannorum vitiis, & vitiosorum hominum flagitiis, commentus fuit, nos mulierum specie; eam quæ ad dexteram, Iliadem, quæ ad sinistram Odysseam ex subjectis titulis ΙΛΙΑΣ, ΟΔΥΣΣΕΙΑ, & ex utriusque symbolis, facili nec longe petita conjectura judicamus. Ensis namque hujus Heroum gesta, & pugnata sacro bella sub Ilio, exprimit; prout acrostolium sive aphlasta hujus formæ, B, in alterius manu navigationes & maritimos Ulyssis errores, atque adeo ipsam Odysseam demonstrat. Acrostolium, inquam, quale in maritimæ potentię ostentationem Tyrios in nummis usurpasse, pluries observat Vaillant in Historia Regum Syriæ, & præsertim in Demetrio Nicatori; & proprie ad maris trajectus significandos Neptunum cum eodem acrostolio in manu expressum videmus tam in nummo Vespasiani

ni quarto apud Trifanum, quam in alio Titi apud Oiselim, Tab. 36.
pro reditu eorundem ex Oriente ad capeffendum imperium
perculsis.

Adfcribitur quoque ab auctore hujus marmoris Homeri
illud obfcure argumenti poematum Batrachyomachia (du-
bitantibus fane vitæ Homeri fcriptoribus, hoc eft, tam Pro-
clo, quam Auctore anonymo apud Allatium de Patria Ho-
meri in fine fuæ præfationis) ut ex muribus in imo folio vo-
lumen hinc inde arrodentibus infertur; quod nec pariter
Kircherius advertit, Ægyptiis myfteriis, in Græco quam-
vis poëta & ftatuario evolvendis intentus.

Index inflexus verfus fubditum orbem in fecunda fascia : C.

In throno illo in extremitate ejusdem secundæ fasciæ nullæ faces, sed apices huic similes tornatiles. D.

D.

Facies ejus, quam flaminicam Kircherius vocat, eidem throno insistente ita se habet. E.

E.

Tauro illi gibbofo & monstrofæ, ut videtur, figuræ, fig. 521. milem vide in nummo Gordiani III. apud Triftanum.

Ima fascia, in qua nomina illa ΟΙΚΟΤΜΕΝΗ, ΧΡΟΝΟΣ, &c. latior eft; ita ut quatuor hæc nomina, ita ut vides fubdita capiat, & in voce illa ΑΡΕΤΗ verfus definit:

A Ρ Ε Τ Η
M N Η Μ Η
Π Ι Σ Τ Ι Σ
Σ Ο Φ Ι Α.

Hæc à doctiffimo Abbate notata mifit ad me Illuftris Magliabequius; cujus eruditionem, virtutem, & humanitatem fingularis exempli ut admiror, ita publice ei nec non Raphaëli Fabretti gratias habeo, quod me monere tam præclara,

clara, & Kircherio, cujus fidem secutus eram, omiſſa, voluerint. Ut enim facili patet opera, totus terrarum orbis (nam, docente Æliano, ejus poëmata linguam in vernaculam translata Indi etiam Perſarumque reges canebant) Homero, veluti poëtarum principi coronam imponit; *Tempusque* teſtatur carmina ejus non iri abolita, vel a bello Trojano primum certam fidem temporibus conſtitiffe. Nam Cybelem terram eſſe, & turritam coronam gerere ex Ovidio, Arnobio, Servio, aliisque, nummis, marmoribus docuerunt eruditi. Inde ipſa Dea *πυργόφει* Græcis, *turrita* Propertio, *turrigera* Statio, & Claudiano vocatur. Hæc tamen corona nihil commune habet cum illa, quo eadem dea ornata eſt in nummis Lucillæ, Severi, & Juliæ Mamææ apud Triſtanum. Nam pinnis murorum diſtinguitur, noſtra vero tantum in altitudinem exſurgit, adeo ut *turrifera* non poſſit jure vocari quam Cybeli tribuit Naſo:

At cur TURRIFERA caput eſt ornata corona?

Lib. 4.
Faſt.

An Phrygiis turres urbibus illa dedit?

Ego enim *turriferam coronam* exiſtimo murorum pinnis ornari, vel turribus integris, qualem obſervavi in nummo Claudii apud Seguinum & in Lepidi, Antonii, Auguſti apud alios; illam vero quæ deæ capiti imponitur, non incommode *turritam*, & cum Græcis *πύργον* poſſe appellari. Lucianus Deæ Syriæ tribuit *ἐκλινὰς ἢ πύργον ὅτι τῇ κεφαλῇ*; & matronæ nupturæ coronam *turritam* Lucanus, quæ forte in altitudinem exſtructa, & ſimilis fuit illi, quam Juno in Samiorum ære gerit apud Triſtanum, qui poteſt videri. Sic Hieronymus Epistoſa ad Demetriadem, ſcribit eam in ſæculo, *alienis capillis turratum verticem ſtruxiſſe*; & Nazianzenus vetat mulieres ita ſe exornare;

pag. 52.

Lib. 2.

Tom. 1.
p. 738.

Μὴ κεφαλὰς πυργῶτε νόθοις ἀποκάμοις.

His ex locis patet utique, *πύργον*, & *turratum verticem* ex capillis in altitudinem exſtructis factum eſſe, ideoque noſtram illam propter altitudinem *turritam coronam* optime vocari; qua, ut hoc addam, aliæ deæ complures præter Cybelem ornatae ſunt; ut Cybele & Diana Ephelia in Mytilenæorum, Proſerpina in Sardiæ, Furia in Philippi Cæſaris apud Abbatem Seguinum; & Magna Mater in Magnęſiorum nummis apud Patinum: quod multis in ſuper exemplis docere facili opera, ſi id ageretur, poi-

possem. Notandum præterea Scaligerum ad Festum commentari, Lucanum loco modo laudato, *tutulum* describere; verum cum Varro *tutulos* exponat *crines convolutos ad verticem capitis*; & Festus *capitis ornamentum, quod sit vitta purpurea innexa crinibus in altitudinem exstructum*, ego illi opinioni manus dare necdum potui. Nam, quemadmodum ex verbis laudatis luce meridiana clarius patet, *tutulus* fiebat, quando *πλέγματα* vel naturalium vel adscititiorum crinium, vitta innexa sibi invicem in vertice imponebantur, & ita caput multis compagibus exstruebatur; uti, ni fallor, videre licet in nummo Heroïnæ Juliæ Proclæ, quem vulgavit Seguinus; at contra Lucanus plane coronam describit:

Turritaque premens frontem matrona corona

Tralata vetuit contingere limina planta,

cui, ut docui, utpotè longe aliæ, nihil commune cum tutulo, quem Nazianzenus & Hieronymus ante oculos habent, fuit. Atque hic tandem finem commentario meo imponam; & si nonnunquam aliena admiscui; scias, Lector, Homerum me imitatum esse, qui sæpe *ἐπεισόδια* poëmatibus suis interposuit; Homerum, inquam, quem de Heroum gestis *ταλνῆσά τε* scripsisse, memoriæ mandat Synesius; cui Scholiastes ejus Nicephorus narrat non secus ac Æsopo & Hesiodo venisse *σοφίαν ὅτε ἀγρῷ ᾤδῃ τ' ἄνω Πηνειοῖας*; cui *altam mentem* tribuit Claudianus in laudibus Serenæ Reginæ, quemque tantum admiratus est Theocritus, ut canat se *Musarum ἑγριῶας* five Poëtas odisse

— — ὅσι πολὶ Χῖον ἀοιδόν

Ἀνλῖα νεκρὺς ὄντες, ἐτώσια μοχθήζοντι.

— — *quicumque contra Chium vatem*

Ex adverso stridentes, incassum laborant.

Enc.
Calv.

EXPLICATIO
G E M M Æ
AUGUSTÆ Æ.

E X P L I C A T I O

G E M M M Æ

A U G U S T Æ Æ.

Mittit ad me insigne antiquitatis depositum, vel ectypum gemmæ antiquissimi operis celeberrimus idemque doctissimus vir Joannes Georgius Grævius; & simul rogavit, quæ mea esset de tam illustri vetustatis, ut sic loquar, spolio sententia. Et quanquam multis argumentis edoctus sim, neminem melius viro

tam exquisita eruditione prædito tot ænigmata vel certius explicare posse, morem tamen illi gessi, misique quæ putabam sufficere & epistolæ, & gemmæ explicandæ. Sed idem postea, ut fere fieri amat, argumentum retractanti, nonnulla sub manum, ut est το λεγόμενον, nata sunt; quæ si publica donarem luce, rem me non ingratam lectori æquo, & antiquitatis studium æmulanti facturum nescio qua animi divinatione persuasus sum. Cernitur igitur in gemma, uti clarius ex ectypo patet, currus à binis centauris tractus. Insidet illi juvenis laureatus, tunicam & togam vel pallium indutus, & manu dextra fulmen tenet. Adsidet ipsi matrona gravis vultu, posterioremque capitis partem velo tecta; colloque ejus juvenis laureatus manum sinistram imponit. Hinc adstat in ipso curru puerulus galea ornatus, thoracem indutus, manu sinistra baculum tenens, illinc virgo adulta fere & vultu modestissimo. Superne advolat figura muliebris alata coronam protendens. Ante centauros jacent bini homines armati; unusque eorum eos quasi calcit & proterit, tropæum tenet vel humeris impositum, sive ut ex antiquiore gemmæ ejusdem ectypo, quem apud præstantissimum Heinsium vidi, patet, trahi quam brachio tenet, gerit, ac ambo ingentem clypeum manibus sustentant, tandemque prope currum cantharus, vel vas elegantis formæ. Quan-

rum autem & Grævio & mihi videtur, currui insident Augu-
stus & Livia, illisque adstant Octavia & Marcellus; vel Julia
atque Tiberius. Scilicet triumphantes solebant utriusque
sexus liberos parvos currui triumphali imponere: Appianus
triumphum in genere describens, libro de Bellis Punicis;
ἐπιτεταμένοι δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἄρμα παῖδες τε καὶ παρθένοι, καὶ ἐπὶ τῶν παρθέ-
ρων ἑκατέρωθεν ἡΐεσι συσφύεις. *Vehuntur eodem curru pueri virginesque &*
in funeralibus equis adolescentes consanguinei. Apud Tacitum Germa-
nici Cæsaris currus *quinque liberis onustus est*: apud Capitolinum
Cap. 12. Lucius Verus & M. Antoninus Philosophus *in triumpho liberos*
Ant. *Marci utriusque sexus, secum vexerunt, ita tamen ut & puellas virgines*
Phil. *veherent*: & libera rep. P. Æmilius Paulus *in aureo curru trium-*
phavit cum duobus filiis utroque latere adstantibus, uti loquitur Eutro-
pius: quamquam Livius narret currum ejus secutos fuisse
Lib. 4. duos filios Q. Maximum & P. Scipionem in adoptionem aliis
Lib. 45. *cap. 40.* *datos*; minorem vero eorum, quos solos nominis, sacro-
rum, familiæque hæredes retinuerat domi, quinque diebus
ante; majorem triduo post triumphum decessisse; quos præ-
textatos curru vehi cum patre, sibi ipsis similes prædestinantes triumphos,
oportuerat; & Valerius Maximus scribat alterum tantum in curru
triumphali fuisse conspectum. Editus insuper nummus est aureus
Ducis Arschoani, in quo Antoninus Pius currui triumphali
à quatuor æquis tracto cum duobus ex Faustina liberis
insistit. AUGUSTUS fulmen tenet, repræsentatque pro-
culdubio Iovem, quem eum esse ad adulationem proni ne-
potes Romuli non verebantur scriptis suis testari. Scilicet jam
pater ante videre sibi visus fuerat *filium mortali specie ampliorem,*
cum fulmine & sceptro, exuviiisque Iovis Opt. Maximi ac radiata corona
super laureatum currum, bis senis equis candore eximio trahentibus; uti
narrat Suetonius; cujus verba vel ideo integra adscripsi,
quia in mendo mihi cubare videntur, & vix perspicere pos-
sum, quo sensu dicatur *laureatus currus*, & cur τὸ *currum* non
jungatur vóci *trahentibus*. Notum quidem est triumphales cur-
rus *deauratos, aureos, eburnos* dici, sed auctorem laureatorum præ-
ter Suetonium novi neminem; & bona fide ignoro, num un-
quam triumphantium currus laureis fertis fuerint ornati. In
codicibus Fulvii Ursini legitur *deauratum*; suspicabarque non-
nunquam unam vocem propter literarum similitudinem al-
teram absorpsisse, & scribi debere; ac radiata corona super lau-
reatam,

reatam, deauratum currum; vel, super lauream; quomodo sensus longe erit clarior, & verba cohærebunt melius, quia hiulca plane sunt *bis senis equistrabentibus*. Sic radiata & laurea ornatus corona occurrit Cajus Cæsar, Augusti adoptivus filius in nummo Smyrnæorum apud Trifanum; Nero in Rhodiorum apud Patinum; Antoninus Caracalla & Alexander Severus apud Octavium Stradam. Iovis igitur FULGURATORIS, vel FULMINANTIS, ut in Ins. vetustis appellatur, specie sedet Augustus, Jupiterque à veteribus etiam appellatur; Auctor Consolationis ad Liviam;

Tom. 1.

Cap. 6.
Thef.

Nata quod es alte; quod fœtibus aucta duobus

Quodque etiam MAGNO consociata IOVI.

id quod variis locis facit etiam Ovidius. Unde nihil mirum, fulmen ipsi ab eodem poëta tribui;

Lib. 1.

Tr. El. 3.

V. 128.

El. 4.

V. 78.

Lib. 2.

El. 1.

V. 35. &

alibi.

Lib. 2.

Trist.

V. 179.

Lib. 1.

Tr. El. 1.

Parce precor: FULMEN Q. tuum fera tela reconde

Heu nimium misero cognita tela mihi!

alibi;

Ignoscant augusta mihi loca, Dique locorum

Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.

Et mox arma, ac ignem appellat;

Me quoque quæ sensi fateor IOVIS ARMA timere:

Me reor infesto, cum tonat, IGNE peti.

quæ sane insignis est adulatio, & Augustum alterum Iovem facit. Sic elegantissime Seneca Timagenem Historicum, appellat *fulguritum*: quia Augustus ipsum domo interdixerat, illique erat iratus propter liberiora in ipsum, uxorem & domum totam dicta: *Nemo amicitiam ejus extimuit, nemo quasi FULGURITUM refugit: fuit qui præberet tam alte cadenti sinum.* Ut igitur irato Augusto tanquam Iovi fulmen tribuitur, ita & idem ipsi convenit hostes, ut in gemma repræsentatur, debellanti: quia Opt. ille Maximus Deus primum dicitur fulmen sumpsisse, cum gigantes puniret & dejiceret; Ovidius;

Jupiter est juvenis, juveniles aspice vultus;

Aspice, deinde manu fulmina nulla tenet.

Fulmina post ausos cælum affectare gigantes

Sumpta Iovi; primo tempore inermis erat.

L. 3. Fast.

Quo pertinet duces non modo fulmina appellari, ut Scipiones à Lucretio & Virgilio; verum etiam dici tonare & ful-

Lib. 4.
Geor.
extr.

minare, quando bellagerunt, & hostes, ut in gemma Augustus, calcant; Virgil.

— — Cæsar cum magnus ad altum

Fulminat Euphratem bello — —

Diff. 2.
cap. 13.

ubi alii Cajum Cæsarem genitum Agrippa & Julia intelligunt; alii ipsum Augustum; qui & in curru nostro fulminans sedet. Hos vera tradere, & nullum alium quam Augustum ipsum, A. V. C. 724. finito bello Actiaco, Asiam, quæ à partibus Antonii Triumviri steterat, in suam potestatem redigentem, designari à Virgilio pulchre docet vir Eruditissimus, & tam in Patribus, quam profanis auctoribus nec non antiquis nummis & inscriptionibus versatissimus

L. 35. 12.
Lib. 4.
Ep. 21. &
Lib. 6.
Ep. 23.
Cap. 5.
Th. T. 3.

HENRICUS NORIS in Illustratione Cenotaphiorum C. & L. Cæsarum. Sic Latinus Pacatus eodem sensu *fulmen* Imperatori tribuit: *Si qui forte sunt barbarorum, qui nondum virtutis tuæ fulmen exceperunt, nominis terrore percussi ac veluti afflati quiescant.* Jam olim Apelles Alexandrum Magnum, ut pateat ejusmodi adulationes vetustas esse, *pinxit fulmen tenentem in templo Ephesiæ Dianæ viginti talentis auri*, teste Plinio. Domitianus illud in ære gerit apud Erizzum; ipsique tribuit Martialis. In nummo Antonini Pii Minerva idem à Vulcano petit vel accipit, ut scilicet Imperatori tanquam alteri Iovi donet, apud Patinum; Liciniusque in alio apud Tristenum fulmen manu tenet: & Caligula, Suetonio teste, conspectus est plerumque aurea barba fulmen tenens ac fuscina aut caduceum deorum insignia. Atque ut Augustus Jupiter appellatur, ita & Gorgias Leontinus Xerxem vocavit Περσῶν Ζῆνα; quod nondum satis perspicio quare carpat Dionysius Longinus; maxime quia Auctor libri de Mundo memoriæ mandat Persarum regem Δεσπότην ἢ Θεόν appellari solere, Curtiusque & alii testantur deorum eos honoribus cultos esse; Post Augustum vero aliis etiam Imperatoribus vel *Iovis* nomen datum est, vel eo venerunt arrogantiae, ut ipsi illud una cum insignibus sumerent. Caligula se ipse IOVEM LATIALEM vocavit; in templo Hierosolymitano statuam suam poni sub nomine *Iovis Optimi Maximi*; vel ΔΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΕΟΥ, id est, *Novi Iovis præsentis sive manifesti*, voluit; uti narrant Suetonius, Hieronymus, Philo & Zonaras. Domitianus *Jupiter Ausonius* Statio appellatur, & Martialis illi tam strenue adulat;

Lib. 3.
Syl. 4.

*Ad cenam si me diversa vocaret in astra
Hinc invitator Cæsar, inde Iovis:
Astra licet propius, pallatia longius essent,
Responsa ad superos hæc referenda darem:
Quærite, qui malit fieri convivæ Tonantis
Me mens in terris JUPITER; ecce, tenet.*

Lib. 9.
Ep. 92.

atque in Inscriptione apud Zamoscium JUPITER DOMI- In Anal
TOR ORBIS TERRARUM. CENS. P. P. P. si modò
genuina illa est, vocatur. Trajano mortuo videtur, idem
honus habitus fuisse; uti patet ex marmore antiquo apud P. XI.
Gruter.

I. O. M.
T R A I A N O
P R O. S A L U T E. I M P
A N T O N I N I
E T
M. A U R E L I. C A E S
M I L I T E S. C O N S I S T E N T E S.
M U N I C I P I I
P O S U E R U N T.

nisi vel Iovi dederint Trajani cognomen; vel potius particu-
la copulativa, ut sæpissime fieri solet, subintelligatur. Ha-
drianus in nummo apud Scaligerum & Spanhemium, ap-
pellatur ΚΑΙCΑΡ ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΣ, mutuatus
illud cognomen proculdubio à Iove Olympio. Neque aliter
cum Thasii, Amphipolitæ, Abydeni, & Smyrnæi, ut vi-
detur, appellant in Inscriptionibus Antiquis, quas diligen-
tissimus & doctissimus Græciæ peragratore Sponius edidit; &
ludi Smyrnæ agitati *Olympia Adriani*, teste Philostrato dicti P. 530.
sunt. Similiter in Ephesiorum ære apud Spanhemium Com-
modus appellatur, ΑΥΤ. ΚΑΙ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΚΟΜΜΟΔΟΣ:
atque ut Tristanus censet JUPITER JUVENIS, utque
jam diu est quod animadverteram, & ad amicos miseram in
alio apud Patinum, qui & ita explicat in Itinerario, JUPI-
TER EXSUPERANTISSIMUS; quod Iovis veri cognomen
servat Inscripção antiqua Ultrajecti reperta; & jam à
Grævio edita;

I O V I.

I O V I. O. M. S U M M O
 E X S U P E R A N T I S S I M O
 S O L I. I N V I C T O. A P O L L I N I
 L U N Æ. D I A N Æ. F O R T U N Æ
 M A R T I. V I C T O R I Æ. P A C I
 A N T I S T I U S A D V E N T U S
 L E G. A U G. P R. P R.

D A T.

Pertinaci coloniam Helviam templum exstruxisse eumque vocasse IOVEM OPT. MAX. HELVIUM ex nummo conatur probare Trifanus; quanquam nihil causæ videam, cur non & ipse Jupiter possit intelligi; & ex interpretatione ejusdem viri eruditissimi in alio P. Cornelius Saloninus Valerianus Cæsar JUPITER CRESCENS dictus est. Et tandem Dio-cletianus non modo IOVIUS dicitur, uti ex Inscriptionibus antiquis, Panegyricis & Lactantio constat, illudque cognomen ad successores Galerium, Maximinum, Licinium aliosque transmisit; sed etiam Jupiter appellatus est, uti ex nummis aliisque monumentis docuit omnis antiquitatis peritissimus, & Legationibus gestis Illustris Ezechiel Spanhemius. Verum ut Augustus Iovis Fulminantis, ita & Livia Junonis habitu sedet; quia scilicet mortalem Deo conjugem dare nefas erat. Non aliter eam vocat Ovidius;

Lib. 3. ex
 Pon. El. 1.

Cum tibi contigerit vultum JUNONIS adire,

Fac sis personæ, quam tueare, memor.

Ad Inf.
 Ashl.

Paulo ante Veneris eam formam, Junonis mores habere, solamque dignam esse repertam toro cælesti cecinit; & Octavius Falconerius æreum laudat nummum, cujus in anteriori parte circa caput Liviæ ΛΙΒΙΑΝ ΗΡΑΝ, in averſa vero, quæ Juliæ Augusti filiæ caput habet, ΙΟΥΔΙΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ occurrit. Sic Octaviæ adulatur nutrix apud Senecam,

— tu quoque terris

Altera Juno, soror Augusti,

Conjuxque, graves vince dolores.

Lib. 1. de
 Nupt.
 Phil.

Liviam autem Junonem referre patet ex diademate, atque velo, quo posterior pars capitis velatur. Nam Junonem Maximam, ut Senecæ vocatur, plane describit ita Marti-nus Capella: *Hujus suggestui Junonis subditus confessus, haud indecenter ornatus, ipsa vero TECTO CAPITE, lacteo quodam calymma-*

*Lymmate prænitebat. Cui GEMMIS INSITUM DIADEMA PRECIOSIS: nam neque Scythidis vireta, nec Cerauniorum vibrans fulguransque lumen, nec flucticolor hyacinthi credebatur abesse profunditas. Sed totum illud SERTUM CAPITIS FULGURANTIS Thaumantias obtulisse Reginae cælitum ferebatur. Sic JUSTITIA in nummo Juliae vel Liviae Augustae apud Æneam Vicum diadema gerit, & Æternitati nec non philologie in deorum ordinem adscribendæ tribuit idem Martianus. Altera divinitatis nota est; pars posterior capitis tecta; qualis LIBERA vel Proserpina; Cybele sive Juno in Sardoniorum apud Seguinum; Ceres in Panormitanorum nummis apud Parutam; DIVA PAULINA: DIVA MARCIANA: C. JULIUS CÆSAR inter deos relatus, ne quis forte pontificem respicere ornatum illum existimet, Faustina, Constantius Chlorus & Constantinus Magnus apud Tristandum, aliique apud alios dii, Augustæve occurrunt. Quin & ipse Iupiter non aliter describitur Martiano: *Tunc Iupiter publica & quæ senatum contracturus assumit indumenta percipiens, apponit primo vertici regalis ferti flammantem coronam, contegitque EXPOSITICIS CAPUT QUODAM VELAMINE RUTILANTE*, quod ei præsul operis Pallas ipsa texuerat: Augustus in Tiberiana gemma consecratus, & forte Iovem, cujus cum exuviis ac radiata corona eum in somno viderat pater Octavius, referens, velum capiti circumpositum habet; & tandem, uti tradit Fulgentius, *velato capite Junonem ponunt, quod omnes divitiæ sint semper absconsæ*: qui locus, licet ratio longe petita videatur, docet Junonem ita ornatam incedere. Neque tamen perpetuo Impp. qui inter Deos relati sunt, capitis posteriorem partem velatos fuisse multi nummi evincunt. Divus Romulus (ne quid de laureatis & radiatis dicam) filius Maxentii, capite plane nudo conspicitur in nummo apud Tristandum & Patinum: de quo quid sentiam, facere non possum, quin supponam. Eruditis igitur Antiquariis manus dare nequeo, qui rotundum ædificium, conspicuum in averfa area, templum Romuli esse contendunt; cum omnia evincant mausoleum potius vel monumentum, in quod reliquiae ejus illatae sunt, repræsentari. Ducit me eo vox MEMORIA, quæ numismati laudato inscribitur; quamque frequenter *sepulchrum* denotare monuerunt viri doctissimi: dein-*

de aquila culmini ædificii in Patini nummo imposita, quæ animas Imp. in cælum, testibus Dione, Herodiano & plurimis monumentis antiquis, vehere putabatur; tandem structura ipsa, quæ magis sepulchrum, quam templum refert: utpote nullis statuis, columnis, aliisve rebus, quibus ædes sacræ decorari solent, ornata. Præcipuus autem mihi opinionis hujus fons, alius patris Maxentii nummus; cujus una in area conspiciendum sese offert ipse IMP. C. MAXENTIVS. P. F. AUG. laureatus; in altera sumptuosissimum templum cum figura in eo seminuda galeata hastam tenente, nec non inserip. CONSERV. URB. SUÆ. Neque enim bene arbitror Goltzium hinc epitheton Romæ expiscari, & censere eam appellari *Conservatricem urbis suæ*; aliumque virum doctissimum recte notare, Maxentium sese vocare CONSERVATOREM URBIS SUÆ; quia ita, Roma Romæ diccretur conservatrix; & Maxentius, quod nequaquam verisimile, sibi ipse vivus vidensque templum exstruxisset. Verum Romulus à patre fuit consecratus; uti vel ex inscriptione nummi patet; DIVO ROMULO. N. URBIS. CONS. id est, *nostræ urbis conservatori*; quomodo Diocletianus, Maximianus, & Constantius, CONSERVATORES URBIS SUÆ vel CARTHAGINIS appellantur: & Caracalla in lapide antiquo dicitur *aquam in SACRAM URBEM SUAM perducendam curasse*. Necdum enim probare possum eorum sententiam qui CONS. interpretantur CONSULEM, non modo in his, verum etiam in aliis nummis. Nam post Posthumum, Claudium, Numerianum, Diocletianum & Maximianum, quorum in nummis subinde occurrit, raro titulus CONSULIS Romanis Imp. datur; deinde ille per Cos. vel unum C. ut in nummo Commodi apud Joh. Vaillant, solet designari; vel si duo sunt, per Coss. (uti in lapide Genevensi, quem cum aliis elegantissimæ Genevensis Urbis descriptioni subjunxit Jacobus Sponius MESS. pro *Menses*, occurrit) sive etiam per Cos. quemadmodum ex Inscript. antiquis patet & nummo C. & L. Cæsarum, quem vir doctissimus Henricus Noris exhibet in laudato modo opere. Adeo ut ego quovis pignore contendere paratus sim, CONS. nunquam in nummis *Consulem*, sed semper *Conservatorem* vel *Conservatricem* denotare. In Galliени numismatis legimus: SOLI CONS. AUG. DIANÆ CONS. NEPTUNO CONS.

CONS. AUG. &c. In Saloninæ JUNONI CONS. AUG. quæ si quis per *Consulem* interpretari velit, næ ille profecto ab omni humanitate alienus foret. Et quanquam non ignorem in Inscriptionibus *CONS.* interdum Consulatum vel consulem denotare, tamen nihil tale in nummis unquam observatum mihi fuit. Nam hic titulus frequentissime diis tribuitur in nummis atque inscriptionibus; & integer legitur in are Pertinacis, IANO CONSERVAT. in Juliæ Mammæ, JUNO CONSERVATRIX, & Trajani, CONSERVATORI PATRIS PATRIÆ; ubi Jupiter Imperatorem protegens intelligendus est. Et si quis forte existimet aliam rationem deorum, aliam Augustorum esse, is, uti spero, alia omnia sentiet, si velit ad examen revocare ea quæ modo commentatus sum, & aliud illustre exemplum diligenter inspicere. Nummus est Aureliani apud Tristat-
 num; & in ejus una area cernitur juvenile caput comatum, & SOL DOMINUS IMPERII ROMANI; in altera Aurelianus stans, sceptrum tenens, & pateram aræ invergens, nec non, AURELIANUS. AUG. CONS. Vir doctissimus *Consulem* explicat: arbitraturque hæc omnia ita jungi debere: *Aurelianus Augustus consul Sol Dominus imperii Romani*: ut docerent eum esse consulem & Solem imperantem Imperio. Verum elegantior longe hujus nummi sensus est; nec dubito, quin hinc Sol, licet radiatus non sit, dicatur *Dominus Romani Imperii*; quomodo idem DOMINUS appellatur in Inscriptione veteri apud Gruterum: inde vero Aurelianus, tanquam deus in terris, & Solis quasi vicarius, ejusdem Imperii CONSERVATOR; quia illud regebat, & ab hostibus vindicabat, conservabatque; unde in alio nummo dicitur RESTITUTOR ORBIS. Imo diu ante Aurelianum & Romulum aliosque eorum temporum Imperatores, Augustus eodem titulo in nummis ornatur; ut, S. P. Q. R. PAREN. CONS. Suo. id est, *Parenti, Conservatori*. Verum, ut ad institutum redeam, eodem cum Augusto & Livia curru vehuntur, ut Grævio videbatur, Marcellus & Octavia Augusti soror Marcellique mater. Hoc quamvis probabile admodum sit, suspicabar tamen nonnunquam, Tiberium & Juliam potius repræsentari. Sculpta sane hæc gemma fuit post A. V. C. DCCXVI. quo Livia matri-

Tom. 3.

Pag. 34.

monio Neronis abducta in penates Augusti transiit; cumque Octavius ejus nec non Octaviae pater obierit A. DCXCIV: & Octavia ante fratrem, qui in lucem editus est A. DCXCI. genita possit videri, quia Suetonio priore loco recensetur, sequitur Octaviam fuisse annorum fere triginta; quam aetatem currui prope Augustum insistsens virgo nequaquam repraesentat. At si tamen, neque enim ferram reciprocare meum est, Octaviam quis exhiberi existimet; poterit illa, ut diis dii jungantur, Minervam repraesentare, Marcellus vero vel Tiberius Martem. Illa enim, ut foemina prudens, & ὅτι καὶ πρὸς τὴν σεμνότητα καὶ νῦν ἐχουσα Plutarcho describitur in Antonio; eoque forte nomine templum meruit Corinthi, cujus meminit Pausanias; ὅτι πρὸς ἣν τὴν ἀγορὴν ἐστὶν Ὁ ἱερὸς αἶθρῃς ἀδελφῆς αὐτοῦ βασιλεύοντος Ῥωμαίων μὲν Καίσαρος τὸ οὐκ ἐκείνῳ Κορίνθου τῶν νῦν; *Ultra forum Octaviae aedes est Augusti sororis, qui Caesari, à quo est restituta Corinthus, in imperio successit: nisi fuerit ab Octavia exstructum; quo sensu Metelli aedes, Antoniae templum, & Pompeji Magni aedes apud Plinium occurrunt. Puerulus autem Martem juvenem videtur repraesentare, quia totus armatus est, & in eum Livia tanquam spem Imperii Romani & PROPUGNATOREM digitum intendit. Et si Tiberius ille est, virgo vero Julia, immane quantum consortium hoc deorum illustratur; quia ut Minerva Iove, ita Julia Augusto; ut Mars Junone, ita Tiberius Livia A. V. C. 712 (unde patet aetatem valde convenire, cum Marcellus natus sit A. V. C. 708) genitus est. Premittit autem baculum manu, in signum proculdubio imperii, vel ut indicarent eum ducem Romanorum exercituum futurum. Similem Aglibolus vel Malachbelus Deus tenet in marmore apud Sponium in Miscellaneis eruditae Antiquitatis: nec alium forte, sed argenteum, teste Floro, habuit bello servili Athenio Pastor: nisi tamen sceptrum, quod fuit instar hastae, significetur. Currus praeterea triumphalis non est, ut fere in nummis repraesentatur, rotundus, vel ut Zonaras loquitur ἐς πύργῳ περιφέρειας ἔχοντι ἐξείρεται; sed oblongus & posteriorem partem apertus; non secus ac ille, ex quo Tiberius in gemma Augustea apud Rubenium descendit; priusquam forte in Capitolium flecteret, se praesidenti patri ad genua submittere volens; uti fere loquitur Suetonius. CENTAURI, qui currui juncti sunt, dubito num indicent Augustum fulmi-*

Lib. 35.
cap. 5. &
10. l. 34.
cap. 8.

Lib. 3.
cap. 19.

Cap. 20.

minare in Brutum & Cassium; vel certe uti ex armis patet, milites Romanos, qui eorum partes sequebantur. Verum hoc si sensit sculptor, una cum Floro, Manilio, Ovidio, Lucano campos Philippicos Thessaliæ, in quibus victus est Cn. Pompejus Magnus, & campos Philippicos Macedoniæ vel Thraciæ, in quibus adversam fortunam partibusque suis exitiabilem experti sunt Cassius & Brutus, videtur, quia centauri Thessaliæ proprii sunt, confundere. Res autem scitu non indigna est, quando primum Romani in nummis suis vel gemmis aliisve monumentis expresserint centauros currubus vel deorum vel triumphantium junctos. Thessalia ut fabulantur, semiferos hos produxit indeque persuasus sum morem hunc originem suam debere victoriæ C. Julii Cæsaris Thessaliæ. Exstant enim apud Ursinum in Gente Aurelia nummi; cujus una in area cernitur caput muliebre galeatum, cui alæ affixæ sunt, & COTTA: in altera vero, currus cum agitatore tractus à binis centauris laureæ ramos sinistris manibus, dextris bacillos vel aliud quid gerentibus. Fatetur doctissimus Ursinus sibi obscurum esse, quo pertineant bigæ centaurorum signatæ: at mihi hic Julii de Pompejo victoria, quam in campis Thessaliæ Philippicis obtinuit, videtur designari. M. enim Aurelius Cotta cum cos. fuerit A. V. C. DCLXXX. vivere adhuc potuit (nisi alterius nomen in nummo legatur) A. DCCV. quo Thessalia funesta Magno fuit; & ut amico atque necessario, quemadmodum ex Suetonio constat, Cæsari honorem haberet; nummos signavit animali quidem fabuloso, sed quod Thessaliæ originem debebat. Quin & nummos hos percussos auguror statim post victum Pompejum, cum nondum decreto Senatus permissum Cæsari foret iis vultum suum, quod proculdubio alias fecisset Aurelius, imprimere. Ut enim narrat Dio post tam celebrem victoriam, varios Cæsari Senatus honores detulit, vocaveruntque πατέρι τε αὐτὸν τὸ πατερίδον, ἢ ἐς τὰ νομισματὰ ἐνεχάραξαν; patrem patriæ, & ipsius imagine pecuniam signarunt. Atque inde hoc ad alios transiit; ut ad Augustum, quemadmodum ex gemma patet. Cernuntur etiam currubus juncti in Domitiani & Trajani nummis apud Tristenum & Patinum; qualem se in Gaza Farnesiana conspexisse testatur Illustris Spanhemius. Bacchum atque Isidem currui insiden-

Lib. 44.

tes trahunt in Juliae Severi nummo, quem edidit præstantissimus & vita longiore dignus Sequinus. Quin & Apollini consecrati sunt, uti constat ex Gallieni Imperatoris nummis; in quibus centaurus sagittarius, vel temonem & globum tenens cernitur cum Ins. APOLLINI CONS. AUG. quomodo non puto explicari debere Manilii versus;

Et Phæbo sacer ades, & una gratus Iaccho

Crater, & duplici centaurus imagine fulget.

Nam Poëta signa cælestia describit, & post navem Argo sequi canit *alitem* (scribendum enim *ales* cum melioribus Codd.) *Phæbo sacrum* sive corvum; prope ipsum esse: vel simul cum illo oriri Craterem & Centaurum. Quid autem CANTHARUS, vel vas ansatum prope currum jacens significet, licet difficile dictu sit, arbitror tamen cum indicare Centauros *οἰνοπότας* & vino deditos esse, uti satis constat ex fabulari historia;

V. 1059.

Aulid.

nuptiis Pirithoi & Deidamiæ, nec non Euripide canente, *Θιάσον ἰπποβόταν κενταύρων* venire *Θη δαῖτα τῶ θεῶν καὶ τῶ πύργῳ*. VICTORIA autem superne advolat coronam lauream imponere volens vel Liviæ vel potius Augusto; qui quidem caput cinctum simili corona habet, sed hanc proculdubio tanquam Imperator gerit: illa ad eum deferitur propter debellatos hostes. Et quod nequaquam omittendum est, nullæ in ambabus *δαφνίδες* sive fructus apparent, adeo ut factæ

Lib. 15.

cap. 36.

ex lauru sterili sint; de qua ita loquitur Plinius: *Sterilem vere earum (quod maxime miror) triumphalem: eaque dicunt triumphantes uti. Nisi id à D. Augusto cæperit, ut docebimus ex ea lauru quæ ei missa à cælo minima altitudine, folio crispo ac brevi, inventu rara: quod quomodo factum sit mox docet: Sunt & circa D. Augustum e-venta ejus digna memoratu. Namque Liviæ Drusillæ, quæ postea Augusta matrimonii nomen accepit, cum pacta esset illa Cæsari, gallinam conspicui candoris sedenti aquila ex alto abiecit in gremium illæ sam. Intrepideque miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro laureum ramum onustum suis baccis. Conservari alitem & subolem jussere aruspices, ramumque eum feri, ac rite custodiri. Quod factum est in villa Cæsarium fluvio Tiberi imposita juxta nonum lapidem Flaminia via, quæ ob id vocatur ad gallinas: mireque *στυβα* provenit. Ex ea triumphans postea Cæsar, laurum in manu tenuit, coronamque capite gessit, ac deinde Imperatores Cæsaris cuncti. Sed quia laureæ coronæ mentio incidit, veluti *πάρεργον* adjiciam, quæ olim de civica corona & lauru*

ante

ante fores palatii posita mihi ad virum Amplissimum, mihi-
que amicissimum Henricum Copez, urbis Sylvæducentis
Scabinum.

Si Imperator forem, ob-servatos sacros Augustorum, pri-
morumque civium vultus (servantur enim, quando eclypsis
Antiquitatis studiosis mittuntur) civica te donarem. Nunc
cum eam explicare, non autem dare queam, ferēs quæ mei
juris & tui gustus sunt. *Civica* tamen erit, sed non ex querna
fronde, verum variis Auctorum locis (in quibus explicandis
glaucoma virorum eruditorum oculis offulum est) contexta.
Nec de usu ejus libera Rep. (cui enim non dictus Hylas?) lo-
quar, sed quid factum illi sit, postquam ad unum summa
rerum fuit delata, docebo; ut pro Imperatoribus Impera-
torum ornamenta remittam, & si non pari, haud absimili
tamen munere munus tuum, quod mihi accidit gratissimum,
pensem. Civica igitur CORONA erat quærnea, & daba-
tur à cive servato illi, qui cum in prælio servasset, ut testem
vitæ salutisque perceptæ, quemadmodum videre licet apud
A. Gellium Lib. v. Noct. Attic. Cap. vi. Illa multos Roma-
norum Libera Rep. donatos fuisse ex Livio, Dionysio, aliis-
que patet; coronaturque procul dubio ea in nummo Ducis
Arschotani rarissimo, M. Lepidus insidens equo & tropæum
humeris gerens cum hac Ins. M. LEPIDUS. AN. xv. PR.
H. O. C. S. id est, *Annorum xv. Prætextatus, hostem occidit,
civem servavit.* Postquam ad unum res rediit, ei tanquam so-
li civium conservatori cum aliis ornamentis civica corona da-
ta est. Augusto eam decretam fuisse docet Dio; *Cæsari, quum* Lib. 35
*orationem de ejurando regio, ac dividendis provinciis habuisset, multi
erant honores decreti, n. ut ante ipsius domum in palatio lauri ponerentur,
ac super eas coronæ quærneæ suspenderentur, quod perpetuus esset hostium
victor & civium servator.* Hæc verba docent laurus, & quidem
virides accrescentes, ante fores collocatas fuisse; unde & in
nummo Augusti apud Sebast: Erizzum binæ laurus occur-
runt, quas recte ex hoc loco & instituto ille interpretatur:
firmat idem Ovidius i. Metamorph.

Postibus Augustis eadem fidissima custos

Ante fores stabis; mediamque tuebere quercum.

Nam & hic stare ante fores, ut apud Dionem *πρὸς τὴν βα-
σιλείαν*, ponere ante palatium legitur. Sed si fuere in loco patulo,
dispi-

L. 7. c. 9.
de Cor.Claud.
37. Tib.
26.

Ecl. 7.

dispiciendum sedulo, quomodo corona civica super eas potuerit suspendi; quod factum fuisse Dio narrat, cujusque rei respectu Ovidius eam *mediam*, q. in medio istarum arborum positam, appellat. Paschalius censet querceam coronam quæ ornatam postes domus Augustæ, lauro fuisse circumdatam, & propterea eam Ovidium *mediam* appellare: quod à veritate alienum plane esse omnes auctores testantur. Dio sane & Ovidius eas discernunt, & civicam suspensam fuisse clarissime docet Suetonius. Puto igitur ab utroque portæ palatinæ latere laurus fuisse, & propterea Poëtam eas *postibus Augustis* custodes apponere; inque medio earum supra fores in fronte ædium coronam civicam fuisse, eam inde *mediam* vocari, & recte dici *supra laurus* suspendi. Non igitur erant junctæ, sed vicinæ; altera n. laurus in terram defixa, virens, crescens, uti clarissimè patet ex verbis Ovidii mox laudandis; altera vero parieti affixa. Eo respiciens Calpurnius ultimam *vicinam arborem* videtur vocare;

*Me quoque facundo comitatus Apolline Cæsar
Respiciat, montes nec dedignetur adire,
Quos & Phæbus amat, quos Jupiter ipse tuetur:
In quibus Augustos visuraque sæpe triumphos
Laurus fructificat, VICINAQUE nascitur arbor.*

l. 3. Trist.
El. 1.

Alii tamen aliter sentiunt, & vel explicant de myrto, vel palma conjuge; vel legunt *divinaque* (quod defendit Reinefius in variis Lectionibus) vel *Erycinaque*. Sed mihi *vicina arbor* non nunquam esse videbatur quercus, ex qua coronæ civicæ fiebant, quæ ante fores Augusti erant lauro proximæ. Ovidius;

*Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conspicuos postes, tectaque digna Deo.
En, domus hæc, dixi, Jovis est, quod ut esse putarem
Augurium menti QUERNA CORONA dabat.
Cujus ut accepi dominum, non fallimur, inquam,
Et magni verum est hanc Jovis esse domum.*

Eadem elegia mox *lauru apposita* canit postes velari, & illi civicam superponi.

*Cur tamen APPOSITA velatur janua LAURO
Cingit & Augustas arbor opaca fores?*

Num

Num quia perpetuos meruit domus ista triumphos

An quia Leucadio semper amata Deo?

Ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa?

Quam tribuit terris, pacis, an ista nota est?

Utque VIRET semper laurus, nec fronde caduca

Carpitur æternum sic habet illa decus?

Causa superpositæ scripto testata coronæ,

Servatos cives indicat hujus ope.

Sed quid est causa scripto testata? 1c. addita erat inscripto OB CIVES SERVATOS, quæ in numismatis Augusti cum eadem corona cernitur. Postquam autem CIVICA cœpit appendi foribus Imp. quasi propria eorum & pars Majestatis habita: quod expendens Seneca, eam elegantissime describit: Nullum ornamentum principis fastigio dignius pulchriusque est, quam illa corona OB CIVES SERVATOS. Non hostilia arma detracta victis, non currus barbarorum sanguine cruenti, non parta bello spolia. Hæc divina potentia est, gegratim & publice servare; multos autem occidere & indiscretos incendi ac ruinæ potentia est: & Valerius L. 2. c. 8. Max. scribit corona ob cives servatos danda postes Augustæ domus sempiterna gloria triumphare. Atque ex eo, quod fuerit tantæ dignitatis, lucem capit jocus Augusti apud Quintil. uti recte interpretatur Casaubonus. Sed hæc cum ita sint, miraberis mecum procul dubio Paschalium tradere, coronam civicam super foribus privatorum suspensam fuisse, atque à domo principis ad eorum ædes sensim transisse, vel certe ibi visam fuisse civicam pictam, aut quavis alia ratione effigiatam. Nam hæc fidei totius Antiquitatis adversantur; & vel Cæsarum zelotypia, qui ægre ferebant insignia sua aliis dari, novam sententiam condemnat. Producit tamen Ovid. loquentem de sacris, augurio, & templis augustis.

Augeat imperium nostri Ducis: augeat annos,

Protegat & nostras querna corona fores.

Nostras; id est; ejus ex mente, fores Ovidii; Sed protegat potest commodè significare, defendat; deinde in uno Vaticano eleganter scribitur meritas; & in optimis codicibus vestras; ut ad Germanicum referatur, cujus tutelam gesturum Augustum hac loquendi forma; vel certe eum quoque Imperatorem fore optat. Quod ex Tertulliano affert, nihil ad rem facit; quia in publica latitia, omni frondium genere januas ornare & co-

ronare, solebant. Sed acrius telum ex Auctore carminis ad Pisonem petit;

Hinc quoque servati contingit gloria civis

Atque victrices intexunt limina palmæ.

Nam ut palma, ita & quercea corona, quæ est gloria servati civis, debuit suspendi, quomodo sane argumentariis debet, qui his ex verbis probabit, privatorum ædibus coronam civicam fuisse appensam. Sed hoc telum facili declinatione corporis eludam; omnisque ille conatus in fumum abibit, si præcedentes versus, sine quibus bini hi intelligi difficulter possunt, in medium afferantur. Ita igitur canit; quisquis est, non minimi nominis Poëta.

Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem

Exæquamus avis; tamen etsi bella qui-er unt,

Non periit virtus, licet exercere togatæ

Munera militiæ, licet & sine sanguinis haustu

Mitit legitimo sub iudice bella movere.

Hinc quoque servati...

Opponit militiam bellicam avorum, & togatam Pisonis; & licet illa quiescat, tamen hanc exercere, & sub iudice bella movere, id est, patroni muneri fungi, reosque in iudicio defendere, quæ maxima apud Romanos laus, eum posse canit: & hinc addit *contingere gloriam servati civis*; quando sc. causa patronus vincit; nec civicam coronam dicit esse foribus suspendendam, sed *palmas intexere alta limina*. Scilicet solebant Oratores & causidici victoriam in foro partam testari appensa pro foribus palma, ut ea via clientes plures pararent; quemadmodum loco eleganti docet Lucianus libello, quem Πῆταρον διδάσκαλον inscripsit; quo etiam respicit Juvenalis

Sat. 7.

— *rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso*

Figantur virides scalarum gloria, palmæ.

Adeo ut nihil Pascalius evincat, qui late quidem de coronis, sed non accurate scripsit, & cum iudicio ubique fere legendus est. Sed ut totum pensum bona fide absolvam, adjiciendum est, quid coronæ illi post Augustum, factum; & querendum, num privatis, ut Libera Rep. fieri solebat, data etiam sit. Tiberius, ut ex Suetonio constat, eam suscipere noluit; Caligula ea coronatus urbem intravit, docente eo-

dem, primo die phalerato equo, insignisque quercica corona, & securi, &

cetro,

cetero, & gladio, aureaque chlamyde: Claudius eam Palatinæ domus fastigio affixit, inque nummis ejus cernitur cum Ins. Ex S. C. OB CIVES SERVATOS. vel S. P. Q. R. P. P. OB. C. S. ac sine dubio sequentes Imp. eadem sibi servata, Cap. 17
 palatia sua exornarunt. Cernitur sane in Galbæ, Vitellii, Cap. 5.
 Vespasiani nummis cum inscriptione solenni; in Trajani cum litteris COS. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI; in L. Aurelii PRIMI DECENNALES COS. III. quia illi una cum Marco, *oblata est corona civica*, teste Capitolino. Militibus tamen, qui civicam meruerant, dabatur illa, non à Duce exercitus, verum Imperatore vel Cæsare; Corbulo apud Tacitum. *Si singulis manipularibus præcipua SERVATI* Lib. 15.
CIVIS CORONA Imperatoria manu tribueretur, quod illi & An. 12.
quantum decus, ubi par eorum numerus adipisceretur, qui attulissent salutem & qui acceperissent. Vitiæ hæc verba laborare putant viri eruditi Lipsius, Paschalius, Pichena, Freinshemius; leguntque *aspiceretur*. Scilicet in castris Pæti erant binæ legiones, seu VI. millia hominum, quæ à Vologese obsidebantur; eos ut liberaret Corbulo, videtur duabus auxilio venisse; & inde dicit, *parem numerum aspici posse, si vincerent, eorum qui attulissent salutem & qui acceperissent.* Sed tamen lectio vulgata non videtur contemnenda; nec inde sequitur, quod objicit Paschalius, coronam Civicam eos etiam adepturos vel habituros, qui servati erant. Libera Rep. civis servatus servatori propria manu coronam dabat, ut docet Gellius; nec non Cicero orat. pro Plancio; *At id etiam, ait, gregarii milites faciunt inviti, ut coronam dent civicam, & se ab aliquo servatos esse fateantur: & Polybius scribit, Tribunos coëgisse servatos, ut salutis auctores coronarent, si ultro id facere nollent.* Sic Plinius tradit, *Africa-* Lib. 16.
num de patre accipere coronam noluisse apud Trebiam; ne scil. illi beneficium imputaret, vel ostenderet beneficium se dedisse, cui natura erat obstrictus. Apud Tacitum igitur, qui servati erant, adipisci coronas debebant ab Imp. non ut sibi servarent, sed ut servatoribus imponerent: neque enim, *Imperatoria manu tribueretur*, aliter videtur explicari posse. Hinc Apronius Pro- Lib. 3. A.
 cos. eam sine Tiberii consensu dare noluit: *Quo prælio Rufus* Cap. 12.
Helvius gregarius miles SERVATI CIVIS DECUS retulit; donatusque est ab Apronio torquibus & hasta: Cæsar addidit CIVICAM CORONAM, quod non eam quoque Apronius jure proconsulis

tribuisset, *questus magis quam offensus*. Tiberius namque veluti manente libera Rep. omnia administrabat; eaque via dominationem sibi stabiliēbat; inde cum penes Impp. solos *Civicae coronae* dandae jus esset, non offensus facto Apronii; sed *questus* quodammodo est, ut videretur proconsulibus jus se vetus relinquere: qua de re etiam præter Suetonium loquitur

Cap. 32. Gellius; qui docet, nisi alia historia sit, Apronium incertum quid ageret, Imperatorem consuluisse. Tempore Neronis eam M. Ostorius P. Ostorii legati filius meruit, tradente iterum Tacito. Nam locis illis de Ostorio filio, non patre & filio, ut censet Paschalius, loquitur; nec dicit eum non illico adeptum civicam esse; verum postea Romae à Principe, quae est sententia ejusdem. Nam & hoc inde probari nequaquam potest, & talia scribere est ariolari; quanquam à vero non alienum sit Principem eam more solenni concessisse: priore loco ita Tacitus loquitur: *Qua pugna filius legati M. Ostorius SERVATI CIVIS DECUS meruit*; altero eum esse dicit, *multa militari fama, & CIVICAM CORONAM apud Britanniam meritum*: agit de metu, quem Nero ex virtutibus Apronii conceperat, propter quas & eum occidi fecit; nec de patre potest Tacitus exponi; quia eum in provincia mortuum esse narraverat; filiusque hoc tempore longinquis in agris apud fines Ligurum agebat. Aliud exemplum datae privatis coronae civicæ sub Impp. præbet nobis Inscriptio xx. Classis VIII. apud Reinesium; & in ea L. CORNELIUS L. F. dicitur IN CLASSE RAVENNATE (ita enim vir Doctus scribendum judicat) CORONAM CIVICAM meruisse.

Lib. 12. cap. 31. Lib. 16. cap. 15. Lib. 12. cap. 39.

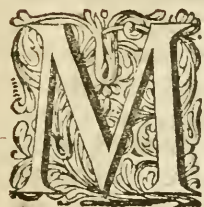
NUMISMATA
ANTIQUA
EXPLICATA.

STAMPTON
ANTHONY
EXETER

N U M I S M A T A

A N T I Q U A

E X P L I C A T A .

MIrum in modum me studium oblectat, quod numismatis vetustis illustrandis impenditur; & plurimam nec vulgarem sive translatitiam iis eruditionem contineri cum viris doctrina præstantibus persuasus plane sum. Hinc sæpe horas, quibus vaco à negotiis publicis, tam venerandis almæ antiquitatis reliquiis dare soleo; nec tantum miror manus artificum, verum etiam excutio, quid sibi ænigmata, quibus Græcorum & Romanorum nummi signati sint, velint. Natum hinc non spernendum spicilegium; factumque ut in nonnullos, qui mihi obscuriores, neque satis explicati videbantur esse, diligentius, si qua tamen in me diligentia est, inquisiverim. Et licet res sit difficilis admodum divinationibusque obnoxii argumenti, posthabitis tamen lividorum morsibus, & umbraticis ætatis nostræ Zoilis, operæ pretium me facturum existimavi, si lucubrationculæ meæ specimen exhiberem, & nonnullis exemplis docere conarer, multa etiamnum superesse in hoc studii genere illustranda, doctissimosque viros alios, ut sic loquar, lampada tradidisse.

Carolus igitur Patinus, raræ vir eruditionis, & antiquita- Num. 1.
tis egregius admirator, nummum elegantem edidit; in cu-
jus una area conspiciuntur Hadriani & Sabinæ vultus; in al-
tera, figura sinistra manu hastam, dextra binas spicas, qua-
les etiam ad pedes ejus sunt, tenens cum Ins. C A A I T O N;

Hoc nomen mihi nequaquam mutilum, verum integrum
esse, & referri debere videtur ad incolas oppidi Pannoniæ
Inferioris, cui nomen apud Ptolomæum Σελ. 15. *Spicas* figura, Lib. 2.
sive muliebris sive virilis, tenet, quia Pannonia frugum cap. 16.
feracissima; atque, ut Solinus loquitur, *solo plano uberique*

Dravo

Dravo Savoque inclitis amnibus circumflua; unde eodem symbolo
 TRES GALLIÆ in Galbæ; ALEXANDRIA in Au-
 gusti; AFRICA in Hadriani Imp. nummis ornata sunt.
 T. 2. Hos quinetiam *Salitas* in Decii apud Trifanum numismate
Salitas appellari censeo; cumque cum eruditis antiquariis non
 Trif. ad Hyrcaniæ populum, oppidum Σάλη inhabitantem; ve-
 Patin. rum ad *Salitas* nostros refero; quia EI. & I. in marmoribus &
 nummis, nisi in Patiniano E. extritum sit vetustate, promif-
 cue frequenter ponuntur; & Decii oriundi erant Pannonia,
 quam ob causam in patris nummo PANNONIÆ etiam
 occurrunt. Neque enim mihi unquam fiet verisimile, Hyr-
 canos in alio quasi orbe habitantes, & inimico Romano no-
 mini imperio parentes, hunc honorem habuisse, vel habere
 fuisse ausos Imperatori, penes quem veluti divisione orbis
 cum Parthis facta, Occidentis erat imperium. Nec quicquam
 id existimantibus favet Philippi nummus; in quo hinc ex
 sententia Trifani cernitur dea veste ad pedes demissa, can-
 tharum dextra, sinistra manu hastam tenens, & comitata
 cane, cum Inscriptione ΤΡΚΑΝΩΝ; quippe qui ab Hyr-
 canis, à quibus nomen habet Hyrcanum mare, percussus
 nequaquam est. Conatur id quidem probare vir doctissimus,
 sed infelicitè; simulque aliis erroribus, ut vara vibiam se-
 quitur, sese implicat. Nam Hyrcani finitimi quidem sunt
 Assyriis, teste Xenophonte; verum illam Assyriam nun-
 quam Leuco-Syriam appellarunt veteres. Nomen istud da-
 tum est Cappadociæ, regionisque ejus incolæ ab aliis Syri, ab
 aliis *Assyrii* (hæc nomina sæpe confunduntur) & *Leuco-Syri* dicti
 sunt: quia habitantes extra Taurum Syri colore erant adusto,
 Lib. 12. uti memoriæ mandat Strabo. Deinde Arabia Petræa non
 & 16. erat prope Hyrcaniam, nec propterea ejus caput *Hyrcanæ* in
 honorem Philippi, qui natus erat Bostræ, nummum signare
 potuit. Servius quidem *Hyrcaniam* facit *Arabiae sylvam*; & Vir-
 gili *Hyrcanas tigres* interpretatur *Arabicæ*; sed Grammaticum
 doctissimum errare jam longum est, ex quo persuasus sum:
 quamvis Maro alibi, ejusque exemplo Seneca *Hyrcanos* &
Arabas jungant: quia, ut arbitror, gentes ambæ erant bel-
 licosæ & longe remotæ: Arabiaque nec non Hyrcanica sylvis
 ac feris abundabant. Sic nunquam probare potui *Κοδύρας*, In-
 diæ intra Gangem populum, in honorem Domitiani num-
 mos

mos signasse; id quod tamen affirmare non dubitat Tristanus; quia nummus inscribitur ΕΠΙ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΚΤΔΟΥΤΑ. Neque enim eousque reverentia Romani Imperii processit; & fabrica numismatis Græca plane est; sedetque in eo dea turritam coronam gerens capite, dextra tenens spicam & papaver, sinistra hastam. Quod si quis divinationi in re tam obscura locus; mihi videtur nomen populi, qui se *Neocoros* esse signat, omissum esse; ὅτι Κυδῶτα significare nomen magistratus, & descendere ὑπὸ Κυδῶτας; uti in Inscriptione antiqua Theophrastus vocatur filius Μελαίνῳ, id est, Μελαίνῃς; & Lyttiorum urbs statuam erexit Matidiæ Augustæ, ΔΙΑ ΠΡΟΤΟΚΟΣΜΟΥ ΦΛΑΟΥΤΙΟΥ ΚΟΜΑΣΤΑ sive κομάδης; qui genitivus primæ declinationis in multis nominibus usitatus est. Nec aliter ego equidem sentio de Indiæ sive vera sive fictitia *Nysa*; eamque urbem nunquam existimo nummos percussisse in honorem Romanorum Imp. Cernitur quidem Deus Lunus in nummo ΝΥΣΑΕΩΝ apud Patinum; sed nequaquam dubitandum est, num ad Nysam Armeniæ Minoris, vel Arabiæ, vel Thraciæ, vel Ægypti, vel denique Indiæ debeat referri, quia à fide plane alienum est, Indos tot fluminibus & maribus divisos hanc reverentiam habuisse Marco Aurelio. Idem statuendum de Caracallæ numismate in quo Satyrus hircum cornubus tenet, cum Inf. ΝΥΣΑΕΩΝ; malèque & hic ad Indiam decurritur; cum proculdubio ejusmodi nummi originem suam debeant urbibus majestatem Romanam colentibus. Illustris quapropter Spanhemius meliori jure Seguinianum numisma (in quo occurrit Deus Lunus, & ad pedes ejus caput bovis, cum ΕΠ. ΣΤΡ-ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ. Β. ΝΥΣΑΕΩΝ) ad Eubœæ, cujus insigne caput bubulum, refert; & Tristanus alium Caracallæ ad Nysam urbem Arabiæ. Et hac occasione non omittendus Alexandri Magni nummus, cujus in averfa area cernitur monoceros cornu in cantharo Bacchi requiescente cum literis ΝΥΣΑΕΩΝ. Vir qui doctissimas lucubrationes de unicornu scripsit; notat illud ænigma ad Nysam Indicam, quæ Libero Patri sacra, posse referri, simulque dubitat, num sculptum potius fuerit ΝΙΚΑΙΕΩΝ in memoriam Nicææ urbis Bithyniæ ab Al. Magno ibi conditæ, teste Justino Libro duodecimo. Sed auctor ille non celebrat Nicæam Bithy-

niæ, verum Indiæ, quam Alexander ex nomine victoriæ condidit; deinde Nicæa Bithyniæ non posita est à Magno, neque ab eo nomen accepit. Lyfimachus urbem istam captam & restauratam post Alexandri mortem uxoris nomine *Nicæam* dixit, cum ante *Ancore*, (*Elicore* scribitur in Ordine Præcedentiæ Patriarcharum) vel *Antigonia* vocaretur, testibus Strabone & Stephano: tandemque de fide illius nummi una cum Spanhemio, certissimo harum rerum iudice, quia animal istud fabulosum est, dubito: nisi dicamus Macedones, quia antiquiores auctores monoceron celebraverant, ad captandam gratiam Principis sui, ejusmodi emblemate nummos signasse. In Philippi tandem nummo non repræsentatur dea; sed Bacchus habitu plane & vultu fæmineo; cantharum, proprium insigne, dextra; sinistra hastam tenens, & comitem trahens pantheram. Ipse sic Dionysus eandem feram apud se habet in Severi & Commodi; currui insidet à binis pantheris tracto in Decii & nescio cujus populi nummis apud Tristanum & Patinum; inque nonnullis similiter plane cantharum manu tenet; adeo ut recte Arnobius celebret in *Liberi dextra pendente pottorium cantharum*. His explicatis restat, ut qui *HYRCANI* nummum percussissent, aperiā. Stephanus *Hyrcañiam* scribit esse urbem Thraciæ, vicum Palæstinæ prope Judæam; & *Hyrcañium* *πεδίων* Lydiæ attribuit. Bacchus sane à Thracibus & Asiæ Minoris incolis fuit admodum religiose cultus: unde dubium mihi equidem est, ad quem populum referri tam insigne monumentum debeat. Sed postquam omnia ad examen revocavi; ultimis illud adjudicandum esse censeo; quia Laodicensēs, Coi, Thessalonicensēs, Ephesii Philippi patris etiam vultu nummos signarunt; Antiochenique, Cycizeni, Magnetes unā cum *Hyrcañis* Juniorem Philippum æri indiderunt; duosque nummos, quorum in uno cernitur caput muliebre turritum & *ΤΡΚΑΝΗ*, in altero Dea tenens cornucopiæ & gubernaculum cum lit. *ΤΡΚΑΝΩΝ*, ad eandem gentem referre non dubitat Doctissimus Sponius. Hoc autem *Τρονάϊον πεδίων*, vel *Hyrcañus campus*, ut Livius loquitur, nomen accepit ab *Hyrcañis*, quos Persæ eo in coloniam deduxerant, teste Strabone; postea à permistis, ut verisimile est Macedonibus, *Macedones Hyrcani* fuerunt dicti, quemadmodum apud Plinium & Ta-

& Tacitum legere licet. Urbem Hyrcaniam vocat Eusebius vel Hieronymus; Τῆραν nummus; & in Ordine Præfidentiarum Patriarcharum, quam post alios Beveregius edidit, celebratur in Lydia Episcopus ὑρκανίδης. Ne cui autem mirum videatur, Bacchum foemineo ornatu exhiberi, breviter expediam, quid veteres de deorum suorum natura senserint. In ea Orpheum secuti erant opinione deos, utriusque sexus participes, sive mares & foeminas esse. Lactantius: *Nisi forte existimabimus, Deum; sicut Orpheus putavit, & marem esse & foeminam, quod aliter generare nequiverit nisi haberet vim sexus utriusque*: Servius: *Secundum eos, qui dicunt utriusque sexus participationem habere numina: rursus: Non mirum est cum supra dixerimus θεοὶ νοηταὶ εἶναι omnes deos; alibi: Numina utriusque sexus videntur ideo, quia incorporea sunt, & quod volunt, assumunt corpus. Atque hoc de ipso etiam Iove persuasum habebant tam Græci quam Latini, uti præter Valerium Soranum & Varronem apud Augustinum, quorum verba laudavit Doctissimus Voßius Pater, docet Euagrius, & Julius Firmicus: Hi quoque, ait hic, Iovem in duas dividunt potestates, naturam ejus ad utriusque sexus transferentes, & viri & foeminae simulacra ignis substantiam deputantes: nec non Orpheus apud Auctorem libri de Mundo;*

L. 5. 30.
lib. 2.
An. 47.

L. 4. c. 8

Adl. 2. 6.
& 7. Æn.

L. 6. c. 7.
Th. Gent.
L. 1. H.
Eccl.
c. 11.

Ζὼς ἀρσεν ἦρετο, Ζὼς ἀμειβοῖτο ἑπλετο νῦμφη.
id est, vertente Apulejo;

Jupiter & mas est, estque etiam nympha perennis:

Et, ne dicam Macrobiū *Μακρόβιον*; Petroniū *Fortunam*; Virgilium *Venerem*, de qua videri possunt Vossius, Seldenus & Meursius, DEUM appellare, Plutarchus tradit Μητιοῦ τιμωσέμεν & κόσμος ῥύπνιν ἔχειν ἀρσενόθην. Orpheo Minerva dicitur esse ἄρσεν ἢ θήλη; à Brachmanibus Deum coli, cujus dextrum latus virile, sinistrum muliebre erat, Porphyrius in fragmento libri de Styge, quod exstat apud Stobæum, & plenius editum est ab Holstenio: Albricus Philosophus Mercurium de viro in foeminam & de foemina in masculum se mutasse, cum volebat, & ideo pictum esse cum utroque sexu: & lanceam pro virili columque pro muliebri sexu illi tribui tradunt. Et denique de *Fortuna* ita loquitur Lactantius *verum Philosophi ne aliquando errent, in re stulta volunt esse sapientes: qui Fortunæ sexum mutant; eamque non DEAM, sicut vulgus, sed DEUM esse dicunt; ubi nullam ob causam nodum in scirpo*

Lib. 1.
& L. 1.
Anal.
cap. xi.
de D. Syr.
l. 1. c. 8.
Cypri.
Lib. de Is.
& Osir.

L. 3. c. 29.

L. 3. c. 7.
H. Eccl.

Betulejus quærit, multaue de *Fortuna mascula* addit, quæ nihil ad rem faciunt. Atque ita Aristides Bacchum narrat esse ἄρβυα καὶ θῆλυα; Porphyrius apud Eusebium θηλύμορφον; talemque effingi solere auctor est Phornutus. In Bacchico sane triumpho, quem præfert vetus marmor in ædibus Hædrubalis Matthæi, Bacchus ipse curru vehitur cultu & vultu muliebri, teste Hieronymo Aleandro, eumque *muliebri & delicato corpore* pictum fuisse testatur Isidorus in Originibus. Neque aliter occurrit in nummo Alexandri Severi, quem COLONIA AUGUSTA PIA METROPOLIS SIDON percussit, vel in alio ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ apud Patinum & Spanhemium, Theodoretus quoque memoriæ mandat Emefæ gentiles ecclesiam Διονύσω τῷ γυνιδι five *semimari*; ac in ea simulacrum κατὰ γέλασον καὶ ἀνδρόγυνον consecrasse; & denique Bochartus opinatur, Arabes cam ob rationem deum *Baccham* appellare, adeo ut nihil mirum sit Liberum ita ornatum in nummis occurrere; & Hipparchum Stagiritam, Aristotelis, teste Suida, propinquum inquisivisse olim: πὶ τὸ ἄρβεν καὶ θῆλυ ὡς γὰρ θεοῖς.

II. Alius apud Patinum nummus est; cujus una in area cernitur Domitianus Imperator laureatus, & IMP. CÆS. DOMIT. AVG. GERM. IMP. P. P. VIII. CENS. PER. P. P. in altera vero sacrificium; ara ardens; virtogatus & libans; citharædus; alius corollam tenens; victimarius vel popa; hostia, figura muliebris jacens & gerens cornucopiæ cum Inf. CONSECRATIO. & S. C.

Et primo quidem vel vitio cælatoris, vel ejus qui nummum delineavit, male scribitur, IMP. P. P. VIII. cum debeat esse, IMP. TR. P. VIII. quemadmodum non modo ipsa ratio suadet, verum etiam alius Domitiani nummus cum eadem plane epigraphæ apud Erizzum. Deinde in nummo præter CONSECRATIONEM sacrificium exhiberi pulcherrimum, inque eo Imperatorem stare habitu sacrificantis: spectandam esse notam S. C. quæ tempus cusi nummi indicat; huc spectare Suetonii verba. *Occisum enim Domitianum populus indifferenter, miles gravissime tulit, statimque eum DIVUM appellare conatus: paratus & ulcisci, nisi duces defuissent: quod quidem paulo post fuit: ego certe non perspicio quo pertineant; nisi forte existimet vir eximius Domitianum à Senatu inter Deos esse relatum. Verum hæc si ejus fuit mens, non videtur animadvertisse Tranquillum narrare, Senatum adeo lætatum esse, ut repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo atque acerbissimo acclamationum genere laceraret; scalas etiam inferri, clypeosque & imagines ejus coram detrabi, & ibidem solo affligi juberet: novissime eradendos ubique titulos, abolendumque omnem memoriam decerneret. Non igitur CONSECRATIO ad Domitianum potest referri, qui ne quidem à militibus, quippe qui conati tantum sunt id facere, consecratus est; sed ad alium; cujus consecratio eo notabilior, quia incidit in annum, quo Domitianus ludos sæculares fecit, sive imperii septimum. Si quis igitur divinationi locus; arbitror vel JULIÆ vel filii Domitiani parvuli, quem ex Domitia sustulit, CONSECRATIONEM nobis ob oculos poni. Nam Domitianus Juliam D. Titi filiam perditæ amatam, & ex abortu mortuam diis adscripsit. DIVA JULIA vocatur eam ob causam in Nummis & à Martiale; qui alibi eleganter fingit Juliam, inter deos n. relata, filio Domitiani parvulo necuram aurea fila;*

Lib. 9.

Ep. 1.

Lib. 6.

Ep. 3.

Ipsa tibi niveo trahet aurea pollice fila

Et totam Phryxi Julia nebit ovem.

id est, Parcæ munere fungetur, & vitam longissimam, beatissimamque, licet inimica Domitiæ matri, unde additur *ipsa*, sit, tibi tribuet. Et quia Juliæ mentio, facere non possum, quin nummum ejus, quantum equidem scio, ineditum, quem mecum communicavit pietatis & doctrinæ egre-

gius vir Joannes Smetius, adjiciam. Cernitur in una area Juliae vultus, & JULIA. TITI. IMP. F. in altera elegans sacrificium, quod celebrat ipse Imperator paludatus & armatus parazonio; sacerdos pateram in aram incensam effundens, adjectis tribus aliis figuris cum victima; quemadmodum ex ectypo clarissime patebit.

Cep. 18.
Anast.
Childer.
in Gem.
Basil.

Hoc Sacrificium quo referendum sit, fateor me ignorare: nam quo minus Juliae consecrationem repraesentari credam; facit π DIVA omisum; adeo ut vel ob concordiam conjugalem, vel aliam causam signatus nummus videatur. Est autem ille, uti apparet, perforatus; quod num à veteribus, quos Chifletius & Joannes Macarius credunt nummos remedii loco è collo suspendisse; an vero à recentioribus factum sit, alijs discutiendum relinquo. Verum, ut eo, unde digressus sum redeam, filium Domitiani consecratum esse, non modo nummi, in quibus vocatur DIVUS CÆSAR IMP. DOMITIANI. F. & stellis illatus insidet globo cælesti; Domitiaque sacrificans, appellatur DIVI CÆS. MATER; verum etiam Statius, Martialis, & Silius Italicus, quorum verba alijs sunt laudata, testantur. Atque hinc semper existimavi Cæsarum (ita voco hæredes imperii designatos) primum consecratum non fuisse Saloninum Valerianum, (qui, cum foret Gallieni & Saloninae filius, à Valeriano Imp. est factus Cæsar, & in numismatis appellatur DIVUS CÆSAR VALERIANUS PRINCEPS JUVENTUTIS; cujusque CONSECRATIO aquila in cœlum ipsum ferente denotatur) sed Domitiani filium parvulum. Nec quicquam est, quod miremur infantem DIVIS adscriptum esse: cum & Senatus quondam censuerit filiolarum Poppææ, quartum intra mensem defunctæ honorem DIVÆ, & pulvinar ædemque & sacerdotem decernendum; teste Tacito; apud quem propterea Nero eam Divinam

Lib. 15.
S. 33.
Lib. 16.
c. 6.

infantem in laudatione Poppæ, appellare non dubitavit.

III. Singularis raritatis & elegantiae nummus exstat apud Seguinum; illiusque in una area cernitur Tiberius laureatus, & ΤΙΒΕΡΙΩ. ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΓΟΡΤΥΝΙΩ. in altera Augustus radiatus, &, ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΚΡΗΤΕΣ ΕΚΟΡΑΥ; non secus ac in alio: ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. Κ. ΓΗΓΩΝ ΕΚΟΡΑΥ.

Quid ultimæ sibi litteræ velint fatetur se ignorare vir doctissimus: at Joannes Vaillant ex aliis integrioribusque nummis explicat ΕΠΙ ΚΟΡΑΥΠΟΥ. putatque signatos eos esse; *sub prætore Corlupo*. Insolentia nominis, quippe quod nec Græcum nec Latinum est, movet me, ut credam alia hic via utendum esse. Distinguo igitur Ε. ΚΟΙ. Α. vel Ε. ΚΟΡ. ΑΥ. vel ΕΠΙ. ΚΟΡ. ΑΥΠΟΥ. id est: *sub Cornelio Lupo*. Hic proculdubio pro-consule, vel pro-pratore, quem cum

περὶ δρῶ *sive Adfessore* Cretæ Tiberius, teste Dione, præfecit, eam provinciam rexit; & forte est Cornelius Lupus, Claudii tempore artibus Suillii damnatus, uti Tacitus narrat, quique absolute *Lupus*, Claudii amicus & Consularis dicitur Senecæ. Nihil autem frequentius in nummis quam vox *Tri*, tempus signans quo nummus signatus est. Nec sane hoc monerem, nisi, antequam pergami in explicando Tiberiano nummo, alios aliquot ad examen revocare constituiissem. In Claudii enim cernitur figura alata hastam puram tenens, & ante ejus pedes serpens cum insc. ΧΡΕΣΧΙΟΥ ΨΙΛΩΠΑΤ: mire fluctuat eruditissimus Tristanus; & quanquam videat deletam particulam Ε πῖ, & nummum signatum esse *sub Chrescio*, nullus tamen intelligit, quid sibi *psilo patria* velit; & ad insulam loniæ proximam decurrit: cum *Chreschius* cognomen *Psilopataris*, vel, uti scribendum iudico, *Philopatoris* iulerit. Elegantissimus alius Britannici ita distinguendus est: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΣ (pro ΙΣ) ΒΑΛΟΙΟΥ: ΕΠΙ. ΜΙΝΑΙΟΥ; ita ut sub Minæo, vel Minæo præfecto sit signatus. Elagabali apud Patinum numismata inscribuntur. ΕΠ. ΝΟΒΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ, *sub Nobio Ruffo*, ut vertit vir doctissimus. Verum *Nobia* gens nulla Romæ; intelligendusque est *Novius Rufus*: sic ΒΑΛΕΙΟΥ est *Valerius*, ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ, *Virgilius*; ΒΙΤΑΛΙΟΥ, *Vitalio*; ΟΥΛΑΕΙΑ *Octavia*, ΣΕΒΗΡΟΥ *Severus*, tam in nummis quam marmoribus. Et alius; ex majoribus forte nostri, eodem nomi-

Lib. 57.
Lib. 13.
cap. 46.
in Apoc.

cap. 13. ne occisus est à Septimio Severo, teste Spartiano; quem arbitror laudari in inscriptione tempore Pertinacis posita:

SENTENTIAM. QUAM. TULIT

L. NOVIUS. RUFUS. LEG. AUG.

In nummo Decii Junioris ΕΠΙ ΔΟΥΛΛΟΥ, nihil aliud significat, quam nummum eo vel urbi Sali, vel Pannoniis imposito signatum esse; adeo ut mirer Patinum existimare obscurum hoc esse, cum & hoc Tristanus animadverterit, & *Dorilaus* etiam nomen proprium sit apud Strabonem libro decimo. In altera nummi nostri area Tiberius vocatur ΓΟΡΤΥΝΙΟΣ: sed mihi videtur vel extrita vel omissa esse littera N. ita ut idem sit quod ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ, à quibus ille signatus. Neque enim mihi unquam fiet verisimile, id cognomen datum esse Tiberio cum jure civitatis (ita commentatur præstantissimus antiquarius) à Gortyniis donaretur; vel Imperatorem Romanum urbis, cujus jam dominus erat, cognomine se voluisse appellari. Firmat plane conjecturam meam C. Cæsaris apud Patinum nummus; qui hinc exhibet ΓΑΙΟΝ. ΚΑΙΣΑΡΑ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ. ΣΕΒΑΣΤΟΝ laureatum; inde ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ. ΚΑΙΣΑΡΑ itidem laurea coròna ornatum, & ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ; eamque scripturam nullam ob causam in dubium vocat doctissimus editor; cum significet Gortynios nummum signasse. Atque ita sæpissime populorum nomina in nummis obvia sunt: quod cum minus observarint viri eruditi, subinde lapsi sunt. In Claudii numismate legitur ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. & in altera ejus area; ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Erizus arbitratur Claudium dictum *Macedonum Augustum* sive *Principem*; propterque similem epigraphen Tristanus Vitellium, Patinus Neronem faciunt *Augustum Macedonum*; cum tamen vox ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ absolute ponatur, nihilque aliud significet, quam nummos eos à Macedonibus percussos esse; ΑΥΓΥΣΤΩ autem pertineat ad alteram nummi partem, jungique debeat cum illa hoc modo ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ, inde accedit, ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Similiter Domitiani nummus inscribitur ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΑΜΙΩΝ, non quia *Cæsar Samiorum*, quod ridiculum foret, fuit vocatus; sed quia æs à Samiis signatum est. Sic recte Spanhemius, vir Illustris, judicat nummos gazæ Mediceæ, cum

cum Ins. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΙΔΟΝΙΩΝ, aut ΤΥΡΙΩΝ percussos esse à Sidoniis & Tyriis in honorem Demetrii Regis Syriæ; non autem referri debere ad peculiarem aliquem Sidonis vel Tyri regem. Nec omittendus insignis Neronis nummus; cujus una in area cernitur Solis caput radiatum, & ΡΩΔΙΩΝ ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ, id est, Tristano interprete, *Rhodorum Neronensium Augustorum*; quæ quid sibi velint fateor me ignorare. Nec est quod de scriptura cum alio dubitemus; quippe quæ integerrima est, & nullo vitio laborat. Sed, quod miror oculos homines fugisse, alio legenda est scriptura ordine; ut ΤΩΝ ΡΩΔΙΩΝ, qui nummum scilicet feriundum curaverunt; & ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣ, id est, Νέρων Σεβαστ. Sic nunquam probare potui in nummis Hispaniæ jungi à viris doctis TARRACO vel TOLETO PIU; licet una in area conspiciantur binæ istæ voces; verum persuasus sum PIU. vel PIUS, referri debere ad nomen regis, quod in altera area est; licet urbes nonnunquam ΠΙÆ appellentur; & parum accurati in observandis generibus tunc temporis fuerint. Huc pertinet Antonii nummus apud Joh. Vaillant; cujus in aversa parte cernitur, prora navis & astrum cum Ins. IMP. CN. DOMITI. ΑΗΕΝΟΒΑΡΒΟΣ. IMP. Nam π IMP. quod primo loco ponitur, referendum est ad Antonium, qui in altera nummi area cernitur; vel incuria artificis bis exprimitur, quia in nummo Ducis Arschothani omittitur. Hanc autem vocum transpositionem, quam modo in Rhodiorum nummo vidimus, & distinctionem, cum non observaret Nonnius in explicanda Goltzii Græcia, bis insigniter lapsus est. In Delphorum enim nummo putat exstare Ευρηδέλων Δήμη; cum faciendum sit, quamvis vox Δέλων in medio ponatur, Ευρηδήμη. Δέλων: quorum illud nomen magistratus est, qui ita & in aliis sæpe occurrit monumentis. Faustinae nummo inscribitur ΤΑΙΑΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΑΟΔΙΚΕΩΝ. M. Aurelii ΚΑΜΠΕΙΤΗΣ (si modo viri nomen proprium) ΝΥΚΑΙΕΩΝ; Lepidi; ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ ΚΩΙΩΝ. Augusti; ΚΑΛΑΠΙΤΗΣ ΚΩΙΩΝ. Neronis Γαῖος Ποσειδ. Δαοδέων; quod & in aliis apud Tristandum, Erizzum & Patinum observare licet. Idem Nonnus in Atheniensium ære scribebat ΙΩΝ ΑΘΗΝΑ, quo alludi putat ad Ionem Xuthi filium,

Lib. 1.
Sect. 6.
Mon. Pat.
395.

qui olim Athenis imperavit, & terram Atticam *Ioniam* vocavit; cum aliunde initio sumpto legendum sit ΑΘΗΝΑΙΩΝ. Atque ut clarius pateat, quas turbas det non observata in nummis & marmoribus distinguendi ratio, adjiciam inscriptionem, quæ existat apud Sertorium Ursatum.

D. M.

P A R T H E N O
P E O. A U G.
D I S P U E R N E
F E S T A. C O N
J U N C X. E T
M E R C U R I
A L I S. V I R
E J U S. B. M
F E C E R U N T.

Ex quarta linea vir doctissimus facit vel *DISPUERNA*, vel melius *DISPUERNEA FESTA*: hocque fabrilis imperitia mendum irrepsisse credit, quia nihil *DISPUERNE* cum *FESTA*; cujus alterum putat esse prænomen; ex *AUG.* tandem facit *AUGUSTALI*, intelligitque sacerdotem Augusto dicatum & à Tiberio institutum, vel Augustanum militem. Nolo hæc multis refellere; verum ita hæc verba distinguenda & legenda existimo: *PARTHENOPEO. AUGUSTI. DISP. VERNE.* id est *Dispensatori vernæ.* Epro *Æ.* ponitur; illudque in nummis & marmoribus obviam esse inter omnes constat, & ego alio loco doceo. Quin & idem titulus in aliis apud Gruterum marmoribus occurrit; ut,

395. 3.
p. 78. &
7. p. 13.

PIETATI
FORTUNÆ. PRIMIG
VOTIS. SUSCEPTIS
SALVIS. AUGUSTIS
M. AURELIO. ANTONINO. ET
L. AELIO. AURELIO
FORTUNATUS. VERNÆ
DISP. EORUM
ET. AURELIA. SUSCEPTA. LIB.

IOVI. O. M.
CONSERVATORI
CALLISTUS. AUG.
NOSTRI. VER
NA. DISPEN
SATOR. ET. COR
NELIA. EJUS
PRO. SE. ET. SUIS.

10. 67. Et in alio lapide laudatur *ANTROCIUS VERNÆ EXDISP.* id est, *exdispensator* Augustorum; adeo ut hinc explicatio marmoris Patavini plane firmetur.

IV. Apud Goltzium nummus est æreus Nisæorum; in-
que

que ejus una area cernitur spica cum littera M. & voce ΟΒΟΛΟΣ; in altera homo fere nudus, scaphæ insistentis & nummum porrigens cum Inf. ΝΙΣΑΙΩΝ. Sæpe mecum putavi, quid hoc ænigma sibi vellet; & licet conjectura nata sit, tamen adhuc hæreo; nec sententiam meam proferrem; nisi crederem licere etiam dubia interdum extrudere, ut alii incitentur ad diligentius ea illustranda. Veteres igitur mortuorum ori nummum vel obolum imponebant, ut Charontinaulum persolverent, quemadmodum ex Luciano, Juvenale, Apulejo, Propertio, Aristophane, Etymologici Auctore, Suida & Callimacho docuit Meursius. Hujus superstitionis arbitror hic splendida vestigia exstare. Nam homo cymbæ insistit, nudus fere est, obolum manu porrigit, tanquam vecturæ pretium. Præterea ΟΒΟΛΟΣ inscribitur; quomodo & nummum vocat Lucianus non solum loco à Meursio laudato, verum etiam alibi: *Divitibus autem, ô lepidissimum caput, hæc nostro nomine annuncies quæso: Quid, ô vani aurum tantopere custoditis? quid excruciatos vos ipsos supputantes usuras & talentum aliud super aliud accumulantes, ες χεῖρ' ἑκ' ὀβολὸν ἔχοντες ἤκειν μετ' ὀλίγον, quos unum obolum habentes oportet post parvum tempus venire.* Diodorus Siculus narrat Græcorum de inferis fabulas cum Ægyptiorum ritibus convenire atque inde Philosophos sua sumpsisse; ad hæc vere apud eos portitorem vel cum qui cadavera trans Nilum vehit, vocari Charontem, πάλ' ὁμοῖα θεῶν νόμισμα τὸν ὀβολὸν τῷ περὶ τοῦ διδοῦτος: Joannes Sarisber. *Experto crede in manus eorum milles incidi, & ut aliquid de fabulis mutuemur, portitor immitis Charon, qui nemini pepercit unquam, istis longe clementior est. Stipe siquidem vel triente solet esse contentus.* Proprio cæteroquin nomine Δανακή vocabatur, uti præter Auctorem M. Etym. & Suidam, quos laudat Meursius, docet alio loco idem Suidas; *Ἐστὶ λήμνη ἐν ἁδὲ, ἐν ἧς ἀναπερθεμένη οἱ πλούτωνες, τὸ νόμισμα ὅπερ ΔΑΝΑΚΗ καλεῖται τῷ περὶ τοῦ διδοῦτος: Hefychius Δανακή... ἐλέγχετο ὅτι οἱ πλοῦτοι διδοῦντες ὀβολούς.* Præterea nominabatur καρκάδονα, nisi Suidas in ea voce corruptus sit. Colligere vectigal illud fingebatur Æacus; Lucianus: *καὶ ὁ πλούτωνος Αἰακὸς ἀγανακτήσῃ, μηδ' ὀβολὸν ἐμπλῶν; Et Æacus qui colligendo vectigali præest stomachabitur, quod tanto tempore ne obolum quidem lucrificerit.* Soli autem ab hoc tributo immunes erant Ægienses Peloponnesi incolæ; quia Ceres filiam Proserpinam

In Dial.
Mort.Lib. 1.
Bibl.
P. 87.L. 5. c. x.
Polucr.In v. A.
ἐπεστ.

In Char.

quærens, quid illi factum esset, ex iis (*Hermionenenses* tamen hoc fecisse memoriae mandat Zenob. Cent. i. Prov. 7., cognovit, quemadmodum docet Suidas: Περσθμήτιον ait, ὁ μισθὸς τῆς ναυτῆς. Καλλιμαχίῳ

Τένεκα ἢ ἰένυες περσθμήτιον εἴπιν φέρον, Ἐν Αἰγιάλῳ ἦ καὶ ἑσείστον ἔστιν ἄδω, ἐς ὃ ἀπελθῶσα ἡ Δημήτηρ ἔμαθε πᾶσι τῶν πελοποννησίων καὶ τῆς κρήνης, καὶ ἐδωρήσατο αὐταῖς, ὡς λέγει, ἀφῆσιν τῆς περσθμήτης: *Nautæ merces, naulum: Callimachus,*

Ideo etiam mortui naulum nullum afferunt.

v. Διαιτήν
c. 4. Lect.
Theocr.

In Ægialo enim est descensus ad inferos, in quem descendens Ceres, ex accolis, ubi Proserpina esset, cognovit: ipsisque, ut canit Callimachus; nauli remissionem donavit: Qui Callimachi locus integrior legitur apud Auctorem M. Etym. corrigiturque à Casaubono & Cantero, sed tamen absque Suida difficulter intelligi potest. Goltzii insuper nummus æreus est, & obolus Charonti datus ex eodem metallo fuit: Lucianus: Δια τῆς τοῦ ἑμεῖς, τὸ μὴ πολὺ τῆς χαλκῆς ἀφῆρον: οἶδα ἦ καὶ χαλκόν, ὅσολον ὡς οἶδα πᾶσι καὶ πλεόντων ἑκάστη ἐκλήγων: Propter hoc ne ὁ Mercuri, quod parum ipsi auri (aurum) præstat? Nam æs novi, uti qui à singulis vectoreibus (quod & tu ipse non ignoras) obolum colligam: æreosque obolos laudat auctor anonymus apud Suidam in v. Στάτης.

V. Nummum exhibeo, qui licet supposititius & malæ notæ sit, dignus tamen mihi visus est ut post Reinerum Reineccium, qui eum mutilum valde exhibet in Historia Julia, edatur; quia ansam dabit inquirendi diligentius in sepulchrum memoratissimum dignatumque inter VII. omnium terrarum spectacula memorari, ut Gellius; vel monumentum usque ad VII. miracula prevectum, ut Val. Maximus loquitur;

Cernitur ipsa Artemisia vultu decoro & regio, diademate vel certe ornatu muliebri frontem ornata, posterioremque capitis partem velata amiculo, cum Inf. ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ ΒΑΞΙΛΙΣΣΑ; in altera vero parte monumentum superbum, tribus zonis exsurgens, quarum infima columnis, media statuis, suprema statuis itidem aliisque rebus, & ni fallor, navibus est decorata; angulis, qui videri possunt, summi aedificii binis binæ statuae, ita ut in aliis etiam totidem fuisse videantur, insistant; toti mole tectum fastigiatum gradibus in pyramidis formam sese attollens; illique currus, cui quatuor equi juncti sunt, imponitur; curru vehitur vir cui figura alata coronam, ut equidem conjicio, imponit; & infra scribitur ΜΑΤΣΩΛΕΙΟΝ. Mausolus igitur Cariæ regulus, ubi fato perfunctus inter lamenta & manus uxoris funere magnifico sepultus est: Artemisia luctu atque desiderio mariti flagrans uxor ossa cineremque ejus mixta odoribus contusaque in faciem pulveris, aquæ indidit ebibitque: multaque alia violenti amoris indicia fecisse dicitur. molita quoque est ingenti impetu operis, conservandæ mariti memoriæ SEPULCHRUM ILLUD MEMORATISSIMUM DIGNATUMQUE NUMERARI INTER VII. OMNIUM TERRARUM SPECTACULA, uti loquitur A. Gellius. In dialogis mortuorum fingit Lucianus Mausolum se reliquis defunctis apud inferos præferre, quia Cariæ partisque Lydiæ rex fuerat, insulas nonnullas subegerat, Miletum usque, Ionia vastata, progressus & forma decorus bellicisque rebus clarus fuerat; τὸ δὲ μέγιστον ὅτι ἐν Ἀλικαρνασσῶ μνήμα παμμέγεθες ἔχει θηκείῃ, ἡλικὸν ὅτε ἀλλοτρίων, ἀλλ' ὅδε ἔτις ἐς καὶ αὐτὴ ἐξησκημένον ἱππέων καὶ ἀνδρῶν ἐς τὸ ἀκρετέστατον εὐκασμῶν λίθος δὲ καλίστη. ὅσον ὅδε νεῶν ὄρη τις ἀν' ἐαδίως; Quodque est omnium maximum, Halicarnassi monumentum habebat singulari magnitudine sibi impositum, quale mortuorum nemo possidet, neque ejusmodi pulchritudine exstructum, equis atque viris, pulcherrimo è saxo absolutissimo artificio expressis, adeo ut quis haud facile simile templum inventurus sit. Sed operæ pretium est audire celeberrimum Naturalis Historiæ scriptorem Plinium: Scopas, ait, habuit æmulos eadem ætate Bryaxin & Timotheum, & Leocharem, de quibus simul dicendum est, quoniam pariter cælavere Mausoleum. Sepulchrum hoc est ab uxore Artemisia factum Mausolo Cariæ regulo, qui obiit Olympiadis centesimæ anno secundo. Opus id, ut esset inter VII. miracula, ii maxime artifices fecere: patet

Lib. 10.
cap. 19.

Lib. 36.
cap. 5.

ab austro & septentrione sexagenos ternos pedes, brevius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos XI. attollitur altitudine XXV. cubitis: cingitur columnis XXXVI. Ab oriente cœlarvit Scopas, à septentrione Bryaxis, à meridie Timotheus, ab occasu Leochares: priusquam peragerent regina Artemisia, quæ mariti memoriæ id opus exstrui jussèrat, obiit. Non tamen recesserunt, nisi absoluto jam, id gloriæ ipsorum artisque monumentum judicantes: hodieque certant manus. Accessit & quintus artifex. Nam supra pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit XXXIII. gradibus in metæ cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjuncta CXL. pedum altitudine totum opus includit.

Quæ verba proculdubio ante oculos habuit nummi ingeniosus admodum artifex; & revera mentem eorum optime & clarissime percepit. Nam & columnæ hic sunt. quadrigæ, quatuor facies, & supra pteron pyramis. Græci πτερον, eorumque exemplo Plinius, appellant omnem extremitatem & summitatem corporum, montium, ædificiorum, aliarumque rerum: nec absurde viri eruditi πτερον, cui D. N. Jesum Christum diabolus imposuit suspicantur Josepho ἀκρον, id est, *summitatem* vocari. Super pteron igitur vel super summos Mausolei muros exstructa pyramis est. Pyramides per excellentiam vocantur moles, certamine & opibus Ægyptiorum regum, unde eleganter eas Plinius vocat, *illorum pecuniæ otiosam ac stultam ostentationem*, exstructæ; & una cum Mausoleo VII. orbis miraculis annumeratæ; à lato in angustum definientes. Et ita Pyramidem recte vocat Plinius fastigium vel testum Mausoleo impositum, quod erat quadratum ad formam inferioris ædificii, quodque in acumen se contrahebat gradibus viginti quatuor: qui paulo decrecentes Pyramidem efficiebant. Errat Dalechampius, quique cum sequitur Leo Allatius, dum gradus à Pyramide separant; neque enim video quid sibi aliud hæc verba velint: *viginti gradibus ad Pyramidis basin collocatis*. At nulli gradus ad Pyramidis basin; ipsa Pyramis gradibus XXIIV. adscendebatur, hique Pyramidem efficiebant, uti clare verba Plinii demonstrant, & nummus ad eorum sensum à nescio quo artifice factus. Sed in nummo IV. vel V. gradus sunt; Plinius memorat quatuor & viginti; adhæc Pyramis non æquat inferius ædificium; quod tamen eam fecisse satis clare narrat naturalis historiæ conditor. Verum tam exiguo spatio magnificentissimum

opus

Lib. 15.
cap. 14.
Ant.

Lib. 35.
cap. 12.

opus comprehendi nullo modo potuit; & præcipua ac potior ejus pars est expressa; quia *Pyramis*, licet altior fuerit, & superpositam sibi molem æquaverit, eadem tamen forma fuit; & ex quatuor vel quinque gradibus, tota qualis fuerit, facile potest perspicui. Quinimo si circino rationem inimus, palam fiet hos quinque gradus quinquies auctos reliqui sepulchri altitudinem plane æquare. Verum restat major difficultas, non absque ratione mota à Dalechampio atque Leone Allatio. Cum n. altitudo inferioris ædificii fuerit pedum 37½. Pyramidisque par celsitas; & numerus is duplicatus faciat pedes LXXV; reliqui LXV. tribuendi sunt soli quadrigæ; cujus tantam altitudinem fuisse non est verisimile. Cubitum viri præstantissimi affirmant complecti pedem & dimidium; quos Plinius alio loco sequi illustri exemplo clarum utrique fiet. Nam colossus Rhodium altum scribit fuisse *septuaginta cubitos*; at illo antiquior Festus eidem *centum & quinque pedes* tribuit; recteque notat Dalechampius, quicquid tandem commentetur Allatius, idem esse *LXX cubitorum*, & *pedum centum ac quinque*. Cubitus enim, ut vel docent Vitruvii verba, *E cubito enim cum dempti sunt palmi duo, relinquitur pes quatuor palmarum*, valet pedem cum dimidio; & si addere placet triginta quinque pedes illis LXX. exacte pedes centum & quinque fient. Alii tamen cubitum faciunt pedum duorum: cornu monocerotis Plinio *media fronte cubitorum duum eminet*, Solino vero *ad longitudinem pedum quatuor*; & Heroni *πῆχυς cubitus* dicitur *ἔχειν πένδας δύο* continere pedes duos. Hanc mensurandi rationem si Plinius sequitur, restabunt pedes XL. qui, cum etiam ingentem satis altitudinem faciant; vel dicendum est; quadrigas has opere mirabili fuisse, vel numeros apud Plinium esse corruptos. Quicquid sit, non plane insolita fastigia in Pyramidem gradibus adscendentia Asiaticis fuisse, docet templum Iovis, quod Mylasæ hodie etiamnum existat; atque ab eruditissimo Sponio Itinerario suo insertum est. Satis igitur puto me illustrasse *dives sepulchrum*; finemque scribendi facerem; nisi hæc omnia immane quantum turbaret Vitruvius; describatque nobis Mausoleum alia longe forma, quam Plinius. *In media*, ait, *Mausoleum, ita egregiis operibus est factum, ut in VII. spectaculis numeretur. In summa arce media Martis fanum habens statuam Colossi, quam acrolithon dicunt, nobili manu Leocharis factam. Hanc autem statuam alii*

Lib. 34.
cap. 4.

L. 3. c. 1.

Part. 1.
p. 362.

L. 2. c. 3.

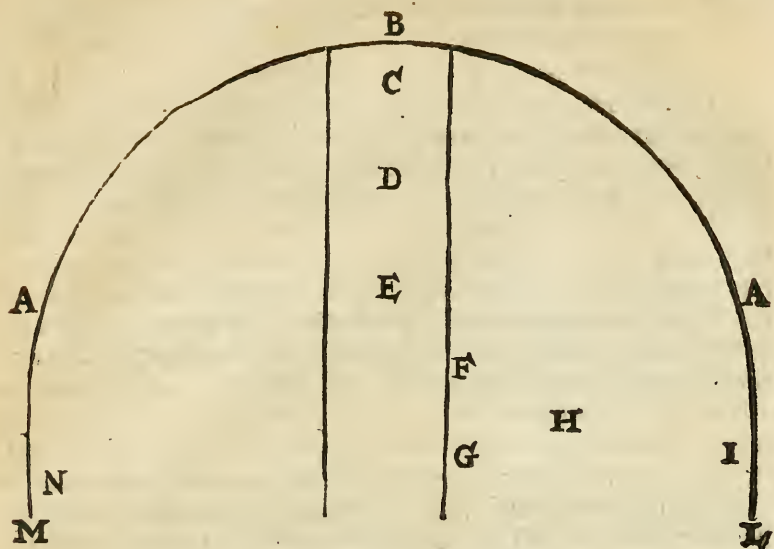
Telo-

Telocharis, alii Timothei putant esse, in cornu autem summo dextro Veneris & Mercurii fanum ad ipsum Salmacidis fontem: & infra: Relinquitur nunc quoniam ad explicationem manium eorum sum inuectus, tota, uti sunt definitum. Quemadmodum enim dextra parte fanum est Veneris & fons superscriptus, ita in sinistro cornu regia domus: quam Rex Mausolus ad suam rationem collocavit. Conspicitur enim ex ea ad dextram partem forum, & portus, maniumque tota definitio, sub sinistra secretus sub montibus latens portus; ita ut nemo possit, quid in eo geratur adspicere, nec scire, ut rex ipse de sua domo remigibus & militibus sine ullo sciente, quæ opus essent, imperaret. Sane Doctissimus Allatius his verbis scribit Vitruvium faciem Mausolei aperire; quod si verum, nihil tam alienum à descriptione Plinii esse, unusquisque mecum proculdubio sentiet. Verum ille præter Mausoleum alia insignia opera, quæ Halicarnassi spectabantur, describit; & nulla quam hæc verba: *In media Mausoleum, ita egregiis operibus est factum, ut in septem spectaculis numeretur; monumento nostro conveniunt; reliqua alio referenda, & plane, ut ajunt, ἀπεσθίουσα* sunt. Scilicet Vitruvius de domibus lateritiis verba faciens, recenset etiam illam, quam Mausolus rex ædificavit: Item Halicarnassi potentissimi regis Mausoli domus cum Proconnesio marmore omnia haberet ornata, parietes habet latere structos, qui ad hoc tempus egregiam præstant firmitatem; ita tectoris operibus perpoliti, ut vitri perluciditatem videantur habere. Hæc eadem domus, quam verbis laudatis scribit in sinistro cornu fuisse; nihilque commune cum Mausoleo habet, ut pote à vivo Mausolo exstructa; quemadmodum etiam docet Plinius: *Antiquissima quod*

equidem inveniam, Halicarnassi Mausoli domus Proconnesio marmore exculta est, lateritiis parietibus. Inde Vitruvius pergit narrare Mausolum magno acumine & sollertia ad ædificandum fuisse; nam Mylassis animadvertisse Halicarnassi locum naturaliter esse munitum, emporium idoneum, portum utilem locumque theatri curvaturæ similem: Itaque, addit, *in imo secundum portum forum est constitutum, per mediam autem altitudinis curvaturam præcinctionemque platea ampla latitudine facta, in qua media Mausoleum.*

Lib. 3. Non igitur sepulchrum magnificentissimum, vel *μέγαν ὡς ἐς κατὰ φύσιν ἀείδεινον*, uti vocatur Pausaniæ, describit solum; sed locum à Mausolo electum, & mox arcem dictum: quæ omnia clarius ex schemate, quod delineavi, patebunt.

A A. Cur-

A A. Curvatura & præinçtio ex montibus, ut credo, naturaliter facta: vel, locus similis curvaturæ theatri.

B. Media altitudinis curvatura.

C. Martis fanum in summa arce media.

D. Platea lata.

E. Mausoleum. F. Forum. G. Portus. H. Domus regia. I. Portus obscurus sub montibus. L. Cornu summum sinistrum. M. Cornu summum dextrum. N. Veneris & Martis fanum, & fons Salmacidis, memoratus etiam Straboni.

Atque ex his clarum est, Vitruvium Plinio nequaquam ad-
versari; & aliquid humani pati eruditos, qui tot illum ver-
ba sepulchro describendo impendere arbitrantur. Verum
nunc videndum restat, num Artemisiæ nostræ meminisse
Aristophanes, numque Mausoleum contemnere potuerit
Anaxagoras Philosophus. Ita igitur Comicus in *Lystrata* per
interpretem loquitur:

H h

Quippe

*Quippe si quis vel pusillam fœminis ansam duit
 Nil remittent impudentis postmodum ferociæ ;
 Quin statim instruentque classem , seque mox ad prælium
 Comparabunt navigantes instar Artemisiæ.*

Q. Sept. Florens de Artemisia Mausoli conjugē scribit Aristophanem loqui ; & magni ingenii iudiciiue vir Leo Allatius dubitat , num de Artemisia Lygdamidis filia intelligendus sit : quæ velim viris doctis non excidissent. Nam licet non satis constet , quo anno obierit Aristophanes , nullus tamen Artemisiam Mausoli conjugem imperantem attingere potuit : cum mortuus sit vel fine Olympiadis xcviij vel initio sequentis. Ecce fabularum ultima fuit *Plutus* , acta anno iv. Olymp. xcviij. nec multo post eum legem mortalitatis explevisse veteres Grammatici notant : ἐν τῷ τῷ δὲ ἐξέμοχλῳ σπώεσθαι , ajunt , τῷ πλεῖστῳ τῷ ὄντι λεγόμενῳ , ἢ ἄτω μετῴχεσθαι τὸ βίον , παῖδας καὶ ἀλιπῶν τέρας : *Hac fabula populo filium Ararota commendavit , & ita mortuus est , liberos tres relinquens :* deinde Lysistrata acta est anno quarto Olympiadis xcii , uti docet Samuel Petitus , quo tempore Ecatomnus Mausoli & Artemisiæ pater adhuc in vivis erat. Mausolus autem in sua principia resolutus est Olympiade cvi. (male enim arbitror Plinium mortem ejus adscribere anno secundo Olympiadis centesimæ , & auctorem Olympiadum anonymum anno primo Olymp. cxiii. uti facile ex annorum , quibus Carix reges usque Alexandrum Magnum regnarunt , numero , si id ageretur , probari posset) illique succedens Artemisia binis , quibus Reip. gubernaculis admota fuit , annis Mausoleum exstruere cepit ; Idrieumque anno lxxi. Olymp. cvii. successorem habuit. His adde Aristophanem dicere non simpliciter , ut interpretes vertit , *navigantes* ; verum *ναυμαχῆν ἢ πλεῖν ἐφ' ἡμᾶς*. id est , *adversus nos* , Athenienses , *prælio navili decertare* ; quod cum nunquam fecerit Mausoli soror , neque etiam temporum ratio conveniat . nullo jure viri eruditi de illa agere arbitrantur Comicum ; & æque male dubitant ; cum non alia quam Artemisia Lygdamidis filia , quæ cum Xerxe Græciæ bellum intulit , & fortissime ad Salamina pugnavit , vel possit vel debeat intelligi. Anaxagoram Philosophum Mausoleum adspicientem scribit Diogenes Laërtius . *τάφος πολυτελής λελιθωμένος ἐστὶν εἰς αἶα ἐδωλον ; Sepulcrum magnifice constructum lapidearum est divitiarum imago .* Sed & hoc num
 fic

fieri potuerit, dispiciendum sedulo est. Ut enim Diogenes testatur, Anaxagoras vigesimum, cum Xerxes in Græciam trajiceret, ætatis annum egit, vixitque duos & septuaginta. Rex ille Regum Græciam invasit, Atticam vastavit, Athenas incendit a. I. Olymp. 75. quo tempore Anaxagoras viginti annorum erat; quibus si addas annos LII. ut fiant LXXII. non ultra Olympiadem LXXXVIII. superstes fuisse potuit; cum Mausoleum exstructum primum sit Olymp. CVII. Imo Apollodorus ἐν τοῖς χρονικοῖς apud eundem Laërtium, diserte scribit, Anaxagoram natum esse Olympiade LXX. mortuum vero primo *οἰκουμενικῆς* *οὐρανίας*, quod intervallum duobus & LXX. annis constat. Quum igitur ratio temporum luce meridiana clarius ostendat, Anaxagoram videre non potuisse Mausoleum; sequitur vel Diog. Laërtium putasse illud à priore Artemisia, quomodo & Plinius alicubi easdem reginas confundit, exstructum esse; vel potius Anaxagoræ Clazomenio tribuere, quod alterius & junioris est.

VI. Nummum nunc optimæ notæ & argenteum exhibeo, cujus ectypum à Joanne Menningio consulis urbis hujus filio nactus sum. Raritate sua est notabilis admodum, cum quia nondum ab ullo, quod sciam, editus; tum quia præter templum sumptuosissimum exhibet Antinoi vultum cum Inf. ANTINOOC ΔΙΥΟΣ.

Nihil opus est docere quis fuerit *Antinoüs*, & quo cultu cum affecerit Hadrianus, variique in Imperatoris gratiam populi. Hoc templum proculdubio unum ex iis est, quæ in variis oppidis ipsi extracta tanquam Deo vel Heroi sunt; ut Mantineæ in Arcadia, teste Pausania; Antinoiæ, quæ urbs fuit Ægypti.

Lib. 8.

pri ab Antinoo ita dictæ; D. Hieron. *Tumulos mortuis templeaque fecerunt, sicut usque hodie videmus. E quibus est Antinous servus Hadriani Cæsaris, cujus & Gymnicus agôn exercetur Antinoius, civitatem ex ejus nomine condidit, & statuit prophetas in templo. Quæ proculdubio in aliis multis præterea exstructa fuerunt locis. Sed præcipue notandum in nummo Hadriani Ganymedem, ut vocatur Prudentio, appellari DIVUM; & Latinam vocem Græca civitate donatam esse. In aliis nummis ΗΡΩΣ, vel ΑΓΑΘΟΣ ΗΡΩΣ, vel ΘΕΟΣ, confuso Heroum atque Deorum cultu, quem alioquin distinctum fuisse multis iisque haud vulgaribus auctorum locis docere possem, nominatur. Sed & Græci, quos Latini DIVOS, & DIVAS dicere solebant ΘΕΟΥΣ & ΘΕΑΣ appellabant. Nummus apud Erizzum inscribitur; ΘΕΟΣ ΘΕΟΥΤΙΟΣ, id est, DIVUS AUG. DIVI JULII FILIUS; & apud Goltzium ΓΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ; alius Claudii; ΘΕΑ ΔΡΟΥΣΙΑΔΑ & ΘΕΑ ΣΕΒΑΣΤΗ: Tiberii in Creta percussus ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΛΕΥΘ. Sic Publius Carvilius Marinus, qui tempore Philipporum Pannoniæ & Mœsiæ legionibus præfuit, imperatorque ab iis est salutatus, testibus Zosimo & Zonara, vocatur ΘΕΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ apud Seguinum; quem nummum ediderunt etiam Strada & Georgius Chanlerus, sed male eum *Mapinum* nominant, Græcasque litteras in Latinas transformant. Nec Latini hunc morem respuerunt; & in nummis legimus: DEO AUGUSTO; cum alioquin, ut monui, Imperatores DIVI, Augustæ DIVÆ nominarentur; quod ultimum Græci interdum per ΘΕΙΟΣ & ΘΕΙΑ expriment, ut nummis ex multis apud Goltzium constat. Cæterum quia Antinoi mentio, non possum facere quin meam de marmore à Leonardo Agostini, viro eruditissimo edito, sententiam aperiam. Cernitur in eo juvenis intacto capite caduceum tenens, jacens in arietis dorso nudus, fere ita ut ab eo ferri vel in cælum vel in aliam regionem videatur. Doctissimus editor *Mercurium* esse arbitratur, quia Pausanias narrat Corinthi fuisse æneam Mercurii statuam, cui appositus erat aries. Verum mihi diligenter vultus lineamenta perpendiculari, & consideranti, nec talaria nec tempora alata sive petasum hic cerni; nonnunquam suborta opinio, ANTINOUM repræsentari. Sane eodem plane vultu, eodem capilli-*

pillitio decorus non modo in nummis variis, verum etiam in gemma alibi apud Agostini occurrit. *Caduceum* autem tenet, quia Mercurii in habitum effictus est, vel Mercurius esse putabatur. Sic idem insigne gerens in nummis equo insidet; vel conatur domare pegasum, vel pedum pastorale gerit, bovi adstat & talaria pedibus habet annexa; inque unius adversa area cernitur *aries* apud Erizzum, Stradam, Tristanum & alios antiquarios. Ut enim ex innumeris auctoribus monumentisque antiquis constat, *caduceus* insigne Mercurii proprium est, non modo apud Græcos & Romanos, verum & Ægyptios. Nam & horum Mercurius canino capite (ridicule Guthenius lib. 1. cap. 25. Jur. Pontificii scribit, se nummum Isidis matris subjicere, quæ equino capite denotatur) insignis fistrum atque caduceum gerit in nummis Faustinae ac Juliani, & talis describitur Apuleio: *Nec mora, cum dei dignati pedibus humanis incedere prodeunt: hic horrendum attollens canis cervices arduas, ille superum commeat & inferum, nunc atra nunc aurea facie sublimis, læva caduceum gerens: & Servio: Qui capite canino pingitur, hunc volunt esse Mercurium, ideo quia nihil est cane sagacius.* Lucianus quoque refert Mercurium, postquam dux fuisset Isidi in Ægyptum trajicienti, ex adolescente se fecisse *κωωπεύσας*; adeo ut nihil mirum sit Albricum Philosophum memoriae mandare, aliquos eum cum capite canino pinxisse; quod non ita pervulgatum esse, miror notare doctissimum virum; cum nihil frequentius in Ægyptiorum, quos per aliquos intelligere debemus, factis sit. Nec mirum Antinorum Mercurii in habitum formari videbitur, si quis repetere velit, quæ hac de superstitione, & more mutandi mortuorum statuas in deorum speciem notavi ad Apotheosin: quibus adde Theocritum canere, Venerem non permisisse ut Ptolomæi uxor Berenice Acheruntem transiret, verum eam in templo collocasse, & suos honores tribuisse illi, id est fecisse ut iisdem statuis & sacrificiis coleretur,

Gem. 46.
Part. 1.

Lib. 11.
Met.

Id. 17.

Ες τῶν κατέχουσιν, ἑὴς δ' ἀπεδάσασο πιαῖς.

Quin & Antinoi simulacra Bacchum referebant apud Mantienses, Pausanias: καὶ ἡ ἱεὺς εἰσὶν αἱ πολλὰ Διονύσῳ μάλιστα εἰκασμῶναι: *Antinoi imagines multæ Liberum Patrem referunt*; atque in nummis *Pan* appellatur. Octavius enim Falconerius nummum testatur in Musco Barberino reperiri, cujus in anteriori parte Antinoi

Lib. 8.

tinoin effigies pectore tenens, sinistra baculum retortum humeris innixum tenentis, cum *Ins. ANTINOΩ PANI*: in aversa vero Victoria gradiens, & circa eam *VICTORIA AUG.* Nullus ego dubito, quin hic nummus à Mantinensibus percussus sit. Arcades enim præcipua religione Panem colebant; unde *Deus Arcadiæ* Maroni; *παις Ἀρκάσι θηκώων* Θεός Pausaniæ; aliisque à locis regionis laudatæ, in quibus adorabatur, *Menalius* ac *Tegeæus* appellatus fuit. Pedum autem gerit, quia Pan custos ovium armentorumque: Ipse apud Lucianum: *ἢ τὰ ποιμνία ἢ εἰ θεάσιν ὁ μὲς ὀπίσσω πρὸς Τεγέαν ἢ ἀνά τινι Παρθένοιον ἔχω, πάνυ ἡδύς ἡ ἀρχὴ τοῦ Ἀρκάδιος ἀπίσσης*; *Jam greges ovium si videas, quot in Tegea & Parthenio habeo, valde delectaveris*: *impero enim toti Arcadiæ: Inde ovium custos* Virgilio, Græcisque *Νόμιος*, *Ἀγέας*, *Ἀγροτής* vel *Ἀγεός*, quo ultimo nomine Athenis colebatur testibus Apollodoro apud Hesychium & Auctore M. Etymol. appellatur. Nec aliam ob causam Antinous Mercurio assimulatus in Bithyniensium nummo, apud Tristandum, baculum gerit pastorem. Nam Mercurius apud Arcadas natus est, & cum populo pascendis gregibus pecoribusque dedito eandem proculdubio artem exercebat; nisi dicamus utriusque Dei Panis n. & Mercurii insignia, id quod fieri sæpe solere docui, Hadriani deliciis tributa esse. Observandum autem præterea, in alia area nummi *VICTORIAM* repræsentari, illamque acceptam quasi Antinoo Pani ferri. Nam *Pan nemorum bellique potens* est apud Flac. Valerium; *σπαλιώτης*, bellator Longo dicitur; ante prælium invocatur apud Diod. Siculum; *σπατηγός*, Poliano teste, fuit, primus aciem invenit, phalangi nomen dedit, cornu dextrum instituit & sinistrum; & tandem Athenienses ipsi adscribebant victoriam Marathoniam, uti videre licet apud Herodotum, Pausaniam & Lucianum. Cæterum quemadmodum in *ΔΙΥΟΣ* retinetur Latinorum V. ita eadem remansit in voce Græca; sed quæ usurpata est Martiali, Ausonio aliisque ad Suetonii Augustum laudatis Casaubono auctoribus. Nam in Philippi patris nummo scribitur: *ΕΦΕΣΙΩΝ. Α.* id est, *πρώτων. ΚΑΤΑΠΛΥΕ*, id est, *classis, adventus navis*, uti vox ea in Isidori glossis exponitur, vel *καταπλῆς*, ut Græci loquebantur; neque vocem corruptam esse cum Patino existimo; sed ut ita explicem, facit triremis illi addi-

Lib. I. G.

Lib. I.

addita. In Valeriani numismate apud Seguinum, ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ & ΝΥΣΑΕΩΝ Latinam scribendi rationem servant: in Inscriptione contra apud Sponium Latina, Y. frequenter, pro V. ponitur; ut SECYNDINYS. REPYRGARI, &c.

VII. In Constantini Hugonii, Nobilissimi & Doctissimi Viri, Serenissimo Arausionensium Principi à Secretis, gazophylacio nummum inspexi elegantissimum, cujus una in area cernitur caput foeminæ cum Inf. IMP. DOMIT. COS. xv. in altera avis insistens ramo olivæ:

Putabam ineditum hoc cimelium esse, sed postea deprehendi Franciscum Angelonum illud lectissimis nummis suis inseruisse atque explicasse. Ita enim commentatur: Come fascesse, stampare à se stesso la seguente medaglia, non so comprendere.: poiche l'effigie è del Domitiano: ma la capigliatura è affatto lunga, crespa, inanellata, & acconcia in guisa, che altro, ch'esser di femina, non può guidicarsi. Vi ha sopra una gentil corona d'alloro, e lettere descritte con Cos. xv. ergendosi, dal fornire della gola un ramoscello, non so se d'alloro o di palma: & ha nel rovescio una cornacchia su un ramo di lauro, in atto di gracchiare, con S. C. nel disotto. Simile animale fu già amato da Minerva, havendolo fatto diventare uccello, di bella giovane, che egli era per prima, e ciò per defendere quella da Nettuno, che n'era innamorato e servissene fin, che mosse dallo sdegno, per l'accusa fatta contra le figlioli di Cecrope, di branco, che egli era, la cangio in nero, come hora si vede; e discacciolla, togliendo in suo luogo la Civetta. Volse forse Domitiano esprimere tal favola in simile rovescio, come quegli; che si studiava di rappresentare Minerva in vari modi. Alcuni han-

no voluto, che la cornacchia sia simbolo di concordia, perche congiunt il mascher è la femina, una volta insieme, si osservano inviolabile fede, mentre vivono, non usando giamai alcuno d'essi con altri, ne essendo morto l'uno, si accompagna più quel, che rimane: anzi se nesta in luoghi solitari, suggendo qualunque compagna. Verum ex lineamentis vultus diligenter inspectis conjecturam feci deam hanc FORTUNAM PRAENESTINAM esse; quæ Domitiano *toto imperii spatio annum novum commendanti letam eandemque semper sortem dare assueta, extremo tristissimam reddidit*, quemadmodum loquitur Suetonius: quæque talis plane cernitur in nummo gentis Platorix apud Ursinum. Nec insolens nomini Cæsaris, non vultum ejus, sed aliud quid addi in una eademque area. Apud Seguinum Claudii nummus inscribitur, ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, & in superiore parte ΤΠΕΡΙΩΝ, cum capite muliebri turrita: quæ ut ipsam urbem representat vel insulam Rhodum; ita ΤΠΕΡΙΩΝ referri debet ad Solem in altera area coronam tropæo imponentem: vel gignendi casu vox hæc legenda, ita ut ad Claudium referatur, isque dicatur esse Sol vel ἡ ᾠήων. Similiter junguntur, AUGUSTO. DIVI. F. & tria signa militaria LEG. IV. LEG. VI. LEG. X. apud eundem; atque apud Patinum ΚΑΙΣΑΡΟΣ & spica, id quod in multis Græcis observare etiam licet; & præcipue in *Pylæmenis Evergetæ*, Cappadociæ regis nummo, quem non ita pridem edidit Sebastianus Fæschius. Nam cernitur in eo caduceus & ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΥΛΑΙΜΕΝΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. Quin & idem vir eruditus testatur in nummis quos ipse servat caput Dianæ adscriptum habere, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ; nec non Herculem stantem ΒΑΣΙΛΗΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ. Et similia in aliis Domitiani nummis observare licet; Cererisque capiti adscribitur, IMP. DOMIT. AUG. GERM. & Minervæ, IMP. DOMIT. AUGUST. GERM. COS. XII. Quæ in altera area cernitur avis, non *cornix*; sed *corvus* est; quem sapissime videmus ramo lauri pedibus insistere, uti præter nummos docent gemmæ apud Gorlæum. Erat scilicet avis auguralis, & Apollinis comes; unde frequentissime tam in numismatis quam lapi-

lapidibus tripodibus jungitur; Statio vocatur comes tripodum; Plinio dicitur, in auspiciis solus habere intellectum significationum suarum: & Æalio appellatur *Ἑρῆπιων* & ἀνδράθι & Apollinis. L. 1. An. C. 47. 48. Hic autem non cornix, ut scribit vir Doctissimus, album colorem nigro mutare coactus est; quia Coronidis adulterium Apollini nuntiaverat, uti præter Hyginum Ovidius F. 202. narrat;

*Sperantemque sibi non falsæ præmia linguae
Inter aves albas vetuit considerare corvum.*

Cornix autem, quæ ante Coronis dicta fuerat, filia Coronæ, in avem mutata à Minerva, factaque comes illius inculcata est; cum Neptunus eam comprimere in littore spatiantem vellet; sed in locum ejus successit noctua, quia avis facta Minervæ nuntiaverat Cecropis filias cistam, in quâ clausus erat Erichthonius, aperuisse & inspexisse; Ovidius;

*Acta deæ refero. pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulsa Minervæ
Et ponar post noctis avem. mea pæna volucres
Admonuisse potest —*

Mentem poetæ non satis cepit Lactantius Placidus; maleque putat Coronidem virginem etiamnum, cistulam laxatam vidisse; quemadmodum ex ejus verbis patet: Coronis supradicta, nobilissima virginum, custodibus laxatam cistulam & inspectam, cum draconem reperissent, (n. filia Cecropis custodes cistæ) divulgavit: quamobrem dea eam à se alienavit. Quæ cum solitudine in litore oblectaretur, Neptunus procul conspecta, Venere ejus incaluit. cui cum vim afferret, ab eadem dea propter virginitatem tenaciter custoditam in avem cornicem conversa est; ita ut templo deæ submoveretur. Sed hæc, ut monui, ab Ovidii mente aliena plane sunt; quippe qui canit eam in avem mutatam, vidisse cistam à Cecropis filiabus aperiri. Mirum igitur nequaquam est corvum addi deæ præsidi oraculi celeberrimi in Italia: Suetonius, Vicina vero urbi oracula etiam disjicere conatus est: sed majestate Prænestinarum sortium territus, destitit: cum obsignatas de vectasque Romam non reperisset in arca, nisi relatas rursus ad templum. Strabo: *Πρεσίνες* & δ' ἐστὶν ὅπῃ τὸ τὸ Τύχης ἱερὸν ἑπὶ τὸν μὲν χερσηλαῶν; Apud Præneste autem fanum & oraculum Fortunæ est celebre: quibus addatur omnino Ci-

Cap. 63.
Tab.

Lib. 7.
Myl

cero libro secundo de Divinatione. Et notatu insuper dignissimum est, ante deam non modo lauri ramum cerni, verum etiam eam corona ex eadem arbore caput cinctum habere. Est enim laurus, uti docet præter alios Fulgentius, Apollini dicata & fatidica; persuasumque habebant comestam conferre ad numinis afflatum, & vaticinantes inde *δαφνιφάγας* dixere, uti Scholiastes Hesiodi observat. Apollo ipse in gemma apud Gorlæum tertia ramum lauri manu tenet; & Martianus Capella scribit Delium ramale laureum gestare, vocatque *divinatricem eandem conjecturatricemque virgam*. Apud Val. Flaccum Mopsus vaticinaturus

Lib. 1.

— *Vittamque comamque per auras*

Surgentem laurusque rotat —

Alibi de eodem canit;

Hic vatis Phœbique fides non vana parentis

Mopsus: puniceo cui circumfusa cothurno

Palla ima ferit alba pedes, vittataque frontem

Cassis, & in summo laurus Peneia cono.

Et rursus cum Jason Phineum oraret, ut iter edoceret; diceretque inter cetera *Iovis optimam prolem*, id est, Palladem, non Herculem, ut quidam nugatur, ipsi puppim instituisse;

Lib. 4.

Ille ducem nec ferre preces, nec dicere passus

Amplius; hic demum vittas laurumque capessit,

Numina nota ciens. —

VIII. In Antonini Pii nummo, quem Doctissimus Patinus edidit cernitur Diana multimammia, qualis in Ephesiorum, & multorum aliorum populorum vel auro vel argento vel ære occurrit cum Ins. *ACTTPHNE*.

Lib. 13.

Hæc vox licet obscura valde sit & necdum, quod equidem sciam, explicata, mihi videtur esse Dianæ cognomen, à loco, in quo colebatur, & cujus incolæ nummum proculdubio signarunt, desumptum. Strabo Troadem describens testis erit omni exceptione major; *ἐν τῇ Ἀστυρεῖ κώμῃ ἢ ἄλλῃ τῇ Ἀστυρενῇ Ἀρετίμιδι ἄγειν*; Deinde *Astyra pagus*, & *lucus Astyrenæ Dianæ sacer*: iterum: *Mysie propinquum pagum Astyra vocant*: *ὡς ἢ πάλιν ποτε, ἐν ᾗ τὸ Ἀστυρενῆς Ἀρετίμιδι ἱερὸν ἐν ἄλλῃ*: *Erat olim oppidulum, in quo Dianæ Astyrenæ templum in luco*. Ab hac, non

non autem Italiae urbe *Astyra*, ut Stephanum scribere commentatur Gyraldus, Diana nomen accepit. Neque enim tale quid Ethnicographus tradit; sed postquam dixit *Astyram* etiam esse Italiae regionem; adjicit vocis Astyrae esse gentile *Astyrenus*, & ab eo gentili descendere Dianae Astyrenae cognomento templum. Ἐστὶ καὶ χώρα Ἰταλίας. τὸ ἐθνικὸν Ἀστυρηνός. ἀφ' οὗ τὸ Ἀστυρηνός Ἀστέμιδος ἱερὸν. Nec quemquam movere debet in nummo nostro E. pro H. poni; cum nihil tam in iis quam marmoribus frequentius sit. In Atheniensium nummis A Θ E pro A Θ H, seu A Θ Η Ν Α Ι Ω Ν: in Thebanorum Θ Ε Β Η pro Θ Η Β Η; Phæsti urbis Cretæ, Θ Ε Σ Ε Τ Σ pro Θ Η. & in aliis Μ Ε Τ Ρ Ο Π. pro Μ Η Τ Ρ Ο Π Ο Λ Ι Σ: quomodo in Latinis nummis eadem littera pro Æ occurrit; ut in Gordiani A M B R O C I E P E T R E, pro *Ambrosiae Petrae*; in Ciceronis, quem Lambecius in Commentario de Bibliotheca Cæsarea Vindobonensi edidit, M I N E R V E pro M I N E R V Æ: in Vespasiani apud Spanhemium; P A C I O R B. P E R P. A C. E T. i. e. *Æternæ*: qualia etiam ex marmoribus facili opera adduci possent. Sed mihi ad A S T Y R E N A M D I A N A M redeundum esse sentio; si monuerim E pro A I in nummis non modo Græcis ultimi ævi, verum in longe vetustioribus etiam occurrere, ut in Caracallæ apud Tristanium; Κ Ο Μ Ο Δ Ο Υ Κ Ε Α Ν Τ Ω Ν Ε Ι Ν Ο Υ. Diana autem, si modo T. 2. integra, nec ætate attrita nummi nostri inscriptio est, A C T Y P H N E absolute vocatur; quomodo deorum dearumque cognomina absque prænominibus, sæpe additis vocibus *Deus* & *Dea*, apud auctores, & in numismatis marmoribusque occurrunt. Apud doctissimum Seguinum Π Ε Ρ Σ Ι Κ Η est *Diana Persica*; apud Goltzium Α C Τ Ι Α C U S Apollo, E R Y C I N A Venus & Μ Α Ρ Α Θ Ω Ν Ι Ο Σ Hercules; in nummo Caracallæ ex sententia Tristani Α Α Φ. vel Α Α Φ Α Ι Α *Diana Alphæa*; in Deliorum Δ Η Λ Ι Ο Σ *Apollo*, Δ Η Λ Ι Α *Diana*: in Trajani Β Υ Ζ Α Ν Τ Ι Ν Α Ζ Ω Τ Τ Ρ Α *Diana* vel *Hecate*: in Valeriani: Θ Ε Α Κ Λ Α Ζ Ο Μ Ε Ν Η, dea ibi, nisi ipsa urbs designetur, culta; & forte *Diana*, quam urbis effigies in alio apud Lambecium manu tenet, cum Ins. Θ Ε Α Κ Λ Α Ζ Ο Μ Ε Ν Ι Ω Ν. in Augusti, & Neronis Θ Ε Α Σ Σ Ι Δ Ο Ν Ο Σ, vel *Europa* vel alia; unde simul patet recte Stephanum notare Σ ι δ ῶ ν etiam esse gentile. Livius, ut in Apotheosi monui,

celebrat *Deum Peninum*; & *Servius Deam* eodem nomine; Denique loca ipsa, quæ rupit, *Apeninæ Alpes* vocantur; quamvis legatur a *Penina dea*, quæ ibi colitur *Alpes* vocari. In via Appia repertum est signum *Minervæ* cum basi, cui inscriptum erat:

ΘΕΑΝ ΜΑΓΑΡΣΙΔΑ

T. ΙΟΥΑΙΟC....

ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

- L. 2. per quam *Minervam* designari patet ex sacrificio quod ei apud Arrianum obtulit Alexander; uti recte in notis ad Stephanum de Urbibus monet Holstenius; quæ propediem cura Theodori Rycquii digestæ & auctæ in lucem prodibunt. *DEA CYRRHESTICA* vel *SYRISCA* celebratur in lapide antiquo; ex opinione Reinesii; *DEA AVENTIA* Avantici oppido Helvetiæ culta in aliis apud Patinum: *DEUS NISÆUS* est *Bacchus*; uti constat ex collari pantheræ captæ in Pamphylia; cui inscriptum erat Armenia lingua, teste Philostrato: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΡΣΑΚΗΣ ΘΕΩ ΝΥΣΑΙΩ: apud Colchos fuit culta à Phaside fluvio proculdubio dicta *Φασανή θεά*, quam *Rheam* esse ex cymbalo, quod tenet, & leonibus *ἐπὶ τῷ θρόνῳ* arbitratur non absque ratione Arrianus: *Dianam Pergæ* cultam *περγαίαν* vocat Philostratus: Callimacho *Μνηχίνη* est *Diana Munichia*: in Excerptis ex lexicis veteribus *Isis* exponitur *φαῖα*; & absolute ita etiam vocatur in Calend. Rustico, quæ alias, uti ex nummis palam est, *ISIS PHARIA* vel *FARIA* appellatur; *Dea Hyblæa* culta Hyblis in Sicilia laudatur Pausaniæ; illaque forte cernitur in nummo apud Goltzium quam *Hyblam* majorem signasse ex inscriptione ΜΕΓΑΛΑΣ ΤΒΛΑΣ constat: & tandem *Cybele* in inscriptione apud eundem Reinesium, virum maximum appellatur ΘΕΑ ΔΙΝΔΥΜΕΝΑ. Ceresque absque ulla adjectione Α' ΕΛΕΥΣΙΝΑ: Et ne vulgata moncam, *Mercurium Cyllenium*, Venerem *Cypriam*, *Nemefin Rhamnusiā*, *Herculem Oetæum Deum*; *Neptunum Tanarium Deum*, *Apollinem Clarium* appellari; ipsa hæc *Astyrene Diana*, nisi plane fallor, cernitur in gemma apud Leonardum Augustini, quam Claudius Menetreius cum aliis imaginibus subjunxit Symbolicæ *Dianæ Ephesinæ* statuæ explicationi. Nam Α C T. sunt priores nominis *deæ* litteræ, & commode explicari possunt Α C Τ Τ Ρ Η Η.

1847

THE END OF THE WORLD

Apud Leonar Augustinum in Gemmā

Ectypum apposui, cum quia liber ille inter rarissimos est, tum quia Diana mihi ansam præbet emendandi nobilem admodum Eusebii locum. Scilicet observare hic licet Dianam multis mammis circa pectus pendentibus in orbem, qualis & alia ejusdem numinis vel Isidis in laudato libro conspicitur statua, ornatam. Nullam enim ego præter Dianam Lib. 1.
& Isidem, *cujus Macrobius continuatis uberibus corpus omne densari, C. 20.*
quia terræ vel rerum naturæ altu nutritur universitas scribit, Deam ita effingi solere novi, nisi quod in marmore apud Boissardum talis occurrit ΦΥΣΙΣ ΠΑΝΑΙΟΛΟC. Eruditissimis eam ob causam viris Giphanio & P. Fabro, qui Cererem *mammosam* explicant *multimammiam*, nunquam assensum dare potui; semperque existimavi magnam inter hæc vocabula esse differentiam. Nam *multimammia* dea est, quæ multas; *mammosa* vero mulier, quæ non multas, sed grandes mammas habet. Sic *labiosus* qui ingentia labia: *lacertosus*, *torosus*, qui magnos solidosque lacertos & toros; *ventriosus* apud Plautum qui magnum ventrem & exstantem habet, vel cui, ut Persius canit,

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat.

Vicus *Fortunæ Mammosæ* laudatur in regione urbis XII. Lucretius virginem crassam & mammis cum grandibus appellat *geminam & mammosam*; canitque eam ab iis qui vera rerum vocabula abjiciunt, & foeminis tribuunt, quæ non sunt illis commoda, appellari *Cererem*; quia Ceres scilicet ita solebat pingi.

At gemina & mammosa, Ceres est ipsa ab Iaccho:

Simula, Silena ac Saturæ est: labiosa, Philema.

Nam Cererem gravem, foeminam vel geminam facit Martia- Lib. 1.
nus Capella: *Cum his grata Ceres, admodum GRAVIS femina, alumnaque terrarum ac nutrix mortalium videtur: tanque mammosam fuisse docet unus instar omnium Arnobius: Æsculapius Lib. 6.*
baculo, Ceres mammis cum grandibus; alibique idem scribit Lucræti Musam prædicare ab Iaccho Cererem mammosam; quanquam poëta non celebret Cererem mammosum; verum virginem vel mulierem geminam & mammosam canat appellari Cererem Lib. 3.
ab Iaccho, à blandientibus sexui foemineo. Mammosam autem N. A. II.
eo, quo dixi, sensu sumi debere satis evincit Laberius, qui C. 12.
exoptat foeminam non mammosam, non annosam, non bibosam, non procacem apud A. Gellium. Neque aliter Vesta, quam can-

Lib. 3.
Præp.
Euang.

dem cum Cerere faciebant Theologi gentilium, describitur Porphyrio apud Eusebium; sed ejus verba ita corrupta sunt, ut sensum nullum recipiant: Καὶ τὸ μὲν, αἶτ, ἡρμηνικὸν τῷ χθονίας δυναμῆος, ἑστία κέκληται ἥς ἀγαθὰ παρθενικὸν ἐφ' ἑστίας ἰδρυμένον καθ' ὃ γέννηται ἡ δύναμις, σημαίνουσιν αὐτῷ γυναικὸς εἶδος πρὸς μασθ: Id quod est in terrena vi princeps atque primarium, Vesta nominatur, cujus simulacrum virginea specie juxta focum excitari collocarique solet: quatenus autem fecunda vis illa est, eandem uberum tenuis muliebri forma expressam voluerunt. Verum si Vesta usque ad mammas fuit forma muliebri; inde sequi videtur vel avem vel piscem vel anguem vel aliud monstrum inferiori parte corporis retulisse; cum tamen ab omnibus, tanquam foemina optimo jure describatur. Legendum igitur conjunctis vocibus πρμασθ; & mulier πρμασός est *mammōsa*, quæ grandes habet mammas, instar mulierum vel gravidarum, vel infantibus suis juxta PIETATEM ROMANAM, quemadmodum nummis inscribi voluit Flavia Maximiana Theodora, uxor Constantii Chlōri, ubera præbentium. Inde postea τρεφός vel nutrix vocatur; Atque hunc ad modum vim illam terræ tot symbolorum varietate explicatam venerantur: ὡς μὲν παρθένη & ἑστία ἡ κεντροφός; ὡς ὃ πεκάς ἡ τρεφός; ac virginis quidem Vestæ nomine, quatenus ea centrum universi complectitur: parentis, quatenus nutrit. Quibus in verbis, non secus ac in aliis Vestæ virgo, & Vesta MATER, quemadmodum Ciceroni, in nummo D. Juliæ piæ, & Inscriptione apud Gruterum vocatur, describuntur; ita tamen ut mihi dubium valde sit, quid illa cum centro universi habeat commune. Scio quidem Philolaum apud Stobæum πῦρ ἐν μέσῳ πρὸς τὸ κέντρον constituit, cumque ἐστὶν ὃ παντὸς καλεῖν, ἢ Διὸς οἶκον, ἢ μητέρα θεῶν; sed nihil hoc cum Eusebii loco videtur habere commune; uti vel patet ex iis quæ ex opinione Pythagoricorum de eodem argumento disputant Aristoteles & Plutarchus. Suspiciatus quapropter nonnunquam sum, scribi oportere δειρόφρος; quia virides arbores signum quasi sunt virginis & virginis terræ, pauloque post Ceres propter fruges & res sativas dicitur esse terra χλοηφός. Ut autem πρμασός mihi est mulier mammosa; ita eadem Græcis pari ratione, appellatur μεγαλόμασθ; quomodo etiam *ventrosus* in Glossis exponitur πρρσως & πρρρρρ; & πρρρρρ est labiosus; vel

Orat. pro
Rom.

Cap. 25.
Lcl. phys.

L. 2. c. 13.
de Cælo.
in v.
Num. 2.

vel prominentibus labiis & crassus homo. Atque hæc quidem occasione Aſtyrenæ, & Multimammæ, vel POLY-
MAMMÆ DIANÆ, quas voces in antiquis numismatis, à me tamen necdum viſis vel ulli antiquario memoratis, re-
periri ſcribit Voſſius, mihi notata ſunt, illamque relinque-
rem niſi monendus fores, Lector, Stephanum notare in ur-
be Cariæ vel Phoeniciæ, uti illa vocatur Corinnæ & Bacchy-
lidi, ex quibus recte Ethnicographum interpretatur Bochar-
tus, Minervam cognomine Ἀστυρην fuiſſe cultam. Εἰς δὲ πόλιν
Φοινίκης καὶ Ρόδον, ἐν ἣ ἐπίματο ἡ Ἀθηναῖς Ἀστυρῆς: deinde multa
adhuc in Eusebio reſtare illuſtranda, uti binis inſuper exem-
plis docere breviter conabor: τῶν καυρῶν, αἰτ, σύμβολα οἱ Κε-
ρητες, τὸ Κρόνον βυκχαλῶντες: *Occaſionum varietatem Curetes Saturni nu-*
tricii repræſentant. Sed neminem ego novi veterum, qui me-
moriam mandet Curetas Saturnum educaſſe; putoque verba
hæc verti debere: *Saturnum fallentes*: nam, uti ex hiſtoria fa-
bulari, ipſiſque adeo nummis notum eſt, Curetes occul-
tantes armorum ſonitu Iovis pueri vagitum, teſellerunt
Iovem; qui ipſum inſtar aliorum devorare volebat. Hinc
Iovis nutritores dicuntur; & βυκχαλέω *decipio* non ſolum Luciano
ſignificat; verum etiam Heſychius ita commentatur: βυκχα-
λονῦτες ἀπατῶντες: βυκχαλῶν ἀπατῶν, σοφιζόμενοι. Altero loco
agit de Bacchi matre: Τίς γὰρ ἡ τῶν γυνήσασα, εἴτε Σελήνη τις λέ-
γοιτο, εἴτε Περσεφόνη: *primum qua matre genitum eſſe Bacchum di-*
cent, Luna an Proſerpina. Scio Ciceronem varios Dionyſos vel
Bacchos recensere; interque eos unum, natum Iove & Pro-
ſerpina, unum itidem Iove & Luna: ſed ut mirari ſolco
Conſulem Romanum optimum, & oratorem deſertiſſimum
non meminiffe Bacchi ex *Semele* geniti; ita apud Eusebium
particula τις mihi auctor quaſi eſt, ut reſcribam Σεμέλη. Nam de
Luna non ita puto eum locuturum, quia una tantum & omni-
bus nota eſt; cum contra plures Semelæ, & omnes æque
ignotæ eſſe potuerint.

IX. Neronis apud eundem Virum Doctiſſimum ſignatur
nummus figura muliebri ſuperiorem corporis partem nuda,
haſtam & cornucopiæ tenens, cum Inſ. ΔΗΜΟΣ ΡΩ-
ΜΑΙΩΝ. Hunc in Thraciæ parte, quæ *Romania* dicitur, ſigna-
tum nequaquam iudico; quia Neronis Imp. tempore Byzan-
tium nec *Novæ Roma*, nec regio ſuburbicaria, ut ſic loquar,

Lib. 2.
c. 25. de
Idol.

Lib. eod.
p. 129.

Lib. 3 de
N. Deor.

Romania dicta fuit. Nullus igitur alius, ut mihi equidem videtur, potest intelligi populus quam ROMANUS; qui Græca epigraphæ usus est, quia Nero Græcis valde delectabatur. Huc pertinet & Commodi Imp. numisma inscribi ΡΩΜΑΙΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ; quod factum à Romanis, non quia Byzantini appellati fuerunt *Herculei*; (quod tamen adhuc quæro) sed quia Commodus dici voluit *Romanus Hercules*, testibus Dione & Lampridio.

X. Nummus Constantini inscribitur CONSTANTINIANA DAFNE: inque illo sedet victoria alata ramos tenens utraque manu; & ante eam fixum est tropæum cum captivo, cuius manus post tergum revinctæ sunt. Hæc verba quid sibi velint, non explicat vir eruditus, & Oedipo opus esse putat. Ego nullus dubito quin cum Valesio & Spanhemio intelligendum sit castrum DAPHNE, quod Constantinus Magnus ad ripam Danubii exstruxit in Mœsia; à quo milites in notitia imperii CONSTANTINI DAPHNENSES & BALISTARII DAFNENSES nominati sunt. Et, nisi fallor plane, castrum hoc sive φερέλιον, uti appellat Procopius, cernitur in alio Constantini nummo, cui inscribitur PROVIDENTIA AUGG. quia maxima pars Providentiæ Imperatoriæ est, limites bene munitos servare; unde Procopius scribit Constantinum ὅτι ἀσύμφορον judicasse τούτῃ n. Daphne φυλάσσεσθαι τὸ ποταμὸν ἐκατέρωθεν. Et proculdubio Victoria sedet in nummo, quia Gothos atque Sarmatas Thraciam diripientes profligavit; quo spectat SARMATIA DEVICTA, uti in aliis nummis scribitur. Fuit etiam DAPHNE suburbium Constantinopoleos; cuius Stephanus meminit: Ἐστὶ καὶ περὶ τὸν Πόντον, ἐν τῷ εὐκλειῶνι ποταμῷ, ὁ λεγόμενος Σέργιον; *Est & suburbium Daphne in ore Ponti ad sinistram sursum navigantibus, quod dicitur Sergium.* Hic est, ubi Constantinus Helenæ Matris suæ statuam collocavit, & locum Αὐγυσταίων dixit: Suidas: Ἐστῆσε ἡ καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὸ ἀσκαπὲς τῆς Δάφνης στήλην τῆς αὐτῆς μητρὸς; ἐξ ἧς ὠνόμασε τὸ τόπον Αὐγυσταίων: *Erexit Constantinus Magnus in aperto Daphnes loco statuam suæ Matris, à qua locum Augustæum nominavit.* Neque enim puto Cardinalem Baronium recte ex his verbis docere; apud Antiochiam ad Daphnidis lucum celebrem memoriam Helenæ fuisse, dictam *Augustale*; ibique Imp. Constantinum Matris suæ statuam collo-

locasse. Nam *Daphne* hæc fuit prope Constantinopolim; uti constat ex Hefychio Milesio & Auctore Chronici Alexandrini, qui narrant insuper Constantinum Matris suæ statuum columnæ imposuisse, & locum *Αὐγυσαίου* appellasse.

Atque hæc quidem speciminis loco sunt; finemque numismatum explicationi imponerem, nisi censerem reip. literariæ interesset, si ante examinarem opinionem Nicolai Bergerii. Virille doctissimus libro raræ eruditionis & Gallici idiomatis conscripsit historiam viarum militarium Romanorum; inque eo tradere non dubitat Asinium Pollionem primum fuisse Romæ, qui bibliothecam numismatis (*Medailles*, quasi dicas, *Metallias*, vel *Metalliones* appellat) ornavit. Utque doceat, non hodie aut heri primum eruditos ejusmodi thesauris colligendis operam dedisse, addit Atticum Ciceronis familiarem de iis librum conscripsisse; & inter doctissimi Romanorum Varronis opera, unum esse de *Metallionibus*, in quo non solum nomina; verum etiam imagines virorum illustrium ex nummis delineatas publicaverit. Error insignis originem suam debet male intellectæ voci *IMAGO*; qua arbitratur Latinos effigies hominum nummis impressas proprie designasse. Plinium ita interpretatur; *Transit & à diis ad hominum statuas atque imagines multis modis.* Lib. 34. c. 4. Sed illo, ut & proximis capitibus historiæ naturalis scriptor ne quidem nummorum mentionem facit; statuasque & imagines, sive pictæ, sive fictæ, sive ex ære, aliave materia duriore factæ fuerint, recenset. Sic cum Cicero scribit, *Demosthenis imaginem se in ære vidisse*, ad nummos nullam ob causam recurrit: & Suetonium narrat memoriæ mandare, se vidisse numisma Augusti, in quo Turinus vocabatur; *Thurinum*, inquit, *cognominatum certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculam ejus æream veterem ferreis ac pæne exolescentibus litteris, hoc nomine inscriptam: quæ dono à me Principi (Hadriano) data inter cubiculares colitur: qua interpretatione, licet & eadem placuerit Sebastiano Erizzo, nihil absurdus, vel a mente auctoris alienius est; uti unusquisque facili deprehendet opera.* *IMAGO* quin etiam vox generalis est, & de omni effigie usurpatur; ut de *picta*, apud Plinium: *Imagines adeo similitudinis indiscretæ pinxit.* de ærea vel ex alia materia facta apud eundem: *Alexandrum amicorumque ejus imagines summa* Lib. 35. c. 13. L. 34. 8.

Orat. pro *omnium similitudine expressit. Cicero Tanagræ meretricis sta-*
 Domo. *tuam, modo simulacrum è marmore, modo signum, modo ima-*
 In vita *ginem appellat; Tacitus imagines quæ marmore aut ære finguntur*
 Agr. *celebrat; & inscriptio antiqua imagines argenteas; cereanque*
 L. 35, 2. *effigiem Plinius non aliter nominat. Varro præterea & At-*
 L. 35, 2. *ticus de Imaginibus libros ediderunt, inque iis magnorum*
virorum effigies maximam proculdubio partem ex statuis &
pieturis desumptas repræsentarunt: Plinius; Imaginum amore
flagrassè quosdam testes sunt & Atticus ille Ciceronis edito de his volu-
mine; & Marcus Varro benignissimo invento insertis voluminum suorum
fecunditati non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed &
aliquo modo imaginibus non passus intercidere figuras, aut vetustatem
ævi contra homines valere. Quod si quis existimet has doctorum
effigies ex nummis expressas esse, næ ille toto, quod ajunt,
erraret cælo. Nam plerique Græcorum nummi, in quibus
viri illustres ducesque cernuntur supposititii sunt; & Romæ
ante tempora C. Julii Cæsaris nullius $\pi\epsilon\rho\tau\epsilon\upsilon\eta$ nummis est in-
ditæ; statuarque apud utrumque populum sive æræ sive mar-
moræ, sive cereæ frequentissimæ fuerunt.

INSCRIPTIONES
ET
MARMORA
ANTIQUA
EXPOSITA ET ILLUSTRATA.

EXHIBITION

1876

MASSACHUSETTS

AT THE

STATE HOUSE

1876

INSCRIPTIONES

E T

M A R M O R A

A N T I Q U A

EXPOSITA ET ILLUSTRATA.

Lurimum inservire priscis locis intelligendis marmora antiqua, sive ea figuris, sive inscriptionibus sint notabilia, tot exemplis docuerunt viri eruditi, ut ea de re dubitare sit hominis ignari plane & ab omni humanitate alieni. Et si forte quis ejusmodi ingenio præditus inveniatur; inveniet hic, ut spero, unde meliora discere, & quod omnes præstantis ingenii homines affirmarunt, etiam, si tanti, amplecti possit. *Avem* igitur *Stymphalidem* in nummo Gentis Valeriæ apud Ursinum arbitrantur exhiberi viri eruditissimi: verum ego persuasus sum veram earum avium effigiem nobis exhibere marmor Oxoniense centesimum nonum & trigesimum, in quo, quemadmodum ex ectypo patet, Hercules unam clava occidit.

I. Fundus mihi hujus opinionis Pausanias, Arabiæ volu- Lib. 2.
cres, quibus idem nomen erat, describens: *Αὐτῶν μέγεθος μὲν καὶ γένεσιν εἰσιν αἱ ὄρνιθες, εἰσὶν αἱ ἰβες, ῥάμφοι δὲ ἀλκιμώτεροι φέρουσι, καὶ σκολιὰ ὥσπερ αἱ ἰβες*: Gruibus quidem illæ sunt magnitudine pares, forma ibibus persimiles; rostra tamen validiora, neque ut ibes adunca habent. Optima revera hæc marmori conveniunt; estque gruibus avis illa par magnitudine, & ibi similis; neque tamen rostrum tam incurvum habet, uti haud difficulter ex Mensa Pignorii Iliaca patet. Et quamquam Pausanias dubitet, num Arabiæ atque Arcadiæ *Stymphalides* eadem

eadem fuerint forma; nondum tamen video, ad quem alium laborem Herculis hoc marmor possit referri; non fecit ac aliud quod in monumentis Romæ non ita pridem editis existat, quodque exhibet Herculem sagittis tres aves eadem magnitudine ac forma, qua nostra illa est, perentem; uti memini me apud Heinsum τὴν μακαρίην, omnisque quondam humanitatis & eruditionis promptuarium ἢ ἐμψυχὸν βιβλιοθήκην videre. Ipsas quidem paulo post Stympthalidas πρὸς τῷ ὀρόφῳ templi Dianæ Stympthalix sculptas esse Pausanias scribit; sed qua forma fuerint, memoriæ non mandat; & in postica parte templi adjicit virgines esse è cándido marmore, cruribus ὀρνίθων insignes. Hæ quamvis aliquantum Valeriæ Gentis numismati convenient, tamen si perpendantur accuratius, patebit diversas plane esse, & nihil cum ave Stympthalide, ut docti existimant viri, habere commune. Nam in nummo signata avis toto corpore excepta πρὸς τῇ κορυφῇ corvum refert; Pausaniæ vero virgines nil nisi σκέλη avium habuerunt, atque à Stympthalidibus, quod diligenter notandum, distinguuntur, utque postea clarius patebit, Sirenes sunt. Nec opinioni meæ obstare debet eundem, aliosque auctores narrare Stympthalidas ab Hercule sagittis confectas; Pisandrum & Apoll. Rhodium crepitaculorum sonitu fugatas; Apollodorum χαλκείαις κραταίαις excitatas & sagittis interfectas esse; in lapide vero Oxoniensi Heroëm clava uti. Raro enim figmenta conveniunt; & quod Horatius canit, *pietoribus atque poetis, idem sculptoribus merito aptatur.* Nam iidem Heroëm nostrum puerum quoque finxerunt, leonina pelle insignem, & mala aurea Hesperidum tenentem; uti patet ex statua apud Joan. Baptistam Ferrarium in libro, quem *Hesperidas*, vel *Malorum Aureorum Culturam* inscripsit; frustra quoque nonnulli Herculis filium representari existimant. Parili ratione eundem Stympthalidas & Lernæam anguem clava occidentem puerum fecerunt; cum hos labores tamen exantlaverit, postquam ad justam ætatem pervenit, & infans serpentes tantum binos neci dedisse fingatur. Atque ita in nummo Heracleotarum apud Patinum, & in alio Veri apud Tristanum barbatus clava hydrum occidit; cujus eadem plane forma, ac illius, quæ in Oxoniensi marmore cernitur, nisi quod septem ibi, hic sex capita (alii aucto-

auctores illi octo, alii novem, vel quinquaginta, vel centum tribuunt) conspiciantur. Et ut hoc obiter moneam, simili semper ætate labores *κατ' ἰσχυρὴν Εὐρυθέως*, uti loquitur Zenobius; id est, *ex præcepto, & jussu Eurysthei*: non autem subsidio, quemadmodum reddit interpres, perficiens in nummis effingitur. Nam in Caracallæ numismate adultus taurum domat; in Antonini eundem, hydram Lernæam & equos Diomedis; in Albini mala Hesperidum manu gerit; in Getæ eadem petens draconem custodem impugnat; in Antonini Pii carpit; in Macrini Threiciam Amazona baltheo; in alio ejusdem Imp. & Maximiani numismate cervum cornibus spoliatur; in Gordiani Cerberum oppugnat; in Antonini Pii eundem trahit; in Maximiani aprum Erymanthium collo impositum habet, & denique leonem Nemeæum *brachiorum nexibus nudus elidit*, vel *τὸ αὐχέναι σφίγγας τοῖς βραχίοις ἀπέπνιξε*, uti Sueton. & Diodorus, mire hunc nummum illustrantes, loquuntur. Quod autem veteres fabulantur Stympthalidas spiculis emissis homines occidisse, videtur originem suam debere iis, quæ de Arabiæ avibus narrat Pausanias: fuisse n. illas instar leonum ac pardorum infestas hominibus, involasse in venatores, rostrisque eorum pectora, ferreis licet loriceis munita forent, transverberasse. Atque ita quidem veram avium Stympthalidum formam ex marmoribus erui: sed quale tandem crit monstrum, quo gens Valeria nummos signavit? Sirenem facit Ursinus Fulvius; Harpyiam Antonius Augustinus: quia, ut illis *virgineos vultus* tribuit Ovidius,

Cent. 6.
prov. 26.

Lib. 5.
Met.

Ne tamen ille canor, mulcendus natus ad aures,

Tantaque dos oris linguae deperderet usum,

Virginei vultus & vox humana remansit.

ita his eisdem Virgilius,

Virginei volucrum vultus, sædissima ventris

Protruxies, unæque manus, & pallida semper

Ora fame. ———

Et certe si ratio aliqua dari posset, cur gens Valeria ejusmodi nummos signasset, facile crederem monstrum illud Harpyiam referre; quia Heraclitus Sirenas, *τὰ ὡς σιδήν ὀρνίθων, τὴν δὲ σώμα γυναικῶν* scribit habuisse; at contra Harpyias appellat *γυναικῶν ἀποπλέγεις*; id est, *volucres puellas, virgines volaticas*, ut Claudianus

Lib. de
Incred.

In Epigr.
& Glor.
fis.

nus

nus & Isidorus loquuntur: vel virgines, quarum totum corpus in aves, excepto vultu, erat conversum, quas cerni etiam in Titi & M. Aurelii nummis existimat studii huius peritissimus Car. Patinus. Sed cum nulla utique ratio afferatur, suspicatus nonnunquam sum, purum putum corvum in Valeriæ gentis nummo spectari; galea tamen clypeo & hasta armatum, propter auxilium Valerio qui inde Corvus sive Corvinus dictus est, singulari adversus Gallum pugna præstitum; & hoc portentum acceptum referri debere imperitiæ artificis; quam in rem velim diligentius alii, quibus plus otii est, inquirant. Notandum præterea Doctissimum Patinum in nummo Græco existimare repræsentari avem Stymphalidem; cum ego nihil simile observem; sed tantum columnam, cui Pallas armata insistit; Herculem nudum & gradientem, dextra manu tenentem virgam, sinistra clavam & pellem leoninam, & denique Cupidinem parvulum alatum (nisi sculptor hallucinetur insigniter) sagitta heroëm petentem.

C. 5. Th.
p. 98.

Inf. 1. p.
MLXXIII.

Hym. in
Rom.

P. 156.

C. 26. de
Donar.
l. 4. de L.
L. & l. 1.
c. 1. de
R. R.

II. MATRES DEÆ frequenter jam inde à temporibus Pertinacis & Severi celebrantur in marmoribus vetustis; egoque elegans earum & ineditum ectypum nactus sum; quod antequam exhibeam, non abs re me facturum arbitror, si nonnulla moneo de Deabus, quæ & MATRES à Græcis & Romanis nominatæ sunt. Et in genere quidem ita appellantur deæ, quæ pepererunt: Varro apud Augustin. lib. VII. de Civ. Dei: *Diis quibusdam Patribus, & Deabus MATRIBUS sicut hominibus ignobilitatem accidisse*. Specialiter autem CYBELE; quippe quæ deorum omnium genetrix audit, Μητις, vel Μητις ἡ ἑὼν, vel ΜΗΤΗΡ ΠΑΝΤΩΝ ΡΕΙΑ, uti ex variis Pausaniæ & aliorum auctorum locis, & Inscriptionibus patet, vocatur: Lucretio autem *Divina Mater & Idæa*, Virgilio *Berecynthia Mater*, Valerio Flacco *Mygdonia Mater* & Prudentio absolute itidem *Mater*; & in marmore tandem Arundelliano Magnesi & Sipyli jurant per ΜΗΤΕΡΑ ΤΗΝ ΣΙΠΤΛΙΝΗΝ. CERES vocata fuit Δημήτηρ quasi γημήτηρ πρὸς ἔσση, uti explicat Auctor Magni Etymologici, & à Siculis Δαμιάτηρ, quemadmodum ex nummo apud Spanhemium constat: unde in Inscriptione apud Tomalinum appellatur CERES MATER MAXIMA FRUGIFERA; & in alia, teste Goltzio, MATER AGRORUM; Varroni *Ops Mater* celebratur, &

Tellus

Tellus Terra Mater; Lua Mater Livio; atque apud Aurelium Victorem vulgus TELLUREM MATREM Deosque inferos precatur, sedes impias uti Gallieno darent. In lapide antiquo memoratur ΜΗΤΗΡ ΤΡΙΚΑΡΑΝΟΣ ΜΕΓΑΛΗ; quæ proculdubio est HECATE, à Porphyrio, narrante Eusebio, dicta τελεάουνη, ab Orpheo τελεοσκέφαλλ; à Lycophrone τρίμορφ; & τελαύχεν; à Seneca triformis & Valerio Flacco tergemina. In lapide antiquo apud Reinesium I S I S M A T E R; in nummo Juliae. Pia apud Joannem Vaillant, antiquariæ rei haud vulgariter peritum virum, V E S T A M A T E R conspicitur; neque aliter eam vocat Cicero, vel Virgilius

Inf. 2. p.
MLXXXIII.

L. 1. G.

Dii patrii Indigetes, & Romule, Vestaque Mater

Quæ Tuscum Tiberim & Romana palatia servas.

Romanis Statæ Matris, Festo teste, simulacrum in foro colebatur; atque à multis celebratur *Mater Matuta*. Quin & Elei Minervam Μητρίαν venerabantur, quia cum Hercules Elidem diripuisset, foeminae orbatam virili robore patriam miseratæ, illi vota fecerunt, si gravidæ primo cum viris congressu fierent, teste Pausania: Et Diana itidem virgo dea, eodem titulo honoratur in Inscriptione veteri apud Gruterum;

Lib. v.

TEMPLUM. DIANÆ
MATRI. D. D. APUD
LEJUS. ARCHITEC
TUS. SUBSTRUXIT.

Tandem Deæ, quas *Ματέρας* vel *Matres* vocabant cultæ fuerunt in oppido Siciliae; cui *Εγύσιον* nomen, quemadmodum memoriae mandat Plutarchus; iisque ex Creta allatis templum crexit Merion, docente Diodoro Siculo; quanquam non ignorem Ciceronem in Verrinis *Matrem Magnam & Idæam augustissimum & religiosissimum templum* eodem in oppido habuisse scribere. Postea in variis insuper regionibus, non autem in Britannia sola, uti opinatur Seldenus, *MATRES DEÆ* cultæ fuerunt; non tanquam forent præsides partus vel *Γεννητρίδες*, id quod putat Reinesius, sed totius regionis curam gerentes, & pro variis locis varia cognomina sortitæ; ita in Inscriptionibus Gruteri laudantur *MATRES CALAICÆ, SUEBÆ, VAPTHIATES, PANNONIORUM ET DALMATIARUM*: quæ proculdubio earum regionum vel locorum sunt deæ tutelares. In lapide vetusto apud Sponium præterea *MATRES GERUDATIÆ*, occurrunt;

In yita
Marc.

Lib. 4.
Bibl.

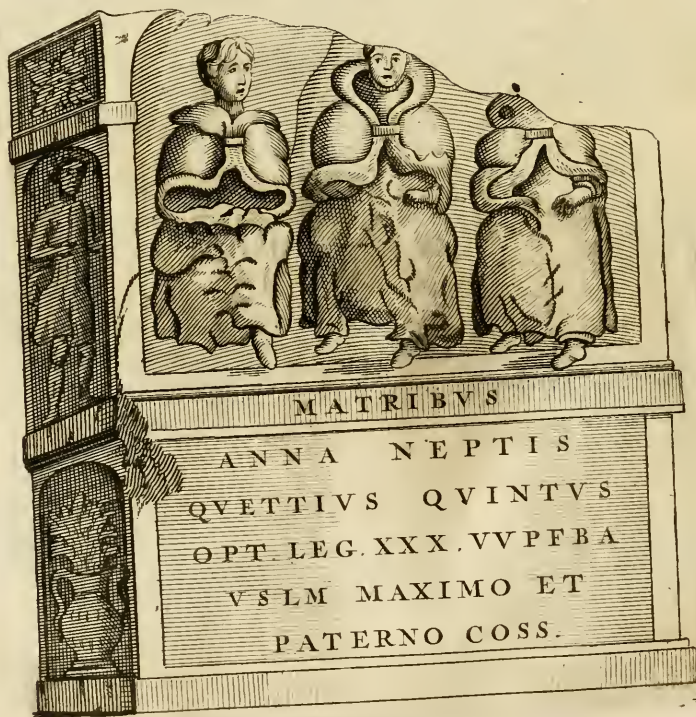
Ep. 19.

MATRIBUS
GERUDATIABUS
JULIA MINIA
V. S. L. M.

In alio Noviomagensi apud Joh. Smetium, MATRES MOPATES. Atque ut ex multitudinis numero patet, plures fuere simul cultæ, & quidem, uti ex variis marmoribus colligo, tres. Totidem enim occurrunt Deæ stantes apud Gruterum, addita hac inscriptione;

IN
HONOREM
DOMUS. DIVI
N. Æ. DIS. MATRABUS
VICANI VICI. PACIS.

Inque elegantissimo lapide inedito, hodieque Clivis, quo ex arce Wislensi translatus est, exstante tres etiam deæ, mira & barbara veste exornatæ sedentesque conspiciuntur, addita inscriptione, quæ nos dubitare non sinit eas MATRES DEAS esse.

Firmat hanc opinionem mirum quantum alia inscriptio necdum, quod equidem sciam, luce publica donata; & basi marmoris insculpta, in quo trium dearum pedes apparent;

MATRIBUS. ARSACIS. PATERNIS. SIVE. MATERNIS
M. AUR. LU. VERONIUS. VERUS. PEPPÆ. FECTI. PRO. SE
ET. SUI. S. V. S. L. M.

Et Gruterus testatur in pago Vachlendorff, sive Vacallinæ inscriptionem repertam esse, supra quam sedebant tres Deæ, sinu pleno fructuum easque vocari MATRONAS VACALLINEHAS. Et cum totidem deæ sedant in lapide, cujus basi inscribitur, testibus viris præclarissimis Raphaële Fabretti & Jacobo Sponio;

Diff. de
Aqua.
Arz
Iga. De.

SULEVIS. ET. CAMPESTRIBUS
SACRUM. L. AURELIUS. QUIN
TUS LEG. VII. GEMINÆ
VOTUM. SOLVIT. LÆTUS
LIBENS. DEDICAVIT. VIII. K.
SEPTEMBRES. BRADUA. ET
VARO. COSS.

suspicio nonnunquam mihi est oborta, tempus edax consumpsisse vocem ejus primam MATRIBUS; & pro SULEVIS, scribi oportere SUEVIS vel SUEEVIS, uti & alibi duplex EE, II, AA, & VV, occurrunt; tandemque CAMPESTRES *Matres* esse, quæ campis, agrisque præsent. Nam & paulò ante memoratas MATRES PATERNAS ET MATERNAS, quarum illæ etiam occurrunt in lapide inedito,

MATRIBUS
FRISAVIS PATERNIS

nullas alias esse arbitror, quam quæ curam majorum gesserant, vel populi universæ sumpti, vel etiam certarum familiarum. Sic MATRES BRITTÆ loci ejus regionis præsidēs sunt; marmor ineditum;

MATRIBUS
BRITTIS
L. VAERIUS
MIL. LEG. XXX
V. V.
V. S. L. M.

Neque tamen ternarius hic numerus (de quo operæ pretium est

est videre Raphaelem Fabretti, libro laudato) perpetuus est; & sæpe una Dea MATER vocatur, quæ iridem vel pago, vel certo loco præsidet. Nam apud Boissardum exstat statua muliebris faberrime facta, & cornuopiæ tenens, cum Inf. MATER. VILLÆ. FAGNÆ: & apud Gruterum lapis inscribitur; MATRI. (nisi tamen hæc vox non secus ac sequens pluralis numeri est) ET. PATRIBUS. & alius, MATRI AUG. &c. Hæ Deæ MATRES nonnunquam AUGUSTÆ cognominantur, non secus ac Ceres, Diana, Venus, Juno, Isis & aliæ, quemadmodum ex Inscriptionibus patet; quarum quinta pag. xc. ita ex Chohieri Antiquitatibus Viennensibus legenda est:

MATRIS. AUGUSTIS
CA. TITIUS. SEDULIUS
EX VOTO.

Appellari præterea eas MATRONAS; & Inscriptiones quæ loquuntur vel de MATRONIS simpliciter, vel de MATRONIS ACERNEHABUS, AUFANIIS, HAMAVEHIS, ROMAUCHIS, RUMÆHABUS, VACALLINEHIS, de nullis aliis quam Deabus Matribus explicandas esse arbitror. Aufaniæ etiam celebrari in Inf. apud Noviomageneses reperta videntur;

MATRONS
AUFANIABUS
T. ALBINIUS
JANUARIUS
E. L. M.

& forte cultæ fuerunt in pago, cui nomen *Aufana* vel *Aufana*, uti male scribi videtur apud Antonin. in Itinerario, prope Treviros. Sic MATRONÆ VIDEANTIÆ sunt Deæ Vediantiorum, Galliæ Narbonensis populus est, tutelares; Inf. apud Sponium;

MATRONS
VEDIANTIABUS
P. ENISTALIUS. P. F
CL. PATERNUS CEMENELENSIS
OPTIO. AD. ORDINE. Δ. LEG. XXII.
PRIMIGENIÆ. PIÆ. FIDELIS
L. M.

Idemque Vir Doctissimus has deas HERAS appellari credit in Inf. Aquitanica;

FANO. HER. AUSC
ORRITS. HESACRUM
G. VAL. VALERIANUS.

Nam una cum auctore notitiæ Vasconię *Herarum Auscarum* hic mentionem fieri, easque *Auscis*, clarissimis Aquitanorum præfuisse autumat. Auctor hujus notitiæ est Arnaldus Oihenartus; sed apud illum pag. 445. inscriptio paulo aliter legitur; neque ille de *duabus Heris* facit mentionem; & mihi videtur Herculem apud plerasque gentes cultum æque commode posse intelligi. Fortunam cæterum *Heram* vocat Ennius

Lib. 1.
off.

*Vos ne velit, an meregnare HERA, quidque ferat fors,
Virtute experiamur: —*

& *Hecaten Tergeminam Heram* vel *Heram noctis* Val. Flac. lib. 1. ac v. In Inscriptione 38. Classis quintæ apud Reines. FLAMINICA HERÆ occurrit; sed *Hera* ex opinione viri doctissimi, est *Hæa* vel *Funo*: & apud Catullum *rapidi Tritonis Hera* est Minerva. Quin & DOMINÆ nullæ mihi aliæ, quam MATRES, MATRONÆ, vel HERÆ sunt: Inf. apud Gruter.

MESTRIUS MARIINUS
PICTOR. CONSTITUIT
PRO. SALUTE. SUA. ET
SUORUM

FANUM. DOMINARUM.

Atque hæc quidem occasione DEARUM MATRUM mihi publicis curis distracto notata sunt: iisque antequam valere dicam, facere non possum, quin illustrem elegantem Procli Archiepiscopi Constantinopolitani locum, qui exstat in laudatione B. Chrysostomi Latine tantum edita, & forte habita, cum post annos quinque & triginta Imperatore Theodosio Juniore, & ipso Patriarcha, cadaver Chrysostomi Constantinopolim est relatum; uti legere licet in Epitome Vitæ Chrysost. quam una cum Palladio edidit EMERICUS BIGOTIUS vir illustris & Galliarum clarissimum lumen. Ille igitur Proclus ita loquitur: *Omnem locum omni liberavit errore. In Epheso artem Midæ nudavit* (al. fugavit) *in Phrygia Matrem, quæ Deorum dicebatur sine filiis fecit: in Cæsarea publica meretricia honoris vacua spoliavit: In Syria Deum impugnantes Synagogas evacuavit: quibus verbis nihil aliud significat, quam divina eloquentia fecisse Chrysostomum, ut dii illi, qui nati dicebantur Cybele, crederentur tantum esse vana ingenii humani figmenta;*

quomodo B. Augustinus l. 7. c. 26. de Civ. Dei fere lecutus est: *Vicit Matris Magnæ omnes Deos filios, non numinis magnitudo, sed criminis.* Sed quid erit, *artem Midæ nudavit sive fugavit?* fateor hic mihi aquam hæere; faciliusque arbitror nodum solvi posse, si Græca non invidisset nobis temporis injuria. Suspiciabar nonnunquam *artem Midæ* esse *artem Magicam*; quia illa admodum Ephesi floruit; & Midas posset videri ea quæ tangebatur in aurum eadem arte convertisse; mysteriisque Orphei, itidem magi, ut plerique veterum credunt, fuit initiatus. Et Magos quidem in urbe ea fuisse multos, satis superque ex Apostolorum Actis (memoriæ enim vitio B. Chrysostomus scribit in præfatione Epistolæ ad Corinthios primæ, *Corinthis* rem eam accidisse) & Plutarchi Alexandro patet; unde Clemens Alex. in Protr. scribit Heraclitum Ephesium vaticinatum esse, in libris quos in templo Dianæ deposuerat, Νυκτιπολεις, Μάγους, Βάκχοις, Λήναις, Μύσαις: & ἐπὶ αὐαί πνευ δὲ συστραχολήθηται vocantur ἐφέσια γραμματεῖς; quibus Lydiæ Regem Crœsum in rogo usum esse scribit præter Suidam Eustathius; & Diogenianus tradit *Ephesus litteras* fuisse incantationes, quas qui pronuntiabant, victores evadebant. Affert exemplum Suidas Milesii & Ephesi inter se depugnantium, cujus ultima verba ita se habent: *Φανερὸν ὅτι ἡρομελίων ἐ λυθέντων αὐτῶν τετρακοντὰ τὸ ἐξῆς πεσεῖν τὸ ἐφέσιον*, Portus & Schottus ita vertunt, ac si triginta litteras à talo Ephesii abstulissent; Erasmus, tanquam succubuisse, post victos adversarios triginta. Sed nec de adversariis nec de litteris loquitur; verum scribendum: *Φανερὸν ὅτι ἡρομελίων ἐ λυθέντων αὐτῶν, &c.* id est, cum litteræ illæ animadvertenterentur & demerentur per triginta vices cecidisse luctato-

P 1364. *torem Ephesium*: Eustathius, ὃν γνωσθέντων καὶ λυθέντων, τετρακοντάκις τὰ ἐφέσια πεσεῖν τὸ ἐφέσιον. **Quin**, quod notatu revera dignissimum, ipsa illa Ephesia Diana, tam superstitiose non modo ibi, verum etiam aliis in urbibus culta μάγῳ vocatur Tatiano: *Ἀφροδίτη ὃ γάμος πολυαῖς ἡδεῖ, μάγῳ ἐστὶν Ἀρτέμις, θερπεύει δὲ Ἀπολλων*: *Venus nuptiarum complexibus gaudet; Diana magiam exercet, Apollo medicinam.* Et huc, ni fallor, pertinent litteræ, quæ ὅτι τοῖς τὸ ποσὶ Εφεσίας Ἀρτέμιδι &c.; id est, in (male vertit interpres sub) pedibus Dianæ Ephesiæ erant scriptæ, teste Diogeniano apud Apostolium; vel ὅτι ποδῶν καὶ ζωνῆς καὶ σεφάνης, quemadmodum Plutarchus apud Eustathium ad Homeri Odyf-

Odyssæam memoriæ mandat; cum verisimile admodum sit litteras has incantationes magicas fuisse, eamque ob causam, ut laudati auctores scribunt, non potuisse intelligi. Tandem ut artes Midæ designant *magiam*, ita eodem sensu artes *Dardanice* Columellæ usurpantur;

At si nulla valet medicina repellere pestem

Dardaniæ veniant artes ———

Et Clemens Alexandrinus narrat Midam Phrygem ab Odry- In Protz.
so edoctum τοῖς ἑσπερίαις tradidisse ἐν τεχνῶν ἀπάτῃ, *artifi-*
ciosam fraudem, quæ non incommode de γοητεία & magia po-
test exponi; & alibi litterarum Ephesiarum, ut hoc addam, L. 1. & 5.
originem refert ad Daëtylos Idæos; docetque eas non sim- Strom.
plices litteras, verum voces integras fuisse.

III. Misit ad me Amplissimus idemque Doctissimus Vir
HENRICUS COPEZ Reip. Silvæduensis Scabinus inscrip-
tionem brevem quidem sed elegantem, & prope urbem eam
in pago Rummel non ita pridem inventam. Hanc à me paulò
longius explicatam aliis invidere nolui;

C. J A N U A R I N U S
S E X T U S
I N T E R P R E S
V I V O S. S I B I
F E C I T.

C A J U S hic vocatur J A N U A R I N U S, nomine a Januario
mense deducto. ita celebratur J A N U A R I N I U S in Ins. apud
Gruterum

H E R C U L I
J A N U A R I N I U S
M O D E R A T. C O L
E Q U I T U M. D. D.

I. p. XLIV

Similiterque fere à *Secundus* SECUNDINUS; à Decimus,
DECIMINUS; à Marcellus MARCELLINUS & alia ab
aliis nominibus derivantur. Quin ipsi menses in nomina vel
cognomina cefferunt. In Digestis *Farvius Januarius* Papiniano L. 94. de
salutem dicit: A. v. c. 1040. *Pomponius Januarius*; A. 1080. Sol. &
Aurelius Januarius coss. fuerunt. Præterea *T. Flavius. T. F. Ja-* Lib.
nuarius; *P. Albius P. L. Januarius*; *Æmilius Januarius*; *Q. Ælius*
Januarj; *Januarius servus*; *Januarius conjux Eutychie*; *Janua-*
rius Ingenius; *T. Januarius Florianus* aliique; adhæc *Januaria filia*
Q. Magii Hilarionis; *P. Januaria*; *Januaria Ælia* in lapidibus ve-
teri-

teribus laudantur. *Vibrius Januarius* in Inf. apud Reinesium, & *Januaria* in Confessionibus Martyrum Saturnini, Felicis, Dativi, & aliorum occurrunt. Et hac occasione insigne sphalma notandum viri Eruditi, qui Indices Inscriptionum summo cum labore & assiduitate concinnavit. Putat enim in monumento II. pag. DCCCCLXXVIII. laudari JANUARIAM PORCIAM RHODINEM, cum tamen illud ita editum sit,

D. M.
J A N U A R I S
S E R V I P O R C I
Æ. R H O D I N E S
S E V E R I A
S E V E R I N A.

& nulla laudetur *Januaria*; sed servus *Januarius* i.e. Janitor sive ^{ἰανωρὸς} Porciæ, nisi ultimum S. mutandum in I. vel, *Januarius*, sit nomen proprium. Sic, nequid de MARTIIS JUNIIS Q. dicam, in iisdem lapidibus occurrit AURELIUS APRILIS; M. DOMITIUS, APRILIS; APRILIS REPENTINI FILIUS; imo, quod nequaquam omitendum, in Inf. II. p. DCLXXXV. APRILIS MATER Q. GEMINI SURIACI. Alius vocatur NOVEMBER in Inf. 7. pag. DCCCCLXXXII, & 22. Epistolæ XLI. Reinesii ad Rupertum; adeo ut mirum nequaquam sit, nostrum illum JANUARINUM nominari. Cognomen est SEXTUS; quomodo multi alii vel *primi*, vel *Secundi* &c. fuerunt vocati. In lapidibus memorantur; L. ALFIUS. L. F. PRIMUS. T. ÆLIUS PRIMUS; & Græco cognomine ALFIUS PROTUS. T. ÆBUTIUS SECUNDUS, ΚΑΣΙΟΣ ΣΕΒΙΚΟΥΝΔΟΣ; S. ÆLIUS TERTIUS. P. ÆLIUS QUINTUS, alique plurimi. ANIANA DEUTERA in Inf. apud Reinesium; in Historia Romana, M. Antonius Primus, dux Vespasiani celebris bello Vitelliano; C. Plinius Secundus; in c. ult. epistola Pauli ad Romanos τέτλητο & κ'απ'το; & alii memorantur. Quæ res cum notissima sit, miror eam non observasse Doctissimum Meursium; eumque in Exercitationibus Criticis notare. L. Bennium magisterii pagorum munus primum obiisse; cum in lapide antiquo homo ille L. BENNIUS PRIMUS appelletur, & proinde cognomen PRIMUS, non secus ac alii, tulerit. Sed quod præcipue notandum venit;

C. JA-

C. JANUARINUS SEXTUS dicitur esse **INTERPRES**. Est hæc vox *πλύσιμ* & ; imo non modo varias, verum etiam elegantes recipit significationes. Et quidem **INTERPRES** is vocatur, qui inter duos eadem lingua utentes medius est vel μέσ & ; qui pacationem, conventionem, & contractus conficit; quemque alio nomine *proxenetam* vocant: *Afionius*; *Sequestres sunt*, apud quos pecunia deponitur: **INTERPRETES** per quos inducitur *pactio*: quo sensu sæpe Plauto usurpatur; *Milite*;

3, 1. Doz.

2, 5, 6.

4, 1, 6.

Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci: quæ tibi

Conditio nova & luculenta fertur per me **INTERPRETEM**.

Curculione;

Quod te præsentem istic egi, teque **INTERPRETE**.

id est; te *proxeneta*, te *conciliatore*; sicque Iuno à *Didone* apud Virgilium vocatur *interpres curarum*, sive, explicante *Servio*, *media & conciliatrix*; quia illa quasi media erat inter *Didonem* atque *Æneam*, conabaturque *Carthaginensium* reginam, & *Trojanum* ducem connubio jungere stabili. *Regnum*, quod hi interpretes accipiebant Latini *proxeneticum*; *Græci*, ἐρμηνεύσιμος id est *interpretativum seu interpretis honorarium*, ut *Ictus* loquitur, vocabant; idemque munus præstabant hominibus diversæ linguæ, quemadmodum ex jure constat. Atque ita *Isidoro* **INTERPRES** inde deducitur & derivatur, quod inter partes medius sit duarum linguarum, dum transfert. Tales fuerunt illi qui mercatoribus aderant, in urbe *Colchicæ* *Regionis* *Dioscuriade*. Nam eo cum ex omnibus nationibus confluerent peregrini, *Romani* necesse habebant ad negotiationes peragendas *Interpretibus* uti: *Plin.* *Reliqua litorum feræ nationes tenent. Melanchlæni, Coraxi urbe Colchorum Dioscuriade juxta fluvium Anthemunta, nunc deserta: quondam adeo clara, ut Timotheus in eam 300 nationes dissimilibus linguis descendere prodiderit. Et postea à nostris cxxx INTERPRETIBUS negotia ibi gesta.* Hinc & ipsi *Legati* eo nomine nonnunquam veniunt; quia inter populos pacem & foedera facere solent: *Fal. Flaccus*

4. A. 1.
668L. 3. D. de
proxen.L. 1. §.
ult. D. de
verb.
Oblig.L. 10.
Etym.

L. 6. c. 5.

L. 6.

Regius Eois Myraces **INTERPRES** ab oris

Venerat, ut Colchos procul atque Ætîa Parthis

Fœdera danato non irrita jungeret auro.

Erant præterea alii interpretes, qui legatorum ab exteris & diver-

fa lingua utentibus gentibus ad Senatum vel Impp. missorum
 verba interpretabantur; faciebantque ut Senatus Oratores, illi
 contra Senatum intelligerent: qui videntur **INTERPRETES**
DIVERSARUM GENTIUM appellari in vetere Inscriptio-
 ne laudata Goltzio, Cicero; *Si Panni in Senatu nostro sine*
INTERPRETE loquerentur, alibi; ita quemadmodum in Senatu sem-
per est aliquis qui Interpretem postulet, sic isti nobis cum Interprete au-
diendi sunt: Julius Firmicus: *Reddit etiam sic per noctem collocatus.*
Imperatorem aut potentissimorum Judicum **INTERPRETES**. Un-
 de veluti rem miraculo proximam extollit Plinius, Mithri-
 datem maximum sua ætate regum solum mortalium viginti duabus
 linguis locutum esse, nec de subjectis gentibus ullum hominem per **IN-**
TERPRETEM appellatum ab eo, annis LVI. quibus regnavit.
 Talem Interpretem arbitror Menandrum fuisse laudatum Pom-
 ponio Icto; *Et ideo in quodam INTERPRETE Menandro, qui,*
posteaquam apud nos manumissus erat, missus est ad suos; & Cicero-
ni; Neque enim sine causa de Cn. Publicio Menandro, libertino homine,
quem apud majores legati nostri in Græciam proficiscentes INTERPRE-
TEM secum habere voluerunt, ad populum latum, ut is Publicius, si
domum revenisset, & inde redisset, ne minus crevisset. Rosinus co-
 mitem eum facit legatorum legum conquirendarum causa in
 Græciam profectorum; sive decem virorum, qui leges XII.
 Tab. composuerunt. Impugnat eum Reinesius, contendit-
 que hunc hominem esse Publicium Menandrum libertinum,
 quem Magno Pompejo indiscreta specie similem fuisse Vale-
 rius Maximus & Plinius narrant; indeque putat patere tem-
 pus, quo legatos in Græciam secutus est, & simul stuporem
 mangonis istius sive Rosini. Sane voces *legum conquirendarum*
causa apud Ciceronem non reperiuntur, verum (ne dicam
 Rosinum adjicere potuisse explicationis causa) libertinus
 Pompejo similis & æqualis Publicius quidem, non autem *Me-*
nander vocatur; adhæc si legati in Græciam missi sunt tempo-
 re Pompeji, quo jam Græca lingua maximo in usu Romæ
 erat, nondum perspicere possum, quare Cicero dicat, *apud*
majores; & mox; multi etiam (ut sc. Menander ille) *superiore me-*
moria; quæ nequaquam conveniunt Pompeji temporibus, qui-
 bus Cicero vixit; adeo ut alium vix dubitem fuisse *Cn. Publicium*
Menandrum interpretem, quibuscunque tandem Romanorum
 legatis (nam qui Decemviris adfuit *Hermodorus Ephesus* vocatur
 Pli-

Plinio; nisi forte plures iis additi sunt) apparuerit; alius *Cn. Publicius Pompejo* similis. Huc pertinent etiam INTERPRETES, quos Magistratus Romani in provincias cum imperio missi apud se habebant, ad desideria provincialium intelligenda: Cicero; *Varius est in Sicilia INTERPRES, quo iste INTERPRETE, non ad Græcam linguam, sed ad furta & flagitia uti solebat*: quales arbitror Julium Firmicum appellare *potentissimorum judicum Interpretes*; id est, præfectorum prætorio, urbis, & vice sacra judicantium, qui etiam *maximi* Judices vocantur in Codice; *Vel in provinciis apud earum moderatores, vel in hac alma urbe apud competentes MAXIMOS JUDICES*: quam legem, cum lata sit a Justiniano Imp. mirari satis non possum Hadriano adscribere Gutherium. Præter hos mihi occurrunt INTERPRETES sacri; & quidem vel Dii, vel homines. Nam Mercurius erat Deorum Interpres, Iovisque placita ad homines ferebat: Virgil.

A. 5. in
Ver.

L. 6. ubi
caus. stat.

In de
offi. D. A.

L. 4. R. n.
v. 355.

Nunc etiam INTERPRES DIVUM, Iove missus ab ipso
(Testor utrumque caput) celeres mandata per auras
Detulit

Quo numero etiam dæmones à gentilibus habebantur, quos *πρόφύλακας* Plato appellat; qui hominum preces ad Deos, & horum jussa ad illos reportant: Apulejus; *Ceterum sunt quædam divinæ mediæ potestates, inter summum æthera & infimas terras, in isto intersiti aëris spatio, per quas & desideria nostra & merita ad Deos commeant: hos Græco nomine δαίμονας nuncupant. Inter terricolæ Cælicolæque VECTORES hinc precum inde donorum, qui ultro citroque portant hinc petitiones inde suppetias, ceu quidam utriusque INTERPRETES & salutigeri. Atque ab hoc officio Mercurius Græcis Ἑρμῆς, ὁ δὲ πρὸ ἐρωῖ id est λέγω, utilegere licet apud Auctorem M. Etym. vocatur; eoque respiciens Servius ita commentatur, INTERPRES DIVUM, Hermes: expressit verbum de verbo. Quin & Apollo Platoni vocatur πῦτα, & Ἑλίου-ντων ἐξηγητής, teste Oenomaio apud Eusebium Libro v. Præparationis. Alii DEORUM INTERPRETES erant homines; quos alias vates, aruspices, ariolos, augures, conjectores vocabant; qui ostenta, portenta, prodigia, somnia, & quæcunque à diis mitti putabantur signa, victimarum fibras, volatus, garritus avium, per quæ diis futura prædicere persuasum habebant, interpretabantur & explicabant; Virgilius;*

L. 3. R. n.
v. 359.

*His vatem (Helenum) aggredior dictis, & talia quæso:
Trojugena, INTERPRES DIVUM, qui numina Phæbi,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui sidera sentis
Et volucrum linguas, & præpetis omina penna.*

Servio optime exponitur, vaticinator: qui mentem deorum moralibus publicas; rursus;

*Tertius, ille HOMINUM DIVUMQ. INTERPRES Asylas,
Cui pecudum fibræ, cæli cui sidera parent,
Et linguæ volucrum, & præsagi fulminis ignes.*

Erudite idem Grammaticus commentatur: Deorum quos interpretatur, hominum quibus interpretatur, & divinas indicat mentes

lib. I. Et. INTERPRES vocatur; similiterque fere Isidorus, nisi quod ad ipsos Theologos, qui sacra & mysteria exponebant, ut erant Romæ Pontifices, in Eleusiniis ἑρποφάντας, videatur recte extendere; Sed & qui inter Deum, quem interpretatur, & homines quibus divina indicat mysteria INTERPRES vocatur; Ita Sulpicio Severo Joseph dicitur esse mirus somniorum Interpres; & Judæa mulier interpret Legum Solymarum Juvenali; Cicero celebrantur Augures, interpretes Iovis O. Max: Conjector & interpres somniorum: Astrologi interpretes, (quomodo eos alicubi etiam appellat Plinius) cæli: interpretes portentorum, qui Galeotæ tum in Sicilia vocabantur; & alibi aquila ipsi, quia omina præbebat; deorumque quasi voluntatem homines docebat, interpres & satellites Iovis appellatur; adeo ut & volucres deorum quodammodo Interpretes possint vocari, quia eorum mentes aperiebant, ut eleganter canit Ovidius, cujus versus facere non possum quin adscribam;

Sed nihil ista juvant: quia linguæ crimen habetis;

Dique putant mentes vos aperire suas.

Nec tamen id falsum. nam, Dis ut proxima quæque;

Nunc penna veras, nunc datis ore notas.

Tota diu volucrum proles, tum denique cæsa est:

Fuveruntque Deos indicis exta sui.

Græcis ostentorum explanator ἑρμηνεύς appellatur. Nam licet hæc vox generalem recipiat sensum, significetque etiam Juris, ut Cicero loquitur interpretem; atque adeo eum qui πᾶν ὅπῃ πρᾶγμα exponit, si fides habenda Suidæ & Auctori M. Etymologici; præcipue tamen eo nomine is venit qui sacra,

era, ritus, ceremonias & ostenta interpretatur. Hesychius:
 Ἐξηγητὴς ὁ περὶ ἱερῶν καὶ διοσημειῶν ἐξηγητὴς. Harpocraton:
 Ἐξηγητὴς ὁ ἐξηγγεῖν τὰ ἱερά: Julius Pollux, Ἐξηγητὴς ὁ ἐκ-
 λαβεῖν, εἰ τὰ περὶ διοσημειῶν καὶ τὰ ἄλλων ἱερῶν διδάζοντες; *Dimittuntur*
judicia, si prodigia incident. Exegetæ vero vocabantur, qui prodigia &
alias res sacras judicabant; qualia etiam apud Auct. M. Etym. &
 Suidam legere licet. Huc pertinet libros rituales dici ἐξηγη-
 τὰς, quales scripserunt Anticlides & Clidemus, teste Athe-
 næo; nec non Sophoclis Scholiastem alicubi notare ἐξήγησιν
 proprie de rebus divinis & excellentibus, ἐρμηνείαν de vulgari-
 bus & passim obviis usurpari; eandemque vocem hoc sensu
 apud Demosthenem, Herodotum, ut ἐπεμπε θεοπατέρας ἐς ἐξη-
 γητάς, *vates ad prodigiorum interpretes misit, Lxx Interpretes, ut* Gen. 41.
εἶτα ἐν τοῖς ἐξηγηταῖς, ἢ ἐκ τῶ ὁ ἀπεργάζωνται αὐτῶ; alioque aucto- 24.
 res frequenter occurrere. Apud Pausaniam certe Philistus L. 5.
 scribit Hyblæos, Sicula gens est, τεράτων καὶ ἐνυπνίων ἐξηγητὰς,
ostentorum & somniorum interpretes esse: idem viros, qui antiquita-
tes patrias, quarum utramque paginam dii, eorumque simu-
lacula faciebant, vocat vel absolute ἐξηγητὰς, vel ἐξηγητὰς τῶ
ἰσχυρίων; occurruntque apud ipsum *Exegetæ Argivorum, Elec-*
rum, Messeniorum, Patrensiū, Sicyoniorum & Trazeniorum; &
 nescio an ad hos, an vero ad alios interpretes referendi sint
 Ἐρμηνεῖς ἐν Αἰγύπτῳ quos Herodotus scribit oriundos à pueris L. 2. c. 1.
 Ægyptiis, quos Plammitrichus commiserat Ionibus & Cari- 154.
 bus in Ægyptum prope Nilum translatis erudiendos; quan-
 quam non incommodè Hieroglyphicorum explanatores &
 sacerdotes queant intelligi. Præterea τῶ ἱερῶν ἐξηγητῶν *sacrorum* L. 3.
interpretes celebrantur Dionysio Halicarnassensi; & εἰ τὰς χερ-
σιν ἐξηγγεῖν oraculorum interpretes Zachariæ Mitylenæo. Quin In Dial.
 & Plutarchus Timotheum Atheniensem absolute Ἐξηγητῶν
 appellat, id est Hierophantam, Mystagogum, sacrorum
 Eleusiniarum interpretem, vel ut Tacitus loquitur, *Antistite-*
tem caeremoniarum; de quo loqui Arnobium, nonnunquam
 subdubitavi; Apud Timotheum, ait, non ignobilem Theologorum vi-
 rum, nec non apud alios æque doctos, super Magna Deorum Matre, su-
 perque sacris ejus origo hæc sita est, ex reconditis antiquitatum libris, &
 ex intimis eruita Non abhorret sane argumentum; sicque ho-
 minis ætas, de qua nihil definiunt cruditi, constabit. Plu-
 tarchus insuper memoriæ mandat Pontificem Maximum In Num.

cum obtinuiffē locum, quem *Προφήτης* vel *Εξερητής* vel potius *Ιεροφάντης* apud Græcos. Et ne de his agam, qui libros in patriam linguam transferunt, qui aliorum scripta eadem lingua vel editis commentariis vel viva voce exponunt, quos omnes Cicero INTERPRETES appellat; ut; *Non converti ut INTERPRES, sed ut orator sententiis iisdem*: alibi; *Grammatici INTERPRETES Poëtarum*; rursus; *Chrysippus Stoicorum vaferrimus INTERPRES*; & tandem; *Nullam artem literis sine INTERPRETE & doctore, & sine aliqua exercitatione percipi posse*; ne, inquam, de his agam, inquirendum restat, qualis CAJUS JANUARIUS SEXTUS fuerit INTERPRES. Et quanquam res plane dubia sit; quia simpliciter nulla facta mentione rei, cujus erat explanator, INTERPRES vocatur; à vero tamen alienum non videtur, cum vel portenta exposuiffē, aruspicinamque exercuiffē; vel adfuisse potius Magistratui Romano in provincia, ut *Varius* Ciceroni laudatus, in Sicilia Verri; quia exempla allata docent ejusmodi viros absolute INTERPRETES appellari. Observent præterea Historiæ Ecclesiasticæ studiosi, Episcopos vel presbyteros ad concilium, cujus membra alia lingua loquebantur, missos *Interpretibus* usos esse; Synodus Romana habita sub Bonifacio II. Lampadio & Oreste Coss. *Theodosius Echinienfis civitatis Episcopus per INTERPRETEM dixit*: alibi: *Theodosius Echinienfis civitatts episcopus provincie Thessaliæ per INTERPRETEM dixit*.

IV. Apud Noviomagenses reperta, & à Joanne Smetio, viro Antiquariæ rei studioso admodum in Antiquitatibus Noviomagensibus edita est inscriptio vetus; sed tamen nec hic omittenda, cum quia per multum temporis in scriniis meis latuit, tum quia nonnulla illustrationi ejus infervientia mihi notata sunt:

I. O. M.
D O M E S
T I C O
B R A T O
V E T E R A
N U S. L. M.

Notissimum est Iovem appellari *Optimum Maximum*; sed raro DOMESTICUS cognominatur: nescioque num alibi idem titulus occurrat. Significat autem BRATO (quod nomen

EXO-

exoticum, non autem Romanum est) Iovem Larem familiarem, recti domusque custodem, ut Arnobius loquitur, fuisse, suæque familiæ curam & tutelam gessisse. Hieronymus; *Nul-* C. 58. In
Elat.
lus fuerit locus, qui non idololatriæ sordibus inquinatur, sed in tantum ut post
fores domorum idola ponerent, quos DOMESTICOS appellant LARES,
& tam publice quam privatim animalium suorum sanguinem funderent:
Paulo ante TUTELAS appellat: Roma Orbis Domina in singulis in-
sulis domibusque TUTELÆ simulacrum cereis venerans ac lucernis, C. 13.
quam ad tuitionem ædium isto appellant nomine: Tertullianus Deos
Domesticos in Apologetico: DOMESTICOS DEOS, quos La-
res dicitis, domestica potestate tractatis, pignerando, venditando, demu-
tando, aliquando in cacabum de Saturno, aliquando in trullam de Mi-
nerva: ut quisque contritus atque contusus est, dum diu colitur: ut
quisque dominus sanctorum expertus est domesticam necessitatem. Atque
ut hic Minerva & Saturnus, ita Jupiter in Inscriptione Deus
Domesticus appellatur, & privata religione instar laris familiaris
a Bratone cultus est. In agris venerabantur SYLVANUM DO-
MESTICUM; Auctor finium regendorum: Nam omnis
possessio tres Sylvanos habet. Unus dicitur DOMESTICUS, posses-
sioni consecratus: alter dicitur Agrestis, pastoribus consecratus: tertius
dicitur, Orientalis, cui est in confinio lucus positus, à quo inter duo plu-
resve fines oriuntur: ejusque mentio etiam in Ins. veteri apud
Gruterum: SILVANO. DOMES. SACRUM: quem & in alia
mutila celebrari crediderim;

S I L V A N O
 D S
 C L A U D I
 Q U I E T U S

id est, ut supplendum judico, DOMES, sive *Domestico*: Ovidio præterea celebratur PHOEBUS DOMESTICUS, Lib. xv. *Metamorph.*

Dii, precor, Æneæ comites, quibus ensis & ignis:

Cesserunt, diique Indigetes, Genitorque Quirine,

Urbis & invicti genitor, Gradiwe, Quirini,

Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates;

Et cum Cæsarea tu PHOEBE DOMESTICE, Vesta.

Scilicet, ut testatur idem alibi, palatia Augusti erant sacra. Lib. 31.
laurigero Phœbo; isque Deus non modo eo in loco cum Cæsarea. Art. 389.
 Vesta.

Vesta templum habebat, verum etiam tutor erat & conservator, larque quasi domesticus domus Augusti. Et, ne Græcos omittam; apud Corinthios, teste Helychio *Ceres Ε'πειρίδιη* culta fuit; quæ proculdubio curam habuit rei familiaris, & victus; cuius illa præses, utpote *frugum mater*, erat. Æginetæ coluerunt publice Apollinem Δωμαλίτῳ, tanquam urbis præsidem, & domuum conservatorem. Schol. Pindari: παρ' Αἰγινήταις Δελφίνῳ & μεῖς ἄλλῃ, Δελφίνῳ Ἀπόλων & ἱερός. ἐν ᾧ ἴσως Φησι γελῶντι τῇ Νεμέᾳ. πεφιλῆσθαι γὰρ φησι τὴ μῆνα τέπν ὑπὸ ἑ Ἀπόλων &. ἢ εἴη ἂν ὁ μὲν ἔτῳ ἐν ᾧ θύουσιν Αἰγινήτῳ Ἀπόλωνι οἰκιστὴ ἢ Δωμαλίτῳ, καθά φησι Πυθαίνα &. Apud Æginetas Delphinio mensis agitur, Apollini Delphinio sacratus; in quo forte canit Nemea fuisse celebrata. Ajunt enim hunc mensem ab Apolline amari. Et sit ille mensis, in quo Ægenitæ sacrificant Apollini Conditori & Domestico: quemadmodum scribit Pythænetus: & tandem apud Spartanos, teste Pausania, Καζνεῖος cognomine Ο'κέτας, id est, Domesticus, cultus fuit.

Lib. 3.

V. Nullum abhinc plurimis annis itinerarium majore cum voluptate & alacritate animi evolvi, quam viri præstantissimi JACOBI SPONII. Nam tam diligenter reliquias morientis Græciæ inspexit; tam feliciter præclarissimarum urbium, quibus Europa & Asia superba erat quondam, cadavera lustravit; tot Inscriptiones, Nummosque inter Turcarum Scythicam barbariem, & barbaram ferocitatem quasi languentes deportavit; ut fateri cogar vix aliquem nostri sæculi peregrinantium operam melius posuisse, aut tam præclaris spoliis onustum patriæ esse redditum. Verum cum nonnullæ Inscriptiones majorem lucem videantur requirere, nec illi ipsi Eruditissimo viro, nec aliis ingratum fore persuasus sum, si quid de iis sentiam, in medium afferam: Tom. 3. part. 1. pag. LXXXIV. Ed. Lugdun.

Α ΠΟΛΙΣ. ΜΑΡΚΟΝ ΚΑΛΗ...

ΓΑΙΟΥ. ΤΙΟΝ ΒΥΒΛΟΝ ΤΟΝ

ΠΑΤΡΟΝΑ ΚΑΙ ΕΤΕΡΓΕΤΑ

ΕΡΜΑΙ ΗΡΑΚΛΗΙ.

id est, interprete viro præstantissimo: La ville de Corfou consacre a Mercure & a Hercule, Marcus; at mihi hic sensus displicet; videbaturque quondam talis esse. Urbs Marcum Cæle... Caji filium Byblum patronum & Benefactorem Mercurio Hercule honoravit; five,

sive, *ejus in honorem erexit statuam, quam vocant Hermeraclem.* Honor apud veteres singularis fuit statuam alicui ponere; sed major longe atque illustrior, dei statuam in honorem viri de Rep. bene meriti erigere; quem habitum fuisse Marco vix finit me dubitare cum ipsa loquendi forma, tum exulans particula & sive &, quæ addita, ut reor, foret; si hic homo vel statua ejus fuisset dedicata Mercurio & Herculi; non secus ac in alia, quæ exstat part. 2. pag. 141. Quod si autem quis viri doctissimi opinionem præferat; is tamen facile mihi concedet statuam Marci Mercurio & Herculi fuisse dicatam; non secus ac Germanici in Inscriptione præcedente; quæ ita vertenda est *Urbs statuam Germanici Tiberii Cæsaris filium... Diis consecravit; & sequente,*

ΙΟΥΑΙΑΝ ΘΕΟ

ΔΩΡΑΝ ΑΡΕΤΗΣ

ΕΝΕΚΕΝ ΘΕΟΙΣ.

id est; *Statua Julæ Theodoræ propter virtutem ejus, diis posita vel dicata est;* qua loquendi forma nihil est frequentius in marmoribus vetustis. Nec immerito statua diis illis consecratur; quia patronorum proprium est aliquem lingua sive oratione, cuius præses Mercurius censetur, defendere: Hercules vero in tot populos & homines beneficus fuit, ut optimo jure *Ευεργέτης*, non secus ac *σωτήρ*, DEBELLATOR, DEFENSOR, VICTOR, POLLENS, POTENS, qui tituli in nummis & inscriptionibus frequentes sunt, vocatus sit; Marcique euergetæ statua ipsi dedicetur. Nec infrequens in laudatis monumentis copulativam particulam omitti; ut, *ΙΩΙ* JUNONI MINERVÆ: *ΙΣΙΣ* SERAPIS: quod non factum est, ut non nemo arbitratur, quia decorum nomina ad designandum unum idemque numen sunt conjuncta. Nam Isis & Serapis, Jupiter, Juno & Minerva (quanquam non ignorem quid Zeno apud Diogenem Laërtium, & alii gentilis theologiæ interpretes sentiant) hic distinguuntur; & causam errori præbuit omiſſa solenni more conjunctio ET. Sic ex Marmore Oxoniensi,

SILVANO. HERCULI. LIBERO

ΤΙ. JULIUS. ALEXANDER. ΔΟ. ΔΙΙΣ. ΣΑΝΚΤΙΣ.

tres illi dii in unum conflari ex nova opinione deberent; sed

N n

quæ

quo minus id fieri queat, vetant DII SANCTI. Et ne dicam in alio marmore; ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΡΤΕΜΙΔΙ; multa quæ talia in Gruteri volumine occurrere; idem in nummis observare licet: quod cum non animadverterint eruditi antiquarii, nescio quas nobis coloniarum deductiones obtrufferint. Antonini Pii nummi sunt apud Trifanum cum inscriptionibus: ΚΩΙΩΝ ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ. & ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ; illique nihil aliud quam concordiam Coorum & Milesiorum, horumque & Smyrnæorum; non autem colonias hinc vel inde missas, & datum propterea uni populo duplex nomen, ob oculos nobis ponunt. Nam non semper addi vocem ΟΜΟΝΟΙΑ, vel illa omissa, copulativam particulam, indubitata fidei numismata testantur. Antonini laudati nummus apud Patinum inscribitur, ΑΜΙCOC ΑΜΑCΤΡΙC; quæ urbes concordiam suam datis dextris & interposita ara testantur. Nec aliter explicare soleo Gordiani nummum; in quo cernitur bos vel Apis, & ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ; quia alius inscribitur; ΚΟΙΝΟΝΙΑ ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ; & alius, in quo Diana Ephesia navi insistit, coronamque imponit Imperatori; ΕΦΕCΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ apud Petrum Bellorium. in alio Caracallæ Synnadenfes, Dorienfes, & Iones concordiam suam testantur cum ΙΝCΥΝΝΑΔΕΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ ΙΩΝΩΝ: in Alexandri Severi occurrit, ΑΓ. ΤΟΥΧΗ ΤΕΡΕΒΙΝΤΙΝΩΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΩΝ, *Bona Fortuna Terebintinorum & Carthaginiensium*; in Elagabili ΑΠΑΜΕ. ΗΡΑΚΛΕ. id est *Apameæ & Heraclææ*; in Gordiani ΚΟΛΟΦΟΝΙΩΝ ΚΛΑΡΙΩΝ, *Colophoniorum & Claviorum*; in Antinoi ΙΟΥΛ. CΑΛΩΝΙ. ΑΝΚΥΡΑΝΟΙC, *Julienfisbus, Salonicis, & Ancyranis*. & denique Commodi, ΑΛΘΔΙΚΕΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ cum Diana Ephesia & viro togato aquilam nec non sceptrum tenente apud Petrum Bellorium & Trifanum. Atque ex his exemplis clarissime patet populos eos vel concordiam junxisse, vel simul templa erexisse, vel nummos signasse; & quod probandum præcipue sumpseram, particulam ΚΑΙ sæpe omitti solere; nec propterea ad alias explicationes, licet ingeniosas, decurrendum esse. Et quamvis, ut ad inscriptionem revertar, hæc ita sese

fese habeant; mihi tamen prior sententia magis arridet: arbitrorque hoc elogium sculptum fuisse in statua, quæ inferiore parte Mercurium, superiore Herculem referebat; uti illa, quam Herculi Prodicio adjecit Pighius. Nam jamdudum in ea fui opinione, non satis recte Andreæ Schottum ejusmodi statuas *bifidas* (quod tergis inter se obversis, vel junctis capitibus, quemadmodum videre licet apud illustrem Spanhemium, fieri potest) appellare; existimavique optime animadvertisse Tristandum *Hermeraclos*, sive diductis vocibus, *Hermas-Heraclos*, ita dici; quia caput Herculis impositum erat basi quadratæ, Mercurium (cujus simulacra, teste Macrobio aliisque multis, quadrato sive *πτερυγώνω* statu figurabantur solo capite addito) referenti. Docet præterea hoc monumentum beneficiis dignam gratiam retulisse urbes. Sic Inscriptio apud Sponium Mylasæ inventa testatur populum vel columnam vel statuam crexisse Menandro, quem vocat, ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ ΕΞ

Part. 1.
pag 164.
116, 142,
& 146.

ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΑ: alibi Titus Antonius Alfenius Marcum Aurelium Severum Antonium vocat ΕΥΤΟΤ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ; Pergameni non aliter appellant Cajum Antium Aulum Julium Quadratum; populum Romanum Laodicensēs ad Lycum fluvium habitantes; Senatusque Areopagiticus & populus Atheniensis Berenicem filiam Agrippæ Regis ΜΕΓΑΛΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΚΓΟΝΟΝ. Tribus Antiochis posuit Athenis statuam Claudii Attici Herodis Marathonii ΕΥΝΟΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ: quam

Part. 2.
pag. 35.
219.

in rem locus admodum elegans exstat apud Nonnum: Εἰδέναι ἢ χρῆ, ὅτι ποικίλεις ἢ εὐεργετῶν ὀφειλόμενοι ἐν ταῖς πόλεσιν ἀνεγείρειν, ὥστε ἢ ἡ Δούκων, ἢ ἄρχοντες βοσπόρου ἀνεγείρειν ἐν Αἰθήναις. Atque hoc, vel quando nomina in tabulas referebantur, quod Athenis videtur fuisse, non secus ac voce præconis proclamari, usitatum, vocat Lucianus ἀναγεῖναι ἐν τοῖς εὐεργεταῖς, vel εὐεργετῶν. Lib. de Gymnas. ὥστε εὐεργετῆς ὑμῶν ὁ ἀνὴρ ἀναγεῖναι, ἢ χαλκῶν αὐτὸν ἀναστήσειτε, ὥστε ὅτι ἐπὶ τῶν ὑμῶν ἐν πόλει ὥστε ἢ εἰρήνην; Itaque hic vir benemerens de vobis appelletur, & statuam ejus æream juxta archontes eponymos (id est, quorum nominibus annus notabatur) in arce in templo Minervæ dedicate; ut verba illa interpreti

InExpos.
Fab.Naz.

nequaquam intellecta vertenda sunt. Tyrannicida pretium non occisi tyranni, sed everſæ dominationis petens ita loquitur; *ὅτε ἂν ἐν τοῖς Εὐεργέταις ἀνεγροῖσθε;* Nonne iis qui de Rep. bene meriti sunt adſcripſiſſetis; Et Philoſophia Parrhiſiadem, poſtquam in piſcatore Philoſophorum mores enarraſſet, cenſet eum adſcribendum eſſe benefactoribus; *ἢ φίλον ἡμῖν ἢ ὀνεργέτῳ ἀναγεγροῖσθαι.* Et ſane notat hic titulus, eum, cui datur, bono Reip. natum, bene de ea meritum, denique in eam *beneficum*, quomodo Græcam vocem interpretatur Seneca, eſſe; regibusque veluti magnus honor, datus eſt. Oſiridem, ſimul ac fuit natus, inſignitum eo docet Plutarchus, voce calitus miſſa: *Μέγας βασιλεὺς Εὐεργέτης. Οἷσις γέγονε.* Antigonus, victis ſed clementer habitis Spartanis, ab omnibus Græcis, teſte Suida, idem nomen meruit, & Titus Ælius Hadrianus Antoninus in Inſ. veteri appellatur *Εὐεργέτης ἢ σωτήρ Ἀδελάνης Μόψα ἑστίας τῆς Κιλικίας;* Cyrum majorem non aliter appellatum ab Armenis teſtis eſt Xenophon; idemque nomen Mithridati Ponti & Ptolomæo Ægypti regibus datum eſſe memorat Strabo. Catonem Uticenſes *Εὐεργέτῳ ἢ σωτῆρα* dixerunt, narrante Plutarcho; & apud Lucianum Cratonem quendam Charontis ſcapham ingreſſurum Mercurius alloquitur his verbis; *κατάλιπε τὸ ῥύθον, ἢ δόξαν, ἢ εἴ ποτέ σε ἡ πόλις ἀνεκέρυξεν Εὐεργέτῳ;* Deponere proſuperiam gloriamque, & ſi te aliquando urbs *beneficum* proclamavit. A Perſarum quoque regibus hic honor nonnullis habitus eſt: Herodotus narrat enim Phylacum *Εὐεργέτῳ βασιλῆϊ* ſcriptum eſſe, Euergetasque illis *ὀροπάγγας* dici. Quin & Dii ipſi ita vocantur, quia ſcilicet multis beneficiis mortale genus afficiunt: Inſcriptio,

l. pag.
LIX.

ΑΦΡΟΔΙΤΗΙ
ΘΕΑΙ ΠΑΝΑΓΑΘΩΤ
ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙ
ΚΑΙ ΕΥΚΛΕΙΑΙ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΙ
ΟΙ. ΜΑΡΩΝΙΤΑΙ
ΑΝΕΘΗΚΑΝ.

Atque, quod ſingulare admodum, etiam homines, qui deos ſumma religione colunt; quomodo Auctor de Fluminibus

nibus Lilaum Pastorem appellat. *ευεργέτω* Lunæ, quia eam
solam venerabatur, & mysteria illius celebrabat.

VII. Alia posita est Juliae Augustae:

P. 69.

ΙΟΥΛΙΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΕΣΤΙΑΝ

ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ Η ΓΕΡΟΥΣΙΑ.

Vir præstantiss. vertit; *Juliam Augustam Vestam novam Cereri
consecrat Senatus*; verum mihi hæc verba ita videntur debere
interpretari: *Juliam Augustam Vestam, Novam Cererem consecrat.*
Similiter plane Sabina Hadriani-uxor *Novæ Ceres vocatur*, in
alio lapide

Part. 2.
P. 223.

ΣΑΒΕΙΑΝ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ. ΣΕ

ΒΑΣΤΗΝ. ΝΕΑΝ. ΔΗΜΗΤΡΑ. ΑΥ

ΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. ΑΔΡΙΑΝΟΥ. ΓΥ

ΝΑΙΚΑ —————

quæ itidem non satis bene redduntur. Les Tribus ont honoré de
cette inscription l'Imperatrice Sabine nouvellement consacrée à Ceres...
cum sensus omnino flagitet. *Dedicarunt statuam Sabine Regine
Augustæ, Novæ vel Junioris Cereris.* Nec insolitum Augustis
vel dearum nomina ferre, vel insignibus Cereris, aliarum-
que exornari. Neronis uxor Statilia Messallina Ceres est; Ju-
lia Domna Cybele, & Ceres; Plautilla Venus Victrix, Genetrix,
& Felix; Julia denique Mamæa, Isis, Luna, Ceres vel Fecunditas
& Victoria in variis nummis apud Tristandum: ne jam dicam
Liviam Junonem, Cleopatram Lunam atque Isidem appellari
& instar earum dearum ornatas in numismatis & marmori-
bus cerni. *Novæ autem Ceres vocantur Julia, & Sabina*, ut a
veteri illa & tot fabulis nobili dea distinguerentur. Eodem
plane modo Ptolomæus Lagidarum ultimus, & Antonius

III VIR. R. C. nec non Imperator Antoninus Caracalla
Νέος Διόνυσος dicti sunt: Cleopatra *Νέα Ισις* apud Plutarchum;
vel ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ in nummo Regis Christianissimi
apud Joh. Vaillant: Commodus Imp. JUPITER JUVENIS
in nummo; Alexander pseudomantis, apud Lucia-
num, Νέος Ασκληπιός, Cæsar Cæsar Ζεύς Επιφανής νέος, Ju-
piter presens vel *Manifestus Novus*; uti legere licet apud Philo-
nem & Zonaram; idemque, νέος Διόνυσος, teste Eustathio;
Επὶ τῇ ᾧ ἔστι Λυσιμαχέως Γαίης ἑὲ Καλλιμαχά φασι προσεγομένην

AD II. T.
P. 776.

Διὸς τὸ ἐν στρατιᾷ ᾧ κληθῆναι. ἔτι μὲν γὰρ ὑπερφρονήσας ὡς εἰς

Ἰππὶ καὶ λῆ, νέε πε Διόνυσος ἐκαλεῖτο, ὃ Διονυσιακῶ παῖσιν ἐν δύνων
 σολῶ, ἐδύκασεν; Inde & *Caji* (n. insania apponenda est delira-
 mento *Ceycis*) quem *Caligulam* dicunt cognominari, quia in castris ge-
 nitus erat. Hic enim propter pulchritudinem, ut verosimile, superbiens,
 & *NOVUS BACCHUS* vocabatur, & Bacchicum induens ha-
 bitum *jus* dixit. τὸ Νέε autem vērti semper *Novus*, quia ita
 L. 2. C. 12. jam olim locutus est Vell. Paterculus Antonii mores de-
 scribens; Cum ante *NOVUM* sē *LIBERUM PATREM*
 appellari jussisset. Præterea in inscriptione *Julia* posita, ΤΗΡ
 ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ,
 non significat, propter pietatem in coronas; sed præter pietatem in
 coronas, sive sumptum in coronas factum. Nam Senatus in-
 dicat *Dionysium Apollonotimi* filium, propriis impensis
 erexisse *Julia Augustæ* statuam & basin; idque præter pecu-
 niam quam coronis, quibus illa ornabatur, impenderat. Et
 elegantissime Græci ita vocant sumptum in res sacras (*Julia*
 enim hic *Dea* est) factum; eodemque sensu occurrit ΕΥΣΕ-
 ΒΕΙΑ in marmore Oxoniensi:

ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΤΩΙ
 ΔΗΜΩΙ. ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ. ΜΕΝΔΙΚΑΙΟΝ
 ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ. ΚΥΡΗΝΑΙΟΝ. ΑΡΗΤΕΣ. Ε-
 ΝΕΚΕΝ. ΚΑΙ. ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ. ΤΗΣ. ΕΙΣ. ΤΟ. Ι-
 ΕΡΟΝ.

placere populo honorare *Mendicæum* *Dioclis* filium *Cyrenæum* ob vir-
 tutem & pietatem erga templum. Illum enim vel templum
 Deliorum ornasse vel donaria in eo suspendisse, satis inde
 patet; quod mox vocetur ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ὁ ἱερὸς ἢ Δηλίων. Nec sane
 incommode Græcorum vox, per Latinorum *PIETAS* red-
 ditur. Est enim hæc elegantia raræ & exquisita; quod licet
 à viris doctissimis sit annotatum facere tamen non possum
 quin pluribus moneam, lucemque ea occasione nummis,
 inscriptionibus, & auctoribus affundam. *PIETAS* igitur
 vel deorum est vel hominum. *JUNO PIA* celebratur in
 L. 6. C. 10. Inscriptione veteri apud *Gruterum*; *Dem Pius* *Lactantio*:
 Lib. 7. *Deus enim quoniam PIUS est, animal nos voluit esse sociale: Arno-*
bius; Deos aliquis credit PIOS, beneficos, mites. Nihilque ea
vox tunc aliud significat, quam Deum benignum, clemen-
 tem

tem erga homines & φιάνθρωπον esse; unde alio loco Lactantius ita loquitur: *Sed tamen quoniam clemens est, & PIUS erga suos Deus, ad eos ipsos eum misit, quos oderat.* Hominibus PIETAS tribuitur vel decorum respectu vel aliorum hominum. Illo sensu PII omnes vocantur qui deos rite, pie, iuste & caste colunt, uti plurima apud Ciceronem & alios auctores exempla docent. Atheniensium populus vocatur PIUS Lucretio, uti recte arbitror notare Jacobum Nicolaum Loënsen, quia pietatis curam præ ceteris habent erga deos; unde eos ΕΥΣΕΒΕΪΤΗΣ facit Josephus; & ne D. Pauli verba adducam, Eustathius urbem Eurycomin laudans summopere; scribit eam *ὑπὲρ τοῖς χερσὶς ἑστῖαι, εἰς θεὸς εὐσεβῶν, εἶναι*, vel pietate Athenas superare. Et nonnunquam putavi in rarissimo apud Seguinum Antonini Pii nummo, cujus in averſa arca scribitur ΠΕΙΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ, Ephesios se propter cultum Dianæ Pios appellare; quanquam inficias ire nolim, pietatem eorum erga Imperatorem etiā celebrari; vel utriusque arcae inscriptionem ita jungi posse: Τ. ΑΙΛ. ΚΑΙCΑΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ ΠΕΙΩΝ: ut inde sequatur ΕΦΕCΙΩΝ, à quibus scilicet nummus in honorem Pii signatus est. Sic πείων erit idem quod πῆϙ; ut Κάδμϙ & Κάδμων; σπῆρτϙ & σπῆρτων; Λαύσϙ & Λαύσων; Μίλϙ & Μίλων cadem nomina sunt; quemadmodum ex Stephano, Palladio, & Theocrito facili opera probari, si id ageretur, posset. Frequenter PIETATEM suam erga deos in nummis Romani Imp. testantur; sed notandi isti in primis, in quibus Mercurii statuæ adjicitur PIETAS. Antonius Augustinus miratur, quare veteres RELIGIONEM & PIETATEM Mercurio affinixerint; causamque se nescire ingenue fatetur; quam quærit & reddere conatur Tristanus. Sed, pace viri his in studiis exercitatissimi, RELIGIO nequaquam Mercurio repræsentatur; & RELIG. AUG. in nummo occurrit, quia M. Antoninus videtur summa religione coluisse facundiæ & eloquentiæ, quam unice sectabatur, præsidem deum. Syriam Deam veneratus fuit, reliquorum Numinum contemptor Nero: Minervam Domitianus. An, si nummi exstarent cum dearum illarum effigie, & INF. RELIGIO AUG. continuo dicemus religionem vel Syria Dea vel Minerva repræsentari? In Decii Junioris, Q. Herenii Etrusci Messii Decii, & M. Aurelii

L. 4 c. 11.

L. 2 con.
Apion.

D. 1. 2.

T. 1.

relii

Cap. 6.
Gen.

relii Carini *Mercurius*; in Maximi, Gordiani, Herenni Decii, Philippi Junioris, Salonini & Tetrici nummis instrumenta sacrificiorum, nec non PIETAS AUG. conspiciuntur; & in Juliae Mammeae apud Stradam templum cum porticibus, inque ejus medio statua Ephesiae Dianae cum Ins. PIETAS MAMMAEAE; quorum alii testantur Imp. devotos numini Mercurii, Mammeam Dianae; alii vero eos religiosos fuisse admodum & multum sacrificasse; quae praecipua apud gentiles PIETAS habebatur. Nam in Valeriani Junioris numismatis expressae sunt duae figurae sacrificantes apud aram ignitam, astro intermedio; in Sabinae ara, in Pescennini Nigri figura muliebris stolata stans, dextra patellam arae infundens, cum Ins. PIETATI, PIETAS AUG. vel AUGG. apud Joannem Vaillant, antiquariae rei studiosissimum virum. In Antonini aere PIETAS victimam ad aram ardentem trahit; in Faustinae, Lucillae Plaurillae eadem tenet acerram, vel thus altari injicit; & denique aras reliquo sacro cultui praepone non dubitat Mamertinus: *Nam primum omnium, quanta vestra erga deos PIETAS? quos ARIS, simulacris, templis, donariis, vestris denique omnibus (legendum proculdubio nominibus) adscriptis, adjunctis imaginibus ornatis, sanctioresque fecistis exemplo vestrae venerationis.* Nisi tamen, quod mihi nunquam in mentem veniebat, Imp. instrumentis, quorum in sacrificiis usus, signarunt nummos; ut publice testarentur, se non Christianos, verum deorum gentilium cultui deditos esse. Homines, ut pergam, praeterea PII sunt adversus se invicem; & quidem primo Imperatores, Reges, Principes, & Magistratus in cives suos; praecipueque tunc vox ea, notat clementiam: Claudianus;

— mitis precibus, pietatis abundans

Paenae parvus erat. —

cursus;

Sis pius in primis: nam cum vincamur ab omni

Munere: sola deos aequat clementia nobis.

Inscriptio elegantissima apud Gabrielem Simeoni; VIR-
TUTE. FORTISSIMO. ET. PIETATE CLEMEN-
TISSIMO. D. N. FLAVIO. CONSTANTINO: ne-
que aliter interpretandus videtur Lamprius Imperato-
rem

rem Const. alloquens: *His jungendi sunt Diocletianus, aurei parentis C. 35.
seculi, & Maximianus, ut vulgo dicitur, ferrei: ceterique ad P I E- Hel.
TATEM tuam.* Nec omittendus insignis apud Joh. Vaillant
Galbæ nummus; in quo hinc cernitur; SER. GALBA.
IMP. CÆSAR. AUG. P. MAX. TR. POT. laureatus,
inde figura togata ramum tenens sinistra & dextra coronam
imponens Imperatori ramum itidem tenenti cum Inf. SI-
NATUS PIETATI AUGUSTI & S. C. id est, Senatus
ob clementiam Galbæ hunc nummum signari iussit. Sic Con-
stantius Cæsar armatus dat figuræ in genua procumbenti ma-
num, addita inscriptione: PIETAS AUGG. ut significa-
ret hostibus vel aliis se pepercisse. Inrer causas, ob quas
Antoninus P I I cognomen meruit, etiam clementia & man-
suetudo recensetur a Spartiano; cujus verba integra adscri-
benda sunt, quia & alias ejus cognominis rationes affert.
P I U S cognominatus est a Senatu, vel quod socerum fessa jam ætate,
manu, præsentē Senatu levaverit (quod quidem non satis magnæ pietatis
est argumentum, quum impius sit magis qui ista non fecerit, quam pius
qui debitum reddat) vel quod eos quos Adrianus per malam valetudinem
occidijusserat, reservavit: vel quod Adriano contra omnium studia, post
mortem infinitos atque immensos honores decrevit: vel quod quum se Adria-
nus interimere vellet, ingenti custodia & diligentia fecit ne id posset ad-
mittere: vel quod vere natura erat clementissimus, & nihil temporibus suis
asperum fecit. Quæ rationes licet multiplices videantur, ad duo
tamen capita commodè referri possunt; pietatem n. in Ha-
drianum patrem eundemque Principem vivum vel mor-
tuum, & clementiam. Si plures Imperatores uno eodemque
tempore Reip. Romanæ admoti forent, iisdem, ut in num-
mo Pupieni P I E T A S M U T U A tribuitur; id est, amor,
benevolentia erga se invicem; vel, ut in aliis explicatur,
C A R I T A S. M U T U A, A M O R M U T U U S, F I D E S
M U T U A A U G G. Illo sensu vox hæc obvia est in panegy-
rico, quem Mamertinus Maximiano & Diocletiano dixit: C. 12.
*Interim tamen, dum mihi ante oculos pono quotidiana vestra colloquia,
conjunctas in omni sermone dextras; joca seria communicata obtutu
mutuo transacta convivio; illa me cogitatio subit, quam animi ma-
gnitudine ad revivendos exercitus discesseritis, PIETATEMQUE
VESTRAM utilitate reip. viceritis: in alio itidem incerti au-*
ctoris,

ctoris, qui dictus est Maximiano & Constantino: *Quid enim rebus humanis contingere potuit aut nobilius ad gloriam, aut certius ad salutem, quam quod pristinae vestrae CONCORDIAE, perpetueque PIETATI hoc quoque pignus accessit summorum nominum arctissima conjunctionum venerabile, ut Imperatori filiam collocaverit Imperator? Ut autem Imperatorum PIETAS adversus sibi parentes, ita horum adversus eos est, quando debitum obsequium, honoremque iis præstant. Lucio Vitellio, qui Claudium Imperatorem omni arte demeruerat, valdeque coluerat, Senatus statuam pro rostris posuit, cum inscriptione: PIETATIS IMMOBILIS ERGA PRINCIPEM. In Antonini Pii & Commodi nummis occurrit PIETAS vel PIETATI SENATUS; & Senatorum pro se indignantium pietatem laudat Augustus; iisdemque eam tribuit Domitianus, nisi tamen hic clementia designetur; permittite patres a PIETATE vestra impetrari (quod scio me difficilius impetraturum) ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nec Æmonam censeo vocari aliam ob rationem PIAM, quam quia Imperatori Theodosio fidem servavit, & obsidionem Maximi fortiter tulit, a Latino Pacato: Nec PIA Hæmona cunctantim ubi te affore nuntiatum, impulsus effusa portis, obviam provolarit. Sic PIETAS EXERCITUUM, quam memini me in nummo quodam vidisse, & LEGIO PIA nihil aliud notant quam fidelitatem: Dio narrans defectionem Camilli Dalmatiæ præfecti, & militum fidem in Imperatorem: Fuit (Claudius) duas legiones, Septimam & undecimam, Claudias & Fideles & Pias etiam a Senatu agnominari: quæ ultima cognomina in Gruteri magno opere etiam exstant, & variis Romanorum Imp. præcipue Gallieni nummis apud Johannem Vaillant. Observandumque legionem quoties pietatem & fidem erga principem testabatur, PIÆ cognomen meruisse; unde LEG. I. ADI. VI. P. VI. F. id est Legio prima adiutrix sextum Pia, sextum fidelis; LEG. I. ITAL. VII. P. VII. F. Legio prima Italica septimum pia, septimum fidelis; & LEG. II. PART. V. P. V. F. eademque VI. P. VI. F. in nummis Principis illius occurrunt: Videantque Eruditi, num in Inscript. cxxiii. Classis VI, apud Reinesium celebretur ALA AUGUSTA PIA FELIX vel FIDELIS xxii. ita ut ala per tot vices nomina*

Suet.
c. 3.

Suet.
c. 66.

C. 37.

L. 60.

mina illa meruerit. E contrario iis, qui aliquid in Imperato-
rem committebat, Græci; ἀσέβειαν tribuebant; Dion; Επει τὸ L. 5.
γε ὑβέλειον πρὸς τινὸς καὶ τὸ ἁσέβειον πρὸς τινὸς (ἀσέβειαν τε γὰρ ἡδὴ καὶ τὸ
πειστικὸν ἀνόμιαζον καὶ δίκας ἐπ' αὐτὰς πολλὰς ἐσθλῶν) ἤκειτο πρὸς τοιαῦτα:
*Injuriæ aliorum impietatemve in se (jam enim impietatis nomen id gene-
ris peccatis tribuebatur) penitus dissimulabat.* Tandem vox hæc signi-
ficat obsequium, reverentiam quam sanguine vel alia neces-
situdine juncti sibi invicem, quam cives patriæ, quam vivi
mortuis debent. Alcuinus, *Religio est quæ superioris cujusdam na-
turæ, quam divinam vocant curam, ceremoniasque affert.* P I E T A S
per quam sanguine conjunctis, patriæque benevolis, officium diligensque
tribuitur cultus. Æneas toties P I U S vocatur Virgilio, quia
patrem & filium incendio extulit; unde & P I E T A S in num-
mo Antonini Pii adscribitur duci Trojano patrem gerenti, ad
indicandam ejus quoque in patrem Hadrianum pietatem. A-
napias & Amphinomus, propter parentes senio confectos &
incendio Catanensi ereptos, Εὐσεβεῖς dicti sunt; & locum
Εὐσεβῶν χώραν *piorum regionem* Siculi appellarunt, testibus Pau-
sanias & Conone: eamque historiam Pompei filius nummis
signavit, uti significaret suam in patrem pietatem, quemad-
modum notat Anton. Augustinus. Nec omittenda fabula est
Agatarchidis Samii, quam conservavit auctor de Fluminibus;
in Mæandro fluvio scilicet lapidem gigni, quem inventum
οἱ Εὐσεβεῖς ἦσαν in templo Matris Deum ponunt; indeque nun-
quam ἀσέβειαν committunt, ἀλλὰ φιλοπότερες ἐπαρχεῖσι καὶ πρὸς
αὐτὸν προσήκοντας συμπέμπουσιν. Hyginus resenset, qui piissimæ fue-
runt vel piissimi; adjicitque exempla filiorum filiarumque, qui
debito amore parentes profecuti sunt. Aurelius Victor scri-
bit Alex. Severum *matris cultu, quæ nomine Marmæa erat, plus-
quam P I U M fuisse*; & Paterculus nec non Appianus testantur;
propter insignem in patrem amorem, Metelli Numidici fi-
lium, P I U M cognominatum esse. Sic & pietas iis tribuitur,
qui foceros colunt: Tacitus; *Hic interim liber honori Agricolæ so-
ceri mei destinatus professione P I E T A T I S aut laudatus erit aut excu-
satus*: iis, qui fratres, filios, filias, uxores, vel vice versa omnes-
que sanguine junctos, adeo ut recte Cicero, quem Alcuinus
expressit, scribat; *pietatem esse, quæ erga patriam, aut alios san-
guine conjunctos officium observare moneat.* Ipse namque ita loqui-
tur in Epistolis ad Atticum: *Cum bellum esse in Syria magnum pu-*

Nar. 43.

Dial. 2.

Fab. 254.

L. 2. c. 15.

L. 1.

B. Civ.

C. 3.

L. 2. de

Inv.

L. 3. 6.

teur; videaturne pietatis esse meæ, fratrem relinquere: Catullus;

Egregium narras, mira pietate, parentem

Qui ipse sui gnati minxerit in gremium.

Inde in Inscriptione veteri mulier quædam dicitur fuisse, *eximie erga liberos pietatis*, & in aliis obviæ sunt; **MARITUS. PATER. FRATER. FILIUS. PISSIMUS. PIENTISSIMUS. Uxor. Conjux. PISSIMA & PIENTISSIMA**: quibus nihil aliud denotatur quam debitum officium atque obsequium. Apud Justinum Lycurgus fratris filio Charillo regnum, quod retinere poterat, restituit; *ut inteligerent omnes, quanto plus apud bonos PIETATIS jura, quam omnes opes valerent.* L. Antonius, propter suam in M. Antonium III virum & fratrem, *Εὐσεβειαν* vel pietatem vel amorem, teste Dione, *pietatis* cognomen sumpsit; unde & in nummis Antonii cernitur **PIETAS** Cos. Cum autem tam diversis modis aliquis *pius* dicatur, inde ad tollendam ambiguitatem, sæpe addi solet, in quem quis *pius* vel *impious* sit: apud Ciceronem *impious adversus deos immortales*; & *pius in parentes* occurrunt: & in Ins. veteri, apud Gruterum **SECUNDINA. LIBERTA. IMPIA. ADVERSUS. PATRONUM SUUM**. Quin & hinc simul patet *pios* eos dici, qui alios sanguine non junctos, sed tamen benefactores debite observant; honoremve iis habent; uti *sacer senatus M. Aurelio Litophoro....* statuam posuit **ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΕΝΕΚΑ**; propter pietatem quam ipsi debebat ob officia præstita, & quia bene de ipsis meritus erat, in Ins. veteri apud Sponium. Idem nomen iis tribuitur, qui patriæ, ut ille loquitur, ipsam vitam deberi existimant. Vellejus; *Cujus PIETATI plenam populus Romanus gratiam retulit*; quia bello sociali multum Romanos juverat, iisque fidem datam præstiterat. Val. Maximus; *De qua ne queri quidem tanta veræ PIETATIS constantia nisi post fata sustinuit*; nam Scipio Africanus in exilium actus nunquam vivus propterea patriam laceravit; sed sepulchro inscribi curaverat; *ingrata patria ne ossa quidem mea habes.* Verum hæc obvia sunt; notandumque potius *Εὐσεβειαν* & pietatem iis tribui, qui mortuis debitum honorem habent, iisque justa persolvunt. Ex Capitolino constat nonnullos censuisse Antoninum *Pium* dictum, quia Hadriano mortuo infinitos honores habuit; & hanc rationem amplecti non dubitat doctissimus Casa-

nus;

nus; putatque ipsum ludos in honorem Adriani Puteolis institutos ΠΑΛΙΑ vel Εὐοχία vocasse. Sane ita eæ voces Græcis & Latinis tumuntur: Inscriptio vetus;

ΘΕΟΙΣ ΚΑΤΑΘΟΝΙΟΙΣ
ΙΟΥΛ. ΑΚΜΗΙ, ΣΥΝΔΟΥΛΗΙ
ΑΚΤΙΟΣ. ΤΡΟΦΙΜΟΣ.
ΜΝΗΜΗΣ. ΚΑΙ. ΕΥΧΕΒΙΑΣ.
ΧΑΡΙΝ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

Et Romanis tam magni momenti res visa fuit, mortuis iusta persolvere, ut per excellentiam hoc officium pietatem appellarint: Servius; *Qui enim de ΠΙΕΤΑΤΙΣ generibus scripsere primum locum in sepultura esse voluerunt. Unde cum pontificibus nefas esset cadaver videre, magis tamen nefas fuerat, si visum insepultum relinquerent. Lactantius; Ultimum illud & maximum ΠΙΕΤΑΤΙΣ officium est, peregrinorum & pauperum sepultura: quod illi virtutis, iustitiaeque doctores prorsus non attigerunt: & plena pietate foemina, in* Inf. veteri apud Reinesium, dicitur esse, quæ marito suo monumentum erexit;

Adl. 6.
en.

Ep. 35.

D. M.
P. CRITONI. JANUARIO. VIX. AN. XLV
ANIANA. DEUTERA
CUM. QUO. VIXIT. ANN. XXXVII. CONUGI. B. M
QUÆ. PIETATE. PLENA. HOC. LIBENS. FECIT.

Adeo ut non absque ratione Cajus Cæsar Pius cognominatus sit; cum matris fratrisque cineres, quo magis pietas emereret, adierit venerabundus, & ipse in urnas condiderit, Suetonio teste. Verum nec tandem omittendi nummi alii, in quibus ΠΙΕΤΑΣ rarissimo sensu occurrit. Est enim Theodoræ Augustæ elegans admodum, in quo fœmina ubera præbet infanti cum Inf. ΠΙΕΤΑΣ ROMANA; qua denotare volunt Theodoram infanti suo ipsam ubera præbuisse, debitumque præstitisse officium, quod mirum in modum commendant Plutarchus & Favorinus. In nummo Titi Vespasiani ΠΙΕΤΑΣ AUGUSTA est, cum figura muliebri velata stante inter binas figurastogatas, dextras sibi jungentes; quo symbolo procul dubio amor mutuus Titi & Domitiani fratrum, vel certe illius in hunc, quippe quem a primo imperii die consortem successoremque testatus est, significatur. Figura quo-

Lib. de
Lib.
Educ.
Apud
Gell. 12,
1.

Suet. c. 9.

que militaris & togata dextras sibi porrigentes, tertia velata stans inter priores media, PIETATI AUGUSTÆ in numismate Juliæ Piæ, caritatem mutuam Severi & Caracallæ vel Caracallæ & Getæ nobis ob oculos ponunt. In Gallieni nummo Imperator dextram porrigit Augustæ, additurque PIETAS AUGG. ut testarentur amorem conjugalem. Verum difficilioris sensus est nummus Domitillæ, uxoris Vespasiani & Domitiani, in quo figura muliebris sedens, & ante ejus pedes puerulus; Matidiæ, Marcianæ filiæ, matris Sabinæ, quæ conjux fuit Hadriani; in quo figura muliebris inferiorem corporis partem velata, binis pueris manum imponens: Otaciliæ Severæ; in quo fœmina stolata stans cum globo & hasta, & ante pedes icuncula; tandemque Posthumi; in quo figura muliebris stans cum quatuor puerulis; quorum duo stant ad pedes, reliqui duo brachiis gestantur; cum inscriptionibus PIETAT. vel PIETAS AUG. cernuntur. Et forte Posthumus ita nummos signavit, quia virtute sua Gallos eorumque liberos defendit; vel pauperibus infantibus alimenta præbuit. Otacilia in Philippum filium testatur amorem suum, illique, mortuo forte patre, tradit orbis imperium: Domitilla DIVA tuetur Domitiani filium parvulum. Matidia autem manus imponit binis infantibus suis, nempe Sabinæ, quæ nupsit Hadriano, & Matidiæ juniore; nisi forte interiore sensu designetur pietas in pauperes; quia Trajanus, cujus mater Matidiæ Marciana erat soror, ALIMENTA ITALIÆ id est *parvulis civibus*, uti explicanda illa ex Plinio sunt, constituit; & Hadrianus, teste Spartiano, *pueris ac puellis, quibus etiam Trajanus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adiecit*. Quam ad rem si referendus nummus, insignis sane & semper laudanda hæc PIETAS est. Galba Imp. sedet manumque imponit figuræ togatæ, additis verbis, PIETATI AUGUSTI; per quam nequaquam intelligendos esse censeo pueros alimentarios; sed amorem principis erga populum Romanum adoptato Pisone. INDULGENTIA PIA POSTUMI, Imperatorque togatus sedens, & manum homini in genua prolapso porrigens, nihil aliud quam clementiam denotat. Et denique in nummis Antonini Pii, uxorisque ejus Faustinae cernitur PIETAS cum templo, quod Hadriano inter deos relato exstructum fuit; nisi tamen illud,

En Tan.

illud, quod in nummo Faustinae occurrit, Senatus ipsi mortuae & consecratae decrevit, quia in alio ejusdem Augustae nummo legitur PIETAS AUG. id est, ut arbitror, Augusti vel Antonini Pii, additurque non secus ac in alio templum sex columnarum.

VII. Alia inscriptio exstat apud eundem elegans admo-
dum, sed non satis diligenter, ut mihi equidem videtur, explicata :

ΦΛΑΟΥΙΟΣ. ΖΕΥΞΙΣ. ΕΡΓΑΣΤΗΣ
ΠΛΕΥΣΑΣ. ΥΠΕΡ. ΜΑΛΕΑΝ. ΕΙΣ
ΙΤΑΛΙΑΝ. ΠΛΟΑΣ. ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ
ΔΥΟ

Flavius Zeuxis maitre ouvrier devant faire voile au de la du Cap Malee en Italie avec 72. batimens: tanquam scilicet hic homo secum habuerit naves duas & septuaginta; quod nequaquam Græcis verbis conveniens est. M A L E A est Laconicæ promontorium navigantibus periculosum valde; uti patet ex Græcorum pro-verbio: μαλεάδε καὶ ψας ὀπιλάδε τ' οἴκαδε, Maleam flectens eorum, quæ domi sunt, obliviscere: id est, naufragium tibi & mortem impendere existima. Hinc Itali & Asiatici negotiatores cursum eum omiserunt, mercesque Corinthum, unde facile vel in Ægæum vel in Ionium mare transvehi poterant, deportarunt, teste Strabone. Flavius igitur Zeuxis monumentum sibi vivus erigens, tanquam rem admirandam plane & stupendam illi voluit inscribi, se per duas & septuaginta vices promontorium Maleam superasse, cum ex Asia Italiam peteret. Notandus autem insignis Devarii error; qui in Indice Eustathii opero-fissimo, duobus locis Maleam facit promontorium Cretæ; quod nemini Geographo in mentem venit, nec ipsi, quem laudat, Eustathio unquam. Nam pag. 119. notat antiquos Theben & Thebas dixisse; non secus ac Athenam & Athenas; Cretam & Cretas; & promontorium Μάλειαν ἢ Μαλείας; similiter pag. 1468. observat Μάλειαν in usu esse numero singulari, & Μάλειαν plurali; quomodo Κρήτη & Κρήτι similiaque occurrunt; quin disertis ibidem verbis memorat Menelaum Spartæ regem ex Malea profectum esse Cretam; quod utique fieri non poterat, si Cretæ promontorium foret. Verum proculdubio deceptus est vir cruditus verbis, quæ exstant pag. 1469.

Scrit-

Scribitur etiam (n. in versu Homérico) *Malius lapis* : *Malium enim promontorium ante portum Phæstiorum*. Cum autem Phæstus sit urbs Cretæ Africæ & Meridiei (Meursius in Creta sua Scylacis verba mutila laudat, & Lectori incauto facile persuaderet eam ad Septentrionem fuisse positam obversa, videtur Credidisse Devarius Malæam etiam esse Cretæ promontorium. Sed ita confunditur Malæa vel Malea Laconicæ, & Malium Cretæ; quæ inter se diversa esse secunda & ultima syllaba indicant satis superque; ne dicam præter Eustathium Scholiastem eadem commentari & μάλιον facere πρὸς τὸ Φαιστῶν πολεως ἀκρωτήριον; quod valde miror Meursio in doctissima Cretæ descriptione ne nominatum quidem esse. In alia quæ exstat p. 141. laudatur FURIUS SABINUS AQUILA TEMISITHEUS: Vir doctissimus hunc hominem oriundum arbitraturs Temesa urbe vel Italiæ, vel Cypri; verum cum gentile Τευέσης sit, teste Stephano, Τευέσιος vel ταμασίτης, nec mihi fiat verisimile ab ullo urbis vel loci nomine tale gentile derivari, persuasus sum esse nomen proprium, vel cognomen. Sic *Dositheus* appellatur Grammaticus qui sententias Hadriani collegit; in Inscriptionibus notus est ΟΙΚΕΜΕΝΙΟΣ, ΔΟΣΙΘΕΟΣ ΑΠΛΗΠΟΔΩΔΙΟΣ. Plinio laudatur *Dositheus* Astrologus, ΜΙΣΙΤΗΕΥS præfectus prætorio & totius urbis, tutor Reip. in lapide antiquo, & apud Capitolinum: & denique ΤΙΜΗΣΙΘΕΟΣ Tragicus, variis fabulis scriptis sed deperditis clarus occurrit apud Suidam nec non *Timasitheus* athleta apud Pausaniam; quod nomen unum idemque est cum nostro, quia sæpe E. & I. inter se mutari solent:

4. 123.
439. In
Gord. c.

VIII. In Indice populorum Atticæ Num. xxxii. exstat alia, quæ digna etiam est, ut illustretur;

TON. YION. MYHΘENTA
EΦ. ΕΣΤΙΕΣ. TEIN. ΘΕ
ΕΙΝ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

Nec non alia Num. cxli.

— ΘΥΓΑΤΕΡΑ. ΜΥΗΘΕΙΣΑΝ

ΑΦ. ΕΣΤΙΑΣ. ΔΗΜΗΤΡΙ. ΚΑΙ. ΚΟΡΗ. ΑΝΕΘΗΚΕ.
illam reddit vir doctissimus: *initié au foyer sacré de Deesses*; hanc vero: *Initiatam mysteriis sacri foci Cereris & Proserpinæ*. Verum quemadmodum ex secunda inscriptione patet, ΤΑΙΝ ΘΕΑΝ non est genitivi, sed dativi casus; adeo ut jungi debeant, ΑΝΕΘΗΚΑΝ
ταῖν

ταῖν, & ἀνέθηκε Διμητήρι ἢ Κόρη, atque in ambabus, μυθήντα
 ἅφ' ἑτίας. Hoc quid sit, ut verum fatear, mihi per obscu-
 rum est; arbitratus tamen nonnunquam sum Atheniensium
 pueros dici μυθήντας ἅφ' ἑτίας, quia parentes eos mysteriis Ce-
 reris initiare solebant, quemadmodum ex Donato & Teren-
 tio observavit Meursius. Huc pertinet Suidam scribere illum C. 16.
 qui ἅφ' ἑτίας initiabatur Atheniensem esse; ἅφ' ἑτίας μυσθῆναι; Elicu.
 ἅφ' ἑτίας μυσθῆναι Ἀθηνᾶν ὡς; quia scil. soli Atheniensium
 liberi ea ætate initiabantur. Et ita forte loquuntur Græci quia
 id primum videtur factum, postquam puerum natum curri-
 culo ἅφ' ἑτίας circa focum, sacris, quæ Ἀμφιδρόμια vocantur,
 uti Hesychius, Harpocratio, Auctor M. Etym. alique do-
 cent, tulissent, vel quia ἅφ' ἑτίας propter Vestam, cui pri-
 mum sacrificabatur, proverbii vicem obtinet; significatque
 nihil aliud, quam ab initio; & in lapidibus laudatis, a prima
 pueritia, a prima infantia. Exstat hæc loquendi ratio apud Ari-
 stidem; Ἀρχαῖον ἢ ἅφ' ἑτίας ἐκθήγετ' Ἐλλάδα, id est, a lare, a
 patria, a Thebis; quia Hercules primo patriam liberavit, fecit-
 que ne amplius Orchomeniis tributum penderent Thebani;
 inde Græcas, & tandem alias gentes adiit; adeo ut non satis
 clare Canterus vertat, *A Vestra deinde exorsus*: Idem alibi; πρῶτον
 μὲν ἅφ' ἑτίας ἀρχαῖοι ἢ ὁμοιοίαν ἐνδείξεσθαι quibus verbis non si-
 gnificat concordiam a Vestra auspiciandam esse, sed Græcos primum
 a se ipsis incipere, & concordēs esse debere inter sese; quo-
 modo Eustathius ἅφ' ἑτίας explicat ἐν τῇ κρηττόντων ἀδελφείᾳ, ἢ ἐν τῇ
 οἰκείῳ, a propriis, a sese. Iterum: ἢ δ' ἐν ἀρχῇ ἅφ' ἑτίας εἶναι
 μοι, ἢ πείθειν ἐμαυτὸν πρῶτον, id est, ita tamen ut a me ipse (nihil
 enim huc facit Canteri Vestra) inciperem. Atque hæc loca vel
 ideo adduxi, ut clare pateat ἅφ' ἑτίας significare tempus vel a-
 liud, a quo res quæpiam incipitur; nec posse verti in lauda-
 tis inscript. *initiare mysteris sacri foci*.

IX. Inter Inscriptiones Genevenses ab eodem viro erudi-
 tissimo cum accurata Genevæ descriptione edita est elegans
 admodum; quam addere visum fuit; si quid forte industria
 mea lucis ei fænerari queat.

PATR. NO. COLON
 II VIR. AER. III VIR
 LOCORUM. P. PERSEQUENDORUM.

Ultima dignitas Sponio est; *intendant des b^{as}timents publics*, id est,

curator operum publicorum. Choquier in *Antiq. Viennensibus* non aliter explicat: Il fut depuis, ait, créé l'intendant des ouvriers & des bâtimens publics sous le nom de *præfectus fabrum* & de *Ilvir Loc. p. p.* Verum in dividendis inter colonos agris, erant *subsecivi*, qui habebantur juris publici, & coloniae civitativae dabantur; cumque, ut loquitur Aggenus, *hujus juris loca plerumque proximi possessores invaderent, & oportunitate loci irritati agrum obtinerent*; creati in coloniis *LI VIRI* vel plures, qui curam eorum agrorum aliorumque publicorum gererent, & si qui a privatis essent occupati, restituerent in publicum; unde in alia *Ins.* apud Gruterum appellantur *CURATORES LOCORUM PUBLICORUM JUDICANDORUM*: qua ex ultima voce Goltzius in *Thesauro* male facit *Judicandæ*. Exemplum hujus rei est apud Sueton: *Subseciva, quæ divisis per veteranos agris carptim superfuerant, veteribus possessoribus ut usucapta concessit*: & in *Ins.* apud Sponium; Decimus Secundinus v. c. proconsul Curatoribus & Defensoribus (non recte Decimus vocatur *Curator* & *Defensor*) Ammissensium Salutem dicit, eosque hortatur, ut *NULLA INVADENDI PUBLICUM RELINQUATUR OCCASIO*; adeo ut non absque ratione ejusmodi Magistratus in coloniis fuerint. Utque tandem rem furto ablata, servum fugitivum persequimur; ita & *LI VIRI* recte possunt dici *loca persequi*; quæ ab aliis occupata sunt.

Ins. 4.
pag. xcv.

X. Exstat apud Gruterum elegans marmor, de quo nihil monerem, nisi viderem virum non ineruditum graviter in eo explicando lapsum esse.

HORTORUM. CUSTODI. VIGILI
CONSERVATORI. PROPAGINIS
VILlicorum.
DUM. TUA. POMIFERUM. CUSTODIA. PROTEGIT. HORTUM
TERROR. ET. INFESTIS. FURIBUS. INGUEN. ERIT.
LAMPsACIOS. MELIOR. NON. IMBUET. HOSTIA. CULTROS
QUAM. VENIET. NOSTRA. VICTIMA. CÆSA. MANU.

C. 28. de
Donar.

Posita hæc inscriptio est Priapo; sed qui *cultri Lampfacis* sint non usque apertum est. Jacobus Philippus Tomasinus scribit veteres cultros splendentes ac bene terfos vocasse *LAMPsACIOS*, deducta origine à *λαμπάειν* id est *splendo*; unde & *Lampfaci* urbis originem doctiores Grammatici non male nec longinimis petita notatione deduxerunt. Id ultimum facit

CER.

certe Auctor M. Etymologici; verum non utitur voce λαμπά-
νω, quæ Græca non est, sed dicit Lampfacenis oraculum da-
tum esse, ut ibi urbem conderent ὅπῃ αὐτοῖς λάμψῃ; inde
postquam fulminasset, vidisse eos locum & urbem extruxisse.
Hæc autem Tomasini ratio mihi nunquam probata fuit; sed
auctor hujus epigrammatis dicit; Si Priapus bene hortum ser-
vat, furesque arcet, meliorem illi hostiam (quam *asinum* fuisse
ex Ovidio, aliisque auctoribus constat) cæsam ab eo iri,
quam Lampfaceni offerebant; apud quos natus non modo ex
Venere Priapus, verum a quibus præcipua religione coleba-
tur; Nam ut canit Priapejorum auctor,

C. 76.

Mortales tibi Lampfacum dicarunt.

Et ipse alibi urbis illius se civem nominat:

C. 55.

Quam si perdidero, patria multabor, & olim

Ille tuus Civis, Lampface, Gallus ero.

Hinc est quod *Lampfacenus Deus* vocetur Servio; & *Hellepontia-
nus Priapus* (Lampfacus enim ad Hellespontum sita) Virgilio,
Petronio, Ovidio, Arnobio, & Sidonio: variisque nomi-
nibus eum Lampfaceni insigniverint, uti clarum est ex ele-
ganti apud Gruterum Inscriptione:

P. 95.

ΙΘΥΦΑΛΛΩΙ. ΚΟΡΤΝΗΦΟΡΩΙ
ΚΗΠΟΦΥΛΑΚΙ. ΚΛΕΠΤΟΜΑΣΤΙΓΙ
ΕΤΕΡΓΕΣΙΑΣ. ΚΑΙ. ΕΤΔΟΚΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ
ΛΑΜΨΑΧΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

Ubi gentile nomen est *Lampfacius* (x enim pro κ ponitur) Ste-
phano omisum. Et ita *Lampfacii cultri* sunt *Lampfaceni*; non
secus ac Martiali *Lampfacii versus*;

Lib. 9.

Non mea Lampfacio lascivit pagina versus.

Hunc autem præcipuum Lampfacenorum deum esse, Ve-
nere & Baccho genitum affirmat Pausanias: λαμπάκηνοι ᾧ ἐς
πλέον ἢ θεὸς οὐδὲ ἀλλος νομίζουσι, Διονύσῃ τε αὐτὸν παῖδα εἶναι καὶ Ἀφρο-
δίτης λέγοντες; *Lampfaceni eum præ cunctis diis venerantur, Bacchi &
Veneris filium dicentes*: quod ultimum etiam docent Schol. A-
pollonii Rhodii & Diod. Siculis; non autem Strabo, ut com-
mentatur Caspar Scioppius. Nam is Priapum facit filium Bac-
chi & Nymphæ: Εἴτε τῷ λέγεσθαι Διονύσῃ καὶ Νύμφῃς ᾧ θεῶν, ὁρμη-
σέν-

Lib. 9.

Lib. 13.

πάντων ὅτι τῷ πρῶν αὐτὸν ἔανθρώπων: id est: *Sive venerari eum ceperunt homines, postquam dicebatur Bacchi & Nymphæ Deorum, sive, qui erant dii, filius. Ecce Nymphæ tantum, non Veneris mentio; nisi forte illa a Geographo ita appelletur, ut Juno*

Hym. in
Def. 7.
P. xxxix.

apud Callimachum Νύμφη Διός; Diana in Insc. ΝΥΜΦΗΑ nec non mater Evandri *Nympha Mænalis* ab Ovidio I. Fastorum. Verum tutius per *Nympham* intelligere, *Nympham Naïdem* vel *Chionem*, cujus filium Priapum esse docet Scholiastes Theocriti ad Id. primum. Ceterum revocat mihi vox hæc in memoriam inscriptionem veterem, in qua Doctissimus Sponius *Nympham Napé* se putat invenisse. Exstat ea in indice populo-

N. 174.

rum Atticæ; & inter cetera hæc verba continet; ΤΟΝ ΔΕ ΠΕΡΙΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΝΑΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΝ ΑΥΤῇ ΝΑΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗΣ: *Les autres étoient, ait, dediæ, a Neptune, au Soleil, à Ceres, a Proserpine, a Bacchus, a Diane, à Pluton, à l'Abondance, & à la Nymphe Napé. Sed Νάπη* significat lucum vel *sylvam*; dicitque Publius Licinius Priscus Juvenrianus, se muro sacram *sylvam* circumdedit, & ἐν αὐτῇ n. sacra sylvam vel *νάπη* fuisse templa Cereris, Proserpinæ & indeque *Nymphæ Napææ* vocantur Virgilio, & in Inscriptione antiqua apud Gruterum.

L. 4.
Geor. I.
P.
MLXXIV.

X. Inter Deos Deasque, qui hominibus medicinam facere putabantur fuit etiam MINERVA; Latinis eam ob causam MEDICA, Græcis ΤΡΕΙΑ dicta; de qua multa monere possem, nisi viderem pleraque observari Joanni Henrico Meibomio ad Jusjurandum Hippocratis. Sed tamen visum fuit ea adjicere, quæ ipsum fugerunt, ut pluribus elegans deæ cognomen illustretur: MEDICA igitur non modo celebratur p. Victori, sed etiam in lapide antiquo:

Insc. 3. p.
MLXVII.

MINERVÆ MEDICÆ
CABARDIÆ
VALERIA. SAMMONIA
VERCELLESIS. V. S. L. M.

Insc. 81.
& 98.
Clas. xi.
P.
LXXXI.
P.
MLXI.

Et in binis aliis apud Reinesium Virum Clarissimum. Hanc ob causam alibi MINERVA MEMOR dicitur INDULGENTIA MEDICINARUM COELIAM JULIANAM INFIRMITATE GRAVI LIBERASSE; & CAPILLOS RESTITUISSE eandem legimus, AURESQUE ARGENTEAS illi fuisse suspensas. Quarum In-

Inscriptionum illam nescio quare supposititiam existimet esse Boxhornius; in hac vero quare vir doctus rescribat INAU-RES; cum gentiles videantur, partes corporis, quæ sanatæ erant sive argento, sive aliâ materia factas, diis in signum gratiarum oblatas, in eorum templis suspendisse. Sic & MINERVÆ propter sanatum Patrona gratiæ referuntur, in Ins. veteri Græca

ΑΘΑΝΑΙΑ Ι ΠΟΛΙΑΔΙ
ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ
ΥΠΕΡ. ΤΗΣ. ΤΟΥ. ΠΑΤΡΩΝΟΣ
ΩΤΗΡΙΑΣ

Hinc Lucianus fingit Mercurium proclamare, ut singuli dii rebus suis sint intenti, nec Minerva rem medicam, nec Æsculapius oracula, nec Apollo omnia curet: ἢ μήτε, αἰτ, ἢ Ἀθηνᾶν ἰᾶσθαι, μήτε ἢ Ἀσκληπιοῦ χρησµαδεῖν, μήτε ἢ Ἀπόλλωνος ποιεῖν, ἀλλ' ἐν πᾶσι θεοῖς ἑκάστην ἑκάστην ἀνθρώπων νόσον ἰᾶσθαι: & Proclus in Timæum notat *Vaticinia & sanationes Minervæ*, quam interpretatur ille providentiam divinam, munera esse: eandemque ob causam arbitror Alex. Magnum opera Philippi Acarnanis periculosissimo morbo liberatum *Æsculapio & Minervæ ludos celebrasse*, apud Curtium. Neque tantum sola hæc dea, verum etiam alii, licet medicæ arti non præfuerint, *medici* fuerunt appellati. Neptunus enim in insula, cui nomen Tenos, ὁ Ἰάπερος cultus fuit, teste Philochoro, quem illustrat Tristanus, apud Clementem Alexandrinum, Jupiter apud Lucianum conqueritur se olim omnia fuisse, *πάντα ἔχων*; sed postquam Apollo apud Delphos oraculum constituit, Æsculapius Pergami officinam aperuit &c. ipsum contemni cœpisse. SALUTARIS idem vocatur in Ins.

In Decr.
Conc. f.

T. 2.
P. 414.
T. 3.
P. 374.
In Icar.

S. P.
M L X V.

JOVI
SALUTARI
ULPIANUS
GRAVI. INFIRMI
TATE. LIBERATUS.

& Σωτήρ Aristidi ἐν νόσοις καὶ πάσι κακοῖς βοηθῶν. ISIS SALUTARIS, in alia apud Sponium occurrit

Orat. 1.
Ar. Ign.
D.

I. S. I. P. D. M.
 ISIDI. SALUTARI
 PRO. SALUTE. Q. VERGILI
 MODESTI. CASSIA. MAT.
 V. S. D.

Insc. 15. p. LXXXIII. quod cognomen etiam apud Gruterum exstat; quanquam inficias ire nolin, eam ab aliam causam, v. c. quia navigantium curam gerebat, ita posse appellari. Sic & SILVANUS SALUTARIS in Inscr.

SILVANO. SALUTARI
 L. MANLIUS. SATURNIUS
 EX. VISO. POSUIT.

T. I. qui & ita vocatur in alio lapide apud Donatum l. 3. Ro. Ant. Et magnæ Matris effigies in pulcherrimo æreo nummo Faustinae Antonini Pii filia, cum hac epigraphe MATRI DEUM SALUTARI, Leonibus inclita conspicitur, teste Claudio Menetrio in Expositione Statuæ Dianæ Ephesiæ. Quin & Hercules medicinam Messanae exercuit; τῆς ποτὶ, ait Aristides, ἐν Μεσσηνίᾳ τῆς Σικελίας νόσων τε ἀπαισῶν ἐκλυέει; indeque Æsculapius cognominatus est; Idem; *Quod si vera est Thasii seu Macedonis hostis opinio, qui præcætem a me compositum visus est sibi quondam canere, cui accinebatur Ἡ παῖδ' Ἡρακλῆς Ἀσκληπιὲ, Ἰορᾶαν Hercules Æsculapi, pulchra erit ista quoque Callinici (i. Herculis) cum Servatore (i. Æsculapio) conjunctio.* Sed ut tandem ad Minervam redeam, cognominatur illa CABARDIA, a loco, uti arbitror; unde & alibi, CABARDIACENSIS appellatur;

8. p. LXXXI.

MINERVÆ
 CABARDIACENSI
 MARIA. C. MARI
 UMBRONIS. F.
 V. S. L. M.

Qui tamen locus num in Italia fuerit, quia Trebiæ & Placentiæ lapides inventi; an vero alibi; ac inde in Italiam illatæ Inscriptiones istæ sint, numque aliis auctoribus memoretur, fateor me ignorare: nisi quod videam Doctiss. Reinesium NABAPDAH huc, nescio quo jure, referre, in Inscript. vetustis.

E. 334.

XII. Gruterus inscriptionem e Pinelli schedis exceptam & elegantem edidit:

FLAM-

FLAMMA. SIC. VIX. AN. xxx
 PUGNAT. xxxiiii. VICIT. xxi
 STANS. viiii. MIS. iiii. NAT. SRVS
 HUI. DELICATUS. COARMIO. MERENTI. FECIT.

Thomas Reineſius, vir Doctiſſimus pro SIC. leg. SEC. & ^{Ep 44. ad} exponit SECUTOR. PUGNAT ipſi eſt *pugnauit*, vel *pugna-* ^{Daum.}
rum NAT. SRVS, natione Syrus; ex HUI. facit HUIC:
 additque DELICATUM etiam fuiſſe e grege Secutorum,
 non ſecus ac Flammam, & inde ſe COARMIONEM ap-
 pellare. Hæc quamvis omnia probem, reſtare tamen præci-
 puum arbitror; quare n. addatur STANS VIIII: quod
 mihi equidem elegans & ſignificare videtur gladiatorem hunc
 novies ſtātem viſiſſe. Secutorum, ut docti docuerunt, ar-
 ma fuerunt gladius, clypeus & galea; eos Artemidorus ſcri-
 bit *ἀνὶ δῶκεν*, ſemper inſequi; & Iſidorus Secutorem *ab inſe-*
quendo retiarium cenſet eſſe dictum. Iſ igitur STANS PUGNAT
 qui non inſequitur alium, qui immobilis ſtat, nec mutat lo-
 cum; aduerſariiue ictus vel corpore eludit vel clypeo aver-
 tit, vel illi in eodem loco manens alios inferit; quam pugnan-
 di rationem non ineganter nobis ob oculos ponit Auctor
 carminis ad Pitonem;

*Arma tuis etiam ſi forte rotare lacertis,
 Inque GRADU CLAUSIS libuit CONSISTERE MEMBRIS,
 Et vitare ſimul, ſimul & captare petentem.*

Nam & ita de vera militia loquebantur; unde *ſtatarius miles*,
 & *hoſtis gravis armis ſtatariusque* apud Livium occurrunt; qui
 ſcilicet, ut cum Plauto loquar, non cedit loco, ſed *ſtatim*
rem gerit. Græci ejuſmodi pugnam in qua ſcilicet ſcutō & gla-
 dio reſgeritur, *παλῖον* appellant, eamque opponunt jacula-
 tioni, quemadmodum ex Homero ac Apollonio Rhodio con-
 ſtat niſi tamen quis cenſeat, præcipue apud Homerum *παλῖον*
 denotare *prælium pedeſtre*; non ſecus ac apud Nicolaum Da-
 malcenum: *Δεινός τ' ἢ θῆρας αἰετῶν, ἐν παλῖονι τε μάχῃ ἢ δότι ἄρμα-* <sup>Il. N. v.
314 &
L. I. Arg.</sup>
τ' ἢ ἰππεύματι; Adhæc in venatu ſeras interficere, pedeſtri eque-
 ſtriſque pugna, ac de curru dimicare promptiſſimus habebatur: Et ne dicam
ſtatariam comædiam opponi *motoriæ*, & eſſe eam, quæ non multo
 motu atque diſcurſu peragitur, quæ actores, ut Cicero in Bru-
 to loquitur, habet *ſtatarios*, *characteremque*, teſte Donato, *ſtata-*
rium;

Il. N. v.
314 &
L. I. Arg.

L. I. Exo.

Orat. IV.

rium; idem Græci elegantissime mercatores, qui nunc in hanc, nunc in illam urbem, mercium vendendarum causa commutant. *πλανήταις*; eos qui in una urbe manent *παλαιῖς* nominant: Themistius; *πῶντι ἐν μετ' ἀλλοτρίων ἐλθεῖν φασιν*, οἱ κατήργοι: *μὲν τῷ πλανήτῃ ἢ τῷ παλαιῷ*: Cuinam igitur eorum. *quī in commerciis versantur artificum me mei accusatores adscribunt*: *ωαγὼν* illi atque oberranti, *ἀν* in urbe commoranti: uti optime reddit Dionysius Petavius. Inde in marmore sequitur M I S. I I I I. quo significat Delicatus Flammam quatuor missum esse & rude donatum, adeo ut pugnaverit per vices quatuor & triginta; iisque vicerit xxi stans vi i i i. & missus fuerit quater; qui numeri in unam summam redacti priorem exprimunt. Erat autem laus athletæ insignis, semper rectum stetitisse, nec unquam cecidisse; Græcique tales *ἀπώτες* vocabant, uti docet Reinesius ad Inscriptiones antiquas.

Clas. 5.
Inf. 40.

UTILITAS
QUAM EX
NUMISMATIS
PRINCIPES
CAPERE POSSUNT.

U T I L I T A S
 Q U A M E X
 N U M I S M A T I S
 P R I N C I P E S
 C A P E R E P O S S U N T.

 I qui sunt, qui existimant in certissimis Magnitudinis Majestatisque Romanæ testibus, & splendidis æternæ Urbis, ita probæ notæ vetera numismata & antiqua vocare soleo, spoliis. inexhaustum eruditionis & omnium antiquitatum penu reperiri, in his ego nomen meum profiteor. Semper enim statui, & multis haud absque singulari animi lætitia exemplis edoctus sum, nullum fere nummum a Græcis vel Romanis signatum esse, ex quo non, siue inscriptiones, siue humanas figuras, siue Deos, & Heroas, siue historias, siue urbes, siue opera publica, & res absque numero alias species, immensus fructus capi possit. Sed non est consilium mihi de his, vel de historia utriusque populi, ex illis, tanquam certissimis fundamentis illustranda, nec de dignitatibus, magistratibusve tot titulis & honoribus Successorum Magni Alexandri, & Augustorum Romanorum; nec de deorum dearumque nominibus, insignibus, aris, templis, & quæ hujus alteriusve generis plura sunt agere. Nam quamvis ejusmodi res immanc quantum interserviant cognoscendæ veræ antiquitati & genuinæ, majus tamen & augustius, intentatumque aliis forte molior opus: sedetque docere, si modo quid in me artis & industriæ est, ex prisca hac ætatis memoria plurimum possite proficere, qui summæ reip. admotus es, & cujus pectus tam præclararum rerum insedit amor; vel SALUTAREM MONETAM magnum momentum adferre, ad formandum recte CONSERVATORIS & ORBIS & URBIS SUE animum. Hic dabitur tibi multorum exemplorum Liv.

in illustri posita monumento documenta intueri; hic tibi tuæque Reip. quod imiteris capies; hic fœdum inceptu, fœdum exitu, quod vites. Ut enim Q. Fabio Maximo, & P. Scipioni, majorum imaginibus visis, animi vehementissime accendebantur ad virtutem, mentesque suas præclarissima Romanæ Reip. lumina cogitatione tam excellentium hominum conformabant: ut Tullius Pæto proponit easdem virtutis incitamentum & præmium gloriæ; ut C. Julio Cæsari Gadibus Herculeis Alexandri statua stimulos subjecit; ut tandem Themistoclem quiescere non sinebant tropæa Miltiadis; ita ego nullus dubito, quin spectatis tot OPTIMORUM Imperatorum, Regum, Principum, Legislatorum vultibus, flamma gloriæ in pectore tuo crescat; simulque visis tyrannis, pestium generis humani & publici doloris tristium speculorum flagitiis sceleribusque exhorreascas. Ut autem gentiles spurcissimæ licet caligini immersi, nihil fere publicæ vel privatæ rei aggrediebantur, nisi adhibitis diis; ut PIETATEM suam deo, cujus numini majestatique præ reliquis erant devoti, vel aris, sacrificiis, instrumentisve sacro cultui dicatis, testabantur Cæsares; ita procul dubio fateberis verum Deum ΠΑΝΔΗΜΟΝ, SOSPITATOREM, TUTATOREM, SALUTEMQUE HUMANI GENERIS primas sibi partes deposcere; nec securius te Reip. navem cujus ad clavum sedes, quam hoc AUSPICE & COMITE gubernaturum. Sic Pertinax, Macrinus, Papienus alique Imp. fatentur se augustum fastigium; & imperium, cui totus terrarum orbis fasces submisit debere PROVIDENTIÆ; sic QUIETEM suam illi tribuunt Diocletianus & Maximianus Christiani nominis internecivo odio ardentes, eleganti scriptura, PROVIDENTIA DEORUM QUIES AUGG. sic ipsa in Constantini nummo sedet, virgamque in globum intendit, ut constaret, tellurem, non tam ab Imp. quam à Deo regi. Exclude igitur, Christiane, necessitatem, quam Milesius Thales omnia superare affirmat: exclude Diocletiani FATA VICTRICIA, quibus ipsos deos, atque adeo IOVEM. O. M. alligabant; exclude cæcam & humanarum rerum dominam, legibusque solutam FORTUNAM; exclude Epicuri pestiferum placitum, quo deus compressis manibus sedet, nullarumque rerum tenetur cura, præterquam

quam nectaris & ambrosiæ; & damna tandem omnes qui deum vel nullum esse, vel non curare humana cruant. Deus enim **CONDITOR & STATOR** mundi, te primum in locum provexit; & summo honore circumdedit; sique forte tibi imponit prava persuasio, & ferre illi acceptos titulos damnata animi perversitas dedignaris, nec tam serenæ Majestatis immensas vires, nec tuam ipse perspicis obnoxiam naturam. Convincet certe te numismatis Imp. ethnicorum inscripta **DEORUM PROVIDENTIA**, vel **ΠΡΟΝΟΙΑ**; & si hæc mutare te in melius non potest, convincent te per metalla sua Christiani Augusti. Ut enim olim Reges, qui comiter colebant majestatem Romani imperii, suis & Cæsarium vultibus signabant nummos (cujus rei illustria documenta sunt Augustus in Rhœmetalcis & Cotys Thraciæ, Mar. Aurelius in Abgari Edessæ, Justinianus in Athalarici, Anastasius in Thelæ Gothorum regum auro & argento) ita illi meliori proculdubio jure, vel cruce, vel Christi nomine, vel effigie, accepto a Justiniano Rhinotmete more, metalla signarunt; ut **REGI REGUM, RECTORI REGENTIUM** diademata sua deberi, a deo se esse coronatos, quo titulo Justinianus, Michaël Ducas, Angelus Commenus, Ludovicus Pius, alique insignes sunt, non tam se quam **CHRISTUM** regnare, & se tandem **CHRISTI SERVOS** esse cum Justiniano faterentur. A Deo igitur Reip. admote, cum sancte etiam cole, caste adi, atque illi prima semper officia deberi existima. **PIETAS AUGUSTI, RELIGIO AUGUSTI**, licet Mercurio vel Dianæ, vel aliis eminentis numinibus devota, totidem tamen stimuli sint ad facta recta servanda dogmata, quæ Christus, Verus ille **RESTITUTOR GENERIS HUMANI**, ut titulum Gallieni huc advocem, jussit, & sanguine suo sanxit, ac rata fecit. O quam pulchrum, quam eximium, quam regium cum malo licet Principe Commodonominari **AUCTOREM PIETATIS**? O quam splendidum & magnificum cum Hadriano posse testari **SACRA esse RESTITUTA**! O auream & Imperatore dignam sententiam **TIBI SOLI REX REGNANTIUM**! Hanc olim in auro, Christi effigie insigni, scripsit Leo Flavius Isaurus; ut illum publice proclamaret omnium auctorem beneficiorum, & abjectis ejuratisque humani ingenii commen-

tis, repudiata Martyrum, Confessorum, & Sanctorum superflua veneratione, solum Deum, cujus omnia plena sunt, cujus per omnes terras tractusque maris cælumque profundum præsentissimum fertur numen, absque interpretibus, absque primæ, secundæ, tertiæ & interioris, ut sic loquar, admissionis amicis, prout sanxerant anilia philosophorum gentilium placita, colendum esse providentissime statueret, doceretque quotidiano usu cives suos. Si igitur tanti habitæ ethnicis **P I E T A S** adversus Deum, ut ea nummos percussissent; si Apostolus Paulus laudare non dubitat aliquo modo Atheniensem in diis colendis studium; si Ecclesiæ non minimum lumen Augustinus, auctum a Deo credit Romanis imperium, quod cordi illis esset, quamvis falsa religio, summumque hominis officium etsi non re, ipso tamen proposito tenerent; Si Geta **S E C U R I T A T E M I M P E R I I** adscripsit aræ ignitæ; si denique **P I E T A T E** sublata fidem ac societatem generis humani, & unam excellentissimam virtutem tolli necesse esse judicaverit summus & Consul & Orator, quanta cura tibi, cui summa in tanta luce Deus judicium, reliquis obsequii gloria relicta, dedit, vera religio, quæ omnium rerum scaturigo est, ex qua pendet **F E L I C I T A S** civium, mercium abundantia & **S Æ C U L U M F R U G I F E R U M**, uti vel per suam **P I E T A T E M** in nummis Antonii cornucopiæ tenentem testantur gentiles, fovenda est & excolenda? Magna te non modo commoda, verum etiam laudes sequentur immensæ; personabuntque uno ore omnes per te se vivere, per te navigare, **S A L V O** te **S A L V A M** fore patriam, nihil te **R E C T O R E** Reip. triste accidisse; & denique te re verâ **Θεοφιλή**, quo præclaro titulo post Cræsum alii reges ornantur, esse. Nec dubito, quin te inflammaturus sit **P O N T I F I C I S M A X I M I** splendidus honor, quem se gessisse nummis testatur Christianus Imperator. Postquam enim فارو concessit Lepidus; exemplo Augusti omnes fere Imp. in nummis non modo **M A X I M O S** se appellarunt **P O N T I F I C E S**, verum etiam multa fecerunt pro sacrosancta potestate. Constantinus inde, cui merito convenit in aliorum Principum fabulosa ave Phœnice designata **F E L I X T E M P O R U M R E P A R A T I O**, & quæ ipsius in nummis fulget, **C L A R I T A S R E I P.** quia primus Augustorum calcato dæmonum

cul-

cultu, & relictis crassīs perpetuisque quasi tenebris, cœlo missam Veritatis lucem amplexus fuit; Constantinus, inquam, Euseb.
1.4. c.24.
de vita
Const.
UBIQUE VICTOR, & communis, nec ulli regioni al-
ligatus episcopus, se PONTIFICEM MAXIMUM dixit;
illumque alii imitati sunt usque ad Gratianum Principem,
cui propter debellatos Alemannos non immerito tribuitur,
REPARATIO REIP. Atque ut Christiani Augusti leges
de Religione, Sacris, Episcopis, diebus festis, hæreticis tu-
lerunt; ut indixerunt concilia; ut iis præsiderunt, & illo-
rum placita sanxerunt; ita tu VERE PONTIFEX ejusmo-
di insiste vestigiis; & utrumque sacrum foedus, veluti certis-
simam normam sequens, CHRISTI DOMINI DEI-
QUE NATI, ac humana præcepta non minus in sua, quam
Judaica olim gente damnantis, voluntatem & leges tanquam
ΦΙΛΟΧΕΙΡΣ RECTOR amplectere; & adhibitis sacris Codi-
cibus, primæ & sanguine divino quasi respersæ Ecclesiæ do-
ctoribus, piis omnium judicio & doctis absque controversia
 sæculi tui viris, si quæ hæreses nascantur, quantum Reip.
salus patitur, excinde & reprime. Ita igitur animatus capeſſe
tuto Remp. & comitabitur te proculdubio SAPIENTIA
PROVIDENTISSIMI PRINCIPIS Constantini; id
est, prudentia tam pace quam bello remp. bene gerendi; te-
stabiturque cives, tibi convenire celebratum principis in-
geniorum & doctrinæ Platonis dictum, *Beatum fore terrarum
orbem, cum aut sapientes regnare, aut reges sapere inciperent*; ipsius-
que viri venerandum & augustum vultum æquo jure tuis
quam Augusti, quo duce talem censuerunt statum fuisse im-
positum orbi terrarum, metallis inscribent. Dabitur ita na-
vem Reip. ipsis in sævissimis tempestatibus atque procellis re-
gere; dabitur, inter infestos minantesque scopulos verſe-
ris licet, evadere; dabitur eam instar Trajani & Severi Ale-
xandri a bellis & monſtris liberam quieti & portui reddere
feliciter. Atque hanc prudentiam, ut usu longo comparare
sæpe obvium, ita interest civium ipsis ab initiis ea te prædi-
tum esse; parabiturque facili opera per exempla memoriæ ve-
teris, & evolvendis tot clarissimorum virorum rebus gestis.
Minervæ sacrata avis in Domitiani, Nervæ, Trajani, & Con-
stantini Nummis; ipsa dea cum Musarum præside APOL-
LINE, & HERCULE MUSARUM hanc viam quasi præ-
scri-

scribunt & inculcant. Aristoteles doctor inclytus & apex Philosophorum, quique unus optime perspexit quid in cognitione rerum salubre sit & frugiferum; ALEXANDRO suo auctor est evolvendi alacriter majorum res gestas. AUGUSTUS ex utriusque linguæ auctoribus præcepta publice & privatim salubria excerpit, atque ad RECTORES provinciarum aut urbis magistratus mittit: Basilius Leonem filium hortatur, ut nunquam historiam veterem de manibus deponat; & ita proculdubio paribus suffragiis damnarent ferocitatem Gothorum procerum, qui convitiis lacerare non dubitarunt Theodorici regis conjugem Amalasuntham, quod Athalaricum filium & in spem florentis regni genitum, Romanis imbueret Græcisque litteris. Hac PIETATE, hac SAPIENTIA succinctus, arripe etiam humanam PROVIDENTIAM; & quod maximum, dignumque semper ÆTERNA MEMORIA opus est, corpus imperii ab hostibus redde tutum, & exstrue cum Diocletiano, qui non dubitat hanc curam PROVIDENTIAM vocare, munimenta. SALUTEM PROVINCiarum Rhenum, SALUTEM REIP. DANUBIUM appellant Posthumus & Magnus Constantinus; SECURITATEM PUBLICAM Euphratem forte, certe fluvium Rex Regum HANIBALLIANUS; significantque iis arceri hostes, fluminaque non minimi momenti propugnacula esse. Hoc consilio D. Augustus constitutam Principis nomine Remp. mari Oceano aut amnibus longinquis sepsit: Hadrianus (nam quam alii invidiam dicunt, quid vetat vocare PROVIDENTIAM?) medium inter Persas & Romanos abdicata Mesopotamia Euphratem currere iussit; exemplumque nuper triste patria fuit, cum Rhenus per nudas quasi arenas fluens, & aquis orbata fossa Drusi, Gallos in viscera ejus admisit; & murus ille immortalis, liceat ita cum Nilo Rhenum vocare, SALUSQ. olim PROVINCiarum tunc SALUTEM PUBLICAM fere perdidit. Ut enim ante aliquot sæcula divisus ad principium agri Batavi veluti in duos amnes Rhenus, qua Arenacum, Vadam, Trajectum, Castra Albiniana, & Lugdunum prævehitur, omnem traxit aquarum molem; & qua ripam Gallicam Vahalidis vadit, licet latior, placidior fluxit tamen; ita nunc hujus violentia formido & horror accolarum est cursuique rapidissimo

vix obiecti magnis sumptibus aggeres resistunt: ille ægre undas suas propellit; sive eam calamitatem introduxit arenis vallatum prope armamentarium Romanorum Rheni ostium, sive fossâ Drusiana, patris sui, ut sic loquar, undas intercipient, sive fossâ Corbulonis, media inter Lugdunum Batavorum & Mosam fluens, sive Lecca, vel alveus, in quem disiectis mobilibus Rhenum, effudit Cl. Civilis; sive quod omnia mutare amat tempus. Sed sentiret ipse cum terris, quas ambit, nunc captivitatem suam RHENUS, penasque lueret dati TRAJECTUS, nisi ægre Reip. singulari Dei INDULGENTIA datus foret IMP. TERRA MARIQUE OPTIMUS, idemque LIBERATOR PATRIÆ, & CONSERVATOR REIP. quem omnibus, quæ RECTOREM ex nummis formant, dotibus, ornatum esse non sine insatiabili gaudio adspicimus & miramur. Verum ut ad propositum revertar, RESTITUTOR EXERCITUS Probus, RESTITUTA LEGIO Aureoli; EXERCITUS BRITANNICUS, GERMANICUS, ILLYRICUS, DACICUS limites muniendos firmis præsidii; legiones justo milite, non, sine exercitus robore, numero explendas esse te docent: NERONIS DECURSIO optimum militem exercitatum, proculque ac castris habendos, qui, ut Æmilius olim Paulus differuit, in conviviis exercitus ducunt, ubi castra locanda, quæ loca præsidii occupanda sint sciunt, testatur; DISCIPLINA tandem Hadriani & Antonini Pii suadet, summum tuum munus militem continere; disciplinamque militarem præcipuum decus & stabilimentum esse imperii, atque in ejus sinu ac tutela serenum tranquillumque beatæ Reip. statum acquiescere. Reddita rep. ab hostium injuriis & minis tuta, rebusque ad eum modum compositis, ut si bello lacefferis, superesse tibi vim & voluntatem palam sit resistendi, ad reip. membra viva id est cives, quorum ipse consilium, mens, & spiritus vitalis es, animum applica; utque PIETATEM erga Deum, ita amplectere JUSTITIAM erga homines, dominam illam & reginam omnis virtutis; quæ sola bonorum virorum titulos donat, quæ bellum internecivum vitiis indicit, quæ pestem humani generis injustitiam donat; & ipso quasi nomine te hortatur; *Honeste vivere, alterum non ledere, & suum cuique tribue.*

Valer.
Maxim.

tribuere. vel βουλευεῖν καλῶς ; κρίνειν ὀρθῶς καὶ πράττειν δικαίως ;
bene consulere , recte judicare , & jسته facere ; unde olim Miner-
 vam sapientiæ deam , Tritonida dictam esse affirmabat Demo-
 critus. Atque ut Jovi JUSTITIA adfidere , vel ipsa Jupiter
 esse fingitur ; ita perpetuus comes tibi & adfessor sit ; exem-
 ploque Augusti potentiam tuam instar boni RECTORIS
 virtute hac , absque qua nec mundus , nec urbs , imo nec
 exiguus hominum cœtus regi potest , temperantis JUSTI-
 TIAM in æde mentis tuæ colloca. THEMIDIS olim , id
 est , JUSTITIÆ nonnulli statuam ferri jusserunt in con-
 cionem ; sed pulcherrimi facinoris auctor eris , si illi te ipse
 substituas , ostendasque te jure culto , & partium dictis revo-
 catis ad examen , vivam THEMIDIS statuam , vel , si ma-
 vis , templum esse. Sic memoriæ proculdubio inscribes
 æternæ , Ægyptios , dedicatis apud Thebas centumgeminas
 simulacris judicum manibus carentium , eorumque principe
 oculis in terram dejectis , significare judicem te nec blandis
 alloquiis , nec donis , nec litigantium personis aliquid tri-
 buere debere. Sic aberit omnis falsa lis , atque aliena inva-
 dendi rapendique tetra ac feralis libido. Sic ut FISCI JU-
 DAICI CALUMNIAM SUSTULIT D. Nerva , ita tu
 turbam gravem paci , pessimum genus hominum delatores ,
 veluti piaculares publicæ sollicitudinis victimas cum Trajano
 dabis tempestatibus , & Domitiani aurea verba animo inscri-
 bes , *princeps qui delatores non castigat irritat.* Sic HONOR ET
 VIRTUS Galbæ & Vespasiani latera cingent tua ; nemi-
 nem nisi vel toga vel sago benemeritum provehes ; verissif-
 simum Platonis placitum , *Remp. duabus rebus contineri præmio
 & pœna ;* nec non Antisthenis verbum esse censebis ; *nullam
 rem citius civitatem pessum dare , quam neglectum bonorum & malo-
 rum discrimen.* Ut enim , cujus benigna luce recreamur , Sol
 iisdem radiis cœnum durum reddit , & ceram liquidam , ita
 eadem dextra , digna bonis præmia , pœnas impiis repende ;
 ut umbra corpus , quamcunque se in partem flectit , sequitur ,
 ita honor VIRTUTIS perpetuus sit comes ; utque Romæ
 nemo templum Honoris ante calcatam potuit ingredi ædem
 Virtutis , ita non nisi bene meritos honoribus extolle atque
 exorna. Tot hinc Syriæ , Ægypti , Parthiæ , aliarumque
 terrarum reges SOTERES & EVERGETÆ , quid aliud
 te

te divinos istos titulos veluti speculum inspicientem docent, quam ut nobilissimo ardore mentis, & clarissimo animi impetu feraris ad Augusti & aliorum Impp. Augustum symbolum OB CIVIS SERVATOS; habeasque semper ante oculos Titi Vespasiani memorabilem vocem, qua usus est, cum in neminem vel uno die fuisset beneficus, *Amici, diem perdidisti*; sive, ut loquitur Theodosiani temporis, & oris disertor orator; *τήμερον σὺν ἐβασίλευσα; οὐδένα γὰρ εὖ πεποίηκα?* Digna sane sententia, quæ non argenteis, non aureis, sed adamanteis litteris scripta palatii tui frontem exornet; nec quicquam magis te inflammare debet ad gloriam SERVATORUM CIVIUM, & splendidum titulum EVERGETÆ, quam tanti Impp. quorum alter PACEM ORBI TERRARUM dedit; alter diem perdit, se purpura & imperio exuit, quando beneficium collocavit apud neminem. CLEMENTIA igitur, quæ in Vitellii & Albinii nummis conspicitur, quæ PIETATIS nomine venit; quæ tam excelsoponitur loco, ut ob eam Antoninus PIUS vocatus sit, & Poëta non dubitet canere

Sis PIUS imprimis: nam cum vincamur ab omni

Munere: sola deos æquat CLEMENTIA nobis,

te summopere decet; felixque eris, si tua illustrat tempora, CLEMENTIA TEMPORUM, quam Tacitus adhuc sibi vindicat hodie. Sic CLEMENTIA in Vitelli, & C. Julii Cæsaris ante se habens olivam paciferam, & ΚΡΑΣΙΣ cernitur in Othonis nummis, MODERATIONISQUE ac CLEMENTIÆ famam usque adeo affectavit Tiberius, ut tam illustribus symbolis æra signaret; licet foret sævitæ im- Tacitus.
mensæ, nec cum fortuna nec solitudines protegerent, tormentaue pectoris & suas ipse poenas fateretur. Sed ecce tibi cum PIETATE sua Matidiam Augustam infantibus manus imponentem. Quid quæso illa aliud ob oculos ponit inspicienti, quam summum decus tuum esse, curam pauperum & pupillorum seriam habere? D. Augustus egenis, minoribusque XI. annis pueris congiaria dedit frequenter; Nerva PLEBEI URBANÆ FRUMENTUM CONSTITUIT: Trajanus ALIMENTA ITALIÆ dedit; Hadrianus adjecit incrementa piæ liberalitatis, idque HILARITAS comitata binis infantibus, cornucopiæ & palmam tenens vide-

tur significare ; Antoninus Pius PUELLAS FAUSTIANAS, M. Antoninus NOVAS instituit ; & te exemplo suo quasi incendunt ad colendam PIETATEM omnibus laudatam gentibus. ÆTERNA certe nomen tuum sequetur gloria, si non alimenta modo statuas pueris puellisque, sed eos in uno etiam loco alas. Jam enim inde ab infantia parentem te publicum experientur, discentque ipsi agere crescendo bonos cives ; & splendidam hanc LIBERALITATEM tuam, non modo in viros transcripti dignis celebrabunt laudibus ; verum si forte ingrati animi veneno fuerint afflati, nec voce laudare velint nunquam satis laudatam INDULGENTIAM ; compositi mores, vera pietas, ipse denique incessus loquentur, te cum Nerva parvulos recipientem foventemque veram esse TUTELAM, ut hoc nomen omni alii regioni aptem, ITALIÆ. Istam in alios cives PIETATEM Hadriani LIBERALITAS ; Augusti, Trajani, Severi CONGIARIA ; Galbæ QUADRAGESIMÆ REMISSÆ ; Hadriani RELIQUA VETERA HS. NOVIÆ ABOLITA, & VEHICULATIO ITALIÆ REMISSA ; Tiberii CIVITATES ASIÆ RESTITUTÆ, hodie etiamnum celebrant, & te veluti admonent, miseris & egenis auxilia ferri civibus deberi, vestigalibus, si modo temporum patitur conditio, populum atterendum nequaquam esse. Et ut tot præclari vultus ad LIBERALITATEM, INDULGENTIAMQUE calcar addunt, ita iidem populum accendent ad liberali manu, & benevolo animo subveniendum Reip. cum sciant & CHRISTUM olim viso Tiberii numismate, sycophantis Judæis dixisse, *Date Cæsari quæ Cæsaris sunt* ; & quotidiana experientia doceat, neque quietem gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis posse haberi. RESTITUTA insuper MONETA & ÆQUITAS AUGUSTI lances æquas tenens, quid suadet aliud, quam non modo in rebus omnibus, verum etiam in ponderibus & mensuris, quæ falsa Deus ipse poena, quam impiis in parentes infligit, sancita abominatus est, servandam ; neque acerbum MONETÆ, quæ quam gravissimum bellum plus nocet propter divortia commerciorum, adulterina, exactorem esse debere. Sic cum novas deterioresque nummorum formas

Tacitus.

in-

invenisset Heliogabalus, eas omnes dissolvit Severus, & ob
 præstitum tam singulare orbi Romano beneficium RESTI-
 TUTOR MONETÆ audiit; tantique hujus rei cura mo-
 menti semper visa est, ut Numerianus SACRAM nummis
 inscripserit MONETAM. Sed præcipue, quantum conniti
 animo potes, quantum labore contendere, fac ut similis sis
 legum, quæ ad puniendum non iracundia, sed ÆQUI-
 TATE ducuntur; & cum causam vel rei vel actoris æquam
 esse judicas, Curionis, *vincat utilitas*, veluti-certissimam pe-
 stem fuge. Hæc ÆQUITAS jubet, ut non modo alteram
 partem audias, verum ponas etiam amici vel inimici perso-
 nam, postquam induisti iudicis; sique forte plures in Rep.
 ordines sint, commoda eorum defendas, non divellas; atque
 omnes eadem contineas ÆQUITATE; quam summam ra-
 tionem & sapientiam Solon olim secutus, tanto temperamen-
 to egit, ut ab utroque ordine parem gratiam referret. Atque
 hic est ubi locum sibi PATIENTIA, si modo ita explicanda,
 Hadriani deposcit; quippe quæ docet audire omnium desi-
 deria magnæ ÆQUITATIS & indolis, fastidium & iram in-
 fra te esse debere. In CEREREM hinc, UBERITATEM
 & ANNONAM AUGUSTI tanquam speculum, inspicere; & magnam
 PROVIDENTIÆ humanæ partem esse existima, alimen-
 ta populo curare pretio salubri; & simul civibus tuis tribue
 DONA GALLIENI. Mercurius est, comitatus cane,
 crumenam gerens & caduceum; illudque ænigma procul du-
 bio completitur munimenta reip. nervos belli, HILARI-
 TATEM & FELICITATEM TEMPORUM, vel, ne te
 diutius suspensum teneam, pacem & mercaturas: pacem
 caduceus, mercaturas Mercurius negotiationibus lucrisque
 præpositus Deus, NEGOTIATORQUE eam ob causam & ^{INS.}
 CENSUALIS dictus, crumena lucrum & divitias, canis
 vigilantiam designant; docentque ut mercatorum propria
 est vigilantia, utque illi lucris licitis (neque enim aliorum
 auctor esse potest deus) rem augent optime; ita tuum esse
 munus, pacem civibus largiri; atque in id unum præcipue
 incumbere, ut in viscera Reip. orientis atque occidentis
 gazæ, Erythraei & Glacialis Oceani splendida advehantur
 spolia; & deportentur in omnes terras. Beneficium populo
 R. ab Augusto, QUOD VIÆ MUNITÆ SUNT, præ-
 stitum;

stitutum; VIA MUNITÆ Claudii; VIA TRIANA, VIA ROTABILIS ejusdem; NILUS in Adriani, MELES in Sabinæ nummis cornucopiæ tenentes, in quam rem enitendum tibi sit, ut commercia floreat, clarissime doceat. Beabis scilicet remp. tuam, si singularem viis in regionibus terrestribus curam, singularem portubus, (cujus curæ insigne exemplum est PORTUS OSTIENSIS AUGUSTI Neronis, & PORTUS TRAJANI, quo OPTIMUS ille & PROVIDENTISSIMUS PRINCEPS accessum Italiæ tutiorem ex sua pecunia reddidit navigantibus) singularem, inquam, portubus in maritimis adhibes; & manibus pedibusque anniteris, ut fluvii navigabiles non modo SECURITATEM PUBLICAM, verum etiam præstent parvis sumptibus omnium ABUNDANTIAM rerum. Ita disposito & ordinato reip. statu, optimo jure nummis inscribes SÆCULI FELICITATEM; vel figuram tenentem caduceum & cornupæ, vel Fortunam puerulum blandientum genubus habentem impositum. Interioris enim hæc ænigmata sensus sunt, quam prima apparet fronte. Nam quemadmodum caduceus & cornucopiæ designant pacem, quæque ex ea originem suam habet, omnium rerum, quibus utimur & fruimur, copiam; unde & olim Cephisodorus Athenis fecit simulacrum Pacis tenentis Plutum; ita FORTUNA SALUTARIS, vel, ut relictis gentilium nugis loquar, DEUS OPTIMUS MAXIMUS, qui vere humanarum rerum regimen obtinet, tribuet non Plutum a Fortuna gestatam, qualem olim Xenophon Atheniensis & Callistonicus Thebanus fecerunt, verum opes atque gazas civibus tuis, adjicietque Hadriani in nummis laudatam BEATAM TRANQUILLITATEM. Quod si sorte exemplo tot Augustorum consortem imperii existimes è Rep. esse; CARITAS MUTUA, PIETAS MUTUA, AMOR MUTUUS, CONCORDIA AUGG. vos inflamment ad amplectendam tanti momenti & reip. utilissimam virtutem. Ut enim nec quod nos tegit cœlum, nec quam calcamus, terra, absque concordia, quam semel jussit & præscripsit Deus, stare potest, ita nec regnum sine ea neque resp. Jam olim Numidarum Rex Micipsa filios monuit, CONCORDIA RES PARVAS crescere, discordia maximas dilabi; sententiæque illi multum se debere

Ins.

Sall.
Sen.

debere jactavit Augusti gener Agrippa. Hinc CONCORDIA gubernaculum tenet, quia ut navis absque eo, ita nec resp. absque concordia regitur; tenet cornucopiæ, ut ostendat, sese præstare abundantiam, fontemque esse certissimum & scaturiginem omnium rerum quas cives jure sibi deponere queunt. Mente tam divinis quam humanis artibus instructa præditus, tot præclarissimis dotibus ornatus, quid non præstabis civibus tuis? SÆCULUM proculdubio FRUGIFERUM & FECUNDITATEM Albini; LÆTITIAM FUNDABIS cum Tacito; OPTIMUS PRINCEPS cum Trajano & Severo; AMPLIATOR CIVIUM audies cum Pio Antonino; omnibusque regionibus ADVENTUS tuus, ut Severi Septimii, erit FELICISSIMUS; ac ni caliginem veterem, sordidasque superstitiones, pretiosissimo sanguine suo delevisset Christus, ADVENIENTI tibi aras incenderent, vina funderent, & thura primis digitis sacræ injicerent flammæ. Nihil erit, quod te loco movere, vel imperium concutere queat. Si bella oriantur, & male fidos vicinos times, LEGIONES RESTITUTÆ, PIETAS, FIDES, CONCORDIA MILITUM, VIRTUS EXERCITUM, limites singulari PROVIDENTIA muniti regiones tuas facile tutas præstabunt. Bella sume, expeditionique te accinge, non AUSPICIBUS DIIS Baccho & Hercule, ut Severus, non SOLE INVICTO COMITE, ut Maximus, non HERCULE COMITE ut Maximianus, non APOLLINÆ PROPUGNATORE, ut Valerianus, sed GLORIA ORBIS TERRARUM, ut verissime in nummis vocatur Christus, auspice & comite; OBSEQUENTEMQUE magis FORTUNAM experieris quam Pius Augustus; MANENTEM eam cum Commodus senties, & meliori jure tibi BONUM EVENTUM spondebis quam Galba, vel Vespasianus vel Geta; habebisque tandem comitem INVICTAM VIRTUTEM Caracallæ, & Trajani VIRTUTEM ET FELICITATEM. Concipe SPERM BONAM cum Pescennino Nigro; FELIXQUE non secus ac Severi erit PROFECTIO tua: Te flumina trajicientem cum Gordiano Victoria alata, & coronas gerens, quasi jam de hostium clade certa sequetur; & victorem eadem cum Treboniano Gallo reducet; milesque spoliis hostilibus onustus,

onustus, & LIBERTATI CIVES celebrabunt te cum Severo INVICTUM, ingeminabuntque Jo triumphe, vel Jo SATURNALIA, qua lætitiæ nota Claudii nummi insignes sunt. Perpetuus tamen expeditionum tuarum COMES sit, non tam MARS PROPUGNATOR, quam MINERVA VICTRIX; id est, non cæco impetu, & inconsiderato, furiis quasi incitatus prælia sume; verum ardorem illum animi vigoremque corporis ratione tempera atque arte militari; facque ut non extra te positus videaris, sed in periculis etiam & ducis optimi, & militis fortissimi munere fungaris; quod longe securius esse significat proculdubio Maxonii senis Pallas pro Græcis victoribus; & ejusdem Mars *αδελφός* pro Trojanis stans triumphatis. Atque quemadmodum ALAMANNIA & FRANCIA devicta GAUDIUM fuerunt Constantino imperante ROMANORUM, ira debellatis ex hostibus sentiet populus tuus LÆTITIAM, & FELICITATEM Hadriani Clodiique Albinitenentem cornucopiæ ac caduceum; spondebit sibi SECURITATEM PERPETUAM & LIBERTATEM PUBLICAM (nam & sub Bono Principe LIBERTAS est, nec angustis rerump. terminis illa concluditur) esse a te tanquam a D. Nerva RESTITUTAM: quemadmodum præterea DACIA CAPTA, ARMENIA, & ASIA RECEPTA indicia sunt FELICITATIS TEMPORUM, ita patria defensa, calcatique hostes eandem præstabunt, & loquentur te cum Constantino UBIQUE VICTOREM, DOMITIOREM, EXUPERATOREM, si non BARBARARUM & OMNIUM GENTIUM cum filio ejus Constantio, at saltem earum, quæ te bella sumere coëgerant: & sic PACEM FUNDABIS, & præclara elogia titulis adscribes tuis TERRA STABILITA, PACI PERPETUÆ, quorum illud in hoc in Augusti nummis conspicuum est. Hinc igitur ubi felicior dies affulget, & dulce nomen PACIS TUÆ civium aures mulcet atque animos, inprimis VICTORI CONSERVATORIQUE DEO gratias habe; atque ad hoc PIETATIS officium te gentilium etiam exempla incendant. Non dicam tot Romanorum duces victores, vota nuncupata Jovi in Capitolio cæsis & victimis & hostium ducibus solvisse; Trajanum mihi vide, OPTIMUM illum PRINCIPEM,

qui

qui arcum triumphalem I. O. M. inscripsit; vide mihi Albinum, qui VICTORIAM JOVIS esse testatur. Exemplum tuum populus sequetur omnis, utque S. P. Q. R. PRO SAL. ET RED. CÆS. I. O. M. VOTUM PUBLICUM SUSCEPIT, ita ille Christo vere OPTIMO, vere MAXIMO. vota non casis victimis, sed precibus & gratiarum actionibus persolvēt. Hinc Hadriani exemplo, RESTITUTORIS urbium, quas belli calamitas afflixit, titulum para; ut ita patriam non secus ac Galba ROMAM possis vocare RENASCENTEM, & cum Vespasiano illi dicere RESURGES. Sic veluti de cœlo missum te intuebuntur omnes propter SECURITATEM, cujus auctor es, PUBLICAM & FELICEM TEMPORUM REPARATIONEM: sic non SPES FELICITATIS ORBIS cum seniore Philippo, sed ipsa FELICITAS, & cum Posthumo, propter debellatos, totidem reip. tuæ monstra, hostes, & pacem datam, HERCULES PACIFER: cum Tito amor & deliciæ, neque enim quicquam aptius ad firmandum imperium, quam diligere, nec alienius, quam timeri gentis tuæ diceris; sic denique ut Carthago se FELICEM vocat SALVIS AUGG. & CÆSS.; ut Romani convaluissē credentes Germanicum gratulantes concinebant, *Salva Roma, salva patria, saluus est Germanicus*; utque in theatro quondam clamatum fuit,

Lætare incolumis Roma salvo Principe:

ita paribus gaudiorum signis illa ovabit, VOTAQUE DEO, quacunque in regione fueris, faciet PRO SALUTE, FELICI PROFECTIONE, REDITU, INTROITU: & SEN. POPULUSQ. tuus, tibi non secus ac OPTIMO PRINCIPI PIO felicibus singulorum annorum auspiciis precabitur lubens merito ANNUM NOVUM FAUSTUM FELICEM. Verum enim vero, ut PAX absque fœderibus non sancitur, ita patere, ut hæc tibi ante oculos ponam, veluti certissimum vinculum societatis humanæ. Illam igitur licet cum inferiorum longe virium hoste, licet cum diversæ religionis, imo pessimæ superstitionis hominibus percussa sit, serva diligenter. Cogita non modo FIDEM PUBLICAM designari in Vespasiani nummis per binas manus tenentes caduceum atque fruges, & ita illam causam atque originem esse PACIS diuturnæ atque ABUNDANTIÆ;

verum etiam Sabinos & ROMANOS medio sacrificio pacem jungere, & Deum testem, adhibere; illum esse vindicem ultoremque scelerum ac perjuriorum, illi non hominibus imponi; illius majestatem non principis, quem fallis, dignitatem lædi. Nunquam animo pestiferum Constantiensis Concilii placitum, *Hæreticis non esse habendam fidem*, sit infixum; Barbaris, Scythis, Turcis & Tartaris, tam portentosa opinio-num monstra relinque. Et licet male feriat homines te ad rumpendas leges pacis incitare conentur; tu tamen instar SOLIS INVICTI, cujus cursum nec spurcissimæ flectunt tempestates, nec horrida ventorum vis, ne flectaris unquam à recta via; illosque veluti inimica requiei tuæ & deo exosa animalia expelle. Sed ut vela contraham tandem, hæc omnia tibi JUSTITIA, ÆQUITAS, PIETAS erga cives, innocens ac simplex animus, RELIGIO, & ille, qui in nummis conspicitur cruci affixus cum verissimo elogio; ΚΟΣΜΟΤ, ΤΟ ΑΤΤΡΟΝ. ΑΙΜΑ. ΤΟΥ. ΘΕΟΥ. *Sanguis Dei, mundi redemptio*; cujusque femori, quem morem statuae etiam gentilium servant, inscribitur REX REGUM, DOMINUS DOMINORUM, tribuet larga & liberali manu. ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ Constantinus olim flammantibus sideribus scriptum non sine sacro horrore adspexit; nec cruci victoriam, sed ipsi Christo (ut indubitata nummorum, in quibus verba illa cingunt primas Divini nominis literas, fides singulari testatur cum inspicientium voluptate) adscripsit; & transversa X litera summo capite circumflexo Christum in scutis notavit. Ille igitur tibi conjugique tuæ tribuet CONCORDIAM FELICEM Caracallæ & Plautillæ; huicque FÆCUNDITATEM LUCILLÆ, & Antonini Pii VENEREM FELICEM. Ille non Sol dabit ÆTERNITATEM IMPERII & PERENNITATEM Severi & Gallieni, id est, munimenta & subsidia dominationis, filios; vel PROPAGINEM IMPERII, quam Caracalla & Plautilla junctis manibus exoptant: & ut in Faustinae nummo VENUS GENETRIX caduceum gerit; ita FÆCUNDITAS Augustæ conjugis tuæ PACEM & QUIETEM largietur civibus, reprimetque eorum conatus, quos vacua domus ad novas res agitandas impellit. Ille præterea, non Juliani Apis vel latrator Anubis præstabit SECURITATEM PUBLICAM: Ille certior quam

Dubito
num hic
num-
mus ge-
nuinus
sit.

Laët. lib.
de Mort.
persec.
ubi de-
pravate
legitur,
circum-
flexo
Christo
in . . .

quam Apollo Æmiliani vel Domitiani Jupiter, CONSERVATOR : Ille , non Capitolinus , DEFENSOR SALUTIS , SPONSORQUE SECURITATIS PUBLICÆ ; Ille non Mars PROPUGNATOR , CUSTOS , & STATOR imperii ; Ille vere PRÆFECTUS , repudiato Severi Jove , & vere PACATOR , Sole reiecto , ORBIS ; Ille TUTATOR , LIBERATOR , INVICTUS , SOSPITATORQUE . Ille non Augustus , non Otho PAX ORBIS TERRARUM ; Ille denique , non Galba , vel Trajanus , vel Magnus Antoninus , quos sacro titulo vane ornavit adulatio , SALUS GENERIS HUMANI , tibi dabit MEMORIAM ÆTERNAM & FELICEM Divi Constantini ; ÆTERNITATEM Philippi apud cives tuos ; facietque ut GLORIA , cujus curriculum immensum est , te donet immortalitati . Hinc postquam tibi , patriæque fatis vixeris , non curus Romuli , nec Constantini , non Antinoi gryphes vel Pegasus , non Caesarum aquila ; sed Angeli , beati illi Summi Numinis Ministri , animam humano carcere , & vinculis corporeis liberam in cœlum ferent , & ipse , in quo SPEM PERPETUAM habuisti , CHRISTUS , verus , si fas mihi ita loqui , ΖΕΥΣ ΠΑΝΔΗΜΟΣ , LIBERATOR & EXSUPERANTISSIMUS te recipiet ; CHRISTUS , quem Messiam esse in Augusti nummis signatæ PAX PERPETUA , PAX ORBIS TERRARUM olivam tenens , & SALUS GENERIS HUMANI indicant aliquo modo : quia SALUTEM ipso tempore , quo numismata percussa sunt , miseris & foedissimo superstitionis atque ignorantie cæno immergis populis attulit ; Angeli dulcissima ac divina vocum concordia in ortu DEI DOMINIQUE NATI pacem celebraverunt , & Propheta illum *Principem Pacis* fore prædixerat ; *Pacis* , scilicet , sanctis piisque animis tantum cognitæ ; quam , ut Impp. Romani RESTITUTAM orbi suo QUIETEM vocant PACEM AUGUSTOR. ita nos optimo jure appellare possumus PACEM DEI : CHRISTUS , quem venisse JUDÆA CAPTA Vespasiani & Titi ; FISCUS JUDAICUS Nervæ utinam cæcos , & obstinatos malo suo , docerent Judæos ! cum abominatio desolationis , id est , SIGNA MILITARIA , imagines Caesarum & aquilæ , propria legionum numina , ducibus Vitellio , Cestio , Vespasiano & Tito conta-

minaverint loca dilecta quondam Jehovah; spectaculum Orientis templum deletum, tot miraculis mons Sion celebris aratus; urbs funditus everfa; & omnis gens dura servitute maximam partem preffa fit; cogaturque alienæ dominationis subire jugum; quæ omnia, cum Deus, ut sic loquar KATAIBATHES hominem indueret, eventura, sacra oracula cecinerant, & ipse ille AUREI PARENS vere SÆCULI contumacis populi certas misérias dolens monuerat: CHRISTUS (repeto enim nomen dulciffimum & per quod SALUS parata est HUMANO GENERI) Ecclesiæ fundamentum, orbis terrarum securitas, Regum Majestas, & Imperantium SAPIENTIA tibi ascendenti manus porriget, te RECIPIET SIDERIBUS, & digna gratis præmia virtuti pietatique spectatæ, qua est Deus ille noster LIBERALITATE & INDULGENTIA PIA persolveret. Sic videbis humanas mentes cogitationesque superante cum gaudio SPEM PUBLICAM, sive calcantem annosi draconis caput Θεάνθρωπον; sic senties immensa cum animi lætitia securam & BEATAM TRANQUILLITATEM, tranquillam jucunditatem, jucundam felicitatem, & felicem æternitatem; fruerisque SECURITATE PERPETUA, atque in Constantii numismatis obvia REQUIE, absque ullo tamen merito tuo, OPTIMORUM MERITORUM.

INDEX RERUM

QUÆ

ILLUSTRANTUR.

A.

Cerra ex variis auctoribus, mar-
moribus & nummis illustrata,

pag. 74

Achaia pro Peloponneso, 141

Alexander Magnus *Ἀλέξανδρος*,
s. ejus sepulchrum, 160

Alexandriæ Ægypti urbis primæ vera forma,
159. & sequentibus.

Antinous effigies in formam Mercurii, Bac-
chi & Panis, 245, & 246

Antra diis apud antiquissimos sacra, 31

Apex sacerdotum, 139

A plus tre tenet Odyssea propter Ulyssis erro-
res mari peractos, 50, 196

Ἀπολλων proverb. elegans, 257

Apollo Musarum præses, & citharæ inven-
tor, 30. Domesticus dictus, 279

Aquila Jovi dicata, 24

Ἀρετή floribus coronifque ornata, 72

Ἀρετή virtus bellica, 94. Poetis, Oratoribus-
que præstantibus tribuitur eleganter, 95

Artemisia binæ inale confunduntur, 242

Atheniensium pueri initiabantur mysteriis
Cereris, 297

Aurora alata, 177

Ἀυτὸς elegantissimo sensu aliis vocibus jun-
gitur, 85

B.

Bacchus socius Cupidinis, 173. *Ἐπὶ Κλυτῷ*
dictus, 174. num alas habuerit non-
nunquam, dubitatur, 175

Barbam alebant Christiani Sacerdotes latam;
acutam damnabant, utpote Cynicis pro-
priam, 167

Batrachomyomachia Hom. opus, 46, 184, 197

Bias Priene oriundus, 135. 194

Boves Syriaci, ludici & alii instar camelorum
gibber habent in dorso, 72. Carici tuber a
cervice emittens, 73

C.

Cæruleus color deorum maris & fluvio-
rum, 52, 184. Cæruleæ hostiæ iisdem
oblatae, 53

Callisthenes præceptor Lyfimachi, 168

Capillis longos damnabant Patres, 166. in
vertice constrictos habebant mulieres, 185

Capite aperto incedebant Græci, 154. posse-
riorem ejus partem velaram habere, divi-
nitaris signum, 209

Centauri quando, & quam ob causam in
numinis sculpti, 213

Cercidas Legislator Megalop. insignis Ho-
meri admirator, 130

Χερὶς doctrina & peritia, 96

Χερὶς, *Χερὶς*, 70

Chirothecas gestarunt Tragici & Ithyphalli,
181

Chlæna, 164. fibulis confecta, 165

Chlamys Macedonica, 157 & sequentibus.

Chrysothemis Musicus, 32

Citharæ vel lyræ inventor, 30. Diis deabus-
que studiorum præsidibus velut insigne ad-
ditur, 31. chordarum numerus varius,
33. 153

Civica corona Imp. data, 215. in fronte
Palatarum ædium suspensa, 216. nun-
quam privatorum foribus appensa, 217.
privatis tamen post prælia sub Imp. data
nonnunquam, 219

Clavi vestium, 189

Comædia originem suam debet Homero, 78.
repræsentatur fœmina, 80. puto ridere,
186

Κίμλον vestium, 144

Consecratorum nomina mutata, eorumque
imagines ad instar deorum dearumque
sculptæ & ornatae, 17, 18, 245

Coronæ dabantur Poëtis victoribus, 39. *Τυρ-
ρὴν* & *Τυρρὴν* differunt, 199. radiatis &
laureatis simul Imp. insignes, 204. sacri-
ficantes coronas gerebant, 70

Cumatilis color, 183

Cybele Turrata, 195, 199

D.

Eorum Dearumque nomina & insignia
data Imp. & eorum axoribus, 285.

Dii varii alis fuerunt ornati, 45. Apud Æ-
gyptios omnes, apud Græcos multi, 169 &
seq. plurium insignia sæpe uni statua da-
ta, 176. utriusque sexus participes, 227.
sæpe a locis, in quibus culti, nominati,
252

Diademata inter mundum muliebrem, 156

Dialectus antiquissima specimina apud Homer. 104
 Diana alata, 177. *Μαγ* & dicta, 270
 Dignitas duobus vel tribus thus ara iniciebant, 75
 Discipulus & *Μαθητής* v.c. Homeri is dicitur, qui ejus ex libris doctrinam haurit, 121
 Docti viri post mortem inflat Heroum vel deorum culti, 3, 180
 Domestici Dii, 279

E.

E Ncombomata, 146
Εἰρηνη qui proprie dicti, 277
Εἰρηνίς quale vestis genus, 181
 Ephesia littera, 270
 Epomis quale genus vestis, 144
 Ethicam Homerus docet, 100
 Et sive *Καί*, in marmoribus & nummis saepe omittitur, 281
 Euergetæ titulus Regibus & aliis datus, 283.
 diis etiam, hominibusque qui deos multum venerabantur, 284
 Eumelia, 37
Εὐπρόκτα, elegantissimi & varii sensus vox, 286
 Exomis, 150

F.

F Abula Philosophiæ veteris pars, 124
 Facere *Ποτεῖν* pictoribus, sculptoribus, & similibus artificibus tribuitur, 133
 Fides Orationis quid apud Oratores, 112
 Fortuna alata, 177. Prænestina à Domitiano valde culta, 248
 Fulmen datum Imp. Romanis, 205
 Furia alata, 179

G.

G Lobi terrestris & cœlestis forma, 130, 147. Imp. Christianis illi crucem imposituere, 148. Italia & Britannia in nummis additur, 149
 Gratia vestita & nudæ, earumque numerus diversus, 27, 28
 Gutturium, vas sacrificantium, 70

H.

H Abitus Idoli, 166
 Harpyiarum forma, 263
 Hastæ pro diis cultæ, 22
 Heroica carmina ad lyram cantata, 9, 124
 Homeri carmina varii carpsærent, 4. plurimi summis laudibus extulerunt, 5, 63, 137, 180, 200. statuer ipsi posita, 6, 7. nummi vultu ejus signati a variis populis 9. carmina illius ad lyram cantata, 9. Deos factus, 11. Sacrificiis cultus à gentilibus & Carpo-cratiis hæreticis, 12. templa meruit, 13. instar Iovis ornatus, 15, 18. diademate

cinctus, 15. umbra ejus apud inferos, 20. barbatus, 21. sceptrum vel hastam tenet, 22. *Ποικιλομήτης* omnium poetarum, 37. Magniloquus, tonans, 38. ab Apolline, Musis vel Tallade doctus, 62. omnium poetarum, tragicorum, comic. Satyric. Sillographorum & Epigram. dux, 63, 64, 78. Poetarum antiquissimus, 65. fabulas germanas ex multorum opinione scripsit, 65. scripta allegorice alii explicant, 66. Historicis accensetur, 67. Tragicorum & Comico- rum dux, parens ac choragus, 77, 78. Poeta *αὐτὸς ἰδὲ καὶ*, 86. Rerum naturalium eximiam cognitionem habuit, 87. Mathematicis, Astrologis, & Astronomis accensetur 91. præco virtutis, 94. à variis reprehensus, 98. Philosophiæ moralis auctor, 100. multarum rerum antiquarum, ut, historiarum, nominum urbium, dialectorum variarum memoriam servat, 103. Religionem, cultum, formæque deorum docuit, 106, 107. à nonnullis eo nomine reprehensus, 108. ab aliis laudatus, 109. Theologus, 111. Oratoriæ artis & Rhetorices origo, 112. eloquentiæ fons, 113. omnium dicendi generum auctor, 114. Orator, 115. Philosophus & Philosophorum Princeps, 119. Philosophia ejus apud multos in pretio & à variis illustrata, *ibid.* omnium sectarum auctor, 121. ab aliis Philosophorum numero eximitur, 123. num fuerit Stoicus an Epicureus, an Peripateticus dubitatur, 125. Geographus, 128, 130. Cæcum eum fuisse multi negant, 129. Græciam accuratissime descripsit, 130. nomen ejus datum viris, qui in arte aliqua excellunt, 135. Indi carmina ejus cantantur, *ibid.* & 199. Hymni num ab eo scripti sint variatum, 108
 Hyrcani Asiam minorem etiam incoluerunt, 226. Illi qui Asiam majorem ad mare Caspium inhabitaverunt nunquam signarunt nummos in honorem Rom. Imp. 277

I.

I & H. Græcorum saepe promiscue ponuntur,
 Ilias & Odyssea inter cæsarum, 29. filia Homeri, 47. utra prior composita sit dubitatum, 49. Iliasensem, Odyssea, a plustre manu tenent: raphædi eam rubris, hanc vero recitaturi caruleis vestibus induebantur, 51
 Indiæ populi non percusserunt nummos in honorem Rom. Imp. 224
 Infantes vocantur incediti, 93
 Interpres vox *ἑρμῆς*, denotat proximitatem

ram & legatum, 273. Interpretes legato-
rum in Senatu verba explicabant, 274.
procoss. & propraetoribus, &c. adierant,
275. Interpretes sacri, vel dii, vel homi-
nes, 276. Interpretes in conciliis apud
Christianos, 278
Jupiter alatus, 169. Domesticus, 278. ejus
nomen & habitum varii Romani Imp-
sumperunt, 206. Medicus, 301
Junonis nomen datum uxoribus Imp- 208.
ea caput velatum habet, 209
Justitia alata, 177
L.
L Ampfacci cultri, Lampfacci versus, 298
Laurus ante fores Augusti, 215. arbor sa-
ridica & Apollini sacra, 250
Lecti funibus renti apud veteres, 140
Luna alata, 179
M.
M Agi multi Ephesi, 270
Magniloquentia, 38
Malea Laconica, & Malium Cretæ promon-
torium male confunduntur, 295
Mammis multis insignes fuerunt statuae Dia-
nae, Idis, & φούσεας, non autem Ceteris,
253
Mammosa Dea, non est multimammia, 253
Matres Deæ. 265, 266. Matris nomen datum
variis deabus, & quidem Virginibus Dia-
naeque Minervæ, 265
Margites, Homeri ex nonnullorum sententia
opus, 80
Maulolei vera figura, 237. sequentibusque.
Medicinam exerceuerunt varii Dii, 301
Meles fluvius, Homeri pater, 8
Memoria vel Μνήμη Homero sacrum facit,
102
Mensium nomina data viris & mulieribus,
272
Mercatores Πλανήται καὶ ἑκαδαιῖται, 304
Mercurius Ægyptius capite castino, 245
Mixtæ artes, Dardaniæ artes sunt artes Magicae,
270
Minerva Victoria, alata, 171. Medica, 300.
Cabardia vel Cabardiæcentis, 302
Momus alatus, 177
Montes, deorum sedes, iisque sacri, 15
Mortuorum consecratorum, vel cælo illato-
rum umbra apud inferos, 20, 21. mortui
Charonti naulum solvebant, 235
Musarum inventa, 26. earum numerus di-
versus, 27. alata, 170
N.
N Ovus Jupiter, Novus Bacchus, Νέα ἰσος,
Νέα Δημήτηρ, & aliis nominibus Re-
ges, Reginae, Imperatoresque dicti, 285
Nox alata, 179

Nudis pedibus sacra celebrabant gentiles, 185
Numini signati vultibus doctorem virorum
& foeminarum, 3. In iis nonnunquam
Regum & Imp- Rom. nomina leguntur,
cum figuræ deum deamve, vel aliud quid
representent, 248
Nymphæ nomen, datum etiam Junoni, &
nuptis, 300
O.
O Bolus Charonti pro naulo à mortuis da-
tus, 235. excipiebantur Ægialenses,
236
Ὅγκος tragicarum personarum, 82
Ὀκεανὸς vel terrarum Orbis Homero coro-
nam imponit, 195
P.
P Anula clavata, 191
Palla pro tunica, 182
Pallium quadratum, 156, & 155. absque tu-
nica illud pueri gestabant, 184
Pan αἰπόλος, 86. bellis & armentis præsi-
der, 246
Panthea signa, 176
Patagium, 187
Pater alicujus rei vocatur is, qui illius auctor,
ut poeta v. c. carminum, 48
Pax alata, 178
Peninus Deus, 16. Penina Dea, 252
Peplus, 145
Φέρος, 167
Philosophia & omnium Philosophorum sen-
tentia originem suam Homero debent, 121
Pia carmina Homeri, 103
Pii dicuntur dii & homines, 286. Pietas vox
elegantis & varii sensus tam in numinis
quam Inscrip- & auctoribus, 283. & se-
quentibus.
Pileus Ulyssis qualis, 29. Illius Homerus non
meminit, sed primus eum ita pinxit Apol-
lodoros vel Nicomachus, 30. Pilei Laco-
nici, Thessalici, & Arcadici, 155
Πίσις ab Oratoribus eleganter usurpatur, 112
Platonis & Homeri concordia, 110. num re-
cte ille hunc ejecerit dubitatum; *ibid.* Pla-
to alumnus & discipulus Homeri, 120. Pla-
tonisi sectatores Homeri impios esse judi-
cant, 109. Homerum rejiciunt & damnant,
119
Poetæ primi libros scripserunt, 55. non o-
mnia fingunt, 55. falsatores, 57. σοφοὶ &
Sophistæ dicti, 117. illorum & versifica-
torum differentia, 58. natura an arte fiant
disputatum, 84 αἰποδιστοί, 85
Poëtica prima fuit Philosophia, 118
Priapus genitus Baccho & Venere vel Nym-
pha, 299
Frie-

INDEX RERUM.

Priene urbs Ionix,	134	Tragicorum parentis, dux & choragus Homer-	
Pueri sacrificiis intererant, 66. ita eleganter	93	rus,	77
vocantur imperitii,	93	Tragoedia viro, Comœdia femina repræsen-	
Q		tatur,	80
Uadrata vestes,	157	Triumphantium libri curru triumphali una	
S.		vehcebantur,	204
Aliorum vestitus,	182	Tiunivir locorum publicorum persequen-	
Salix, Pannonix populus,	224	dorum,	297
Sapientia pro Philosophia,	117	Trojanum bellum apud Græcos initium hi-	
Scribendi vetustiss. ratio in marmoribus sa-		storix,	41
pe servata,	40	Tunica cucullata, 141. 145. 143. mani-	
Sirenum forma,	263	cis carens, 146, 180. 145. 143. Tragico-	
Socrates Homeri discipulus,	120	rum num fuerit cincta dubitatur,	183
Somnus alatus,	178	V.	
Σοφοί appellati artifices; artificibusque σοφία		V	
& sapientia tributa,	115, 186	Enti alati,	178
Stantes qui gladiatores pugnare dicuntur,	203	Venus alata,	173
Statuæ positæ viris & mulier. eruditis,	2	Verificator,	59
Stola,	153	Victoria alis carens,	170
Stroppus, sacerdotalis infula,	138	Vinum sacrificiis adhibitum,	70
Stymphalidum avium vera forma,	261	Virtus pro fortitudine, 94. poetis Oratoribus	
Suppedanea statuarum sedentium,	45	præstantibus tribuitur,	96
Συνεργαί, eleganter Græcis res dicuntur, quæ		Ulysses in mari exero, vel ut aliî censent, in	
in arctum coeunt,	158	mediterraneo erarit, 53. Νῆϋ dictus,	
T.		ibid. pileum gestit,	29
Taurus Iovi immolatus,	74	Undulata vestes,	184
Tempus alatum,	43	Z.	
Terra rotunda ex opinione Homeri,	130	Z	
Theologi gentilium,	111	Ona cingebantur mulieres sub papillis,	153
Torulus,	139	Zonas quinque ex Homero sumpserunt Geo-	
		graphi,	130

ERRATA.

Pag. 8. lin. 9. scribe *chartas*: pag. 14. l. 15. legere licet: *ari incisum inde*. pag. 26. l. 12. post *referatur* ponenda est altera parentheseos nota: pag. 31. l. 37. prima parentheseos nota ponenda est ante hæc verba, unde &: pag. 39. l. 3. *eloquentiamque coronam, si conjectura*. l. 24. pro *poetis* scribere *coronis*: p. 48. l. 31. *lexique* p. 55. l. 3. post *Ulyssis* adde; & procellis agitur vehementissimis est. p. 58. l. 31. pro *contra* sc. *infuper*: p. 61. l. 17. pro *scripta*, *libri*: p. 64. l. 5. *δύο*: p. 73. l. 1. *viario*: p. 77. l. 1. pen. post *laudandis* adde *vocatur*: pag. 92. l. 17. sc. *circulis*: p. 97. l. 31. *horis*: p. 32. *Gerhardus*: p. 101. l. 2. *hominum*: pag. 102. l. 4. *Proctum Lyctum Diadochum* subtilis distinctionibus, quia una eademque persona est: 104. 21. *notat*: 107. 25. *ille & Pherecydes*: 117. 33. verba parenthesi inclusa sunt Quintilian, & alio charactere imprimi debent: 119. 29. *ONOMAUS*: 128. 8. *conatur probare*: pag. 130. in margine lege: *ad initium Catalogi*, quod vitium etiam commissum est pag. 135. alibi que 134. 27. post *LIOTEL*, adde, *occurrunt*: 142. l. pen. *Lemardum*: 155. 23. *Parrhesia*: 159. 8. *habet*: 177. 4. pro *voluerem* scr. *alatum*, l. 9. *antiquita-* *ribus*: 210. 13. *neq. alium*: 218. 21. *munere*: 249. l. 3. *Aliano*: 253. 30. *canque*: 255. 19. pro *Iovis* scribe *Saturum*: l. 28. *disfert*. 273. 6. *Asconius*: 275. 1. *sint*: 277. 10. post *faciebant*, adde, *interpreta-* *bantur*: 287. 12. *Abysus*: 288. 7. post *Diane*, adde, *fuisse*; illamque deæ huic templum exstruxisse: 296. In- *scriptionibus Græcæ planè corruptæ sunt; nam in plerisque vocibus E. pro A. positum est, & in una, T.* *pro Θ. Hæc sunt præcipua errata; alia forte oculos meos subterfugerant, ut litterarum, interpunctio-* *num, accentuum in Græcis vocibus, nec non capitum librorum quæ ad oram libri laudatorum: quæ omnia* *rego æquum Lectorem, ut ipse emendare velit. Mihi publicis negotiis occupato non licuit semper ea quæ* *edita sunt corrigere, vel quæ irreperunt sphalmata tollere.*

F I N I S.

2579-621

lt. #2

Collected, P. J. A. S. H. 1820

